T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ BİLİM DALI

KAMU DİPLOMASİSİ BAĞLAMINDA KÜLTÜR DİPLOMASİSİ: GÜNEY KORE VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

BÜŞRA ŞAHİN

İstanbul, 2022

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ BİLİM DALI

KAMU DİPLOMASİSİ BAĞLAMINDA KÜLTÜR DİPLOMASİSİ: GÜNEY KORE VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

BÜŞRA ŞAHİN

DANIŞMAN: DOÇ. DR. MERAL BALCI

İstanbul, 2022

ÖZET

Son yıllarda küresel sistem ve güç dengeleri önemli bir dönüşüm geçirmekte, yeni, farklı ve çok taraflı bir uluslararası politik ve ekonomik düzen oluşmaktadır. Devletler bu küresel dönüşüm içerisinde siyasi ve ekonomik hedeflerine ulaşmak ve uluslararası alandaki imajlarını güçlendirmek adına askeri ve ekonomik araçlar kadar diplomatik araçlara da önem vermeye başlamışlardır. Aktörler arası işbirliği imkânlarının ve karşılıklı bağımlılığın artmış olması kamu diplomasisine verilen önemi artmıştır. Kamu diplomasisinin temel unsurlarından biri olan kültürel diplomasi de günümüzde, ülkeler arası ilişkilerin geliştirilmesi noktasında uluslararası ilişkiler açısından stratejik bir öneme sahip olmuştur.

Bu çalışmada, kültürel diplomasi farklı boyutları ile ele alınmış olup, Güney Kore ve Türkiye'nin kültürel politikaları ve kültürel diplomasi faaliyetleri incelenerek karşılaştırmalı bir biçimde değerlendirilmiştir. Bu çalışmada; ilk olarak geleneksel diplomasi, yumuşak güç, kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi terimleri kavramsal açıdan ele alınarak, tarihsel süreçte gelişimleri, birbiriyle olan bağlantıları ve farklılıkları incelenmiştir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde, Güney Kore ve Türkiye'nin dış politika süreçlerinde kültürel diplomasinin ortaya çıkışı ve gelişimi incelenmiş, söz konusu ülkelerin kültürel diplomasi aktörleri, bu aktörlerin uygulamaları ve faaliyetleri analiz edilmiştir. Kültürel diplomasi ekseninde söz konusu ülkelerin kültürel çalışmaları ve kültür politikaları incelenerek, kültürel diplomasi faaliyetlerinin finansmanı, mevcut durumu ve taşıdıkları potansiyeller uluslararası ilişkiler bağlamında değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde ise Türkiye ve Güney Kore'nin kültürel politikaları ve kültürel diplomasi faaliyetleri karşılaştırmalı bir biçimde incelenerek, politik ve ekonomik bağlamda değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Kamu Diplomasisi, Kültürel Diplomasi, Yumuşak Güç, Güney Kore, Türkiye*

ABSTRACT

In recent years the global system and balance of power has experienced a major transformation and a new, different and multilateral international political and economic order is emerged. In this transformation, states have started to give importance to diplomatic tools as well as military and economic tools, in order to achieve their political goals and strengthen their image in the international field. The rising of cooperation opportunities and interdependence between actors, has increased the importance given to public diplomacy. Today cultural diplomacy, which is one of the basic elements of public diplomacy, has a strategic importance in terms of international relations at the point of developing relations between countries.

In this study, cultural diplomacy has been discussed with its different dimensions, and the cultural policies and cultural diplomacy activities of South Korea and Turkey are examined and evaluated in a comparative way. In this study, firstly, the terms of traditional diplomacy, soft power, public diplomacy and cultural diplomacy conceptually discussed and the historical developments of these concepts, and their connections and differences with each other are examined. In the later parts of the study, emergence and development of cultural diplomacy in the foreign policy processes of South Korea and Turkey were examined and cultural diplomacy actors of these countries and their practices and activities were analyzed. In the scope of cultural diplomacy, the cultural works and cultural policies of these countries were examined, and the financing of their cultural diplomacy activities, their current situation and potentials were evaluated in the context of international relations. In the conclusion part of the study, cultural policies and cultural diplomacy activities of South Korea and Turkey were evaluated and analysed comparatively in political and economic context.

Key Words: *Public Diplomacy, Cultural Diplomacy, Soft Power, South Korea, Turkey*

ÖNSÖZ

Son yıllarda küreselleşme, güç anlayışının uluslararası alanda değişime uğraması ve diğer birçok parametrenin etkisi ile küresel sistem ve güç dengeleri önemli bir dönüşüm geçirmekte, yeni, farklı ve çok taraflı bir uluslararası politik ve ekonomik düzen oluşmaktadır. Bu küresel dönüşüm içerisinde devletlere siyasi ve ekonomik hedeflerine noktasında önemli imkânlar sunan çok yönlü ve çok boyutlu bir diplomasi anlayışı olan kamu diplomasisi anlayışı yükselişe geçmiştir. Kültürel diplomasi de kamu diplomasinin en temel alanlarından biri olarak karşımıza çıkmakta ve devletlere ulusal imajlarını güçlendirerek küresel etki kapasitelerini artırma imkânı tanımakta ve toplumlar arası karşılıklı anlayışın ve ilişkilerin geliştirilmesini sağlamaktadır. Günden güne stratejik önemi artan kültürel diplomasiye dair yapılan çalışmalar, eşsiz ve geniş bir kültüre sahip ülkemiz için ulus markasının geliştirilmesi, milli çıkarların korunması, farklı toplumlarla güçlü ilişkiler kurulması, ekonomik ve politik birçok alanda avantaj elde edilebilmesi noktasında oldukça önemlidir. Tez çalışmamın konusunu uluslararası alanda önemi giderek artan kültürel diplomasi uygulamaları ve son yıllarda kültürel diplomasi çalışmalarıyla ön plana çıkan Güney Kore ve Türkiye örneklerinin bu alandaki faaliyetlerinin, hedeflerinin, aktörlerinin, mevcut durumlarının, kazanımlarının ve potansiyellerinin ayrıntılı bir biçimde kamu diplomasisi çerçevesinde incelenmesi oluşturmaktadır.

Tezimin her aşamasında yardımlarını esirgemeyen, tüm bilgi birikimini benimle paylaşan, samimi ve anlayışlı tavırları ile beni yönlendiren Tez Danışmanım Sayın Doç. Dr. Meral Balcı'ya teşekkürü bir borç bilirim. Lisans eğitimimden itibaren yoluma ışık tutan ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli hocam Sayın Doç. Dr. Arzu Al'a çok teşekkür ederim. Tez savunma jürimde yer alarak yapmış olduğu öneriler ile bana yeni ufuklar açan ve tezimin daha iyi bir hale gelmesini sağlayan Sayın Dr. Öğr. Üyesi Merve Hazer Yiğit'e teşekkür ederim. Hayatımın her evresinde yanımda olup beni cesaretlendiren, destekleyen ve ayakları yere sağlam basan güçlü bir kadın olabilmem için çabalayan sevgili annem Necla Şahin başta olmak üzere kıymetli aile üyelerime teşekkür ederim. En büyük temennim kültürel olarak eşsiz bir zenginliğe sahip olan ülkemizin bu potansiyelinin uluslararası alanda başarılı bir biçimde kullanılabilmesini sağlayacak çalışmaların yapılması ve akademik olarak daha fazla çalışılarak, bilim havuzumuzun genişletilmesidir. Çünkü tıpkı Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün de söylediği gibi "Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür."

Büşra Şahin

İstanbul, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET i

ABSTRACT ii

ÖNSÖZ iii

İÇİNDEKİLER iv

KISALTMALAR vii

TABLOLAR LİSTESİ ix

GİRİŞ 1

1. BÖLÜM 8

KAVRAMSAL ÇERÇEVE: DİPLOMASİ, KAMU DİPLOMASİSİ VE KÜLTÜREL DİPLOMASİ.. 8

1.1. Diplomasi Kavramı ve Tarihsel Gelişimi 8

1.2. Kamu Diplomasisi 13

1.2.1. Kamu Diplomasisi Kavramı, Tarihsel Gelişimi ve Geleneksel Diplomasi ile İlişkisi ... 13

1.2.2. Kamu Diplomasisi Yaklaşımları ve Aktörleri 16

1.2.3. Kamu Diplomasisi Araçları ve Uygulama Alanları 21

1.2.4. Kamu Diplomasisi Bağlamında Yumuşak Güç 23

1.3. Kültürel Diplomasi 28

1.3.1. Kültürel Diplomasi Kavramı 28

1.3.2. Kültürel Diplomasi Yaklaşımları ve Aktörleri 30

1.3.3. Kültürel Diplomasi Amaç ve Hedefleri 32

1.3.4. Kültürel Diplomasi Faaliyetleri ve Kültürel Diplomasinin Ekonomi ile Bağlantısı 33

2. BÖLÜM 37

GÜNEY KORE'NİN KÜLTÜREL DİPLOMASİSİ 37

2.1. Kamu Diplomasisi Bağlamında Güney Kore'nin Kültür Diplomasisi ve Kültür Politikalarının Tarihsel Süreçte Gelişimi 37

2.1.1. Ulusun İnşası Sürecinde Kamu Diplomasisi ve Kültür: Rhe Seung-man Dönemi (1948-1960)……...37

2.1.2. Askeri Vesayet Rejiminde Kamu Diplomasisi ve Kültürel Gelişim: Park Chung-hee Dönemi (1962-1979) 40

2.1.3. Kamu Diplomasisi Çalışmalarının Çeşitlendirilmesi ve Kültürel Faaliyetler: Chun Doo-hwan Dönemi (1980-1988) 43

2.1.4. Kültürel Diplomasi ve Kore Kültürünün Küreselleşmesi: Roh Tae-woo Dönemi (1988-1993)……...44

2.1.5. Kültürün Endüstrileştirilmesi: Kim Young-sam Dönemi (1993-1998) 46

2.1.6. İkinci Han Nehri Mucizesi: Kim Dae-jung Dönemi (1998-2003) 48

2.1.7. Kültürel Diplomasi ve Kültürel Refah: Roh Moo-hyun Hükümeti (2003-2008) 52

2.1.8. Ulusal Markalaşma Çalışmaları ve Küresel Kültürel İlişkiler: Lee Myun-bak Dönemi (2008-2013) 54

2.1.9. Hallyu'nun Yaratıcı Ekonomi ve Yumuşak Güçle Entegrasyonu: Park Gyun-hye Dönemi (2013-2017) 56

2.1.10. Çok Taraflı ve Çok Yönlü Kültürel Diplomasi: Moon Jae-in Dönemi (2017-2022)..... 59

2.2. Küresel Bir Fenomen Olarak: Kore Dalgası – Hallyu 62

2.2.1. Hallyu'nun Özellikleri ve Gelişimi 63

2.2.2. Hükümetin Hallyu İçerisindeki Rolü ve Hallyu Akımının Kore Kültür Diplomasisine Entegrasyonu 69

2.2.3. Hallyu'nun Ulusal Ekonomiye Etkisi 70

2.3. Kore Kültürel Diplomasi Aktörleri ve Uygulamaları 72

2.4. Kore Kültürel Diplomasisi Mevcut Durum, Aksaklıklar ve Potansiyeller 76

3. BÖLÜM 79

TÜRKİYE'NİN KÜLTÜREL DİPLOMASİSİ 79

3.1. Kamu Diplomasisi Bağlamında Türkiye'nin Kültür Diplomasisi ve Kültür Politikalarının Tarihsel Süreçte Gelişimi 79

3.1.1. Ulusun İnşası Sürecinde Diplomasi ve Kültür Politikaları: Mustafa Kemal Atatürk Dönemi (1923-1938) 80

3.1.2. İkinci Dünya Savaşı Gölgesinde Diplomasi ve Kültürel Politikalar: İnönü Dönemi (1939-1950) 83

3.1.3. Çok Partili Dönemde Diplomasi ve Kültürel Gelişim: Demokrat Parti Dönemi (1950-1960)……...85

3.1.4. Askeri Vesayet Döneminde Diplomasi ve Kültür (1960-1973)..... 88

3.1.5. Ecevit ve Milli Cephe Döneminde Diplomasi ve Kültür (1973-1980) 89

3.1.6. 1980 Darbesi ve Özal Döneminde Diplomasi ve Kültür (1980-1993) 91

3.1.7. Koalisyonlar Döneminde Diplomasi ve Kültür (1993-2002)..... 94

3.1.8. AK Parti Döneminde Kamu Diplomasisi ve Kültürel Diplomasi (2002-Günümüz) 95

3.2. Türkiye'nin Kültürel Diplomasi Aktörleri ve Uygulamaları 100

3.3. Türkiye Kültürel Diplomasisi Mevcut Durum, Aksaklıklar ve Potansiyeller..... 106

SONUÇ 110

KAYNAKÇA 119

KISALTMALAR

AA	Anadolu Ajansı
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AK Parti	Adalet ve Kalkınma Partisi
AP	Adalet Partisi
BM	Birleşmiş Milletler
BMGK	Birleşmiş Milletler Genel Kurulu
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CİB	Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı
DP	Demokrat Parti
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
IMF	Uluslararası Para Fonu
KCAF	Kore Kültür ve Sanat Vakfı (Korean Culture and Arts Foundation
KDK	Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü
KOCCA	Kore Kültürel İçerik Ajansı
KOCIS	Kore Kültür ve Bilgi Servisi
KOFIC	Kore Film Konseyi
KOFICE	Kore Uluslararası Kültür Değişim Vakfı
KOIS	Kore Denizaşırı Bilgi Servisi
KOTRA	Kore Ticaret-Yatırım Teşvik Ajansı
MCPI	Kore Kültür ve Enformasyon Bakanlığı
MCST	Kore Kültür, Spor ve Turizm Bakanlığı
MCT	Kültür ve Turizm Bakanlığı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı

MGK	Milli Güvenlik Kurulu
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MOFA	Kore Dışişleri Bakanlığı
MPL	Motion Picture Law
MPPL	Sinema Filmi Tanıtım Yasası
NFPC	Ulusal Film Yapım Merkezi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
THY	Türk Hava Yolları
TİKA	Türk İşbirliği Kalkınma Ajansı
TRT	Türk Radyo ve Televizyon Kurumu
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜRKSOY	Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi
UNTCOK	Birleşmiş Milletler Kore Geçici Komisyonu
YETEM	Yunus Emre Türkçe Eğitim ve Öğretim Merkezi
YTB	Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Geleneksel / Eski Kamu Diplomasisi ve Yeni Kamu Diplomasisi Arasındaki Farklar 19

Tablo 2: Yumuşak Güç Kaynakları, Hakemler ve Alıcılar 24

GİRİŞ

Tezin Konusu ve Amacı

2000'li yılların başından itibaren uluslararası sistem ve güç dengeleri, küreselleşmenin etkisi, enformasyon ve iletişim teknolojilerinin gelişimi ve yaygınlaşması ile önemli bir değişim ve dönüşüm içerisine girmiştir. Küresel sistemde meydana gelen değişim ve dönüşümler sebebiyle devletler, siyasi ve ekonomik hedeflerine ulaşmak ve uluslararası alandaki imajlarını güçlendirmek amacıyla askeri ve ekonomik araçlar kadar diplomatik araçlara da önem vermeye başlamışlardır. Özellikle son yıllarda aktörler arası karşılıklı bağımlılığın ve işbirliği imkânlarının artmış olması, devletlerin kamu diplomasisi araçlarına yönelmesine sebep olmuş, bunun paralelinde ise yumuşak güç uygulamaları ve kamu diplomasisinin önemli bir kısmını oluşturan kültürel diplomasi çalışmaları yükselişe geçmiştir.

Joseph Nye'ın "yumuşak güç" olarak adlandırdığı olgu ile yakından ilişkili olan kamu diplomasisine göre, ülkelerin diğer devletler ve uluslararası örgütlerle halihazırda var olan ilişkileri, mevcut konjonktür içerisinde yeterli olmamaktadır. Bunun bir sonucu olarak ise, devletler ve toplumlar arasında doğrudan ilişkiler geliştirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir (Nye J. S., 2008, s. 95). Kamu diplomasisinin önemli bir unsuru olan kültürel diplomasi, günümüzde toplumlar arası ilişkilerin geliştirilmesi ve küresel alanda güçlü bir ulusal imaj çizilmesi noktasında stratejik bir rol üstlenmiştir. Kültürel değerler, ulusların yumuşak gücünü oluşturmaktadırlar. Güç, devletlerin hedeflerine ulaşmaya çalışırken karşı tarafı etkileme kapasitesi olarak tanımlandığında, kültürel diplomasinin önemi daha belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Özellikle içinde bulunduğumuz enformasyon çağında, kültürel değerleri ile öne çıkan ülkelerin küresel sistem içerisinde diğer ülkeleri etkileyebilme kapasitelerinin görece daha fazla olduğu görülmektedir (Nye J. S., 2006, s. 22).

Küresel sistem içerisinde kamu diplomasisi ve özellikle de kültürel diplomasinin önemi, her geçen gün daha fazla sayıda devlet tarafından kabul görmektedir. Kültürel diplomasinin devletler ve toplumlar arasında karşılıklı ilişkileri geliştirme noktasında stratejik bir rol oynadığı uluslararası ilişkiler alanında kabul görmüş bir olgu haline gelmiştir (Zamorano, 2016, s. 165-186). Bu anlayış çerçevesinde diplomatik süreçlere önem veren ülkeler olan Güney Kore ve Türkiye, kamu diplomasisi ve özelde kültürel diplomasi alanında önemli çalışmalar sürdürmektedirler. Her iki ülke de özellikle 2000'li yıllar itibari ile yürüttüğü kültürel diplomasi alanındaki çalışmaları ile dikkat çekmektedir.

Bu tez çalışmasında kültür diplomasisi temele alınarak, Güney Kore ve Türkiye'nin bu alandaki faaliyetlerinin incelenmesi, her iki ülkenin kültürel diplomasi kapsamında yürüttüğü çalışmalar, geliştirdikleri politikalar ve uygulayıcı kurumlarına ilişkin durumlarının ortaya konulması, sonuçların

karşılaştırmalı bir biçimde uluslararası ilişkiler bağlamında ekonomik ve politik açıdan değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Çalışmanın temel amacı genel itibariyle, kültürel diplomasinin uluslararası ilişkiler ekseninde, farklı boyut ve etkilerinin incelenerek, mevcut durumun ve taşıdığı potansiyelin değerlendirilmesi, Güney Kore ve Türkiye özelinde kültürel diplomasi planlama ve uygulamalarının incelenerek karşılaştırılması ve uluslararası ilişkiler bağlamında ortaya konularak kültürel diplomasi faaliyetlerinin pozitif etkilerinin geliştirilebilmesi noktasında katkıda bulunulmasıdır.

Kültürel diplomasi çalışmalarıyla öne çıkan iki orta ölçekli ülke olan Güney Kore ve Türkiye'nin kültürel faaliyetlerinin uluslararası ilişkiler perspektifinden incelendiği ve bu faaliyetlerinin ekonomik ve politik etki ve sonuçları ile karşılaştırmalı bir biçimde ortaya konulduğu bir çalışma bulunmamaktadır. Bu tez çalışmasında, iki ülkenin, kültürel diplomasi alanındaki faaliyetlerinin, kültürel politikalarının ve uygulayıcı kurumlarına ilişkin durumlarının incelenerek, söz konusu ülkelerin kültürel diplomasi faaliyetlerini yürütürken uluslararası alanda politik ve ekonomik anlamda beklentilerinin ve elde ettikleri sonuçların ne olduğunun değerlendirilerek, uluslararası ilişkiler perspektifinden karşılaştırmalı olarak ortaya konularak literatüre katkı sağlaması istenmektedir.

Güney Kore, kültürel diplomasi alanında politika ve çalışmalarına önem veren ülkeler arasında yer almaktadır ve son yıllarda özellikle "Hallyu"[1] olarak ifade edilen, hükümet ve özel sektörün bir arada yürütüp geliştirdiği, Kore Popüler Kültür Akımı ile dünya çapında büyük yankı uyandırmıştır (Binark, 2019). Türkiye de son yıllarda küresel sistem içerisinde prestij kazanmak ve ulusal çıkarlarına ulaşmak amacıyla özellikle tarihi bağlarının mevcut olduğu bölgelerde kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi faaliyetlerine ağırlık vererek, kamu diplomasisine önem veren ülkelerden biri haline gelmiştir. Türkiye'nin kültür diplomasisi, aktörler ve faaliyetler açısından büyük çeşitlilik göstermektedir (Çavuş, 2012, s. 27).

Güney Kore ve Türkiye'nin özellikle son yirmi yıl itibari ile kültürel diplomasi alanında geliştirdikleri politikalar ve gerçekleştirdikleri faaliyetler, uluslararası alanda prestijlerini artırma ve diğer ülkelerle olan siyasi ve ekonomik ilişkilerine olumlu yönde etki etme noktasında etkili olmuştur. Kültürel alanda yürüttükleri faaliyetler, diğer devletlerle olan ilişkilerini, bölgesel ve küresel sistem içerisindeki konumlarını etkilemiş, özellikle Güney Kore özelinde ulusal ekonomiye de önemli katkı sağlamıştır. Bu iki ülkenin kültürel diplomasi alanındaki faaliyet ve politikaları, bu politika ve faaliyetlerin gerçekleştirilmesi noktasındaki temel motivasyonları benzerlikler ve farklılıklar taşımaktadır. Güney Kore ve Türkiye gibi orta ölçekli olan ve kültürel anlamda yüksek potansiyel

1 Hallyu: Terim ilk olarak 1990'ların ortalarında Çin medyası tarafından Asya kıtasında yayılan Kore müziği, dizileri, popüler kültürü ve Koreli yıldızlara yönelik hayranlığı anlatmak için kullanılmıştır. Sözcük Çince Kore anlamına gelen "Han" ve dalga anlamına gelen "ryu" kelimelerinin birleşiminden meydana gelmiştir. Sonraki süreçte bu terim küresel çapta yaygın olarak kullanılmaya devam etmiştir (Binark, 2019).

taşıyan iki ülkenin, gelişmiş ülkelerle rekabet kapasitelerinin artırılması noktasında, kamu diplomasilerinin geliştirilmesi ve yumuşak güç unsurlarının uluslararası alanda daha etkin bir biçimde kullanılabilmesi oldukça önemli husustur (Ban, 2020, s. 12). Bunun gerçekleştirilebilmesi noktasında da en önemli araçlardan biri kültürdür. Bu çalışmada Güney Kore ve Türkiye'nin kültürel diplomasi faaliyetlerinin bu bağlamda ne kadar etkili olduğuna yönelik araştırmalar gerçekleştirilmiştir.

Kültürel diplomasi nedir, uluslararası ilişkiler içerisindeki yeri ve önemi nedir? Kültürel diplomasinin Güney Kore ve Türkiye'nin dış politikalarında ortaya çıkışı ve tarihsel süreçte gelişimi nasıl gerçekleşmiştir? Söz konusu iki ülkenin kültürel olarak taşıdıkları potansiyeller nelerdir? Güney Kore ve Türkiye'de hâlihazırda var olan kültürel diplomasi faaliyetleri ne durumdadır ve ne kadar etkilidir? Bu uygulamaların ülkelere maliyetleri ve kazanımları ne boyuttadır? Güney Kore ve Türkiye'nin kültürel diplomasi uygulamaları noktasında benzerlik ve farklılıkları nelerdir? Kültürel diplomasi faaliyetlerinin uluslararası alanda ekonomik ve politik bağlamda bu ülkelere sağladığı katkılar nelerdir? Her iki ülke için de kültürel diplomasinin pozitif yönlü sonuçlarının artırılması noktasında atılabilecek adımlar nelerdir? Bu soruların yanıtını bulmaya yönelik gerçekleştirilen çalışma sonrası elde edilen argümanlar ışığında geliştirilen hipotezler şu şekildedir;

H1: Kamu diplomasisi uluslararası ilişkiler içerisinde geleneksel diplomasi faaliyetlerine önemli bir alternatif oluşturmuştur ve kamu diplomasisi çalışmaları içerisinde "yeni kamu diplomasisi" ve "esnek kamu diplomasisi" anlayışları, 21. yüzyıl paradigmasına en uygun kamu diplomasisi uygulamalarıdır.

H2: Kültürel diplomasinin uluslararası alanda stratejik önemi giderek artmakta, çok sayıda devlet kültürel diplomasi araçlarını kullanarak, küresel alanda güç ve prestij kazanmak, ekonomik ve politik etki etme kapasitelerini artırmaya yönelik çalışmalar yürütmektedir.

H3: Güney Kore ve Türkiye küresel imajlarını güçlendirmek ve ulusal çıkarlarını desteklemek amacıyla kültürel diplomasi faaliyetleri sürdürmektedir.

H4: Güney Kore ve Türkiye kültürel diplomasi çalışmalarını benzer motivasyonlar ve hedefler çerçevesinde gerçekleştirse de uygulama yöntemleri ve alanları farklılıklar göstermektedir. Buna bağlı olarak iki ülkenin elde ettiği ekonomik ve politik sonuçlar incelendiğinde hem benzerlikler hem de farklılıklar görülmektedir.

H5: Her iki ülkenin de kamu diplomasisi bağlamında yürütmüş oldukları kültürel diplomasi faaliyetleri, politik ve ekonomik ilişkilerini, bölgesel ve küresel konumlarını ve imajlarını etkilemektedir.

H6: Güney Kore küresel çapta kültürel diplomasi çalışmaları sonucu elde ettiği kazanımlar bakımından Türkiye ile karşılaştırıldığında görece daha başarılı bir ülkedir.

Literatür Taraması

Uluslararası alanda son dönemde artan kamu diplomasisi faaliyetlerine paralel olarak, kamu diplomasisi ve yumuşak güç unsurları ile alakalı yapılan bilimsel çalışmaların sayısı ve önemi de artmıştır. Literatüre bakıldığında, kamu diplomasisi ve yumuşak güç üzerine yapılmış çok sayıda ve önemli çalışmanın bulunduğu görülmektedir. (Nye J. S., 2008; Çavuş, 2012; Melissen, The New Public Diplomacy, 2005; Cowan & Cull, 2008; Hayden, 2012; Nye J. S., 2006) (Nye J. S., 1990; Özel, 2018; Akçadağ, 2010; Cho, 2012; Kalın, 2011; Snow, 2008) Bu çalışmalar, yumuşak güç unsurlarını, kamu diplomasisini, tanımlama ve kategorize etmelerinin yanı sıra devletler tarafından yürütülen kamu diplomasisi faaliyetlerini ve geliştirilen politikaları da içermekte ve konu hakkında geniş bir çerçeve oluşturmaktadır. Yumuşak güç ve kamu diplomasisi kavramlarının ele alındığı çok sayıda çalışma mevcuttur, ancak kavramlar genel itibari ile batı ülkeleri özellikle de ABD ile ilişkilendirilerek ve batı ülkeleri merkeze ele alınarak çalışılmış ve ağırlıklı olarak bu bağlamda ortaya konulmuştur. Kültürel diplomasi özelinde yürütülen çalışmalar incelendiğinde ise konunun uluslararası ilişkiler perspektifinden ele alındığı çalışma sayısının oldukça sınırlı olduğu gözlemlenmektedir. (Cummings, 2009; Isar, 2010; Mitchell J. M., 1986; Pajtınka, 2014; Mark S. , 2009; Schneider, 2003; Loscertales, 2010; Yağmurlu A. , 2019; Doğan, 2003). Kamu diplomasisinin aksine kültürel diplomasinin uluslararası ilişkiler perspektifinden kapsamlı olarak ele alındığı ve ülkelerin politika ve diplomatik uygulamalarının bu bağlamda incelendiği kısıtlı sayıda çalışma yapılmıştır. Genel olarak kültürel diplomasi iletişim bilimleri araştırmacıları tarafından çalışılmış, uluslararası ilişkiler araştırmacıları tarafından ise konu kamu diplomasinin bir alt başlığı olarak kabul edilmiş ve detaylandırılmamıştır.

Yumuşak güç konusunda başarılı çalışmalara imza atmış olan Joseph Nye, yumuşak gücü, başkalarının davranışlarını, istenilen sonuçları elde edilebilmek amacıyla etkileyebilme kapasitesi olarak tanımlamış ve bu tanımlama genel bir kabul olarak literatürdeki yerini almıştır. Özellikle sert güç unsurlarının kullanılmasının ciddi riskler yaratabileceği durumlarda, yumuşak güç unsurlarının oldukça önemli araçlar haline geldiği, Nye tarafından ifade edilmiştir. Diğer ülkeleri etkileme kapasitesine sahip her türlü değer ve varlık devletler için yumuşak güç unsuru olarak kabul edilmektedir. Nye birçok çalışmasında, kamu diplomasisi ve yumuşak güç unsurlarının birbiriyle oldukça yakından ilişkili olgular olduğunu ifade etmiş ve iki kavramın birbiriyle olan bağlantıları hakkında geniş kapsamlı açıklamalarda bulunmuştur (Nye J. S., 1990; Nye J. S., 2002; Nye J. S., 2004; Nye J. S., 2006; Nye J. S., 2008).

Kamu diplomasisi çok geniş bir kavramdır. Bu terimi ilk kez kullanan ABD'li Eski Diplomat Edmund Guillon, kamu diplomasisini; *"Hükümetlerin, özel grupların ve bireylerin, diğer halkların ve hükümetlerin dış politika kararları üzerinde etkili olacak şekilde tutum ve görüşlerini etkileme aracıdır."* şeklinde tanımlamıştır. M. Gökırmak tarafından 2011 yılında kaleme alınan "Küreselleşen Dünyada Diplomasi: Kamu Diplomasisi" isimli çalışmada, günümüz koşullarında, küreselleşmenin yaygın etkisi, uluslararası alanda artan işbirliği fırsatları ve karmaşık karşılıklı bağımlılık ilişkileri sebebiyle

geleneksel diplomasinin devletlerin menfaatlerini koruma ve geliştirme noktasında yeterli olmadığı ifade edilmiştir. Bu sebeple geleneksel diplomasi anlayışının yerini, halkların, örgütlerin ve sivil toplum kuruluşlarının dâhil olduğu bir süreç olan kamu diplomasisinin almaya başladığı savunulmuştur (Gökırmak, 2011). Kamu diplomasisi çok sayıda çalışmada küresel anlamda yaşanan değişimler sonucu ortaya çıkan gelişmelerin ve genişlemenin bir ürünü olarak kabul edilmiştir. Bu sebeple çok sayıda çalışmada birçok ülkenin, politika ve ideolojilerini yaymak, kamuoyu yaratmak, küresel imajlarını güçlendirmek ve dünya çapında kabul görmek adına kamu diplomasisi faaliyetleri yürüttüğü ifade edilmektedir. (Cowan & Cull, 2008; Melissen, 2005; Hayden, 2012; Gökırmak, 2011; Gilboa, 2008; Kalın, 2011; Ayhan, 2020)

Kamu diplomasisinin hangi yönleriyle geleneksel diplomasiden ayrıldığını ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur. (Akçadağ, 2010; Snow, 2008; Cowan & Cull, 2008; Loscertales, 2010; Kocabıyık, 2019) Felicia Istad'ın çalışmasına göre kamu diplomasisi üç yönüyle geleneksel diplomasiden farklılaşmaktadır. Birinci yönü kamu diplomasisinin hükümetler arası gerçekleştirilen klasik diplomatik faaliyetlerin oldukça ötesinde olmasıdır. İkincisi, hükümetlerin "sert güç" kadar "yumuşak güç" ün de uluslararası alanda önemli bir güç kaynağı olduğunu kabul etmeleridir. Üçüncü yönü ise kamu diplomasisi faaliyetlerinin, sivil vatandaşlar, özel şirketler ve sivil toplum kuruluşları gibi hem hükümet dışı paydaşlar hem de hükümet tarafından gerçekleştiriliyor olmasıdır (2016, s. 49-80).

Simon Mark tarafından kaleme alınan *"A Greater Role for Cultural Diplomacy"* adlı çalışmaya göre kamu diplomasisi denildiğinde akla ilk gelen kavramlardan biri kültürel diplomasidir. Kültür diplomasisi kamu diplomasinin bir bileşenidir ancak sadece bu şekilde tanımlanması doğru olmayacaktır. Zira kültürel diplomasi, devletlerin iç ve dış politika hedeflerine ve diplomatik süreçlerine etkili bir biçimde katkıda bulunma potansiyeline sahip stratejik bir kamu diplomasisi çeşididir (Mark S. , 2009). Bu kavramlar arasındaki sınırların net bir biçimde çizildiği herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Kaldı ki iki uygulama birbiriyle örtüştüğü için aralarındaki farkı ortaya koymak oldukça güçtür. Kamu diplomasisi, kültürel diplomasiden daha geniş bir faaliyet alanına sahiptir. Kültürel diplomasi, kamu diplomasisinin bir alt kümesi olsa en temel unsuru ve çalışma alanıdır şeklindeki tanımlamalar literatürde kabul görmüştür. Kültürel diplomasinin uygulama biçimleri ve amaçları konusunda kesinleşmiş bir tanımlama yoktur. Ancak kültürel diplomasi, normatif, idealist hedeflere ulaşmak için gerçekleştirilen, genellikle "*karşılıklı anlayış*" terimleriyle ifade edilen bir uygulamadır. Mitchell'e göre önemli olan kültürel diplomasiyi uygulayan ve yönlendiren aygıtların türüdür: ona göre bağımsız ajanslar uluslararası kültürel ilişkileri üstlenirken, hükümetler kültürel diplomasiyi üstlenir (Mitchell J. M., 1986, s. 213). Kültürel diplomasi üzerine çalışmalar gerçekleştiren bazı akademisyenler, kültürel diplomasiyi, hedeflerinin zaman çerçevesi aracılığıyla diğer uygulamalardan ayırt etmektedir. Örneğin

Leonard Mark kültürel diplomasiyi, "*ülkeler arası uzun vadeli ilişkilerin inşasıyla ilgilenen bir kamu diplomasisi türü"* olarak kabul etmektedir (Mark L. , 2002, s. 48). Amerikalı bilim adamı Milton Cummings kültürel diplomasiyi *"karşılıklı anlayışı geliştirmek için uluslar ve halklar arasında fikir, bilgi, sanat ve kültürün diğer yönlerinin değişimi"* olarak tanımlamaktadır (Cummings, 2009, s. 13). Literatürde bunlar ve bunlara benzer çok sayıda tanımlama mevcuttur.

Küresel sistem içerisinde diplomatik süreçlere ve özellikle de kültürel diplomasiye önem veren ülkeler arasında yer alan Güney Kore ve Türkiye, kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi alanında önemli çalışmalar sürdürmektedir. Her iki ülkenin de özellikle 2010 yılı sonrası yürüttüğü kültürel diplomasi alanındaki çalışmalar, diğer devletlerle olan ilişkilerini, küresel imajlarını, bölgesel ve küresel sistem içerisindeki konumlarını önemli ölçüde etkilemiştir (Binark, 2019, s. 28; Sancak, 2016, s. 22). Literatür incelendiğinde Güney Kore kamu diplomasisi ve yumuşak güç unsurlarıyla alakalı çok sayıda yabancı kaynak ve sınırlı sayıda da olsa yerli kaynak bulunsa da kültürel diplomasi özelinde yapılan çalışmaların sayısının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. (Ayhan & Park, 2017; Ban, 2020; Cho, 2012; Choi, 2019; Hjalmarsson, 2013; Hwang, 2013; Istad, 2016; Jang & Paik, 2012; Kim & Dal, 2016) (Binark, 2019; Fırat, 2017; Lee G. , 2009) Güney Kore'nin son yıllarda kamu diplomasisinin, özellikle kültür alanında Kore Dalgası olarak bilinen "Hallyu" akımının ortaya çıkışı ile büyük bir ivme kazandığı ve dünyada büyük bir yankı uyandırdığı bu çalışmalarda ortaya konulmuştur. Lee'nin 2009 yılında "*South Korea's Soft Power Diplomacy"* isimli çalışmasında belirttiği gibi, Kore Dalgası'nın taşıdığı potansiyel Kore hükümeti tarafından fark edilerek yaratıcı bir şekilde harekete geçirilmiş, ekonomik ve politik başarı elde etmek için kullanılmıştır. Bu gelişmelerden itibaren ise konuyla ilgili bilimsel çalışmaların sayısı artmıştır (Lee S. J., 2009).

Binark'ın 2019 yılında yayınlanan *"Kültürel Diplomasi ve Kore Dalgası "Hallyu" "* adlı kitabı, Türkiye'de Kore kültür endüstrisi ve diplomasisi hakkında yapılmış en temel ve kapsamlı çalışmadır. Kitapta hem kültür endüstrisinin işleyişi hem de bu endüstrinin ülke imajı ve diplomatik ilişkilerine olan etkilerinden bahsedilmiştir (Binark, 2019). Öte yandan Türkiye özelinde literatür incelendiğinde ise Türkiye'nin kamu diplomasisi ve yumuşak gücüyle alakalı önemli çalışmaların mevcut olduğu ancak yine kültürel diplomasi özelinde yapılan çalışmaların oldukça kısıtlı sayıda kaldığı görülmektedir. (Akçadağ, 2010; Güzel, 2016; Kalın, 2011; Sancak, 2016; Tezcan, 2009; Çavuş, 2012; Bayraktar, 2017; Kocabıyık, 2019; Yıldırım G. , 2015) Ayrıca Türkiye özelinde kültürel diplomasi alanında bugüne kadar yazılmış tezlerin ve yapılmış çalışmaların, genellikle oldukça özel ve spesifik bir kurum ya da bölge üzerinden gerçekleştirildiği gözlemlenmiş, bu sebeple de uluslararası alandaki etkilerinin bütüncül bir bakış açısıyla ortaya konulması noktasında yetersiz kaldıkları görülmüştür.

Genel itibariyle literatür incelendiğinde, kültürel diplomasi çalışmalarının Güney Kore ve Türkiye örnekleri üzerinden incelenerek karşılaştırmalı olarak ele alındığı ve bu çalışmaların

uluslararası ilişkiler açısından politik ve ekonomik sonuçlarının ne olduğunun ortaya konulduğu herhangi bir çalışmanın mevcut olmadığı görülmektedir. Güney Kore'nin son yıllarda kültürel diplomasi alanında yaptığı çalışmalarla öne çıkan ülkelerden biri olması ve Türkiye'nin son dönemde kamu diplomasisi bağlamında gerçekleştirdiği kültürel çalışmalara oldukça önem veriyor olması, bu iki ülkenin kültürel diplomasi alanında yürütmüş oldukları faaliyetlerin, karşılaştırmalı bir biçimde analiz edilmesi noktasında teşvik edici olmuştur.

Tezde Uygulanan Yöntem

Bu çalışmada, araştırmanın amacına uygun olarak nitel yöntemler kullanılmış, konular pozitivist bir yaklaşımla ele alınmıştır. Bu bağlamda çalışma temel olarak "literatür taraması" biçiminde gerçekleştirilmiş, "vaka analizi" yöntemi kullanılmış, araştırmalar sonucu elde edilen veriler değerlendirilirken tümevarım metodu uygulanmıştır.

Çalışmanın ilk aşamasını, konu ile alakalı olan basılı kaynakların, online kaynakların, faaliyet raporlarının, kurum yayınlarının, resmi ve resmi olmayan yayınların incelendiği literatür taraması aşaması oluşturmuş, konu derinlemesine araştırılmıştır. Yumuşak güç, kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi konusunda kavramsal bir çerçeve oluşturulması amacıyla söz konusu kavramları ortaya çıkaran teorisyenlerin, akademisyenlerin ve yazarların kitapları, makaleleri, bildirileri ve bu konular hakkında yazılmış tezler incelenmiştir. Bu noktada kavramların birbiriyle olan bağlantılarının belirlenmesi amacıyla ilişkisel araştırma metoduna başvurulmuştur. Literatür taramasının ilerleyen bölümünde ise Güney Kore ve Türkiye'nin yürüttüğü kamu diplomasisi ve özelde kültürel diplomasi faaliyetleri ve kültür politikaları ile ilgili olarak yapılmış bilimsel nitelikli çalışmalar, resmî kurumlar tarafından yürütülen faaliyetler, yapılan resmî açıklamalar ve bu faaliyetlerle ilgili olarak basında yer almış haberler incelenmiştir. Genel çerçevede nitel bir araştırma gerçekleştirilmiş olsa da konu dâhilinde çalışma için gerekli olan nicel verilere yer verilmiştir.

Çalışmanın vaka analizi bölümünde ise literatür taraması sonucu elde edilen veriler özetlenmiş, tanımlamalar yapılmış ve vakalarla alakalı olarak açıklamalar geliştirilerek elde edilen veriler çalışmanın amacı doğrultusunda değerlendirilmiştir. Genel itibari ile çalışmada pozitivist bir bakış açısıyla ilerlenmiş olsa da yer yer yorumsayıcı bir tavır takınılmıştır. Tezin son aşamasında, önceki aşamalardan elde edilen veriler ışığında, kültürel diplomasinin uluslararası ilişkiler ve sistem içerisinde yarattığı etki, söz konusu ülkelerin kültürel diplomasi alanında yürüttüğü çalışmalar ve uygulayıcı kurumlarına ilişkin durumları, kültürel politika ve faaliyetlerin bu ülkeler için ekonomik ve politik sonuçlarının neler olduğu, karşılaştırmalı bir biçimde ele alınarak analiz edilmiştir. Çalışma süresince verilerin objektif bir biçimde değerlendirilmesi noktasında özgünlük ve bilimsellik kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

1. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE: DİPLOMASİ, KAMU DİPLOMASİSİ VE KÜLTÜREL DİPLOMASİ

1.1. Diplomasi Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Diplomasi devletlerin çıkarlarını korumak, belirli ulusal amaçlara ulaşmak ve diğer devletleri etkisi altına alabilmek amacıyla kullandıkları yöntem ve araçlardan biridir. Diplomasi sözcüğünün kökeni Yunanca diploma anlamına gelen *"diplomeis"* kelimesinden gelmektedir. Diplomasi, Antik Yunan ve Roma döneminde, resmi belgelerin sınıflandırılması, değerlendirilmesi, arşivlenmesi ve korunmasına ilişkin faaliyetleri ifade etmek için kullanılan dar kapsamlı bir kavram idi. Diplomasi teriminin günümüzdeki anlamıyla kullanılması 18. yüzyıla gelindiğinde, diplomasi faaliyetlerinin kapsamının genişlemeye başlamasıyla mümkün olmuştur (Tuncer, 1991, s. 252).

Bugün diplomasinin belli noktaları ortak olan çok sayıda tanımı bulunmaktadır. Diplomasi kavramı ilk kez 1796 yılında Edmund Burke tarafından, devletlerarası ilişkilerde uygulanan müzakere, görüşme gibi barışçıl yöntemleri ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Amerikalı ünlü siyaset bilimci Henry Kissinger diplomasiyi devletlerin güç kullanmak yerine, uzlaşma yoluyla ilişkiler kurması şeklinde ifade etmiş ve modern diplomasinin savaş ve barış arasında güç dengesi oluşturduğunu savunmuştur (Abdurrahmanlı & Bağış, 2021, s. 142). İngiliz diplomat Harold Nicolsan'a göre diplomasi, devlet ilişkilerinin müzakereler yoluyla yürütülmesidir (Nicolson, 1939). Iver Neumann, diplomasiyi, tarih boyunca birçok evrimsel süreçten geçmiş, toplumsal ve maddi çevre tarafından şekillendirilerek ortaya çıkan bir kavram olarak tanımlamaktadır (Scott-Smith, 2018, s. 1-3).

Geoffrey Berridge diplomasiyi, resmi anlaşmalar yoluyla dış politikayı geliştirmek için resmi yetkililer arasında gerçekleştirilen bir iletişim yöntemi olarak tanımlamaktadır (Beriddge, 2015, s. 4). Avustralyalı Siyaset Bilimci Headley Bull'a göre diplomasi uluslararası toplumun işleyişi için oldukça önemlidir. Bull diplomasiyi, *"devletlerin, resmi temsilciler aracılığıyla barışçıl yollarla, sistem içerisinde yer alan devletler ve diğer aktörlerle ilişkilerini sürdürmesi"* şeklinde tanımlamıştır (Demirel, 2017, s. 68-69). Lester Pearson'a göre diplomasi devletlerin isteklerini diğer devletlere kabul ettirme yöntemlerinden biridir. Machiavelli'ye göre uluslararası ilişkilerde diplomasi ve ittifaklar oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Ona göre devletlerin, gücü elinde tutmak ve güvenliği sağlamak için diplomasiyi kullanmaları esastır ve diplomasi uygulamalarında önemli olan ulusal çıkarlardır (Semercioğlu, 2016, s. 500). Realizm akımının ünlü temsilcisi Morgenthau tarafından, savaş ve

diplomasi uluslararası ilişkilerin iki ana unsuru olarak görülmüştür. Diplomasi bu anlayış çerçevesinde savaşın ve çatışmanın zıttı olan bir uzlaşma aracı olarak kabul edilmektedir (Ekşi, 2014, s. 48).

Türk Siyaset Bilimci Hüner Tuncer'e göre diplomasi *"uluslararası ilişkilerin barışçıl yol ve araçlarla yürütülmesi sanatı"*dır. Hünel'e göre dış politika ve diplomasi zaman zaman birbiri yerine kullanılan ve karıştırılan kavramlardır. Bir bütünün parçalarını oluştururlar, birbirlerinden ayırmak mümkün değildir ancak aynı anlama gelmemektedirler. Dış politika, devletlerin uluslararası ilişkilerdeki amaç ve hedefleri doğrultusunda izlenecek yolu ifade ederken, diplomasi bu amaç ve hedeflere ulaşmak için kullanılan araç, yöntem ve pratikleri ifade etmektedir (Tuncer, 1984, s. 50-51). Jönsson ve Hall'e göre ise diplomasinin en temel unsurunu iletişim oluşturmaktadır. Diplomasi, tarafların birbirini tanımaları ve karşılıklı iletişim halinde olarak, müzakereler yoluyla ilişkiler kurmalarıdır (Jönsson & Hall, 2003, s. 198).

Tüm bu tanımlamalardan yola çıkıldığında en genel ifadesi ile diplomasi, uluslararası ilişkilerin barışçıl bir biçimde sürdürülmesine, karşılıklı çıkarların korunmasına ve ulusal amaçların elde edilmesine olanak sağlayan bir dış politika aracıdır. Devletlerin diğer uluslararası aktörlerle olan ilişkilerinde kullandıkları barışçıl yöntemlerden birini oluşturmaktadır. Diplomasi insanlık tarihinin başlangıcından itibaren var olan bir olgudur ve tarihsel süreçte sürekli olarak değişim ve dönüşüme uğrayarak gelişim göstermiştir.

İnsanlık tarihinin başlangıcından beri var olan diplomasi, Antik Yunan'dan itibaren devletlerarası ilişkilerinin en temel faaliyeti olmuştur. Diplomasi en geleneksel tanımı ile devletlerin diğer devletlerle olan ilişkilerini barışçıl bir biçimde yürütmek amacıyla, resmî kurumlar ve makamlar aracılığı ile gerçekleştirdikleri müzakere süreçleridir (Karaağaç, 2019, s. 693). Diplomasinin tarihsel süreçte gelişimi ve dönüşümü incelendiğinde genel itibari ile üç döneme ayrılarak değerlendirildiği görülmektedir. İlk dönem, insanlık tarihinin başlangıcından itibaren Birinci Dünya Savaşı'na kadar devam eden süreci kapsayan geleneksel ya da eski diplomasi dönemi olarak adlandırılan dönemdir. Birinci Dünya Savaşı'ndan Sovyetler Birliği'nin dağılmasına kadar olan süreçte gerçekleştirilen diplomatik faaliyetleri kapsayan dönem yeni diplomasi dönemi, Sovyetlerin dağılmasıyla oluşan çok kutuplu konjonktürde ortaya çıkan ve günümüze kadar süregelen süreci kapsayan dönem ise küresel diplomasi ya da kamu diplomasisi dönemi olarak adlandırılmaktadır (Acar, 2006, s. 420).

Diplomasi, uygarlık tarihinin başlangıcından itibaren hatta çok daha eski, tarih öncesi dönemlerde de var olduğu bilinen bir uygulamadır. İlkel kavimlerin savaş sırasında haberciler aracılığıyla, savaşa ara vermek, yaralılarını tedavi etmek ya da ölülerini gömebilmek için haberleştikleri bilinmektedir (Nicolson, 1939, s. 17). Bu haberciler ilkel kavimler tarafından aralarındaki sorunları çözüme kavuşturmak amacıyla birbirlerine gönderdikleri, özel statüye sahip bir çeşit diplomatik

elçilerden oluşmaktaydı. Kavimler arası gerçekleşen bu iletişim biçimi tarihte bilinen ilk diplomasi faaliyetlerini oluşturmaktadır. İlk diplomasi faaliyetlerinin *ad hoc* niteliği taşıdığı görülmektedir. Ad hoc diplomasi, geçici ve tek yönlü gerçekleşen bir diplomasi biçimidir. Bu diplomasi türünde diplomatik temsilciler, belirli bir görevi ya da amacı yerine getirmek için kısa bir süreyle karşı tarafla muhatap olup, görevlerini yerine getirdikten sonra geri dönmektedir. Ad hoc diplomaside tarafların birbirini tanımaları ya da karşılıklı bir diplomatik ilişkinin kurulmuş olması zorunluluğu yoktu, tek taraflı olarak gerçekleştirilmekteydi (Tuncer, 1984, s. 51).

Diplomasinin ilk örnekleri hususunda kesin ve net bilgiler mevcut olmamakla birlikte, bu diplomasi örneklerine yönelik iki önemli belge bulunmaktadır. Bu belgelerden ilki, M.Ö 14. yüzyılda, bir kısmı Ön Asya Büyük Krallıkları ve Mısır arasında, diğer kısmı ise Suriye-Filistin Şehir Beylikleri arasında gerçekleşen diplomatik ilişkileri aydınlatan "Amarna Mektupları"dır. Amarna Mektupları yaklaşık dört yüz adet, Akadca yazılmış siyasi nitelikli mektuplardır. O dönemde gerçekleşen siyasi olaylara ve diplomatik faaliyetlere ışık tutan önemli diplomatik belgeler arasındadır (Ergüven, 2016, s. 115). İkinci önemli belge ise M.Ö. 1278 yılında Hititler ve Eski Mısır arasında yapılan Kadeş Anlaşması'dır. Bu anlaşma tarihte bilinen ilk yazılı anlaşma olması ve iki devlet arasında elli yılı aşkın bir süre için barışı tesis etmiş olması sebebiyle diplomasi tarihi açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu anlaşma ilk diplomatik belgelerden biri olmasının yanı sıra, bağlayıcılığı, uluslararası barış, güvenlik ve işbirliği konuları hakkında düzenlemeler içermesi hasebiyle uluslararası hukuk açısından da ilk ve önemli gelişmeler arasında yer almaktadır (Sivrioğlu & Yılmaz, 2017, s. 193-197).

Eski Yunan Şehir Devletlerinin de kendi aralarında bilgi alışverişinde bulunmak ve anlaşmazlıkların çözümünü sağlamak amacıyla, dönemin diplomatik temsilcileri kabul edilebilecek olan haberciler aracılığıyla diplomatik faaliyetler sürdürdükleri bilinmektedir. Habercilerin en temel görevi şehir devletleri arasındaki bilgi akışını sağlamaktı, haberciler müzakereci bir tutumda değil sadece mesaj ve bilgi taşıyan ileticiler konumunda idi. Eski Yunan Şehir Devletlerinde açık diplomasi anlayışı benimsenmiş ve tüm diplomatik süreçler kamuoyuna açık bir şekilde gerçekleştirilmiştir (İskit, 2012, s. 72-78). Eski Yunan Şehir Devletleri arasında gerçekleştirilen bu diplomasi faaliyetleri diplomasi kurumunun temellerini oluşturmuş ve gelişimine katkıda bulunmuştur.

Romalılar diplomatik temsilcilere ve ilişkilere saygı gösterse de o dönemde kendi üstünlüklerinin farkında olduklarından, diplomatik yollar yerine genel itibariyle askeri yetkinliklerini kullanarak ilişkilerine yön vermeyi tercih etmişlerdir. Ancak yine de Roma İmparatorluğu diplomasiyi belli yasal bir çerçevede uygulamış ve devletler hukuku kurallarına saygılı bir biçimde diplomatik ilişkiler yürüterek diplomasinin kurumsal yapısının gelişimine katkı sağlamıştır (Tuncer, 1984, s. 53). Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesinin ardından M.S. 395 yılında kurulan Bizans İmparatorluğu diplomasiye oldukça önem vermiş ve diplomasinin gelişimine ciddi katkılarda bulunmuştur. Bizans

İmparatorluğu anlaşmazlıkların çözümünde Roma İmparatorluğu'nun aksine askeri güce başvurmak yerine öncelikle diplomatik yollara başvurmayı tercih etmiş, diplomatik ilişkiler kurmak yoluyla yabancı devletleri etkisi altına almak istemiştir. Bu sebeple de Bizans İmparatorluğu'nda diplomasi yöntemleri ve temsil etme biçimleri daha önceki uygulamalara göre farklılıklar göstermiştir (Shepard & Franklin, 1992, s. 41-71). Bizans'ta diplomatik temsilciler, sadece mesajları ileten bir elçi görevi üstlenmemiş, aynı zamanda ziyaret ettikleri ülkelerde gözlemler yaparak ve ülke hakkında bilgiler toplayarak, bu ülkelerin kaynakları, zayıf yönleri ve amaçlarına ilişkin raporlar hazırlamıştır. İmparatorluk içerisinde bu diplomatik faaliyetleri yürüten temsilciler, resmi bir statüye sahip olmakta ve özel bir eğitime tabii tutulmaktaydı. Ayrıca Bizans'ta protokol ve önde gelme oldukça dikkat edilen hususlardı ve ülkelerin elçilerine ülkesinin gücü nezdinde önem verilmekteydi. Ülkenin çıkarları için yabancı ülkelerin adamlarının satın alınması, rüşvet verilmesi ya da yüz üstü bırakılması saygınlık zedeleyici bir davranış olarak kabul edilmezdi. Bizans İmparatorluğu'nun kaynakları ve askeri gücü göz önünde bulundurulduğunda tarihi süreçte uzun süre ayakta kalabilmesinde diplomasisinin etkili bir rol üstlendiği görülmektedir (Potyemkin, 1977).

M.S. 14. yüzyıla gelindiğinde ise bu zamana kadar geçici temsilcilikler ve haberciler aracılığıyla yürütülen diplomatik faaliyetler, İtalyan Şehir Devletleri'nin kendi aralarında diplomatik daimi temsilciler atamaları ile birlikte istikrarlı ve kalıcı bir hale gelmeye başlamıştır. İtalyan Şehir Devletleri ile başlayan bu uygulama zamanla diğer Avrupa ülkelerine de yayılmış, 16. yüzyılın başından itibaren Fransa ve İspanya da daimi diplomatik temsilcilikler kurmaya başlamışlardır. 17. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise daimi diplomatik temsilcilik uygulamaları devletlerarası ilişkilerde uygulanan genel bir yöntem haline gelmiştir (Seha, 1956, s. 80). Bu daimi diplomatik temsilcilikler günümüz konsolosluk uygulamalarının temelini oluşturmuştur. 15. ve 16. yüzyıllarda diplomasiye büyük ölçüde İtalyanlar yön verirken, 17. ve 18. yüzyıllarda Fransızlar bu görevi üstlenmiş, Fransız Devrimi'ne kadar da sürdürmüşlerdir. Bu yüzyıllarda diplomasi büyük ölçüde hükümdarlar eliyle yürütülmekte, elçiler ise hükümdarların temsilcileri olarak kabul edilmekteydi ve diplomasi faaliyetleri kamuoyuna kapalı bir biçimde gerçekleşmekteydi (Tuncer, 1991, s. 252).

Osmanlı Devleti uzun yıllar barış anlaşmaları, ticari sözleşmeler ve arabuluculuk yapmak adına ad hoc diplomasi yöntemini kullanmıştır. 15. yüzyıldan itibaren diğer ülkelerin kendi topraklarında daimi temsilcilikler kurmasına izin vermiş olsa da kendisi bu dönemde hiçbir ülkeye daimi diplomatik temsilci atamamış, bu temsilcilik biçimini 18. yüzyıla gelindiğinde uygulamaya başlamıştır (Kodaman & Akçay, 2010, s. 81). Bunun temel nedenleri arasında, kendisinden güçsüz görmekte olduğu Batılı devletlerde daimi bir temsilci bulundurmaya gerek duymaması ve o yüzyıllarda ticari ilişkilerinin büyük bir kısmını Asya ülkeleri ile gerçekleştirmesi yer almaktadır. 17. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise değişen konjonktür içerisinde Osmanlı Devleti yeni diplomatik uygulamalara ihtiyaç duymuş ve Batı

merak edilen bir konuma ulaşmıştır. Bu sebeple bu tarihten sonra Osmanlı Devleti tarafından da daimi diplomatik temsilcilikler kurulmaya başlanmış hatta ilk daimi diplomatik temsilci 18. yüzyılın başlarında III. Selim devrinde İngiltere'ye gönderilmiştir (Turan, 2004, s. 60).

17. yüzyıldan itibaren diplomasi bağlamında küresel anlamda önemli gelişmeler yaşanmaya başlanmış ve günümüz diplomasinin temelleri atılmıştır. 17. yüzyılda, 30 Yıl Savaşları sırasında gerçekleştirilen Vestfalya Kongresi, diplomatik ilişkiler açısından önemli bir dönüm noktası olmuş, bu kongre ile tüm Avrupa ülkeleri bir araya gelmiş, ortak sorunlar tartışılmıştır. 30 Yıl Savaşlarının son bulmasını sağlayan Vestfalya Barışı ile ilk kez çok yönlü diplomatik ilişkiler kurulmaya başlanmıştır (Gross, 1948, s. 29). Vestfalya sonrası 1699 yılında toplanan Karlofça Kongresi ve 1712 yılında toplanan Utrecht Kongreleri de çok yönlü diplomasi ve devletlerarası ilişkiler bağlamında yaşanan önemli adımlar olmuştur.

17. ve 18. yüzyıllarda Avrupa ülkeleri tarafından güç dengesi sistemi[2] benimsenmiş, bu politika ile kıtada istikrarın sağlanması ve aşırılıklardan kaçınılması hedeflenmiştir. Fransız Devrimi ve Napolyon Savaşları bu politikayı zayıflatmış olsa da 1815 Viyana Kongresi ile güç dengesi politikası tekrar güç kazanmıştır. 19. yüzyıla gelindiğinde ise, Avrupa diplomasisi tekrar bir güç politikası oyununa dönüşmüş ve bu güç dengesi politika anlayışı yıkılmıştır. Güç politikaları, kuvvet kullanımı ve sindirme politikaları bu dönemin diplomasi anlayışını oluşturmuş ve 1914'te I. Dünya Savaşı'na kadar gidecek olan bir kriz ortamı yaratmıştır (Kissenger, 1994, s. 14-17). I. Dünya Savaşı'na kadar süregelen bu "eski" diplomasi uygulamalarının amacı, sorunların çözümü ve iyi ilişkiler geliştirilmesi olarak gösterilmeye çalışılmışsa da özünde devletlerin güç kazanmak ve siyasi emellerine ulaşmak amacıyla kamuoyuna kapalı olarak gerçekleştirdikleri siyasi uygulamalardan ibaret olmuştur (Tuncer, 1991, s. 253).

I. Dünya Savaşı'nın sonunda büyük kayıplar veren devletler küresel barışı sağlayacak bir sistem arayışı içerisine girmişlerdir. Bu noktada ise gücü elinde bulunduran Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ön plana çıkmış, ABD'nin uluslararası diplomatik süreçlerde etkin rol oynadığı bir dönem başlamıştır. ABD Başkanı Woodrow Wilson'un "açık diplomasi" fikri ile ortaya çıkan bir "yeni diplomasi" sürecine girilmiştir (Ergüven, 2016, s. 134). Diplomasi, Avrupa eksenli olmaktan çıkarak, güç dengelerinin

[2] Güç dengesi sistemi uluslararası ilişkilerde, ülkeler arasındaki denge veya herhangi bir devletin aşırı güçlenmesini önlemek için kurulan ittifak sistemleridir. Güç dengesi sistemi, güçlerinin yaklaşık olarak eşit olduğu varsayılan ulusal devletler arasında oluşturulan sistemdir. Sistem içinde hiçbir koalisyonun veya devletin, mevcut sistemin yıkılmasına yol açacak şekilde bir üstünlük kurmasına izin verilmez. Böyle bir tehdit hissedildiğinde, böl ve yönet, silahlanma, ittifaklar ve koalisyonların kurulması gibi güç dengeleme yöntemlerine başvurularak mevcut sistemin korunması sağlanır. Güç dengesi sistemi içerisinde devletler eşit güçte olabileceği gibi, bir tarafın diğerlerinden üstün olduğu durumlar da söz konusu olabilir. Güç dengesinde statükonun sürdürülmesi temel amaçtır (Kissenger, 1994, s. 48-54).

korunması çabaları üzerine değil dünya barışının sağlanması amacına hizmet etmek üzere şekillendirilmeye başlanmıştır. Ayrıca diplomasi, elçiler ya da diplomatik temsilciler tarafından değil ülkelerin politikacıları tarafından gerçekleştirilen bir uygulama haline gelmiştir.

I. Dünya Savaşı ardından istenen barış ve işbirliği ortamının oluşturulabilmesi için 1919 yılında Paris Barış Konferansı düzenlenmiş, takip eden süreçte ise Milletler Cemiyeti kurulmuştur (Kıran, 2008, s. 21). Milletler Cemiyeti'nin kurulması devletlerarası ilişkiler ve diplomasinin kurumsal yapısı bağlamında oldukça önemli bir adım olarak kabul edilmektedir. Devletlerarası çatışmaların ve anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözümlenmesini sağlamak amacıyla kurulan bu Cemiyet, devletlerin bu örgütten farklı beklentiler içerisine girmesi ve yönetimler arası yaşanan ideolojik çatışmalar sebebiyle amacını yerine getirememiş ve II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesini önleyememiştir (Özcan, 2014, s. 202).

1945 yılında II. Dünya Savaşı son bulduğunda savaşın yıkıcı etkileri, Soğuk Savaşın yaratmış olduğu atmosfer ve yaşanan teknolojik gelişmelerin etkisi ile hem uluslararası ilişkilerde hem de diplomasi anlayışında büyük bir dönüşümün içerisine girilmiştir. II. Dünya Savaşı'na kadar sadece devletlerin resmî kurumları aracılığıyla gerçekleştirilen diplomasi faaliyetleri, Soğuk Savaş dönemi ve sonrası dönemde devlet tekelinden çıkarak, uluslararası sistemin diğer aktörleri olan sivil toplum kuruluşları, uluslararası örgütler ve bireylerin de katılım gösterdiği bir süreç haline gelmiş ve böylelikle diplomasi konsepti büyük bir dönüşüm içerisine girmiştir. (Akçadağ, 2010, s. 2-4). Ayrıca diplomasinin içeriği sadece küresel barış konusu ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda insan hakları, güvenlik, çevre, ekonomi, silahsızlanma gibi önemli konular da diplomasinin önemli bir parçası haline gelmiştir. Tüm bu gelişmeler sonrası dünyada çok yönlü, çok taraflı ve çok sesli "küresel" bir diplomasi anlayışı benimsenmeye başlanmıştır. Bu süreçle birlikte geleneksel diplomasi anlayışı geçerliliğini yitirmiş, sadece devletler arası ilişkilerle sınırlandırılmış olan bu diplomasi anlayışının yerini, diğer uluslararası aktörlerin de sürece dâhil oldukları bir diplomasi biçimi olan "kamu diplomasisi" almıştır.

1.2. Kamu Diplomasisi

1.2.1. Kamu Diplomasisi Kavramı, Tarihsel Gelişimi ve Geleneksel Diplomasi ile İlişkisi

Günümüz koşullarında, küreselleşmenin yaygın etkisi, uluslararası alanda artan işbirliği fırsatları ve karmaşık karşılıklı bağımlılık ilişkileri sebebiyle geleneksel diplomasi, devletlerin menfaatlerini koruma ve geliştirme noktasında yeterli olmamaktadır. Küreselleşme ve iletişim teknolojilerinde yaşanan büyük gelişim ile birlikte politika ve yönetim anlayışında da değişiklikler meydana gelmiş, geleneksel diplomasi anlayışı yerini, halkların, örgütlerin, sivil toplum kuruluşlarının,

şirketlerin ve bireylerin de dâhil olduğu bir diplomasi biçimi olan kamu diplomasisine bırakmıştır. Kamu diplomasisi küresel anlamda yaşanan değişimler ile oluşan gelişmelerin ve genişlemenin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Artık sadece devletlerin resmi kurumları arasında kapalı kapılar ardında gerçekleştirilen diplomasi süreçleri uluslara istedikleri kazanımları sağlayamamaktadır. Bu sebeple çok sayıda ülke, politika ve ideolojilerini yaymak, kamuoyu yaratmak, küresel imajlarını güçlendirmek, ulusal amaçlarına ulaşmak ve dünya çapında kabul görmek adına kamu diplomasisi faaliyetleri gerçekleştirmektedir.

Kamu diplomasisi, geleneksel diplomasiden üç yönüyle farklılaşmaktadır. Birinci yönü kamu diplomasisinin hükümetler arası gerçekleştirilen klasik diplomatik faaliyetlerin oldukça ötesinde olmasıdır. Kamu diplomasisini geleneksel diplomasiden ayıran en temel yön, diplomasi faaliyetlerinin yabancı devletlerin hükümetlerine veya resmi kurumlarına yönelik değil, halkına ve devlet dışı diğer aktörlerine yönelik sürdürülmesi olmuştur. Kamu diplomasisi anlayışını geleneksel diplomasiden ayıran ikinci yön ise devletlerin, uluslararası alanda "sert güç" kadar "yumuşak gücün" de önemli olduğunu kabul etmeleri olmuştur. Kamu diplomasisini geleneksel diplomasiden ayıran üçüncü yön ise diplomatik faaliyetlerin, sivil vatandaşlar, özel şirketler ve sivil toplum kuruluşları gibi devlet dışı aktörler tarafında da gerçekleştirilmesidir. Yani kamu diplomasisi, sadece devletin resmi kurumları tarafından gerçekleştirilen geleneksel diplomasinden farklı olarak, hem devlet hem de devlet dışı paydaşlar tarafından gerçekleştirilmektedir (Istad, 2016, s. 54).

Kamu diplomasisi Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkmış, bu dönemin sona ermesinden sonraki süreçte ise önemli değişimler geçirmiştir. Kamu diplomasisi kavramı ortaya çıkışının ilk dönemlerinde, hükümetler tarafından, politikalarını yabancı halklara etkili bir biçimde iletmek için gerçekleştirilen ve geleneksel diplomasinin bir uzantısı olarak kabul edilen bir uygulama olmuştur ancak küreselleşme, demokrasinin yaygınlaşması ve iletişim teknolojilerindeki büyük yenilik ve gelişmelerle birlikte kamu diplomasisinin kapsamı ve tanımı genişlemiştir.

Kamu diplomasisi çok geniş bir kavramdır ve çok sayıda araştırmacı tarafından yapılmış birçok tanımı bulunmaktadır. Bu terimi ilk kez kullanan ABD'li Eski Diplomat Edmund Guillon'a göre kamu diplomasisi; *"Hükümetlerin, özel grupların ve bireylerin, diğer halkların ve hükümetlerin dış politika kararları üzerinde etkili olacak şekilde tutum ve görüşlerini etkileme aracıdır."* (Cho, 2012, s. 278). Leonard Mark'a göre kamu diplomasisi toplumlar arasında köklü ilişkiler inşa etmek için gerçekleştirilen faaliyetlerin tümüdür. Kamu diplomasisi ile toplumların birbirlerini anlamaları, ortak bir paydada buluşmaları ve paylaşımlarda bulunmaları sağlanmakta ve ülkeler arası iyi ilişkiler kurulmaktadır (Mark L. , 2002, s. 52). Joseph Nye'a göre kamu diplomasisi, yumuşak gücün bir kullanım alanı ve politikasıdır. Devletlerin direkt olarak yabancı kamuoyuyla iletişime geçmeleri, politikalar geliştirmeleri ve uygulamalarıdır. Nye'a göre devletler, kamu diplomasisi ile diğer aktörlerin

davranışlarını, istedikleri sonuçları elde edebilmek amacıyla etkileyerek, küresel çapta imajlarını geliştirmeyi, ulusal çıkar ve amaçlarına ulaşmayı hedeflemektedirler (Nye J. S., 2008, s. 98-100).

Fontein'e göre kamu diplomasisi, insanların kalplerini ve zihinlerini kazanma sürecidir ancak bu süreç sadece bireyleri etkileme ile sınırlı kalmamakta aynı zamanda onlarla ortak değer ve normlar yaratılarak, kamu diplomasisi faaliyetleri aracılığıyla uzun vadeli olumlu ilişkiler tesis edilmesi istenmektedir (Fontein, 2020, s. 67). Kinsey ve Chung'a göre kamu diplomasisi, toplumlar arası bağlar kurularak olumlu ilişkiler yaratma sürecidir (Kinsey & Chung, 2013, s. 7). Amerikalı yazar Cynthia Schneider tarafından kamu diplomasisi, *"bir ulusun kendisini dünyaya açıklamak için yaptığı her şey"* olarak tanımlanmıştır.

Morrow'a göre kamu diplomasisi ülkelerin, diğer ülkelerin kamuoylarını etkilemeye yönelik gerçekleştirdikleri tüm etkileşim ve iletişim süreçlerini kapsamaktadır. Bu süreçlere devlet dışı aktörlerde dâhildir. Hans Tuch, medyanın uluslararası ilişkilerdeki rolüne vurgu yaparak kamu diplomasisinin bir iletişim süreci olduğunu ifade etmektedir. Tuch'a göre kamu diplomasisi hükümetlerin, uluslarının fikir ve ideallerini anlatabilmek ve ulusal hedeflerini gerçekleştirebilmek adına diğer ülkelerin devlet dışı kuruluşlarıyla ya da direkt olarak halklarıyla iletişim kurma sürecidir. (Tuch, 1990, s. 3-11).

Jan Melissen ise her ülkenin kamu diplomasisinin farklı amaçlara yönelik sürdürüldüğünü ifade etmektedir. Melissen'e göre bazı ülkeler küresel çapta görünür olmak için kamu diplomasisine başvururken bazı ülkeler ise olumsuz yönlerini gizlemek için kamu diplomasisi faaliyetleri sürdürmektedir. Kamu diplomasisi ile bazı ülkeler ulusal değerlerini ve evrensel değerleri dünyanın geri kalanıyla paylaşmaya çabalarken bazıları ise ulusal mallarının tanıtımını yaparak ticari çıkar sağlamak için kamu diplomasisine başvurmaktadır. Ayrıca Melissen'e göre, son yıllarda uluslararası sistemde yaşanan değişimler sonucu ortaya çıkan çok taraflı dünya düzeni içerisinde kamu diplomasisi, yükselen güçler[3] olarak ifade edilen ülkeler tarafından gelişmiş ülkelerle rekabet ve küresel sistemde daha fazla

[3] Yükselen güçler kavramı, 2000'li yıllardan itibaren sıkça kullanılmaya başlanmış, son dört yüzyıldır Batı merkezli yürütülen küresel düzene meydan okumuş ve Batı'nın görece güç kaybettiği bir dönemde önemli bir alternatif güç olarak ortaya çıkmış ülkeleri ifade etmektedir. Yükselen güç, temelde hızlı ekonomik gelişme ve genişleyen bir siyasi ve kültürel etkiye sahip ülkeler için kullanılan bir kavramdır. Yükselen güç olarak ifade edilen ülkelerin ortak özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler; ekonomik gelişme, teknolojik yeterlilik, önemli sayıda bir nüfusa sahip olmaları, bulunduğu coğrafyada stratejik bir konumda bulunmaları ya da lider olmaları, askeri yeterlilik ve demokratik gelişim olarak sıralanabilmektedir. Bir ülkenin yükselen bir güç olup olmadığını belirlemek farklı birçok koşula bağlı olsa da genel anlamda bu özellikleri taşıyan ülkeler yükselen güçler olarak değerlendirilmektedir (Smith, 2013, s. 653-671).

söz hakkı kazanmak için kullanılabilmekte olan önemli bir araç haline gelmiştir (Melissen, 2013, s. 352).

Jozef Batora'ya göre, kamu diplomasisi, bir ülkenin yumuşak gücünün korunmasına ve teşvik edilmesine katkı sağlayan, devlet ve devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen çeşitli faaliyetlerden oluşmaktadır. Anthony Pratkanis, kamu diplomasisini diğer ulusların vatandaşlarını bilgilendirerek ve etkileyerek ulusal çıkarların geliştirilmesi olarak kabul etmektedir. Evan H. Potter için kamu diplomasisi, bir devletin, avantaj sağlamak amacıyla başka bir ulusun kamuoyunu etkileme çabasıdır (Pajtinka, 2019, s. 23). Rusinak' a göre kamu diplomasisi, bir devletin olumlu bir imaj çizmek ve bu imajını yaymak için yabancı kamuoyu ile iletişim kurmaya odaklanan bir dizi adımlarıdır. Bu adımlar genellikle kalıcı diyalog, tanıtım ve planlı bilgilendirme kampanyalarından oluşmaktadır (Merickova, 2014, s. 352).

Kamu diplomasisi en temel tanımı ile bireylerin kalplerini ve zihinlerini kazanmayı amaçlayan, ulusal çıkar elde etmek ve küresel çapta olumlu bir ulusal imaj çizmek adına yürütülen, uluslararası kamuoyunu anlamak, bilgilendirmek ve etkilemek için devlet ya da devlet dışı aktörler tarafından sürdürülen çalışmaların ve süreçlerin tümüdür. Ancak bir çalışmanın kamu diplomasisi kapsamında sayılabilmesi için devlet veya devlete bağlı kurumlar tarafından sürdürülmesi ya da desteklenmesi, aynı zamanda ülkenin dış politika hedeflerine ve çıkarlarına uygun bir niteliğe sahip olması gerekmektedir.

1.2.2. Kamu Diplomasisi Yaklaşımları ve Aktörleri

Kamu diplomasisine ilişkin farklı yaklaşımlar ve çeşitli biçimde açıklamalar mevcuttur. Gilboa, kamu diplomasisini incelerken üç temel modelden bahsetmektedir. Bunlardan birincisi, ABD ve Sovyetler Birliği'nin egemen olduğu iki kutuplu dünya düzenini açıklamak için kullanılan ve "temel Soğuk Savaş modeli kamu diplomasisi" olarak adlandırılan modeldir. Sert güç kullanımının geri dönülemez sonuçlar yaratabilecek bir potansiyele sahip olduğu o yıllarda devletler farklı diplomatik metotlara başvurmuştur. Soğuk Savaş dönemi kamu diplomasisi, devletlerin karşı kutupta yer alan devletlerin halkını hedef alarak yabancı kamuoyunu etkileme çalışmalarından oluşmaktadır. Muhataplar ve aktörler genel itibari ile yabancı devletlerdir, kamu diplomasisi bu dönemde geleneksel diplomasi anlayışının bir uzantısı olarak kabul edilmekte idi. "Devlet dışı ulus-ötesi model" olarak adlandırılan ikinci model ise, küresel siyasete yeni aktörlerin katılımıyla ortaya çıkmış, Soğuk Savaş dönemi modelin bir revizyonu biçimindedir. Bu modelde tek ve nihai aktör devletler değildir, devlet dışı aktörler de diplomatik faaliyetler içerisinde yer almaktadır. Bu modelin amacı, devletlerin ulusal hedeflerine ulaşmak için kamu diplomasisini nasıl kullandıklarının ve faaliyetlerinin incelenmesi ve yeni aktörlerin kamu diplomasisi çalışmaları içerisindeki konumlarının belirlenmesidir. Yine temel aktör devletlerdir ancak kısıtlı da olsa devlet dışı aktörler de diplomatik süreçlere dâhil olmuştur. "Yerli PR modeli" olarak adlandırılan üçüncü model ise en çok kullanılan ve günümüz kamu diplomasisinin anlaşılması

noktasında en etkili olan modeldir. Devletlerin kendi kamu diplomasisi stratejilerini daha etkili kılmak için kullandıkları ve içerisine özel halka ilişkiler şirketlerinin ve lobilerin de dâhil olduğu bir diplomasi modelidir. Bu diplomasi yaklaşımında hedef kitle ve muhatap, sistem içerisinde yer alan herkes ve her kurumdur. Devletler yerli PR modeli kamu diplomasisiyle ulusal politika ve uygulamalarının meşruiyetini sağlamak ve küresel sistem içerisinde prestij elde etmeyi amaçlamakta ve bunu sağlamaya yönelik faaliyet göstermektedirler (Gilboa, 2008, s. 55-77).

Kamu diplomasisi Yun ve Toth tarafından uluslararası ilişkilerin iki temel teorisi olan liberalizm ve realizm kullanılarak kategorize edilmiş ve açıklanmıştır. Bu yaklaşım kamu diplomasisinin evriminin anlaşılması noktasında daha karmaşık bir model sunmaktadır. Yun ve Toth tarafından Büyük Britanya, Kanada, İsveç ve Norveç'in kamu diplomasileri liberalist olarak sınıflandırırken, ABD'nin kamu diplomasisi büyük ölçüde realist olarak kabul edilmektedir. Yun ve Toth'a göre liberalist kamu diplomasisinde, devlet dışı aktörlerin ve mesajların nihai alıcısı olarak kabul edilen kamuoyunun etkisi dikkate alınmaktadır. Realist kamu diplomasisinde ise devlete odaklanılmaktadır ve bu anlayışta devletler ilgili tek aktör olarak kabul edilmektedir. Diğer aktörler ise yalnızca siyasi seçkinler tarafından belirlenen, hedeflere ulaşmakta fayda sağlayan araçlar olarak görülmektedir. Yun ve Toth'a göre bu iki kamu diplomasisi yaklaşımındaki farklılıkların sebebi liberalizm anlayışının temelde çevre, ekonomi, işbirliği gibi konuları öncelemesi iken, realizmin temelde güç ve güvenlik konularını önceliyor ve önemsiyor olmasıdır (Yun & Toth, 2009, s. 496).

Cowan ve Arsenault ise "üç kademeli kamu diplomasisi modelini" geliştirmiştir. Cowan ve Arsenault kamu diplomasisinin "monolog", "diyalog" ve "işbirliği" olmak üzere üç aşamadan oluştuğunu savunmuşlardır. Bu modelde aşamalar ihtiyaç ve şartlara göre belirlendiğinden birbirlerinden bağımsız olarak ele alınmaktadırlar. Kamu diplomasisinin monolog kademesi tek yönlü bir iletişim sürecinden meydana gelmektedir. Karşılıklı bir iletişim mevcut değildir, muhatap olunan tarafın ikna edilmesi hedeflenmekte ve herhangi bir yanıt beklenmemektedir. Bu kademede tek yönlü bir iletişim söz konusu olduğundan sonuç alınması görece en uzak kademe olarak kabul edilmektedir. İkinci aşama olan diyalog ise karşılıklı fikir ve bilgi paylaşımının olduğu kademedir. Amaç sorunların diyalog kurularak çözüme kavuşturulması, ortak bir paydada buluşulması ve ortak hareket edilmesinin sağlanmasıdır. Son aşama ise işbirliği aşamasından oluşmaktadır. Diyalog aşamasının bitimiyle karşılıklı uzun vadeli ilişkilerin geliştirildiği işbirliği kademesine geçilmektedir. Çift yönlü iletişim ve katılımın mevcut olduğu işbirliği sürecinde çok yönlü ve çok taraflı ilişki ve işbirlikleri söz konusu olabilmektedir. Bu aşamada taraflar ortak çalışmalar, etkinlikler ve projeler aracılığı ile karşılıklı olarak güven ve saygı inşa ederek uzun vadeli bir bağ kurmaktadır (Cowan & Arsenault, 2008, s. 10-30).

Guy J. Golan, kamu diplomasisini açıklarken entegre kamu diplomasisi anlayışını geliştirmiştir. Bu anlayışa göre kamu diplomasi sadece hükümetler arası gerçekleşen yahut hükümetler tarafından

kamuoylarını etkilemeye yönelik gerçekleştirilen uygulamalardan ibaret değildir. Entegre kamu diplomasisi anlayışında hükümetler ve kamu arasında geleneksel ve yeni medya araçları aracılığı ile tesis edilen iletişim ve etkileşime odaklanılmaktadır. Golan'ın medya ve iletişim araçları ile ilişkilendirerek ele aldığı kamu diplomasisini üç gruba ayırarak incelediği görülmektedir. İlk grup kitle iletişim araçları ve sosyal medya araçları aracılığıyla gerçekleştirilen, kısa ve orta vadeli olarak planlanan, karşı tarafla ilişkilerin tesis edilmesinin ve geliştirilmesinin hedeflendiği "aracılı kamu diplomasisi" anlayışıdır. İkinci grupta ise "ulus markalaması[4]" ve "ülke itibarı" anlayışının hedeflendiği diplomatik çalışmalar yer almaktadır. Bu kamu diplomasisi anlayışıyla orta ve uzun vadede ulusal hedeflere ulaşılması istenmekte ve yabancı kamuoylarıyla iletişim kurularak güvenin tesis edilmesi ve ülkenin küresel imajının yükseltilmesi hedeflenmektedir. Üçüncü ve son grupta ise "ilişkiye dayalı kamu diplomasisi anlayışı" yer almaktadır. İlişkiye dayalı kamu diplomasisi anlayışında yabancı kamuoylarıyla karşılıklı, uzun vadeli ve sürekli ilişkiler kurularak bu ilişkilerin günden güne geliştirilmesine yönelik gerçekleştirilen kamu diplomasisi faaliyetleri bulunmaktadır. Bu anlayış çerçevesinde tesis edilen ilişkilerin, ulusal hedeflere yönelik olarak, kalıcı ve sürekli olan olumlu etkiler yaratması hedeflenmektedir. Bu üç anlayış arasında belirli uygulama farklılıkları bulunsa da üç yaklaşım da temelde küresel olarak uzun vadeli pozitif ilişkiler geliştirmeye odaklanmaktadır (Golan, 2013, s. 1251-1255).

Joseph Nye'a göre kamu diplomasisinin üç farklı boyutu bulunmaktadır. Nye'a göre kamu diplomasisinin ilk boyutu "günlük iletişim ve bilgilendirme" boyutudur. Kamu diplomasisinin bu boyutunda, kamuoyunun doğru ve eksiksiz bir biçimde, düzenli ve zamanında bilgilendirilerek olumlu bir algının yaratılması istenmektedir. Kamu diplomasinin ikinci boyutunu ise "ulus markalaması ve stratejik planlama" oluşturmaktadır. Bu boyutta uzun vadeli bir planlama ile ülkenin marka değerinin artırılarak kamuoyunda ülke ile alakalı olumlu ve güçlü imaj çizilmesi ve ülkeye olan saygının ve güveninin artırılması hedeflenmektedir. Kamu diplomasisinin üçüncü boyutunu, "uzun vadeli ilişkiler kurmak ve geliştirmek" oluşturmaktadır. Nye'a göre devletlerin kamu diplomasisi aracılığıyla diğer devletler ve devlet dışı aktörler ile uzun vadeli ilişkiler kurması, geliştirmesi, karşılıklı anlayış ve güveni

[4] Ulus markalaması, bir ulusun küresel imajını ve itibarını ifade etmektedir. Ulus markalaması çalışmalarında devletler, ülkelerinin başarılı olduğu ve yüksek performans gösterdiği yönlerini ön plana çıkararak küresel alanda stratejik bir benlik sunumu gerçekleştirmektedir. Ulus markalaması çalışmaları, bir devletin siyasi yapısı, kültürü, kimliği ve nüfusuna atfedilen karakter özellikleri gibi çeşitli faktörler tarafından şekillendirilmektedir. Ulus markalaması, küresel anlamda politik ve ekonomik çıkarların korunması ve ulusal hedeflerin gerçekleştirilmesi için itibar sermayesi yaratılması olarak da tanımlanmaktadır. Ulus markalaması çalışmaları hem kamu hem de kamu dışı aktörler tarafından, genellikle ulusal kimlik, kültür ve değerler ön plana çıkarılarak yürütülen çalışmalardan oluşmaktadır. Ulus markalamasının en önemli adımı ve amacı toplumlar arası iletişim ve bağın kurulmasıdır (Szondi, 2008)

tesis etmesi, devletlerin, diğer devlet ve toplumları etkileyebilme kapasitesini artırmaktadır (Nye J. S., 2008, s. 98-104).

Nicholas J. Cull kamu diplomasisini "geleneksel" ve "yeni kamu diplomasisi" olmak üzere ikiye ayırarak açıklamaktadır. Geleneksel kamu diplomasisi, Soğuk Savaş dönemi sırasında devletlerin yabancı kamuoylarını etkilemek için gerçekleştirdikleri, propaganda ve tek yönlü bir ilişki biçimine dayanmakta olan kamu diplomasisi yöntemini ifade etmektedir. Amaç karşılıklı ilişkilerin kurulması değil belli bir mesajın yabancı kamuoylarına iletilmesidir. Yeni kamu diplomasisi ya da 21. yüzyıl kamu diplomasisi olarak adlandırılan tür ise Berlin Duvarı'nın yıkılmasından ve Soğuk Savaşın son bulmasından sonraki süreçte, küreselleşmenin yaygın etkisi ve iletişim teknolojilerinin gelişimi ile ortaya çıkmış, çok boyutlu ve çok yönlü, toplumlar arası ilişkilerin geliştirilmesi ve karşılıklı anlayışın sağlanmasına yönelik gerçekleştirilen bir diplomasi biçimini ifade etmektedir.

Tablo 1: Geleneksel / Eski Kamu Diplomasisi ve Yeni Kamu Diplomasisi Arasındaki Farklar

Dominant Özellikler	Geleneksel /Eski Kamu Diplomasisi	Yeni Kamu Diplomasisi
1) Uluslararası Aktörün Kimliği	Devlet	Devlet ve Devlet Dışı Aktörler
2) Teknolojik Durum	Kısa dalgalı radyo yayınları, gazeteler, telefon hatları	Uydu, internet, mobil telefonlar, gerçek zamanlı haberler
3) Medya Türü	Ulusal ve uluslararası haberlerde belirgin bir ayrım	Ulusal ve uluslararası haberler ayrımında muğlaklık
4) Yaklaşım Türü	Siyasi savunuculuk ve propaganda teorileri	Markalama ve ağ oluşturma teorileri
5) Terminoloji	Uluslararası imaj ve prestij	Yumuşak Güç ve Ulusal markalama
6) Rolün Yapısı	Yukarıdan aşağıya, aktörden yabancı halklara	Yatay, aktör tarafından kolaylaştırılan
7) Rolün Doğası	Hedefi belli mesajlar	İlişki- bağ kurma
8) Genel Amaç	Uluslararası ilişkilerin/çevrenin idaresi	Uluslararası ilişkilerin/çevrenin idaresi

Kaynak: (Cull, 2009, s. 14)

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere geleneksel kamu diplomasisi ve yeni kamu diplomasisi arasında, aktörler, uygulama biçimleri, yaklaşımlar gibi birçok açıdan belirgin farklılıklar bulunmaktadır ancak en temelde hem geleneksel kamu diplomasisinin hem de yeni kamu diplomasisinin uluslararası çevreyi etkilemeye ve yönetmeye yönelik gerçekleştirildiği görülmektedir. (Cull, 2009, s. 13-15).

Signitzer ve Coombs'a göre iki temel kamu diplomasisi yaklaşımı bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan ilki, kamu diplomasisini, ikna ve propaganda tekniklerini kullanarak diğer uluslararası aktörleri etkilemeye yönelik gerçekleştirilen siyasi bir uygulama olarak kabul eden "katı yaklaşım"dır. Katı kamu diplomasisi yaklaşımında hedefler kısa dönemli siyasi bir amaca yöneliktir ve kalıcı bir sonuç beklenmemektedir. Katı yaklaşımda hedef kitle, gazete, televizyon ve radyo gibi kitle iletişim araçları üzerinden gerçekleştirilen siyasi bilgilendirme ve propaganda faaliyetleri ile ikna edilmeye çalışılmaktadır (Signitzer & Coombs, 1992, s. 142). Bu yaklaşımda karşılıklı bir iletişim ya da bağ kurulması söz konusu değildir. Dayatma, dolaylı yoldan baskı ve maruz bırakılma gibi baskı yöntemleri katı kamu diplomasisi yaklaşımının birer parçası olarak kabul edilmektedir. Katı kamu diplomasisi çalışmalarının Soğuk Savaş Dönemi'nde etkili olduğu bilinse de kamuoyunun büyük önem kazandığı ve iletişim teknolojilerinin oldukça geliştiği günümüzde bu yaklaşımın geçerliliğinin kalmadığını söyleyebilmek mümkündür.

İkinci yaklaşım ise "esnek kamu diplomasisi" anlayışıdır. Esnek kamu diplomasisi yaklaşımında amaç toplumlar arası uzun vadeli karşılıklı anlayışın, güvenin ve rızanın oluşturulması, uzun süreli ilişkiler tesis edilmesidir. Esnek kamu diplomasisinde kısa süreli amaçlara değil uzun dönemli ulusal çıkarlara katkıda bulunacak ilişkiler kurulması ve ulusal imajın güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Esnek yaklaşımın en temel unsurunu karşılıklı etkileşim ve kültürel çalışmalar oluşturmaktadır. Bu yaklaşımda kültür, bilim, eğitim, spor gibi yumuşak güç uygulamaları önemli bir yer tutmaktadır (Signitzer & Wamser, 2006, s. 438). Bilgi ve iletişimin sınırlarının kalktığı, bireylerin daha fazla sorgulayan, araştıran ve ikna edilmesi zor kişiler haline geldiği günümüzde, propaganda, dayatma ya da baskı içeren diplomasi faaliyetlerinin devletlerin ulusal amaçlarına ulaşmasında başarı getirmeyeceği düşünülmektedir. Bu noktada iletişimi, kültürü ve etkileşimi önceleyen esnek kamu diplomasisi yaklaşımının 21. yüzyılın paradigmasına uygun ve etkili bir diplomasi yöntemi olduğu söylenebilmektedir.

Esnek kamu diplomasisi yaklaşımında, bilgi ve kültür programlarının dış politika ve ulusal hedeflerin gerçekleştirilmesinde önemli katkılar sağlayacakları ve uzun vadeli olumlu etkiler yaratacakları düşünülmektedir. Bu anlayışa göre kamu diplomasisinin temel amacı karşılıklı anlayışın sağlanmasıdır. Bu yaklaşım, kültürel iletişim ve kültürel çalışmaları, karşılıklı anlayışa yönelik bir iklim yaratılması noktasında en önemli ve temel öğe olarak kabul etmektedir. Esnek kamu diplomasisi anlayışında, kamu diplomasisi faaliyetlerinin ulusal çıkarlara uygun olarak yürütülmesi, desteklenmesi ve düzenlenmesi, devletin resmi organları ya da bunlara bağlı kuruluşlar tarafından sağlanırken, kültürel faaliyetler çok sayıda ve çeşitli devlet ya da devlet dışı aktör tarafından gerçekleştirilmektedir (Yağmurlu A. , 2007, s. 17). Bu tez çalışmasının temel konusu olan kültürel diplomasinin ortaya çıkışı

ve gelişimi göz önünde bulundurulduğunda konunun, genel itibariyle yeni kamu diplomasisi içerisinde ve esnek anlayış çerçevesinde ele alındığı söylenebilmektedir.

Kamu diplomasisi ortaya çıktığı ilk dönemde geleneksel diplomasinin devamı niteliğinde görüldüğünden kaynağı hükümet olan bir süreçten ibaret olmuştur. Sonraki süreçte, küreselleşme ve iletişim teknolojilerinde yaşanan büyük gelişmeler ile kamu diplomasisi, hükümet kaynaklı bir süreç olmaktan çıkmış, hedef kitlenin çok daha kolay ulaşılabilir olduğu bu yeni ortamda, çok taraflı ve çok aktörlü bir hale gelmiştir. Kamu diplomasisinin "devletten halka" ya da "halktan halka" olmak üzere iki temel şekilde gerçekleştirildiği kabul edilmektedir. Devletten halka yönelik gerçekleştirilen kamu diplomasisi faaliyetlerinde kaynak, hükümet ve hükümete bağlı olarak çalışan bakanlıklar, büyükelçilikler, konsolosluklar ve bunlara bağlı olarak faaliyet gösteren kuruluşlar, belediyeler gibi resmi kurumlardır (Signitzer & Wamser, 2006, s. 440).

Halktan halka yönelik olarak gerçekleştirilen kamu diplomasisi faaliyetlerinde ise aktörler oldukça çeşitlenmekte ve farklılaşmaktadır. Halktan halka gerçekleştirildiği ifade edilen kamu diplomasisi sürecine, çok uluslu şirketler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, medya kuruluşları, haber ajansları, çok uluslu ve ulusüstü örgütler, dernekler, vakıflar, özel sektör kuruluşları, kültür sanat kurumları, kanaat önderleri, dini kuruluşlar ve gruplar, baskı grupları gibi çok sayıda ve çeşitte aktör dâhil olmuştur. Günümüzde çok boyutlu ve dinamik bir iletişim süreci gerektiren kamu diplomasisinin sadece hükümetler tarafından gerçekleştirilemeyecek kadar geniş kapsamlı olduğu ortadadır. Bu sebeple devlet dışı aktörlerin aktif ve etkin bir kamu diplomasisi yürütülebilmesi adına bu sürece dâhil olmaları bir zaruret haline gelmiştir. Devlet dışı aktörler çeşitli alanlarda yürüttükleri çalışmalar ile hem yabancı toplumlarla ilişkiler kurulmasına zemin hazırlamakta hem de ülke markası ve ülke imajına katkı sağlamaktadır. Yani temel olarak ülke markası ve ülke imajına katkı sağlayan her türlü unsur kamu diplomasisi çatısı altında değerlendirilebilmektedir (Kocabıyık, 2019, s. 175).

1.2.3. Kamu Diplomasisi Araçları ve Uygulama Alanları

Kamu diplomasisi daha önce de ifade edildiği gibi en temel tanımı ile yabancı ülkelerin kamuoylarını etkilemek, karşılıklı güven ve anlayışı tesis etmek, ülkenin küresel imajının güçlendirilmesi ve ulusal amaçların gerçekleştirilmesine katkıda bulunulması amacıyla gerçekleştirilen bir diplomasi biçimidir. Kamu diplomasisinin en temel faaliyetleri, ülkelerin ulusal değerlerinin, entelektüel birikimlerinin, kültürel öğelerinin ve yumuşak güç unsurlarının yabancı ülkelere çeşitli diplomasi araçları ve aktörleri vasıtasıyla aktarılmasından oluşmaktadır. Kültür sanat etkinlikleri, spor faaliyetleri, uluslararası yayım ve yayınlar, eğitim faaliyetleri, ulusal markalar, uluslararası çeşitli etkinlikler vb. ülkeler arası karşılıklı etkileşimi ve iletişimi tesis eden ve etme potansiyeli bulunan her

türlü faaliyet ve unsur kamu diplomasisinin unsurları arasında ve uygulama alanı içerisinde yer almaktadır (Kömür, 2020, s. 16).

Kamu diplomasisi araçları arasında ilk sırada kitle iletişim araçları gelmektedir. Geleneksel medya araçları olan gazeteler, televizyon ve radyo istasyonları ve çeşitli yayınlar kamu diplomasisinin ortaya çıkışından itibaren kamu diplomasisi araçları olmuşlardır. Gündem oluşturma ve kitleleri etkileme noktasında muazzam bir güce sahip olan bu iletişim araçlarının kamu diplomasisinde stratejik bir yeri bulunmaktadır. Bu araçlar üzerinden yapılan uluslararası yayınlar ve gerçekleştirilen etkinlikler ülkelerin, yabancı kamuoylarına daha hızlı ve etkili bir biçimde ulaşmasına ve uluslararası toplumun dikkatini çekmelerine olanak sağlamıştır. Özellikle son yıllara iletişim teknolojilerinin gelişimi ve yaygınlaşması ile ise etkileşim ve eşzamanlılık olanağı sağlayan, yeni medya araçları olarak kabul edilen sosyal medya platformları, bloglar, haber portalları, video paylaşım siteleri, web siteleri vb. dijital platformlar önemli kamu diplomasisi araçları haline gelmiş ve kamu diplomasisinin kapsamı ve içeriğini de değiştirmiştir. Bu araçlar kamu diplomasisini daha hızlı, etkileşimli ve doğrudan bir hale getirerek etkinliğini artırmıştır ve coğrafi sınırlılıkları ortadan kaldırmıştır (Kılınç, 2016, s. 25-28). İletişim araçlarının etkin kullanımının ülkelerin kamu diplomasilerinin başarısına etki ettiği bilinmektedir, bunun temelinde ise kamu diplomasinin toplumlara yönelik gerçekleştiriliyor olması ve bu araçların yabancı toplumlara ulaşma konusunda önemli fırsatlar sağlaması yer almaktadır.

Uluslararası gerçekleştirilen çeşitli kültür, sanat, spor ve bilimsel etkinlikler de kamu diplomasisi için önemli araçlardır ve toplumlar arası ilişkilerin kurulması ve geliştirilmesi noktasında etkili olmaktadırlar. Bu tür etkinlikler toplumları birbirine yakınlaştırmakta ve karşılıklı anlayışın sağlanmasına zemin hazırlamaktadır. Bu etkinlikler aracılığıyla toplumlar arası bağlar kurulmakta, yaşam biçimleri, gelenek ve görenekler, siyasi, ekonomik ve sosyal değerler yansıtılarak paylaşılmaktadır. Ülkelerin çeşitli alanlarda küresel çapta tanınan ünlü isimleri de imaj yaratılması ve ülkelerin tanıtılması noktasında etkili olabilmektedir. Örneğin son yıllarda Güney Koreli müzik grubu BTS ülkenin küresel çapta bilinirliği ve tanıtımı noktasında oldukça önemli bir rol üstlenmiş, ülkenin "uzak doğulu" imajının kırılması ve modern bir ülke imajıyla ön plana çıkarılmasında önemli katkıda bulunmuştur (Binark, 2019, s. 135). Ülkeler arasında gerçekleştirilen eğitim programları ve öğrenci değişim programları da kamu diplomasinin önemli araçları arasında yer almaktadır. Öğrenci değişim programları kültürel alışveriş, ülkelerin tanıtımı ve birbirlerini daha yakından tanımaları için olanaklar sunmaktadır.

Ülkelerin ekonomileri de kamu diplomasileri için oldukça önemli bir unsurudur. Dünya çapında bilinen ve tanınan büyük markalara ve şirketlere sahip olmak, çok uluslu şirketler aracılığıyla yabancı ülkelerde istihdam yaratmak, etkili bir kamu diplomasisi yürütülmesine katkı sağlamakta ve ulusal imajı olumlu yönde etkilemektedir. Ekonomik refah ve fırsatlar bir ülkenin, diğer toplumlar tarafından takip

edilmesi noktasında cazibe kaynağı oluşturmakta ve gücünü artırmaktadır. Dünyaca ünlü markalar, ait oldukları ülkeler ile ilişkilendirilmekte ve ülkelerin küresel imaj ve tanıtımlarına katkı sağlamaktadır (Aydoğan & Aydın, 2011, s. 55-59).

Kamu diplomasisi faaliyet alanı içerisinde uluslararası yayıncılık da yer almaktadır. Uluslararası yayıncılık faaliyetleri ile ülkeler, istedikleri mesajı farklı toplumlara ve gruplara ulaştırma noktasında hem kaynağı ve iletiyi hem de aracıyı kontrol etme gücüne vakıf olmakta ve yabancı toplumları etkileyebilme kapasitelerini artırmaktadır. Yayıncılığın tek yönlü bir iletişim imkânı sunması hasebiyle çeşitli sınırlılıkları bulunuyor olsa da ülkelere kendileri haklarında bilgi inşa etme fırsatı tanıması sebebiyle kamu diplomasisi açısından önemli bir yere sahip olmuştur. Edebi eserler, raporlar, kitaplar, dergiler, broşürler ve karikatürler gibi yayınlar vasıtası ile ülkeler diğer toplumlara hem tanıtımlarını yapabilmekte hem de iletmek istedikleri mesajları ulaştırabilmektedir. Son yıllarda yayıncılık faaliyetleri küreselleşmenin yaygın etkisi ile giderek daha büyük kitlelere ulaşmaya başlamış bu sebeple kamu diplomasisinin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir (Bekiroğlu, 2019, s. 650).

Hükümetleri muhatap kabul eden geleneksel diplomasinin aksine kamu diplomasisinde toplumlar hedef alınmakta ve nihai muhatap kabul edilmektedir. Genel itibari ile uluslararası bir aktörün, yabancı bir halkla ilişki kurarak uluslararası çevreyi yönetme girişimi olarak tanımlanabilen kamu diplomasisinin uygulama alanları ve araçları oldukça çeşitlilik göstermekte ve dünyada yaşanan değişim ve gelişmelere paralel bir biçimde sürekli olarak gelişmektedir. Kamu diplomasisinin merkezinde ise kültürel diplomasisi yer almaktadır. Kültürel diplomasi, bir ülkenin kültürünün, yabancı toplumlara ulaşılması ve olumlu bir uluslararası imaj yansıtılması için kullanılmasıdır (Koev, 2013, s. 60). Kamu diplomasisinin en geniş faaliyet alanını oluşturan kültürel diplomasi, çalışmanın ilerleyen bölümlerin kapsamlı bir biçimde ele alınmıştır.

1.2.4. Kamu Diplomasisi Bağlamında Yumuşak Güç

Yumuşak güç kavramı ilk olarak Joseph Nye tarafından 1990 yılında yayınlanmış olan *"Bound to Lead: The Chancing Nature of American Power"* adlı kitapta kullanılmıştır. Bu eseriyle yumuşak güç kavramını uluslararası ilişkiler literatürüne kazandıran Nye, çalışmasında geleneksel görüşlere meydan okuyarak, uluslararası ilişkilerin sadece zorlama ve baskı yöntemleri ile değil, cazibe ve ikna yöntemlerinin de kullanılarak yürütülebileceğini savunmuştur ve bağlamda yumuşak gücü zorlama, tehdit veya ödeme yerine, cazibe ve ikna yoluyla tercihleri ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan sonuçları etkileme yeteneği olarak tanımlamıştır (Nye J. S., 2017, s. 2).

Nye'a göre güç, "*devletlerin hedeflerine ulaşmaya çalışırken karşı tarafı etkileme kapasitesi*" olarak tanımlanmaktadır. Nye'a göre karşı tarafı etkileme temel olarak üç biçimde mümkündür.

Bunlardan ilki askeri ya da ekonomik unsurlar aracılığı ile tehdit, baskı ve zorlama (sopa) gibi yöntemlerin kullanıldığı sert güç uygulamalarıdır. İkincisi, hedef kitleyi etkilemek için bazı teşvikler (havuç) sağlanmasıdır ancak bu da birtakım zorlamalar ve zorunluluklar içerdiğinden teşviklerin sadece sopanın ucuna bağlanmış havuçlar olduğunu ifade etmektedir. Üçüncüsü ise ikna ve cezbetmenin temel yöntem olarak uygulandığı yumuşak güç unsurlarının kullanılmasıdır (Nye J. S., 2008, s. 95). Günümüzde artan karmaşık karşılıklı bağımlılık ilişkileri içerisinde sert güç unsurlarının kullanılması ciddi riskler yaratabilmektedir. Ayrıca ülkeler etki alanlarını genişletmek ve itibar kazanmak için maliyeti oldukça yüksek olan sert güç uygulamalarındansa, herhangi bir çatışmaya girmeksizin amaçlarını gerçekleştirebilmeyi daha cazip bulmaktadır. Bu sebeple yumuşak güç unsurları özellikle Soğuk Savaş süreci ve sonrasında oldukça önemli diplomatik araçlar haline gelmiştir. Yumuşak güç, başkalarının tercihlerini şekillendirme yeteneğine sahip olan bir etkileme aracıdır. Bir ülkenin yumuşak gücü, kültürü, siyasi değerleri ve politikalarına dayanmaktadır. Yumuşak güç bir etki kaynağıdır ancak bununla sınırlı değildir. İçerisinde ikna edici ve cezbedici unsurlar da yer almaktadır (Nye J. S., 2006).

Tablo 2: Yumuşak Güç Kaynakları, Hakemler ve Alıcılar

Yumuşak Güç Kaynakları	Güvenirlik ve Meşruiyet için Hakemler	Yumuşak Gücün Alıcıları
Dış Politikalar	Hükümetler, Medya, STK'lar, Uluslararası Örgütler	Yabancı Hükümetler ve Halklar
Yerel Değerler ve Politikalar	Medya, STK'lar, Uluslararası Örgütler	Yabancı Hükümetler ve Halklar
Yüksek Kültür	Hükümetler, STK'lar, Uluslararası Örgütler	Yabancı Hükümetler ve Halklar
Popüler Kültür	Medya, Pazarlar	Yabancı Halklar

Kaynak: (Nye J. S., 2008, s. 107)

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere hükümetler, medya, uluslararası ve ulus üstü kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve hükümet dışı kurumlar yumuşak gücün en temel aktörleridir ve yumuşak güç birçok farklı kaynaktan beslenerek hem yabancı hükümetleri hem de yabancı kamuoylarını hedef almaktadır. Yumuşak güç, ülkelere ya da kuruluşlara, başkalarının tercih ve davranışlarını etkileme olanağı sağlayan ve olumlu bir imaj yaratılmasına imkân veren çok sayıda unsur ve uygulamayı kapsamaktadır. Bu uygulama ve unsurlar içerisinde, kültür, spor, sanat, medya, bireyler, şirketler, değerler, fırsatlar gibi birçok öğe yer almaktadır. Nye'a göre tüm bu yumuşak güç unsurları içerisinde en önemli yere sahip olan kültürdür. Nye ayrıca ekonomik ve askeri güç gibi sert güç unsurlarının da yumuşak güce dönüştürülebilir olduğunu ifade etmektedir. Ekonomi bir baskı aracı olarak kullanılabileceği gibi, başarılı bir ekonomi, refah seviyesi, fırsatlar ve dış yardımlar da hedef kitleleri

etkileme noktasında önemli birer cazibe kaynağına dönüştürülebilmektedir. İyi yönetilen bir ordu, askeri hüner ve yetkinlik yumuşak güç unsuru haline gelebilmektedir. Ayrıca askeri işbirlikleri, ordular aracılığıyla gönderilen insani yardımlar ve yabancı ülkelerle birlikte düzenlenen askeri eğitim programları, ülkelerin ulus ötesi ilişkilerini geliştirmelerine katkıda bulunabilmektedir (Nye J. S., 2008, s. 106). Nye, yumuşak güç ve sert güç unsurlarının birbirinden bağımsız olmadığını, uluslararası ilişkilerde başarılı sonuçlara ulaşılabilmesi için bu iki gücün birlikte kullanılması ve birbirini desteklemesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu iki gücün birbirlerini güçlendirdikleri stratejiler oluşturulmasını da "akıllı güç" olarak tanımlamıştır (Nye J. S., 2004, s. 33; Nye J. S., 2008, s. 107).

Lee Geun ise Joseph Nye'ın yumuşak güç kavramında bulunan bazı tanımsal problemleri çözmek adına "*kaynak tabanlı yumuşak güç teorisi*"ni geliştirmiştir. Ona göre Nye'ın yumuşak güç anlayışı, çekici kültür, ideoloji ve uluslararası kurumlar gibi bazı yumuşak güç kaynaklarına atıfta bulunsa da, güç kaynaklarından çok, uygulanan gücün doğasına odaklanmaktadır. Nye'ın yumuşak güç ile ilgili çalışmalarında, gücün doğası, uyumlu ve çekici ise ve şiddet içermiyorsa kullanılan gücün kaynağı ne olursa olsun bu güç yumuşak güç olarak ifade edilmektedir. Lee ise gücün doğası kadar kaynağının da önemli olduğunu savunmuş, yumuşak güç ve yumuşak güç kaynakları arasındaki ilişkiyi vurgulamıştır. Lee'ye göre uygulanan gücün çeşidi kaynağına bakılarak tespit edilmektedir. Yani bir güç uygulamasında yumuşak güç kaynakları kullanılmışsa bu yumuşak güç teşkil ederken, sert güç kaynakları kullanılmışsa bu da sert güç teşkil etmektedir (Lee G. , 2009, s. 211).

Giulio Gallarotti'ye göre ise yumuşak güç iki temel kaynağa dayanmaktadır. Bunlardan ilki "yerel kaynaklar" ikincisi ise "küresel kaynaklardır". Gallarotti'ye göre yumuşak güç üreten yerel kaynaklar, kültürel ve siyasal yapılardır. Bir ülkenin kültürünün yumuşak güç yaratabilmesi için, sosyal uyum, yüksek yaşam kalitesi, özgürlük, bireyler için çeşitli fırsatlar, hoşgörü ve çekici bir yaşam tarzına sahip olunması gerekmektedir. Siyasal yapının yumuşak güç yaratabilmesi ise bu yapının güçlü demokratik ilkeler üzerine kurulmuş olması ile mümkün olmaktadır. Aynı zamanda siyasi sistem içerisinde demokrasi, çoğulculuk, liberalizm ve hukukiliğin sağlamış olması, sivil toplumun siyasi olarak güçlendirilmesi ve siyasi boşlukların azaltılması gerekmektedir. Yumuşak gücün tesis edilmesinin diğer koşulu olan küresel kaynaklara göre ise yumuşak güç ancak uluslararası yasalara, normlara ve kurumlara saygı gösterilmesi ve çok taraflılık ilkelerinin sağlanması ile mümkün olmaktadır. Yumuşak güçten bahsedilebilmesi için uluslararası anlaşmalara ve ittifak taahhütlerine uyulması, kolektif iyiliğe katkıda bulunmak için kısa vadeli ulusal çıkarların feda edilebilmesi ve liberal dış ekonomik politikalara sahip olunması gerekmektedir (Gallarotti, 2011, s. 23).

Uluslararası siyasette yumuşak gücü üreten kaynakların neler olup neler olmadığı noktasında çeşitli fikirler bulunsa da en temel kıstas, unsurun karşı tarafta bıraktığı etkidir. Örneğin, ABD, Hollywood filmleriyle dünya genelinde büyük bir kitleye ulaşıp Amerikan kültürü ve değerlerini kabul

ettirmiş olsa da muhafazakâr Müslüman bir grup insan üzerinde yumuşak güçten çok, olumsuz bir etki yaratmıştır. Yani Hollywood ABD için belirli bir kesim üzerinde önemli bir yumuşak güç oluşturmuş olsa da bazı gruplar üzerinde böyle bir etki yaratmamış aksine olumsuz bir algı oluşturmuştur. Bu noktada bir unsurun yumuşak güç unsuru olarak kabul edilmesinin ancak hedef kitlede bıraktığı olumlu etki ve yarattığı çekicilikle mümkün olduğu söylenebilmektedir. Nye, günümüzde bir ülkenin yumuşak güce sahip olmasının üç değere sahip olmasıyla mümkün olduğunu iddia etmektedir. Bunlardan ilki "*global normlara yakın kültür ve fikirler*", ikincisi *"global iletişim kanallarına sahip olunması*" üçüncüsü ise "*ülke içi ve uluslararası uygulamalar ile küresel bir saygınlık uyandırmaktır"* (Nye J. S., 2002, s. 6).

Lee'ye göre, *"kültür, eğitim, uzmanlıklar, fikirler, imajlar, teoriler, söylemler, gelenekler, ulusal veya küresel semboller, küresel şöhrete sahip ünlüler"* yumuşak güç üretebilecek kaynakları oluşturmaktadır. Ancak Lee bu kaynakların varlığının, yumuşak gücünde var olduğu anlamına gelmediğini ifade etmektedir. Lee'ye göre bu kaynaklar başkalarının davranışlarını etkileyecek bir biçimde kullanıldığı takdirde bir güç teşkil edecektir. Lee yumuşak kaynaktan yumuşak güce geçişin üç aşamadan oluştuğunu ifade etmiştir. Birinci aşama yumuşak güç kaynaklarının uygulanmasıdır. İkinci aşama alıcıların bilişsel süreçleri yani kaynakların güç oluşturacak biçimde hedef kitle tarafından kabul edilmesidir. Üçüncü ve son aşama ise yumuşak güç üretimidir. Lee'ye göre ancak kaynaklar bu üç aşamadan geçer ise yumuşak güç tesis etmektedir (Lee G. , 2009, s. 212-213).

Yumuşak güç ve kamu diplomasisi arasındaki ilişkiye bakıldığında kavramların çoğu kez birbiri yerine kullanılmakta olduğu görülmektedir. Bunlar birbiriyle ilişkili, ancak farklı kavramlardır. Yumuşak güç, ülkelerin kamu diplomasisi uygulamalarında başvurdukları varlıkları ifade ederken, kamu diplomasisi hem ülkelerin yumuşak güçlerinin bir parçası olan hem de yumuşak gücü harekete geçirerek uluslararası arenada ülkelerin lehine kullanılmasını sağlayan bir takım uygulamalardır, yumuşak gücün amaç odaklı hale getirilmiş biçimidir (Kömür, 2020, s. 92). Kamu diplomasisinin yumuşak güçten ayrılan en temel yönü, devletler tarafından güdülenen, belli amaçlara yönelik gerçekleştirilen uygulamalardan oluşmasıdır. Ülkelerin itibar ve güvenilirliğinin yükseltilmesi amacıyla gerçekleştirilen kamu diplomasisi faaliyetleri yumuşak güç üretilmesine katkıda bulunmaktadır. Ancak bu uygulamalar propagandaya dönüştürülürse ya da hedef kitlede olumsuz bir etki yaratırsa, hem ülkenin imajına zarar verebilmekte hem de yumuşak gücünü zayıflatabilmektedir.

Nye'a göre kamu diplomasisinde olumlu etkinin ve çekiciliğin yaratılması ancak hedef kitlenin anlaşılması ve verilmek istenilen mesajın bu doğrultuda şekillendirilerek ilgili kitleye aktarılması ile mümkün olabilmektedir. Çünkü hedef kitlenin verilen mesajları anlayış biçimi davranışlarını etkilemektedir. Bu anlayış biçimleri de hedef kitlede yer alan topluluğun sahip olduğu kültürel ve toplumsal değerlere bağlı olarak şekillenmektedir. Verilen mesajın etkili bir biçimde karşı tarafa

aktarılabilmesi ve istenilen sonuçların elde edilebilmesi için bu anlayış biçimlerinin arka planında yer alan etkenlerin anlaşılması gerekmektedir. Bu sebeple yabancı kamuoyu üzerine yapılan araştırmalar kamu diplomasisinin başarısı ve yumuşak gücün tesis edilmesi noktasında stratejik bir öneme sahiptir. Ne var ki yumuşak güç uygulamalarında bu araştırmalar ihmal edilmekte ve yetersiz finanse edilmektedir (Nye J. S., 2008, s. 104).

Yumuşak gücün ölçülebilirliği üzerine de tartışmalar mevcuttur. Gücün kaynağının varlığı ve ortaya çıkarttığı sonuçlar üzerine farklı yorumlamalar yapılmaktadır. Ancak Nye'a göre bir sert gücün kaynağının varlığı da sonucun kesinliği ve gücün tesisi üzerine bir garanti verememektedir. Yani bir ülkenin askeri güç kaynakları belirli ölçütlerle ortaya konulsa da bu kaynakla bir galibiyet kazanılacağının garantisi verilememektedir. Örnek olarak ABD'nin, Kuzey Vietnam'dan çok daha fazla ölçülebilir askeri kaynağa sahip olduğu halde Vietnam Savaşı'nı kaybetmesi gösterilmektedir. Buradan yola çıkarak Nye, önemli olanın gücün kaynağının ölçülebilmesi olduğunu ifade etmiştir. Nye'a göre yumuşak güç kaynaklarının ölçülebilmesi de oldukça mümkündür. Yumuşak gücün ölçülebilmesi için, ülkelerin yumuşak gücünü oluşturan kültürel ve diplomatik kaynakların ölçülmesi ve birbiriyle karşılaştırılması gerekmektedir. Ayrıca Nye'a göre kamuoyu anketleriyle de bir ülkenin imajı ve yumuşak gücünde meydana gelen değişimler ortaya konabilmektedir (Nye J. S., 2006, s. 3-5)

Yumuşak güç genelde etik değerlere önem veren araştırmacılar ve politikacılar tarafından benimsenmiş bir olgu olsa da Nye göre normatif bir kavram değildir. Tıpkı diğer tüm güç kaynakları gibi iyi ya da kötü amaçlarla kullanılabilmektedir. Nye bunu Hitler, Stalin gibi liderlerin çevresindeki topluluklar üzerinde sahip oldukları yumuşak güçle örneklendirmiş ve yumuşak gücün yanlış eller tarafından kullanıldığı takdirde korkunç sonuçlara sebep olabileceğini ifade etmiştir (Nye J. S., 2004, s. 9).

Lee, ülkelerin yumuşak güç uygulamalarını, bu güç ile ulaşılması istenen politika hedeflerine göre beş temel kategoriye ayırmıştır. Birinci kategoride, barışçıl, cazip ve küresel düzene uyumlu bir ülke imajı yaratılarak sert güç unsurlarının desteklenmesi hedefiyle gerçekleştirilen yumuşak güç uygulamaları yer almaktadır. İkinci kategoriyi küresel alanda diğer ülkelerin desteğinin alınabilmesi için gerçekleştirilen yumuşak güç uygulamaları oluşturmaktadır. Üçüncü kategoride, diğer ülkelerin tercih ve davranışlarının kontrol altına alınması, manipüle edilmesi hedefiyle sürdürülen yumuşak güç uygulamaları yer almaktadır. Dördüncü kategoriyi bir ulus, topluluk ya da ülkeler topluluğunun birliğinin sürdürülmesi amacıyla yumuşak gücün kullanıldığı uygulamalar oluşturmaktadır. Beşinci kategori de ise bir liderin iç siyasette aldığı onay oranının ve gördüğü desteğin artırılması amacıyla sürdürülen yumuşak güç uygulamaları yer almaktadır. Lee'ye göre yumuşak güç tek başına siyasi ve ekonomik hedeflerin birçoğunu gerçekleştiremese de tahmin edildiğinden daha büyük bir potansiyele sahiptir (Lee G. , 2009, s. 208-210).

Devletlerin yumuşak güç uygulamalarını kullanmak noktasında çekinceler sergiledikleri görülmektedir çünkü yumuşak güç kullanımında bazı önemli zorluklar bulunmaktadır. Bu zorluklar yumuşak güç kaynaklarının büyük bir kısmının devlet dışı aktörler tarafından kontrol edilmesi, ulaşılmak istenilen amaçların elde edilmesinin uzun süreler alabilmesi ve güç kaynaklarının dolaylı yoldan işlemesi şeklinde sıralanabilmektedir. Ayrıca yumuşak gücün ancak hedef kitlenin rızasına bağlı olarak fayda sağlaması da devletler açısında önemli bir çekince sebebi yaratmaktadır. Ancak tüm bu çekince ve zorluklara rağmen yumuşak güç uygulamaları, devletlerin önemli bir güç kaynağı ve mevcut konjonktür içerisinde uluslararası ilişkilerin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir.

1.3. Kültürel Diplomasi

1.3.1. Kültürel Diplomasi Kavramı

Kamu diplomasisi denildiğinde akla ilk gelen kavramlardan biri kültürel diplomasidir. Özellikle esnek kamu diplomasi anlayışı içerisinde kültürel diplomasinin oldukça önemli bir yeri bulunmaktadır. Kültür diplomasisi kamu diplomasinin bir bileşenidir ancak sadece bu biçimde tanımlanması doğru ve yeterli olmamaktadır zira kültürel diplomasi, devletlerin iç ve dış politika hedeflerine ve diplomatik süreçlerine etkili bir biçimde katkıda bulunma potansiyeline sahip stratejik bir kamu diplomasisi çeşididir. Kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi arasındaki sınırlar her zaman net bir biçimde belirgin değildir ve iki uygulama birbiriyle birçok yönden örtüştüğü için aralarındaki farkı ortaya koyabilmek oldukça güçtür. Kamu diplomasisi, kültürel diplomasiden daha geniş bir faaliyet alanına sahiptir. Her ne kadar kültürel diplomasi, kamu diplomasisinin bir alt kümesi olsa da en temel unsuru ve en geniş kapsamlı çalışma alanıdır (Jang & Paik, 2012, s. 197; Mark S. , 2009, s. 7; Ang, Isar, & Mar, 2015, s. 368).

Kamu diplomasisi kültürel diplomasiye göre daha resmi, planlı ve belirgin amaçlara yönelik olarak gerçekleştirilmektedir. Devletlerin kamu diplomasisi uygulamalarında rolü daha büyüktür. Kültürel diplomasi ise toplum ya da bireylerin daha ön planda olduğu daha esnek uygulamaları içermektedir. Çünkü kültür bireyler ve toplumlar tarafından yaşatılmakta olan bir unsurdur ve devletler kültürel diplomasi uygulamaları içerisinde düzenleyici, yönlendirici, teşvik edici ve temelde aracı bir rol üstlenmektedir (Purtaş, 2013, s. 5). Bu noktada belirtilmelidir ki toplumlar arasında gerçekleşen tüm kültürel etkileşimler ya da faaliyetler kültürel diplomasi olarak kabul edilmemektedir. Uluslararası bir kültür faaliyetinin kültürel diplomasi kapsamına girip girmediğinin belirlenmesinde esas kriterler, faaliyetin dış politika amaçlarına uygun olarak yürütülmesi ve devlet ya da devlet tarafından desteklenen inisiyatifler tarafından yürütülüyor veya destekleniyor olmasıdır (Yağmurlu A. , 2019, s. 1190).

Son yıllarda kültürel diplomasi hakkında gerçekleştirilen bilimsel çalışmaların sayısı artmış olsa da konuya akademik ilginin diğer diplomasi çeşitleri ile kıyaslandığında görece daha az olduğu bilinmektedir. Uluslararası ilişkiler disiplini çerçevesinde kültürel diplomasi son yıllara kadar neredeyse tamamen görmezden gelinmiş ve diplomasi üzerine yapılan çalışmalarda dahi olması gerekenden daha az yer almıştır. Mark'a göre kültürel diplomasiye gösterilen bilimsel ilgi eksikliğinin üç temel nedeni bulunmaktadır. Birincisi politikacılar ve diplomatların, kültürel diplomasiyi diplomasinin daha önemsiz bir aracı olarak görmeleridir. Bu durum da kültürel diplomasinin bir dış politika aracı olarak daha az kabul görmesine sebep olmuştur. İkinci neden kültürel diplomasinin uzun vadedeki etkilerinin net bir biçimde belirlenemiyor olmasıdır. Kültürel uygulamaların, hedef kitle üzerindeki etkisinin zaman içerisinde kanıtlanamaması ve uzun bir süreç gerektirmesi sebebiyle diplomatlar, politikacılar ve hazine yetkilileri tarafından fazla destek görmemektedir. Son neden ise, kültürel diplomasi konusunda akademik çalışmaların ve üzerinde uzlaşılmış bir tanımlamanın eksik olmasıdır (Mark S. , 2009, s. 2-3). Kültürel diplomasinin, diğer diplomasi uygulamalarıyla ilişkisi, amaçları, uygulayıcıları, faaliyetleri, tam olarak neleri kapsadığı, zaman çerçevesi veya uygulanmasının karşılıklı olup olmadığı konusunda akademisyenler arasında bir fikir birliği bulunmamaktadır. Bazı araştırmacılar tarafından kültürel diplomasi, kamu diplomasisi, uluslararası kültürel ilişkiler veya devletlerin yabancı toplumlar üzerinde uyguladıkları kültürel misyonlar ile eş anlamlı olarak görülürken, bazıları tarafından ise bu uygulamalardan farklı olduğu kabul edilmektedir.

Kültür diplomasisi, genel itibari ile "*devletlerin, dış politika hedeflerine ulaşmak ve diplomasilerini geliştirmek amacıyla, kültürel kaynaklarını ve kültür politikalarını kullanması*" olarak tanımlanmaktadır (Nye & Kim, 2019, s. 14; Nye J. S., 2008, s. 98). Kültürel diplomasinin temelini oluşturan kültürün, tanımı ve hangi öğelerden oluştuğu üzerine de farklı yorumlamalar mevcuttur. Kültürün uluslararası ilişkiler çalışmalarında en kabul gören tanımlaması Nye'a aittir. Nye'a göre, "kültür bir toplum için anlam yaratan değerler ve uygulamalar bütünü" dür. Kültürel diplomasi ise sanat, bilim, eğitim, teknik, dil, spor, din, popüler kültür, geleneksel kültür öğeleri ve medya gibi çok sayıda kültürel öğeyi kapsayan geniş bir alanı ifade etmektedir (Nye J. S., 2017, s. 2; Nye J. S., 2004; Nye J. S., 2006). Günümüzde çok sayıda devlet kültürel diplomasi alanında güçlenmek ve devlet politikalarını bu yönde devam ettirmek için çeşitli biçimlerde ve alanlarda kültürel çalışmalar yürüterek, bu çalışmalara teşvik etmekte ve yürütülen kültürel çalışmaları destekleyerek bu alanda varlık gösterme ve kültür diplomasisi aracılığıyla küresel alanda güç ve prestij kazanarak dış politikalarını destekleme çabası içine girmektedir.

Kültürel diplomasinin uygulama biçimleri ve amaçları konusunda üzerinde uzlaşma sağlanmış bir tanımlama bulunmamaktadır. Ancak belirli ortak noktaları paylaşan tanımlamalar ve çeşitli yaklaşımlar mevcuttur. Mitchell'e göre kültürel diplomasiyi tanımlamak için önemli olan unsur bu

faaliyetleri uygulayan ve yönlendiren aygıtların türüdür: ona göre bağımsız ajanslar uluslararası kültürel ilişkileri üstlenirken, hükümetler kültürel diplomasiyi üstlenmektedir (Mitchell J. M., 1986, s. 6). Kültürel diplomasi üzerine çalışmalar gerçekleştiren bazı bilim insanları ise kültürel diplomasiyi, hedeflerinin zaman çerçevesi aracılığıyla diğer diplomasi uygulamalarından ayırt etmektedir. Leonard Mark, kültürel diplomasiyi, "*ülkeler arası uzun vadeli ilişkilerin inşası ile ilgilenen bir kamu diplomasisi türü*" olarak kabul etmektedir. Yani kültürel diplomasi, uygulanması ve harekete geçirilmesi uzun süren kültürel ilişkileri ve faaliyetleri kapsayan bir diplomatik süreçtir (Mark L. , 2002, s. 50). Amerikalı bilim adamı Milton Cummings kültürel diplomasiyi, "*karşılıklı anlayışın geliştirilebilmesi için hükümetler ve halklar arasında fikir, bilgi, sanat ve kültürün diğer yönlerinin değişimi ve paylaşımı*" olarak tanımlamaktadır (Milton, 2003, s. 13). Merkezi ABD'de bulunan Kültürel Diplomasi Enstitüsü'ne göre kültürel diplomasi, ülkelerin yabancı ülkelerle olan ilişkilerini güçlendirmek, işbirliklerini geliştirmek, ulusal çıkarlarını korumak ve benzer amaçlar doğrultusunda kültürel ve kimliksel öğelerine dayalı olarak yürüttükleri sosyo-kültürel etkinliklerin tümüdür. Almanya merkezli Kültürel Diplomasi Enstitüsü ise kültürel diplomasiyi ülkelerin ulusal kültür ve politika değerlerini dünyaya tanıtmaları olarak tanımlamaktadır (Yağmurlu A. , 2019, s. 1188).

Kültürel diplomasi, bu tanımlamalar ve yaklaşımlardan yola çıkılarak en genel ifade ile kültürel öğelerin, uygulamaların ve ilişkilerin, dış politika hedeflerine ve ulusal çıkarlara uygun olarak, devlet ya da devlete bağlı olan iştirakler tarafından, küresel alanda olumlu bir imaj yaratılması ve toplumlar arası karşılıklı anlayışın geliştirilebilmesi için uluslararası ilişkiler çerçevesinde kullanılması ve desteklenmesidir. Kültürel diplomasi birçok öğeyi içinde barındıran, toplumdan topluma farklılıklar gösterebilen, ancak özünde belli ortak unsur ve çıkarlar çerçevesinde gerçekleştirilen önemli bir kamu diplomasisi çeşididir. Kültürel diplomasinin önemi ve kamu diplomasisinin en temel bileşenlerinden biri olduğu günden güne daha fazla sayıda araştırmacı, diplomat ve siyasetçi tarafından kabul görmektedir.

1.3.2. Kültürel Diplomasi Yaklaşımları ve Aktörleri

Çalışmanın önceki bölümlerinde de belirtildiği gibi bilimsel olarak üzerinde uzlaşılmış bir kültürel diplomasi tanımlaması bulunmamaktadır. Ancak çok sayıda yaklaşım ve bu yaklaşımlara göre aktörlerin farklılıklar gösterdiği çalışmalar mevcuttur. Kültürel diplomasi üzerine geliştirilmiş üç temel yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan ilki stratejik iletişim yaklaşımı, ikincisi kültürel ilişkiler yaklaşımı, üçüncüsü ise kamu diplomasisi yaklaşımıdır.

Stratejik iletişim yaklaşımına göre kültürel diplomasi, ulusal dış politika hedeflerine ulaşılmasına katkı sağlanması ve ulusal imajın geliştirilmesi gibi belirli hedeflere yönelik gerçekleştirilen iletişim süreçlerinden oluşmaktadır. Bu yaklaşımda devletler kültürel diplomasinin

aktörleri arasında yer almaktadır ancak yegâne ya da en temel aktörler olarak kabul edilmezler. Stratejik iletişim yaklaşımına göre kültürel diplomasi içerisinde, hükümetler tıpkı hükümet dışı organizasyonlar, hükümetler tarafından desteklenen iştirakler, sivil aktörler, şirketler, vatandaşlar gibi aktörlerden sadece biridir. İletişim teknolojilerinin gelişimi ve küreselleşme ile kabul görmeye başlayan stratejik iletişim yaklaşımı, kültürel diplomasinin gerçekleştirilmesinde sosyal medyanın rolüne duyarlıdır; kültürel diplomasi iletişime dayalı bir süreç olarak kabul edildiğinden, bu yaklaşım içerisinde herhangi bir sosyal medya kullanıcısı bile bir kültür diplomatı olarak kabul edilmektedir. Bu yaklaşıma göre stratejik iletişim, kültürel diplomasi içerisinde uluslararası karşılıklı anlayışın geliştirilmesi ve küresel itibarın artırılması noktasında en kilit rolü üstlenmektedir (European Union National Institutes for Culture Final Report, 2016, s. 11; Köksoy, 2014, s. 214-215).

Kültürel ilişkiler yaklaşımına göre kültürel diplomasi, kültürel diyalog ve işbirliklerinden meydana gelen bir süreçtir. Kültürel ilişkiler yaklaşımında, kültürel diplomasinin, ulus markalaması ve yumuşak güç gibi uygulamalardan ibaret olmadığı vurgulanarak, toplumlar arası her türlü kültürel etkileşim ve ilişkinin kültürel diplomasi kapsamına girdiği ve kurumsal bir iradeden bağımsız olduğu savunulmaktadır (European Union National Institutes for Culture Final Report, 2016, s. 12). Kültürel ilişkiler yaklaşımında, kültürel diplomasi çıkarlardan ziyade idealler çerçevesinde, doğal bir biçimde işbirliği ile gelişen bir süreç olarak kabul edilmektedir (Ang, Isar, & Mar, 2015, s. 367). Bu yaklaşımda etkili bir kültürel diplomasi politikası için kültürün ilk sırada, diplomasinin ise ikinci sırada gelmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Kültürel ilişkiler yaklaşımında, devletler aktörler arasında yer alsa da kültürel ilişkiler söz konusu olduğunda devlet dışı aktörler, ayrıcalıklı aktörler olarak kabul edilmektedir (Murray & Lamonica, 2021, s. 9-10).

Kamu diplomasisi yaklaşımında, kültürel diplomasi devlet aktörlerinin failliği ile karakterize edilmektedir. Bu anlayışta, kültürel diplomasi kamu diplomasinin bir türü ve yumuşak gücü harekete geçiren bir araç olarak kabul edilmektedir. Kültürel diplomasiyi bir kamu diplomasisi yöntemi olarak kabul eden bu yaklaşım, kendi içerisinde iki gruba ayrılmaktadır. Bunlardan ilki geleneksel kamu diplomasisi anlayışı çerçevesinde geliştirilen kültürel diplomasi anlayışıdır. Kültürel diplomasi esas olarak çıkar odaklı bir hükümet pratiği olarak tanımlanmaktadır. Yani geleneksel anlayışta devlet kültürel diplomasinin merkezde yer alan aktörü olarak kabul edilmektedir. Diğer grupta ise yeni kamu diplomasi anlayışı çerçevesinde geliştirilen kültürel diplomasi anlayışı yer almaktadır. Bu yaklaşıma göre devlet geleneksel kültürel diplomasiye ek olarak kültürel ilişkiler içerisinde de devlet dışı aktörlerle yan yana olarak yer almakta ve gerçekleştirilen tüm kültürel faaliyetleri dış politikalarının bir parçası haline getirmek için çalışmalar sürdürmektedir. Devlet bu yaklaşım içerisinde temel aktör olarak yer alırken, kültürel ilişkileri de destekleyen, çıkarları doğrultusunda yönlendiren ve düzenleyen bir rol üstlenmektedir. Genellikle bu görevler dışişleri bakanlıkları ve bakanlığa bağlı kuruluşlar tarafından

gerçekleştirilmektedir ve devlet dışı aktörler bu kurumlara bağlı olarak kültürel diplomasi faaliyetleri içerisinde yer almaktadırlar.

Bu yaklaşım aslında 20. yüzyılın ilk yarısında British Council ve AB'nin kültürel stratejileri aracılığıyla ortaya çıkmıştır. "Devlet güdümlü kültürel diplomasi" olarak da tanımlanan bu yaklaşımın ortaya çıkışı planlı bir biçimde olmamıştır. 1930'lu ve 1940'lı yıllarda Alman ve İtalyan propagandasının yarattığı tehditlere karşı, İngiliz Hükümeti tarafından oluşturulan bir kurum olan British Council, kültürel çalışmalar gerçekleştirerek devlet güdümlü kültürel diplomasi anlayışının temellerini oluşturmuştur. Ancak şu anda bilinen şekliyle bu yaklaşımın tanımı ve ayrıntılı analizi 2000'li yılların başında yapılmıştır. Devlet güdümlü kültürel diplomasi yaklaşımı günümüzde mevcut uygulamaların daha iyi anlaşılması ve yansıtılması noktasında geleneksel anlayıştan çok daha etkilidir. Zira günümüzde devlet dışı aktörlerin gerçekleştirdikleri kültürel faaliyetler, kültürel diplomasi süreçleriyle entegre olmuş ve devletlerin küresel imajlarını şekillendirme noktasında oldukça etkili bir hale gelmiştir (Murray & Lamonica, 2021, s. 12; European Union National Institutes for Culture Final Report, 2016, s. 11; Ang, Isar, & Mar, 2015, s. 372). Bu tez çalışmasında da kültürel diplomasi, devlet, devlete bağlı iştirakler ve devlet dışı aktörlerin bir arada gerçekleştirdikleri uygulamalar üzerinden incelenmiş, kamu diplomasisi yaklaşımı ile ele alınmıştır.

1.3.3. Kültürel Diplomasi Amaç ve Hedefleri

Kültürel diplomasi, uygulayıcıları tarafından çok çeşitli amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Devletler, karşılıklı anlayışın geliştirilmesi, etnosentrizm ile mücadele ve çatışmaların önlenmesi gibi bir dizi idealist amaçlara ulaşmak için kültürel diplomasi çalışmaları sürdürdüklerini ifade etmektedirler (Mark S. , 2009, s. 9). Kültürel diplomasinin işlevsel hedefleri arasında; ticari, siyasi, diplomatik ve ekonomik çıkarların sağlanması, diğer ülkelerle ekonomik, ticari, siyasi, kültürel ve diplomatik olarak ikili ilişkilerin geliştirilmesi gibi amaçlar yer almaktadır. Kültürel diplomasinin bir diğer önemli hedefi de gerilim ve çatışma zamanlarında dahi ülkelerle olan ikili ilişkilerin sürdürülmesini sağlayacak bir bağın oluşturulmasıdır. Kültürel diplomasi ile yaratılmaya çalışılan olumlu imaj ve toplumlar arası kurulan bağ bunun bir yolu olarak görülmektedir (Isar, 2010, s. 31).

Literatürde kültürel diplomasi üzerine uzlaşılmış bir tanımın olmaması ve kavramsallaştırılmasında yaşanan karmaşıklık sebebiyle, kültürel diplomasinin hedefleri konusunda da net bir tanımlama yapılamamakla beraber bu hedeflerin ülkeden ülkeye, toplumdan topluma farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Örneğin ABD, İngiltere gibi ülkeler hâlihazırda var olan küresel güçlerini destekleme ve statükoyu sürdürmek için bir takım çalışmalar yaparken, Türkiye, Endonezya, Brezilya gibi gelişmekte olan ülkeler hem uluslararası alanda güç kazanmak hem de daha fazla kabul görmek

adına kültürel diplomasiye başvurmaktadırlar. Yani ülkelerin bir kısmı var olan düzeninin sürdürülmesi için kültürel diplomasi hedeflerini belirlerken bazıları ise yeni bir denge oluşturulması için çabalamaktadır. Yine aynı şekilde gelişmiş ülkelerin çevre ülkeleri "yönetme", "yönlendirme" gibi amaçlarla hareket ettikleri iddia edilirken, görece daha geri kalmış ülkelerin "iyi bir imaj yaratılması", "küresel alanda daha fazla söz hakkına sahip olunması" gibi hedeflerle çalışmalarını sürdürdükleri öne sürülmektedir (Isar, 2010, s. 35)

Kültürel diplomasinin en temel amacı devletlerin dış politikalarının desteklenmesidir. Devletler kültürel diplomasi aracılığıyla küresel çapta imajlarını geliştirmek, kendileri hakkında olumlu bir algı yaratmak, güvenilirlik kazanmak ve böylece stratejik ulusal politika hedeflerine ulaşmak istemektedirler. Bu temel amaçlar çok sayıda araştırmacı tarafından çalışmaları içerisinde kabul görmüştür. (Papaioannou, 2018, s. 449; Murray & Lamonica, 2021; Mark S. , 2009, s. 9; Zamorano, 2016, s. 172). Kültürel diplomasi devletlerin ulusal politika hedeflerinin gerçekleştirilmesi ve imajlarına yaptığı katkının yanı sıra günümüzde çok sayıda ülke arasındaki ilişkileri şekillendirmekte ve farklı kültürler ve toplumlar arasında karşılıklı anlayışın geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

1.3.4. Kültürel Diplomasi Faaliyetleri ve Kültürel Diplomasinin Ekonomi ile Bağlantısı

Kültürel Diplomasi Faaliyetleri

"Toplumlar arası karşılıklı anlayışın artırılması için kültür öğeleri, fikir, bilgi ve değer alışverişi" olarak tanımlanmakta olan kültürel diplomasi, sivil toplum, akademisyenler, sanatçılar, politikacı yapıcılar, bireyler vb. çok sayıda ve farklı aktörün dâhil olduğu, bir devletin kültürünün çeşitli yönlerinin ortaya konulduğu çok sayıda aktiviteyi kapsamaktadır (Grincheva, 2010, s. 171). Kültürel diplomasi faaliyetlerinin yelpazesi oldukça geniştir ve geniş bir kitleyi hedeflemektedir.

Kültürel diplomasi; kültürel gösteriler, sanatçı performansları, sergiler, seminerler, konferanslar, yurtdışı festivalleri, öğrenci değişim programları, yurt dışından bilim insanları ve sanatçıların ziyaretleri, sergiler, yurt içinde yabancı ülkelerin düzenledikleri organizasyonlara yapılan destekler, uluslararası verilen ödüller ya da hediyeler, dil eğitimleri, uluslararası yayıncılık, bilim, sanat, teknik gibi birçok farklı faaliyetten oluşturmaktadır. Kültürel diplomasi faaliyetlerinin ne olduğu konusunda bir sınırlama yapılması oldukça güçtür.

Devlet ya da devlete bağlı kurumlar tarafından gerçekleştirilen, yönlendirilen ya da desteklenen, ülkenin politik ve ekonomik ulusal çıkarlarına hizmet eden ve uluslararası imajını güçlendiren, içerisinde kültür değerleri barından her türlü uluslararası kültürel aktivite, organizasyon ve alışveriş, kültürel diplomasi faaliyeti olarak tanımlanmaktadır (Mark S. , 2009, s. 10). Bir kültürel faaliyetin

kültürel diplomasi kapsamında sayılabilmesi için bizzat devlet kuruluşları tarafından gerçekleştiriliyor olması koşulu bulunmamaktadır. Kültürel faaliyetler devlet dışı birçok aktör tarafından gerçekleştirilebilmektedir. Zira günümüzde kültürel faaliyetlerin birçoğu bireyler ve devlet dışı aktörler tarafından sürdürülmektedir. Bir kültürel faaliyetin, kültürel diplomasi kapsamında değerlendirilebilmesi için bu faaliyetlerin ülkenin ulusal çıkarlarını ve imajını desteklemesi, toplumlar arası karşılıklı anlayışın geliştirilmesine katkıda bulunması ve devlet ya da devlete bağlı kuruluşlar tarafından destekleniyor veya yönlendiriliyor olması gerekmektedir. Bu özellikleri taşıyan tüm uluslararası kültür faaliyetleri, kültürel diplomasi kapsamı içerisinde değerlendirilmektedir.

Kültürel Diplomasi Faailyetleri ve Ekonomi ile Bağlantısı

Küreselleşme ve iletişim teknolojilerinin gelişimi ile birlikte, fiziksel sınırların ortadan kalktığı, bilgi ve sermayenin serbestçe dolaştığı bu sistem içerisinde, devletlerin diğer devletlerle politik ve ekonomik rekabetlerinde avantaj sahibi olabilmeleri için farklı kültürlerin ve toplumların, farklı değerlerini ve ihtiyaçlarını anlayabilme ve benimseyebilme yeteneklerinin gelişmiş olması gerekmektedir. Bu sebeple yabancı toplumların anlayış ve onaylarının kazanılması ve ülke hakkında olumlu bir imaj yaratılması noktasında kültürel diplomasi oldukça stratejik bir araç olarak kabul edilmektedir (Ang, Isar, & Mar, 2015).

Kültürel diplomasi, ülkelerin küresel rekabet içerisinde avantajlı bir konuma gelmelerini hedefleyen, sofistike bir uluslararası kültürel strateji gerektiren, çok boyutlu ve çok amaçlı bir süreçtir. Kültürel diplomasinin ulusal güvenlikten, uluslararası ekonomik fırsatlara kadar uzanan geniş bir etki alanı bulunmaktadır (Cagliostro, 2021). Bu çerçevede kültür, günümüzde geniş bir kaynak, sermaye ve güç olarak kabul edilmektedir. Kültürün küreselleştiği ölçüde ekonomiye ve politik güce katkı sağladığı ifade edilmektedir (Praher, 2014)**.** Kültürel diplomasiye karşı artan ilgi, küresel politik ekonomi çalışmaları çerçevesinde kültürün çok boyutlu etkilerinin araştırılmasını sağlamıştır.

Kültür, uluslararası ilişkilerin işbirliği, karşılıklı anlayış, ulusal markalama gibi farklı katmanlarını harekete geçirme gücüyle uluslararası ekonomik faaliyetlere etki ederken, aynı zamanda yaratılan kültürel sermaye, kültür ve yaratıcı içerik endüstrileri[5] aracılığı ile direkt olarak da ülkelerin

[5] 1948 yılında Theodore Adorno ve Max Horkheimer tarafından ilk kez kullanılan "kültür endüstrisi" kavramı, kültürel eserlerin yaratılması, endüstriyel olarak yeniden üretimi ve bu eserlerin toplu dağıtımının yapılması şeklinde tanımlanmaktaydı. Ancak 1990'lı ve 2000'li yıllara gelindiğinde kültürel ürünlerin yaratım, üretim ve dağıtım yöntemleri çarpıcı biçimde değişim göstermiştir. Kültürel endüstriler yaşanan önemli gelişmeler sonucu, yaratıcılık, inovasyon, teknoloji ve modern ekonomi kavramlarıyla birlikte ele alınmış bunun sonucu olarak da "yaratıcı içerik endüstrisi" kavramı ortaya çıkmıştır (Flew, 2008, s. 59-69). UNESCO'nun kültür ve yaratıcı içerik endüstrisi tanımlamasına bu göre bu endüstriler kültürel ve sanatsal içerik, mal, hizmet ve faaliyetlerin; üretimi, tanıtımı, dağıtımı veya ticaretinin gerçekleştirildiği geniş bir alandır. Kökeni insan

ekonomilerine katkı sağlamaktadır. Günümüzde yenilik ve üst düzey yaratıcılıkla ifade edilen kültür endüstrisi, büyük bir istihdam kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Genellikle devlet dışı aktörlerin faaliyet gösterdiği bu alan, hem yerel hem de küresel olarak kültürel değerleri yansıtması sebebiyle kültürel diplomasi çerçevesinde de ele alınarak birçok ülkede devlet kurumları tarafından desteklenmekte ve teşvik edilmektedir. Küresel ekonominin durgun olduğu Covid-19 pandemi sürecinde dahi kültür ve yaratıcı içerik endüstrileri, dünya ekonomisinin büyük oranda büyüme gösteren alanlarından biri olmuşlardır (Valiyev, 2017, s. 67-74). Kültür endüstrilerinin ulus ötesi akışı kültürel diplomasiyi canlandıran önemli etkendir. Kültür endüstrisi aracılığıyla farklı toplumlara ulaştırılan kültürel değerler ve kültür ürünleri hem ülke ekonomisine maddi olarak katkı sağlamakta hem de ülkelerin uluslararası imajlarına etki etmektedir (Binark, 2019).

Modern ekonomide satılan ürün ne olursa olsun, ürüne manevi bir değer katmak yani marka değeri yaratmak hayati bir rol oynamaktadır. Ayırt edici ve çekici bir marka oluşturmak, günümüzde karlılık, pazar payı, tüketici ve çalışan sadakatinin sağlanması ve sürdürülmesi noktasında oldukça önemlidir. Marka, ürünler ve hizmetler genel olarak eşdeğer olduğunda tüketici seçimlerini yönlendiren en temel faktördür. Aynı kural ülkeler için geçerli olmaktadır. Güçlü ve olumlu bir itibar veya "ulus markası" olmayan ülkeler, tüketicilerin, turistlerin, yatırımcıların, göçmenlerin, diğer ülkelerin ve küresel medyanın ilgisini çekmemektedir. Bu sebeple günümüzde kültürel diplomasi aracılığıyla ulusal bir marka ve imaj yaratılması zorunluluk haline gelmiştir. Yaratılan ulusal imaj ve marka, küresel alanda ülkeleri hem politik hem de ekonomik olarak bir cazibe merkezi haline getirebilme gücüne sahiptir (Anholt, 2005, s. 2-3).

Son on yılda ekonomistler kültürün ekonomi üzerindeki etkilerine odaklanarak değerler, kültür ve ekonomi arasındaki bağlantıyı araştırmışlardır. Kültürün, insanların ekonomik davranışları ve yönelimleri üzerinde etkili olduğu öne sürülmektedir. Bu araştırmalar sonucu kültürün, sermaye hareketleri, işgücü piyasası ve tüketici davranış biçimleri üzerinde tercihleri etkileyen bir güce sahip olduğu gözlemlenmiştir (Valiyev, 2017). Günümüzde uluslararası işbirliği ve başarılı bir ticaret için diğer toplumların kültürel alt yapılarının anlaşılması önemli bir gereklilik haline gelmiştir. Uluslararası ekonomi faaliyetleri süreçlerinde kültürel farklılıklara göre hareket edilmediği takdirde sorunlarla karşılaşılacaktır. Çünkü farklı toplumlara yönelik gerçekleştirilen ticari faaliyetler, hedef kitlenin mevcut değer ve ihtiyaçlarına uygun olmadığı takdirde başarısız olacaktır. Uluslararası işbirliği ve küresel pazar içerisinde başarının yakalanabilmesi için kültürel diplomasi aracılığıyla farklı kültürlerin anlaşılabilmesi sağlanmaktadır.

yaratıcılığına, kültürel ya da sanatsal değerlere dayanmaktadır. Günümüzde kültürel ve yaratıcı endüstrileri geliştirmeye yönelik politika stratejileri, uluslararası ilişkilerin de önemli bir konusu haline gelmiştir (UNESCO, 2012).

Kültürel diplomasi hükümet tarafından kültür politikaları ve kültürel değerler aracılığıyla ulusal çıkarların sağlanması için sürdürülen bir süreç olduğundan, modern ekonomik sistem içerisinde de kültürel sermaye birikimiyle ulusal ekonomik değer yaratılması birincil önem taşımaktadır. Bilgi çağı olarak nitelendiren bu çağda ekonomi büyük ölçüde bilgiye dayanmaktadır. Bilgi, kültür tarafından şekillendirilen bir unsur olduğundan, ulusların kültürel sermayesi yeni ekonominin anahtarı olarak kabul edilmektedir (Cagliostro, 2021). Özellikle maddi kaynaklar açısından her ülkenin eşit olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, kültürel değerlerin ekonomik bir kaynak olarak ön plana çıkması çok sayıda ülkeye önemli fırsatlar sunmaktadır (Anholt, 2005). Bu sebeple kültürel sermayeyi destekleyen ve geliştiren kültürel diplomasi çalışmaları günümüzde ekonomi alanında da giderek çok daha fazla kabul görmeye başlamıştır.

2. BÖLÜM

GÜNEY KORE'NİN KÜLTÜREL DİPLOMASİSİ

2.1. Kamu Diplomasisi Bağlamında Güney Kore'nin Kültür Diplomasisi ve Kültür Politikalarının Tarihsel Süreçte Gelişimi

Güney Kore, günümüzde güçlü ekonomisi ve gelişmiş demokrasisi ile öne çıkan ülkelerden biri olsa da modern anlamda kamu diplomasisi çalışmalarına diğer gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında geç başlamış ülkeler arasında kabul edilmektedir. Bunun nedeni olarak ise Kore Savaşı'ndan sonraki süreçte Güney Kore'nin, "sert gücünü" artırmak amacıyla güçlü bir ordu oluşturmaya ve halkını yoksulluktan kurtarmak için ekonomik büyümeyi sağlamaya odaklanmış olması gösterilmektedir (Istad, 2016, s. 49). Geçmişte ekonomik olarak Afganistan'a benzetilen bir ülke olan Güney Kore, son yetmiş yılda gösterdiği hızlı gelişim ve dönüşüm ile savaşın parçaladığı yoksul bir tarım ülkesi olmaktan çıkarak müreffeh bir ekonomik güç merkezine dönüşmüş ve bugün dünyanın 11. büyük ekonomisi haline gelmiştir (Lee B. J., 2019, s. 76). Bugün Güney Kore Fortune Global 500 listesinde on dört şirkete sahip ekonomik olarak gelişmiş bir ülke konumuna ulaşmıştır (Fortune, 2020). Modern insanlık tarihinin en hızlı ve en dramatik, siyasi ve ekonomik değişimlerinden birini yaşayan ülkenin kamu diplomasisi de bu hızlı değişim ve dönüşüm süreçlerine uyum sağlamıştır.

Güney Kore'nin modern kamu diplomasisi açısından nispeten kısa bir geçmişe sahip olduğu ifade edilse de bugün ülke, kamu diplomasisi ve kültürel diplomasisi ile öne çıkan ülkeler arasında yer almaktadır. Ülkenin kamu diplomasisine dair çalışmalar, ulusun inşa sürecinden itibaren sürdürülmeye başlanmış hem ülkenin kendi iç dinamikleri hem de küresel değişimlere bağlı olarak gelişim göstermiştir. Tez çalışmasının bu bölümünde Güney Kore kamu diplomasisi çalışmaları dönemlere ayrılarak incelenmiş, Güney Kore kamu diplomasisi çalışmaları içerisinde kültürel diplomasinin ortaya çıkışı, gelişimi ve ülkenin süreç içerisinde değişen politika ve uygulamaları tarihsel bir bağlam çerçevesinde ortaya konulmuştur.

2.1.1. Ulusun İnşası Sürecinde Kamu Diplomasisi ve Kültür: Rhe Seung-man Dönemi (1948-1960)

15 Ağustos 1945 yılında Japon sömürgeciliğinden kurtulan Kore'de, ABD ve Sovyetler Birliği hükümetleri, Japonların teslim olmaları ve silahsızlandırılmalarıyla mücadelede geçici askeri kullanım için 38. paralelin sınırlarını çizmişlerdir. ABD kuvvetleri 38. paralelin güneyindeki bölgeyi kontrol

ederken Sovyet ordusu da kuzeyi kontrol etmiştir. Süreç içerisinde güney ve kuzey bölgeleri arasındaki ayrım katılaşmıştır. Bu sebeple Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (BMGK) tarafından, 14 Kasım 1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Kore Geçici Komisyonu (UNTCOK) kurulmuştur. Bu komisyon, Kore'deki genel seçimleri ve kurulmakta olan yeni bir birleşik Kore hükümetinin oluşturulmasını gözlemlemekle görevlendirilmiş ancak Sovyetler Birliği UNTCOK'un kuzeye girişini engellemiştir. Genel seçim güneyde yer alan bölgeyle sınırlı kalmış, böylece yarımadada iki farklı yönetim ortaya çıkmıştır. Bu gelişmelerin akabinde BM tarafından kurulan geçici Komisyon, Güney ve Kuzey Kore arasında olabilecek muhtemel bir savaşın önlenmesi, barışın ve uzlaşmanın sağlanabilmesi için "BM Kore Uzlaştırma Komisyonu"na dönüştürülmüş ve Türk diplomat Kasım Gülek Komisyon başkanı olarak seçilmiştir (Balcı, 2015, s. 103). Kore Yarımadası'ndaki bu bölünmenin ana aktörleri olan ABD ve Sovyetler Birliği farklı çıkarlar doğrultusunda hareket etmiştir. Sovyetler Birliği Yarımada'da kendisine tâbi olan komünist bir yönetim kurmayı amaçlarken, ABD, Japonya gibi güçler bölgedeki komünist tehdidine karşı güvenlik merkezli bir anlayış benimsemişlerdir (Uyar, 2021, s. 458).

Güney bölgesinde yapılan seçim sonrası, 1948 yılında Güney Kore'de bir meclis kurulmuş, Rhe Seung-man, Güney Kore Cumhuriyeti'nin seçilmiş ilk cumhurbaşkanı olmuştur. 17 Temmuz 1948 tarihli Devlet Teşkilatı Kanunu ile diplomatik adımlar atılması, antlaşmalar yapılması, uluslararası ekonomiye entegrasyonun sağlanması yani genel olarak uluslararası ilişkilerin yürütülmesi amacıyla Kore Dışişleri Bakanlığı (MOFA) kurulmuştur (MOFA Republic of Korea). Bakanlığın en büyük önceliği, Kore Yarımadası'nda tek meşru hükümet olarak seçimle belirlenen yeni Kore hükümetinin uluslararası alanda tanınmasının sağlanması olmuştur. Dost ülkelere ve BM Genel Kurulu'na heyetler gönderilerek bu amaca ulaşılmaya çalışmıştır. BM tarafından 12 Aralık 1948'de yayınlanan bir kararla, Rhe Seung-man hükümeti, yarımadadaki tek meşru yönetim olarak tanınmış, 35 yıllık Japon sömürgeciliği ve üç yıllık ABD askeri kontrolünden sonra Güney Kore, uluslararası toplumun bir üyesi olarak statüsünü yeniden kazanmıştır (Choi K. J., 2019, s. 7).

1948 yılında Rhe Seung-man hükümeti tarafından belirlenen diplomasi ve kültür politikalarının en temel amacı Japon işgali yıllarında zarar gören Kore kültürünün iyileştirilmesi, "ulusal bir kimlik" yaratılması ve yabancı devletlerle dostane ilişkilerin sağlanması olmuştur (Abduazimov, 2017, s. 88). Rhe yönetimi tarafından MOFA'ya bağlı olarak 1948 yılında Halkı Bilgilendirme Ofisi kurulmuş, kamu diplomasisi çalışmalarının ülke içinde de etkinliğinin artırılması sağlanmıştır. Ancak bu çalışmalar, 1950 yılında Kore Savaşı'nın patlak vermesiyle birlikte kesintiye uğramış, üç yıl süren savaş, ülkeyi ve Kore kültürel mirasını yok etmiş, Güney Kore hükümetini çöküşün eşiğine getirmiştir. Savaş sonrası Güney Kore, UNESCO, BM, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların ve uluslararası toplumun desteği ile yeniden bir ulusal yapılanma sürecine girmiştir. Bu tarihten itibaren Güney Kore'nin

diplomasi faaliyetleri, dış politika hedeflerinin gerçekleştirilmesi, savaşın sebep olduğu yıkımın telafi edilmesi ve ulusun yeniden inşası sürecine odaklanmıştır (Choi K. J., 2019, s. 7-8).

Güney Kore kamu diplomasisi savaş sonrası dönemde küresel kamuoyu algısında var olan, savaş, çatışma ve yoksullukla iç içe geçmiş bütünleşik bir Kore algısının ortadan kaldırılması ve uluslararası toplumun, bağımsız bir devlet olarak Güney Kore'nin tarihi ve potansiyeli hakkında bilgilendirilmesi amacı çerçevesinde sürdürülmüştür (Istad, 2016). Hükümet 1954'ten itibaren uluslararası arenada daha etkili bir imaj oluşturmak, istenilen biçimde mesaj yaymak ve doğru bir bilgi akışı sağlamak adına, haftalık haber bültenleri yayımlamaya ve süreli, süresiz yayınlar yapmaya başlamıştır. Bu yıllarda yapılan yayınlar incelendiğinde, savaş dönemlerinde yaygın olarak kullanılan propaganda tekniklerinin kullanıldığı ve kamu diplomasisinin tek yönlü bir bilgi akışı biçiminde gerçekleştirildiği gözlemlenmektedir. Uluslararası arenada Soğuk Savaş'ın etkili olması Kore'yi[6] de güçlü bir realizme dayalı enformasyonel kamu diplomasisine yönlendirmiş, kamu diplomasisi 1950'lerde güçlü bir ulusal imaj yaratılması ve uluslararası alanda güç kazanılması üstüne şekillendirilmiştir. Yabancı halklarla doğrudan ilişkiler kurulması ise MOFA tarafından ikincil bir uygulama olarak değerlendirilmiştir (Lee B. J., 2019, s. 94-95).

Bu dönemde Kore'nin savaş sonrası yeniden inşasını desteklemek, Asya Pasifik bölgesindeki komünist tehdide karşı BM ve ABD politikalarının önemli bir unsuru haline gelmiştir. Özellikle Kore'nin en güçlü müttefiki olan ABD, savaş sonrası dönemde Doğu Asya'yı Amerikan etkisi altına almak ve Sovyetler Birliği ve Çin'e karşı mücadelede müttefik kazanmak adına Kore'yi desteklemiştir. (McDougall, 2007). Kore'nin erken dönem kamu diplomasisi az sayıda müttefik ülkeyle sürdürülen diplomatik bağlar sebebiyle kısmen zayıf olarak kabul edilmektedir. Ayrıca kamu diplomasisi çalışmaları kapsamında MOFA içerisinde sık sık yeniden yapılanmaya gidilmesi sebebiyle etkin bir sistem oluşturulamamıştır. Ulusun inşası döneminde kaynakların yetersiz olması sebebiyle kültürel faaliyetler, hükümetin yaptığı kültürel yayınlar ve düzenlenen az sayıda sergiyle sınırlı kalmıştır. Dönemin tek büyük kültürel diplomasi faaliyeti, 1957'de Washington DC'deki Smithsonian müzesinde Kore'nin ulusal hazinelerinin sergilenmesi olmuştur. Şubat 1958'de ise 136 sanatçı Güneydoğu Asya ülkelerine iyi niyet sanat elçileri olarak gönderilmiş, Kore'nin bölgede barışçıl bir yol izlediğinin sinyalleri verilmiştir (Choi K. J., 2019, s. 9-10). 1948 yılından 1961 yılına kadar görev yapan Rhe Seung-man döneminde tarihsel süreçte yaşanan olayların yıkıcı etkileri ve ulusal kimlik sorunları sebebiyle kapsamlı ve sistematik bir kamu diplomasisi geliştirilememiştir. Ancak bu dönemde ülkenin dünyaya olumlu bir biçimde yansıtılması amacıyla atılan adımlar, ülkenin küresel sisteme entegre olma

[6] Çalışmanın bu kısmından sonra, spesifikliğin gerekli olduğu durumlar dışında, "Güney Kore" yerine "Kore" ifadesi kullanılacaktır.

isteğini açıkça gösterdiğinden ilerleyen dönemlerde ülkenin kamu ve kültürel diplomasisi için önemli bir zemin oluşturmuştur.

2.1.2. Askeri Vesayet Rejiminde Kamu Diplomasisi ve Kültürel Gelişim: Park Chung-hee Dönemi (1962-1979)

1961'de gerçekleştirilen askeri darbe sonucu General Park Chung-hee yönetimi devralmıştır. Park Chung-hee, askeri rejiminin hem yurt içinde hem de yurtdışında meşruiyetini sağlamak için çalışmalar sürdürmüştür. Kurulan askeri rejimin küresel kamuoyu nezdinde siyasi meşruiyetinin sağlanması ve ekonomik kalkınma için uluslararası destek ve yardım alınması kilit bir misyon olarak benimsenmiş ve kamu diplomasisi faaliyetleri bu doğrultuda yürütülmüştür. 1960'lı ve 1970'li yıllar Kore için hızlı ekonomik büyüme ve sanayileşme süreci olmuştur. Kore'nin ekonomik gelişimi için hükümet hızlı ekonomik büyümeye yönelik adımlara öncelik vermiştir. Soğuk Savaş'ın devam ettiği süreçte uluslararası ilişkiler realist bir anlayışla sürdürülmekte iken, Kuzey ve Güney Kore arasında yoğun bir rekabet oluşmuştur. Güney Kore de kamu diplomasisini bu rekabeti kazanmak için kullanmaya çalışmıştır. Bu dönemde Güney Kore hükümeti, Kuzey Kore'yi tanıyan ülkelerle diplomatik ilişkiler kurmamıştır (Lee B. J., 2019, s. 96).

Park Chung-hee dönemi Kore kültürel diplomasisi açısından oldukça önemlidir. Başkan Park Chung-hee kültürü, Güney Kore halkının modernleşmesi için öznelliğini inşa etme aracı olarak tanımlamıştır. 1948'de Rhe Sung-man hükümeti tarafından kurulan Halkı Bilgilendirme Ofisi, 1961'de Halkı Bilgilendirme Dairesi'ne yükseltilmiş ve 1968'de ise Kültür ve Enformasyon Bakanlığı (Ministry of Culture and Public Information (MCPI))'na dönüştürülmüştür (Park M. S., 2015, s. 86). Bir hükümet kuruluşu olarak MCPI, ulusal bir kültür yaratmak üzere tasarlanmış ve daha etkili bir uluslararası kamu diplomasisi için MOFA'nın **y**ürüttüğü kamu diplomasisi çalışmalarını üstlenmiştir**.** MCPI görevlileri Japonya, ABD, Fransa ve Vietnam'daki Kore büyükelçiliklerine gönderilmiş ve bu ülkelerde Güney Kore'nin Kuzey Kore'ye göre üstünlüğünü savunmaya yönelik kamu diplomasisi politikaları gütmüşlerdir. Bu dönemde diplomasi çalışmaları, yalnızca müttefik ve dost ülkelere yönelik, sınırlı hedeflerle oluşturulan, tek yönlü bir bilgi aktarımı şeklinde propaganda yöntemleri kullanılarak yapılmaktaydı. MCPI, aynı zamanda siyasi bir araç olarak özellikle, hükümete bağlılık geliştirmenin ve ulusa aidiyet duygusunun aşılanmasında yurt içinde de önemli bir rol oynamıştır (Choi K. J., 2019, s. 11). Ayrıca 1971 yılında MCPI'ya bağlı olarak Kore Denizaşırı Bilgi Servisi (Korean Overseas Information Service (KOIS))'nin kurulması ile yabancı devletlerin kamuoylarının Kore'nin gelişimi ve kültürü hakkında bilgilendirilmesi sağlanmıştır (Korean Culture and Information Service). Kore'nin kültür politikalarının ve ilgili kuruluşlarının sistemleştirilmeye ve merkezileştirilmeye başlandığı bu dönemde, devletin ilk kültür politikası 1961 yılında uygulanmaya başlansa da tam ölçekli bir kültür

politikası 1968 yılında ortaya çıkmıştır. Bu kültür politikası, Soğuk Savaş ve ulusun inşası sürecinde karşılaşılan güçlüklerle mücadele, ulusal kimlik inşası, "antikomünizm", "sömürgecilik" ve "emperyalizmle" mücadele çerçevesinde oluşturulmuştur. Park otoriter yönetimi, egemenliğini meşrulaştırmak için kültür politikalarını aktif bir biçimde kullanmıştır (Park M. S., 2015, s. 74).

Park rejimi aynı zamanda Kore film endüstrisinin altın çağı olarak görülmekteydi. Rhe hükümeti tarafından 1948'de kurulan ancak sosyoekonomik zorluklar nedeniyle aktif olarak kullanılamayan Ulusal Film Yapım Merkezi (NFPC), Park hükümeti tarafından kullanılmaya başlanmış, ilk film politikası olan Motion Picture Law (MPL)'ın Ocak 1962'de yürürlüğe girmesi ile sinema filmleri bir propaganda aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır (Abduazimov, 2017, s. 87). MPL ile NFPC, "kültür filmleri" adı altında hem ulusal kültürün inşasına katkıda bulunacak hem de mevcut rejimi ve aldığı kararları meşrulaştıracak sinema filmleri üretmek ve dağıtmak zorunda bırakılmış, düzen karşıtı ve hükümeti eleştiren yapımlar engellenmiştir. NFPC bu dönemde halkın düşünce kontrolünün sağlanması için Park rejimi tarafından önemli bir sansür aracı olarak kullanılmıştır (Yim H. , 2002).

1972'de kültür ve sanat faaliyetlerinin düzenlenmesi için çıkartılan Kültür ve Sanat Teşviki Yasası'na dayalı olarak 1973'te Kore Kültür ve Sanat Vakfı (Korean Culture and Arts Foundation (KCAF)) kurulmuştur. Bu dönemde "Kültürel Kore (Mun-hwa Hanguk)" sloganı benimsenmiş, hükümet 1972'de ekim ayını "Kültür Ayı" ve 20 Ekimi ise "Kültür Günü" olarak belirlemiştir (Park M. S., 2015, s. 82). Devlet liderliğindeki kültürel hareketle ilgili olarak KCAF, devlet destekli önemli bir kurumdu. KCAF tarafından halka açık çok sayıda kültür tesisi kurulmuş, gerçekleştirilen kültür ve sanat programlarıyla devlet ideolojisinin sıradan insanların hayatlarına nüfuz etmesi kolaylaştırılmıştır. 1976'da Kore Uluslararası Kültür Derneği kurulmuş, 1979'da New York City ve Tokyo'da ilk denizaşırı Kore Kültür Merkezi açılmıştır. Yabancı ülkelerde Kore Kültür Merkezlerinin açılmasıyla ülkeler arası kültür alışverişi teşvik edilmiş, karşılıklı anlayışın oluşturulması için zemin hazırlanmış, küresel kamuoyunun Kore'nin ilerleyişi hakkında doğru bir biçimde bilgilendirilmesi için çalışmalar sürdürülmüştür (Abduazimov, 2017, s. 87-88). Bunun dışında Kore hükümeti tarafından New York Times gibi batı medyasının etkili kuruluşlarından reklamlar satın alınarak veya tanıtım taleplerinde bulunularak ülkenin gelişiminin uluslararası kamuoyuna sergilenmesi için çalışmalar yürütülmüştür.

ABD Başkanı Nixon'ın 1972'de Çin'i ziyareti, ABD ve SSCB'nin Stratejik Silahların Sınırlandırılması Müzakerelerine ilişkin anlaşması ve 1979'da ABD ile Çin arasında diplomatik ilişkilerin kurulması gibi gelişmeler Doğu ve Batı blokları arasında bir "yumuşama" döneminin başlamasına sebep olmuş ve uluslararası düzen değişmeye başlamıştır. Bu gelişmelere paralel olarak Kore hükümeti tarafından kamu diplomasisinin kapsamı genişletilerek sadece bir imaj yaratmak ya da ulusal bir kültür oluşturmak dışında ulusal güvenlik ve refahı güçlendirmeye yönelik adımlar atılmış, Çin gibi müttefik olmayan ülkelere yönelik de kamu diplomasisi çalışmalarına başlanmıştır (Choi K. J.,

2019, s. 11). 1960'lı yıllarda Kore hükümeti, gelişmiş ülkelerle iyi diplomatik ilişkiler sürdürerek işbirlikleri yoluyla ekonomik bağımsızlıklarının temelini oluşturmaya yönelik çalışmalar yürütmüş, 1970'lerde ekonomik kalkınma için ikili ve çok taraflı işbirliklerini destekleyerek, yerel ekonomik faaliyetlerinin kapsamını ve kapasitesini genişletmiştir. Bu dönemde, Kore'nin itibarını ve ulus markasını yönetmek için daha gelişmiş stratejik iletişim modeli kullanılmaya başlansa da tek yönlü propagandaya dayalı kamu diplomasisi sürdürülmeye devam edilmiştir (Lee B. J., 2019, s. 99-100).

Park hükümeti, 1973'ten 1978'e kadar kültür ve sanatın yeniden canlandırılması için Kore'nin kültür politikalarındaki ilk uzun vadeli plan olan "İlk Beş Yıllık Plan"ı başlatmıştır. Kore'nin yerli değerlerine ve kimliğine dayalı yeni bir milli kültür yaratmak amacıyla oluşturulan Plan, ulusal çalışmaların desteklenmesi, kültürün halka yayılması ve Kore kültürünün yabancı ülkelerde tanıtılması gibi programların geliştirilmesini içermekte ve kültürel diplomasi faaliyetlerinin tamamı doğrudan hükümet tarafından desteklenmekteydi. Bu dönemde ulusal kimlik inşa edilirken, hükümet, etnik kimliği geliştirmek ve geleneksel kültürel mirasın canlandırılmasına katkı sağlamak adına tarihi yerleri ve ulusal kahramanları stratejik bir araç olarak kullanmıştır. Örneğin eski dönem Kore Krallıklarından kalan tarihi anıtlar, 15. yüzyılın ortalarında Kore alfabesini tasarlayan Kral Sejong ve 16. yüzyılın sonlarında Japon birliklerini yenen Amiral Yi Soon-shin gibi tarihi kahramanlar modern Kore'nin ulusal sembolleri haline getirilmiştir. Park hükümeti döneminde kültürel mirasın yeniden canlandırılmasına yönelik yürütülen devlet politikası, ülkenin yumuşak güç potansiyelinin evrimine ve Kore milliyetçiliğinin inşasına önemli katkıda bulunmuştur (Park M. S., 2015, s. 85).

Tüm bu geleneksel kültürü canlandırma politikalarının yanında Park hükümeti, popüler kültüre yönelik çalışmalarda da bulunmuştur. Bunun en büyük örneği olarak daha önce belirtildiği gibi film endüstrisinin gelişimidir. Her ne kadar devlet, film endüstrisi üzerinde sıkı bir kontrol gücüne sahip olsa da film şirketlerinin ortaya çıkışı, film stüdyolarının kurulması, yapım fonlarının vb. finansmanı ve film endüstrisinin pazar yapısı üzerinde etkili olmuş ve gelişimine katkıda bulunmuştur. 1979 yılında uluslararası kültür ve sanat alışverişinin teşviki için bütçe bir önceki yıla göre iki katına çıkarılmıştır (Abduazimov, 2017, s. 89-90). Park hükümetinin kamu diplomasisini ve kültür politikalarını kullanış biçimi ve amacı Rhe Seung-man hükümetininkinden oldukça farklıydı. Rhe yönetiminde politikaların amacı daha çok devlet odaklı iken, Park yönetiminde hükümete ve lidere sadakat geliştirmeye odaklanılmıştır. Ancak bu farklılığa rağmen, her iki lider de benzer bir biçimde Kore kültürel ve ulusal kimliğinin oluşturulmasını öncelemiştir.

Park Chung-hee yönetimi boyunca kamu diplomasisi ve kültür, onun otoriter yönetimini yurt içi ve yurt dışında meşrulaştırmak, Kore'nin ulusal kimliğini inşa etmek ve ülkenin gelişimini uluslararası kamuoyuna göstermek için bir araç olarak kullanılmıştır. 1970'lerin ortalarından itibaren kültürel diplomasinin örgütsel yapısında önemli bir değişiklikler yaşansa da, kültür ekonomik bir kaynak

sağlama aracı olarak değil, hala sadece diğer uluslarla iyi ilişkiler kurmanın bir aracı olarak görülmekteydi. Kamu diplomasisi, özel sektörün fazla katılımı olmaksızın hükümet tarafından hiyerarşik bir şekilde yürütülmüştür. Bu dönemde kamu diplomasisi her ne kadar diktatörlük rejiminin meşrulaştırılmasına hizmet etmiş olsa da, Park hükümeti uluslararası kültürel tanıtımı başlatan ilk hükümet olduğundan Kore kültürel diplomasi tarihi içerisinde oldukça önemli bir yere sahiptir (Lee B. J., 2019, s. 96-98). Park Chung-hee 1979 yılında Kore İstihbarat Başkanının da dâhil olduğu bir suikast planı sonucu uğradığı saldırı ile hayatını kaybetmiş ve Park rejimi bu şekilde son bulmuştur (İstikbal, 2018, s. 37).

2.1.3. Kamu Diplomasisi Çalışmalarının Çeşitlendirilmesi ve Kültürel Faaliyetler: Chun Doo-hwan Dönemi (1980-1988)

1980 yılında Chun Doo-hwan'ın iktidara gelmesiyle birlikte kamu diplomasisi faaliyetleri hız kazanmış, Başkan Chun tıpkı kendinden önceki yönetimin yaptığı gibi kamu diplomasisi yoluyla kendi rejimini meşrulaştırmaya çalışmıştır. Chun hükümeti tarafından, 1981 yılında "Kültürel Gelişim için Yeni Plan" ve 1986 yılında "Ekonomik ve Sosyal Kalkınma için Altıncı Beş Yıllık Planda Kültürel Plan" olmak üzere iki kapsamlı kültürel plan uygulamaya konmuştur. Bu planlar ile Chun hükümeti, önceki dönemlere benzer olarak ulusal kültürel bir kimlik oluşturma, sanata teşvik etme, bölgesel kültürü geliştirme ve diğer ülkelerle kültürel alışveriş sağlamanın yanı sıra kültürel refahı geliştirmeyi ve kültür endüstrisinin genişletilmesi yoluyla ekonomik kalkınmanın desteklenmesini hedeflemiştir. Bu adımlar Kore kültürü ve kültür endüstrisindeki en önemli dönüşümlerin başlangıcı olmuştur. Ancak bu gelişmeler, kültürel liberalleşme anlamına gelmemiş aksine hükümet, 1980 yılında çıkartılan Temel Basın Yasası'nın uygulanması yoluyla kitle iletişim araçlarının kontrolünü elinde tutmaya devam etmiştir (Park M. S., 2015, s. 87). Chun yönetimi devlet desteklerini "geleneksel" kültürden "çağdaş kültür ve spor aktivitelerinin aktif teşvikine" yönelik olarak genişletmiştir. 1986'da Seul'de 10. Asya Oyunlarına ev sahipliği yapılması bölgesel olarak diplomatik ilişkilerin geliştirilmesine olanak sağlamıştır (Abduazimov, 2017, s. 88).

1980'lerde, hükümetin kültür endüstrisine ve uluslararası kültürel faaliyetlere yaptığı yatırım ve destek çarpıcı biçimde artmıştır. Hükümet, ülkenin büyük şirketlerini, kültürel vakıflar kurarak, sanatı, geleneksel ve popüler kültürü desteklemeleri yönünde teşvik etmiş ve kültürel faaliyetler için özel sektörden bağış toplamıştır. Kore'nin en büyük özel şirketlerinden biri olan Samsung tarafından 1982 yılında Samsung Kültür Vakfı kurulmuştur. Vakıf tarafından aynı yıl Asya'nın en büyük özel sanat müzesi olan Ho-am Sanat Müzesi açılmıştır. Samsung tarafından, ekonomik bir çıkar sağlanmanın ötesinde, milli bir görev duygusuyla ulusal kültürel bir değer yaratılmak üzere atılan bu adım, Kore kültürel diplomasisi açısından oldukça önemlidir. Özel kültür vakıfları ve yaratılan hükümet dışı fonlar,

kültürel diplomasi açısından değişen dinamikleri gözler önüne sermektedir. Samsung Kültür Vakfı daha sonra 1990'lardan başlayarak yabancı ülkelerde Kore sanatına ilginin artırılmasına yönelik yatırımlarını sürdürmüştür. 1987'de Kore hükümeti tarafından, kamu diplomasisinin altyapısının genişletilmesi için UNESCO Kore Komisyonu kurulmuştur (Choi K. J., 2019, s. 12).

Güney Kore bu dönemde her ne kadar demokratik bir ülke görünümü verse de toplum, birbirini izleyen askeri rejimler tarafından sıkı bir şekilde kontrol edilmiştir. Chun hükümeti selefi gibi medyayı sadece siyasi bir mecra olarak kullanmakla kalmamış, medya piyasasının yapısına da müdahale etmeye başlamıştır. Böylece, Güney Kore yayıncılığı, medya sahipliği ve kamuoyuna yapılan bilgi akışı Chun hükümeti tarafından sıkı bir şekilde kontrol edilmiştir (Park M. S., 2015, s. 88). Chun Doo-hwan rejimi medya üzerindeki siyasi kontrolünü artırırken, tezat bir biçimde halkın kültürel yaşamını iyileştirmeye yönelik planları sübvanse eden ilk yönetim olmuştur. Bu dönemin kültür politikalarının en önemli özelliği ise eğlence endüstrileri için bir pazarın yaratılmaya başlanması olmuştur (Park M. S., 2015, s. 90). Chun yönetimi, önceki hükümetin kamu diplomasisi uygulamalarının devamı niteliğinde bir yol izlemiş ve kültürel gelişmeye önem vermiştir. Hükümet tarafından, kültür ve sanat, rejim güvenliği ve ulusal imajın inşası için kullanılsa da bu dönemde en önemli değişiklik kültürün, ulusal politikaların ikincil bir unsuru olarak değil, ana bir öğesi olarak kabul edilmesi olmuştur. Kültürel diplomasi faaliyetleri artık ulusal kimlik yaratmanın, siyasi ilişkileri ve ideolojileri sürdürmenin temel bir aracı olarak görülmeye başlanmıştır.

2.1.4. Kültürel Diplomasi ve Kore Kültürünün Küreselleşmesi: Roh Tae-woo Dönemi (1988-1993)

Chun Do-hwan'dan 1988 yılında yönetimi devralan Roh Tae-woo, kamu diplomasisi alanında önemli reformlar gerçekleştirmiş ve diplomasi süreçlerinde aktif rol oynamıştır. Görevindeki ilk yılında Roh Tae-woo Seul'de 24. Yaz Olimpiyatları'na başarıyla ev sahipliği yapmıştır. Seul'un Yaz Olimpiyatlarına ev sahipliği yapmasıyla spor diplomasisinin bölgesel kapsamı genişlemiş, küresel bir seviyeye ulaşmıştır (Han, 1988, s. 61). Bu olimpiyata ev sahipliği yapılmasında temel amaçlar, ülkenin "askeri diktatörlük", "ulusal bölünme" ve "istikrarsızlık" ile ilişkilendirilen küresel imajının yabancı kamuoyu algısında değiştirilmesinin sağlanması, ülkenin uluslararası tanınırlığının artırılması ve yerel halkın dikkatinin iç siyasetten uzaklaştırılmak istenmesi olmuştur. Olimpiyatlar, Kore geleneksel kültürünün sergilenmesi ve ülkenin sosyoekonomik kalkınmadaki olumlu gidişatının küresel olarak gösterilmesi noktasında önemli bir fırsat yaratmış ve Kore kamu diplomasisinin gelişimine katkı sağlamıştır. 1988 yılında Kore'ye gelen uluslararası ziyaretçi sayısı bir önceki yıla göre %24.9 artmıştır. Bu oran 1980 ile 2015 yılları arasında yüzde olarak elde edilen en yüksek artış olmuştur (Abduazimov, 2017, s. 88).

Soğuk Savaş'ın yumuşama döneminde olduğu bu uluslararası ortamda Roh Tae-woo yönetimi tarafından 1988 yılında "*Nordpolitik (Northern Diplomacy)*" adı verilen bir dış politika planı uygulamaya konmuş ve Kore diplomasisinin gelişimine büyük katkı sağlayacak bir sürece girilmiştir. Bu dış politika planına bağlı olarak Güney Kore, Sovyetler Birliği, Çin ve Kuzey Kore'nin müttefiki olan diğer Yugoslavya, Romanya, Çekoslovakya, Bulgaristan gibi ülkelerle diplomatik bağlar kurmaya başlayarak ilişkilerini normalleştirme sürecine girmiştir (Cha, 2020, s. 83). Bu gelişmelere paralel olarak söz konusu ülkelerle ekonomik işbirliği ve kültürel ilişkiler geliştirilmiş ve Güney Kore kamu diplomasisinin uygulama alanı genişletilmiştir. Ülkenin, 1991 yılında Kuzey Kore ile eş zamanlı olarak BM'ye katılması diğer ülkelerle olan diplomatik ilişkilerini pekiştirmiştir. Çin, Kanada, Almanya ve diğer ülkelerde de Kore Kültür Merkezlerinin açılmasıyla kültürel ilişkiler daha da genişletilmiştir (Lee B. J., 2019, s. 101). Başkan Roh döneminde "binlerce yıldır gelişen ortak doğu kültürü geleneği" vurgulanmış, Çin ve Japonya ile angajman alanlarının genişletilmesi hedeflenmiştir. 1989 yılında Güney Kore vatandaşlarına uygulanan yurtdışı seyahatleri üzerindeki kısıtlamaların kaldırılmasından sonra, Kore'nin büyük şirketleri aktif olarak yurtdışında yatırım yapmaya başlamış, böylece Kore'nin kültürel ve diplomatik temsil alanı genişlemiştir. Hükümet, Kore halkının uluslararası toplumun diğer tüm üyeleriyle eşit fırsat ve olanaklara sahip bir parçası olduğunu vurgulayarak küresel topluma entegrasyon sürecini başlatmıştır. Tüm bu gelişmeler bir sonraki dönem olan küreselleşme çağında Kore kültürünün tanıtımında önemli bir rol oynamıştır (Chung, 2003, s. 15).

1990 yılında Kültür ve Halkla İlişkiler Bakanlığı, Kültür Bakanlığı ve Halkı Bilgilendirme Bürosu olmak üzere iki idari kuruma bölünmüştür. Kültür Bakanlığı bu bölünmeden itibaren halkı bilgilendirme sorumluluğundan kurtularak bunun yerine kültür politikaları yoluyla toplumsal refahın geliştirilmesinde rol oynamıştır. 1987-1991 yılları arasında uygulamaya konulan Altıncı Beş Yıllık Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Planı'nda, sosyal refah, kültürel kimliğin oluşturulması, kültürel yaratıcılığın desteklenmesi, "kültürel enternasyonalizm" ve "ulusal kalkınma" için kültür konularına öncelik verilmiştir (Lajciak., 2016, s. 80). Hükümet tarafından 1990 yılı itibari ile ilk uzun vadeli kültürel kalkınma planı olan "Kültürel Gelişim için On Yıllık Plan" başlatılmıştır. Bu plan kültür, kültürel homojenlik ve kültürel dayanışma yoluyla, toplumsal refaha ve "bilgi çağı" için kültürel programların iyileştirilmesine, bölgesel kültürü teşvik etmeye, uluslararası kültür alışverişini kolaylaştırmaya ve kültürel medyayı geliştirmeye odaklanmıştır. Uluslararası kültür alışverişinin dış politika için kilit bir faktör olduğunun açıkça kabul edildiği bu Planda, kültürel faaliyetlere ayrılan bütçe 1991'den itibaren her yıl %30 oranında artırılacak şekilde ayarlanmıştır (Yim H. , 2002, s. 41).

1991 yılında MOFA'ya bağlı olarak Kore Vakfı kurulmuş, yabancı ülkelerde çok sayıda ofis açılarak, Kore kültürünün bu ülkelere daha etkili bir biçimde anlatılması, karşılıklı anlayışın güçlendirilmesi ve diplomatik bağların geliştirilmesi sağlanmıştır (Korea Foundation). Özellikle 1988

Seul Yaz Olimpiyatları sonrası küresel medyanın Kore'ye karşı artan ilgisiyle birlikte hükümet bu kanalları ülkenin imajını yükseltecek biçimde kullanmaya başlamış ve küresel medya kuruluşları ile iyi ilişkiler sürdürmeye odaklanmıştır. Bu dönemde her ne kadar kültürel ilişkiler çeşitlenmiş ve gelişmiş ise de kamu diplomasisi hala çok fazla bilgi odaklıydı ve kültür programları popüler kültürün hala çok yaygın olmaması sebebiyle daha çok Kore'nin geleneksel kültürü etrafında şekillendirilmekteydi (Lee B. J., 2019, s. 101).

1980'ler ve 1990'lar, yaşanan uluslararası ve bölgesel gelişmeler sebebiyle Kore diplomasisi açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur ve bu dönemin Kore kamu diplomasinin ikinci devri olduğu ifade edilmektedir. Sovyetler Birliği'nin çöküşü ile ortaya çıkan tek kutuplu dünya düzeni, yaşanan teknolojik gelişmeler ve küreselleşmenin yaygın etkisi tüm dünyayı olduğu gibi Kore'yi de etkilemiştir. Liberal demokrasi ve serbest piyasa kapitalizmi uluslararası topluma egemen olmuş, bu siyasi demokratikleşme ve ekonomik küreselleşme süreci 1990'lar boyunca hızlanırken, ekonomi ve ticaret Kore diplomasisi için önemli bir unsurlar olarak öne çıkmıştır (Kim T. , 2012, s. 537). Kültürel kurumların kültürel diplomasideki rolleri ve sorumlulukları 1990'larda daha stratejik ve sistematik hale gelmiştir. Kültürel diplomasi açısından iki önemli kurum olan Kore Vakfı ve Kore Ulusal Müzesi, Kore kültürünün temsil edilmesi ve uluslar arası kültürel alışverişin teşviki noktasında stratejik bir rol oynamıştır. Bu dönemde küreselleşmenin etkisiyle birlikte önceki dönemlerden farklı olarak Kore'nin ulusal kültürel kimliğinin yanı sıra evrensel kültürel değerlere vurgu yapılan bir anlayış benimsendiği görülmektedir.

2.1.5. Kültürün Endüstrileştirilmesi: Kim Young-sam Dönemi (1993-1998)

1993 yılında göreve başlayan Kim Young-sam, yıllarca süren askeri rejimlerden sonra Kore'nin demokratik yollarla seçilmiş ilk sivil cumhurbaşkanı olmuştur (Hyun, 2008, s. 55). Soğuk Savaş'ın bitiminin hemen ardından göreve başlayan Kim Hükümeti, siyasi olarak "Yeni Kore'nin Yaratılışı" sloganını oluşturmuş, Kore'nin uluslararası statüsünü geliştirmeye ve küreselleşmeye ayak uydurulmasına odaklanmıştır. Bu sebeple demokrasi kültürünün, kültürel kimliğin, kültür endüstrilerinin, kültür turizminin ve Kore kültürünün geliştirilmesi ve küreselleşmesi ana kültür politikaları haline getirilmiştir. Kim hükümeti döneminde kültür ve sanata yatırım ekonomik refah için önemli bir koşul olarak kabul edilmiştir (Yim H. , 2002, s. 41). Kim Young-sam Kore'de demokrasi hamlelerini güçlendirerek demokrasinin gelişimini sağlamış, uluslararası alanda demokratik ve liberal bir ülke imajı yaratılması için çalışmalarını sürdürmüştür (İstikbal, 2018, s. 38).

"Yeni Kore'nin Yaratılışı" anlayışı çerçevesinde gerçekleştirilen değişiklikler ile ülke dış rekabete daha açık bir hale getirilmiş ve hızla değişen küresel sisteme entegrasyon için "Segyehwa" olarak adlandırılan küreselleşmeye uyum sürecine girilmiştir. Segyehwa "toplumun kapsamlı bir

dönüşümü" anlamına gelmekte olan bir dış politika planıydı. Politikanın temel amaçları; birinci sınıf bir ulus yaratmak, yaşamın tüm yönlerini rasyonelleştirmek, sınıfsal, bölgesel ve kuşaksal farklılıkların üstesinden gelinerek ulusal birliği korumak, başarılı bir küreselleşmenin temeli olarak Kore'nin ulusal kimliğini güçlendirmek ve ülkenin uluslararası topluma entegrasyonunu sağlamaktı (Saxer, 2019, s. 3). Bu hedeflere ulaşılması için, rekabet ve liberalleşme teşvik edilerek ekonomik verimliliği artırmak gerekli görülmüştür. Kim Young-sam hükümeti, eski hükümetlerin dış rekabet ve müdahaleye karşı kapalı ve korumacı politikalarının aksine neoliberal bir ekonomi politikası benimsemiştir (Park H. O., 1996). Başkan Kim kültürsüz bir küreselleşmenin çaresiz kalmaya mahkûm olduğunu belirterek küreselleşme çağında uluslararası rekabette en önemli unsurlardan birinin kültür olduğunu vurgulamış, kültürü Segyehwa politikası içerisinde değerlendirmiştir. Küreselleşme süreci içerisinde kültürel sektör en önemli alanlardan biri haline gelmiştir. Kim Young-sam hükümeti tarafından uygulanan Segyehwa politikası, hükümetin uluslararası kültürel alışverişini geliştirmeye yönelik kültür politikalarını da yeniden şekillendirmiştir (Yim H. , 2002, s. 45). Kim hükümetini kendinden önceki yönetimlerden ayıran en önemli yön, kültürün bu dönemde ulusal ekonominin bir parçası olarak değerlendirilmesi ve kültürün endüstrileştirilmeye başlanması olmuştur.

Bu anlayışa bağlı olarak hükümet tarafından 1993 yılında "Kültürel Gelişmeyi Teşvik Etmek için Yeni Beş Yıllık Plan", 1996 yılında "Kültürel Refah için Master Plan" ve 1997 yılında "Kültürel Vizyon 2000" politika çalışmaları uygulamaya konmuştur. Kültürel faaliyetlerin desteklenmesi, kültürel küreselleşmeden yararlanılması ve katma değerli bir kültür endüstrisi oluşturulması için Kore hükümeti tarafından uygulanan bu politikalar kültürün endüstrileştirilmesi ve küresel anlamda bir katma değer yaratması noktasında oldukça etkili olmuştur (Choi K. J., 2019, s. 12). Kim Young-sam bu politikalar çerçevesinde Kore kültürünü küreselleştirirken, bir yanda da ülkenin önde gelen ailelerine ait holdinglerin (Daewoo, Samsung, Hyundai, SKC, LG ve CheilJedang vb.) kültürel sektörlere yatırım yapmasının önünü açmıştır. "Chaebol" olarak adlandırılan bu büyük holding sahibi ailelerin kültürel sektöre yaptığı yatırımlar kültürün endüstrileşme sürecinin başlangıcı olmuş ve kültür endüstrisi, Kim Young-sam hükümetinden bu yana en büyük ulusal endüstrilerden biri haline gelmiştir. Yani bu dönemde devlet, kültüre kalkınmacı bir yaklaşımla müdahale etmeye başlamıştır (Park M. S., 2015, s. 93).

1994 yılında Kültür Bakanlığı bünyesinde Kültür Endüstrisi Bürosu kurulmuştur. Kültür Endüstrisi Bürosu, film, yayıncılık vb. yerli kültür endüstrisi faaliyetlerini canlandırmada önemli bir rol oynamıştır. Bakanlık genel olarak kültür yönetiminden sorumluyken, Büro kültür endüstrisinde, özellikle görsel-işitsel endüstride yüksek katma değerli sektörlerin büyümesini teşvik etmekteydi. Büro ile hükümet, kültür için aktif olarak yeni pazarlar yaratmaya başlamıştır. Hükümet, sansürlerin gevşetilmesi, vergi indirimi ve kamu fonları gibi destekler vererek kültür endüstrisini stratejik olarak

geliştirmiştir (Park M. S., 2015, s. 96). Ayrıca hükümet, Kore'yi dünyaya tanıtmak için CNN, BBC gibi küresel yayın yapan medya araçlarını kullanmış hatta 1995 yılında Kore ile ilgili haberleri ve Kore kültürünü dünyaya İngilizce olarak yayınlamak için ulusal Arirang TV ve Arirang Radyo istasyonunu kurmuştur (Lee B. J., 2019, s. 100). Aynı yıl yerli film endüstrisinin desteklenmesi için Sinema Filmi Tanıtım Yasası (MPPL) çıkarılmıştır. MPPL, chaebol sermayesinin film endüstrisine çekilmesi için vergi indirimleri de dâhil olmak üzere çeşitli finansal teşvikleri içermekteydi. MPPL ile chaebol şirketlerin finansmanı, sinemaların inşası ve Kore film prodüksiyonu da dâhil olmak üzere çeşitli alanlara akmaya başlamıştır. Chaebol film sektörüne yatırımları önceleri film yapım maliyetlerinin sadece yüzde 20-30'u kadar iken, 1995'te çıkartılan MPPL ile yüzde 100'e varan oranlara ulaşmış ve hatta şirketler kendi film yapım birimlerini kurmaya başlamıştır (Park M. S., 2015, s. 99).

Bu dönemde, Kore'nin kültürel değişim programları ABD ve Avrupa ülkeleri gibi gelişmiş ya da müttefik sayılan ülkelerle sınırlandırılmamış, küresel bir yaklaşım benimsenerek genişletilmiştir. Aktörler, sanatçılar ve film yapımcıları tarafından yabancı ülkelerde düzenlenen sergiler ve festivaller aracılığıyla Kore kültürünün dünyaya tanıtılması desteklenmiştir. 1998'in sonunda, dünya çapında 30 müzede Kore sergi salonu bulunmaktaydı. 1991 yılında Kore Vakfı'nın kurulmasından sonra Kore çalışmaları derslerinin sayısı katlanarak artmış, 1998 yılı itibariyle, 50 ülkede 305 ders verilmeye başlanmış, yedi ülkedeki 33 üniversitede düzenli Kore Çalışmaları birimleri kurulmuş ve sekiz ülkede 26 adet Kore Çalışmaları Merkezi açılmıştır. Ayrıca 1998 yılı sonu itibariyle, 127 Kore belediyesi, 38 ülkede 321 yerel yönetimle kardeş şehirler bağı kurmuştur (Choi K. J., 2019, s. 13).

Genel olarak, Kim yönetimi sürecinde kamu diplomasisi, kitle iletişim araçlarıyla aracılığıyla ulusal itibarı veya markayı yönetme ve geliştirmek için gerçekleştirilen tek yönlü bilgi aktarımı şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde etkileşim biraz artmış olsa da kamuyu bilgilendirme modeli yine temel model olarak kullanılmıştır. Hedefler ve iletişim biçimleri çeşitlenmiş, ancak yabancı halklarla etkileşimler sınırlı kalmıştır (Lee B. J., 2019, s. 102). Hükümet önceki dönemlerden farklı olarak kültür politikalarını bir "rejim meşrulaştırma" aracından ziyade "kullanılmamış bir ekonomik potansiyel kaynağa" dönüştürmüştür. Tüm bu süreç bugün Güney Kore'de bulunan eğlence şirketlerinin ortaya çıkışının temelini oluşturmuş ve Kim Young-sam hükümeti, kültürü bir endüstri haline getiren ilk hükümet olmuştur. Hükümet kendi kültür politikaları aracılığıyla, özellikle popüler kültürü kullanarak, kültürü kısa bir sürede etkin biçimde bir endüstriye dönüştürerek yeni bir devlet kalkınmacılığı tarzı yaratmış ve yeni bir paradigma başlatmıştır (Park M. S., 2015, s. 100).

2.1.6. İkinci Han Nehri Mucizesi: Kim Dae-jung Dönemi (1998-2003)

1997'de patlak veren Asya Mali Krizi, Güney Kore'nin kültür politikaları ve diplomasisi için bir başka dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde ortaya çıkan sermaye ve yeni pazarlar

arayışı sırasında, kültür önemli bir alternatif olarak görülmüştür. Kriz koşulları altında Kim Dae-jung Hükümeti tarafından Kore'nin ağır sanayi üretimine dayalı ekonomiden, yaratıcı içerik, enformasyon ve teknoloji tabanlı bir ekonomiye dönüştürülmesi için çalışmalar başlatılmış, ülkenin ekonomik krizden en az zararla kurtulması için stratejik adımlar atılmıştır (Kunis, 2017, s. 152). Kore'nin altyapı gücü derinleştirilmiş, kaynakların ve dolayısıyla kapasitesinin ağır imalattan yaratıcı endüstriye kayması sağlanmıştır. Kim Dae-jung, Kore devletinin kurulmasından bu yana seçilen ilk solcu lider olmasına rağmen, Kore'nin ekonomik krizi aşmasına yardımcı olmak için aktif olarak chaebollerle işbirliği yapmıştır. Kore devleti, 1997 Krizi'nin üstesinden gelmek için sistematik olarak ileri teknolojili programlar ve ulus ötesi kültürel akışlar oluşturarak ulusal ekonomiyi başarıyla canlandırmış ve yeniden inşa etmiştir. Bu bağlamda Kim Dae-jung Hükümeti, kültür endüstrisini ekonomik büyümeyi teşvik etmek için ana hedeflerinden biri haline getirmiştir (Park M. S., 2015, s. 100).

Kim Dae-jung Hükümeti, krizin üstesinden gelebilmek için uluslararası kamuoyuna ve medyaya da başvurmuştur. Bunun yapılmasındaki temel amaç, Uluslararası Para Fonu (IMF)'nun kurtarma programlarından yararlanılması ve yabancı yatırımcıların ülkeye çekilmesinin istenmesiydi. IMF, acil durum fonu karşılığında Kore'den neoliberal ekonomik reformlar talep etmiştir. Başkan Kim ise liberal ekonominin önünün açılması için reformist adımlar atmış, çeşitli medya kanalları aracılığıyla da bu adımları uluslararası kamuoyuna duyurmuştur. Bunu yaparken kitle iletişim araçlarının yanı sıra dijital medyayı da kullanmıştır (Lee B. J., 2019, s. 102).

Hükümet bu dönemde ülkenin ekonomik kalkınmasına yönelik ihracata dayalı yaklaşımını kültür endüstrisini de kapsayacak biçimde sistematik olarak genişletmek için dört geniş kapsamlı kültürel plan oluşturmuştur. Bunlar; 1998'de Yeni Kültür Planı, 1999 yılında Kültür Endüstrisinin Geliştirilmesi için Beş Yıllık Plan, 2000 yılında Kültür Endüstrisi için Vizyon 21 ve 2001'de Dijital Toplumda Kültür Endüstrisi için Vizyon 21'dir (Yim H. , 2002, s. 41). 1998 yılında uygulamaya konulan Yeni Kültür Planı çerçevesinde, eğlence sektörünün oluşumunu ve gelişimini teşvik etmek için yüksek öğretim kurumları içerisinde sanat, medya ve eğlence sektörüne yönelik olarak çeşitli programlar başlatılmış, mevcut programlar ise genişletilmiştir. Bunun temel amacı, yeni nesil medya endüstrisi için insan gücünün sürekliliğini sağlamaktı (Park M. S., 2015, s. 101). İkinci kültürel plan olan 1999 tarihli Kültür Endüstrisinin Geliştirilmesi için Beş Yıllık Plan çerçevesinde, "Kültür Endüstrisi Yasası" oluşturulmuş, bu yasa ile devlet desteği ve chaebollerin kültür endüstrisine katılımı için yasal bir temel sağlanmıştır. Yasa, kültür endüstrisi ve kültürel malların yanı sıra ilgili hizmetlerin planlanması, geliştirilmesi, üretimi, dağıtımı ve tüketimini içerecek şekilde oluşturulmuştur. Yasaya göre sinema filmleri, kayıtlar/kasetler, oyunlar, yayınlar veya dergiler, gazeteler, çizgi romanlar ve multimedya çıktıları dâhil olmak üzere süreli ve süresiz yayınların hepsi kültürel mallar olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, yasa bir Kültür Endüstrisi Teşvik Fonu'nun kurulmasını öngörmüştür. 148,5 milyon dolarlık bu

fon, 1999 ve 2003 yılları arasında Kore sinemasının desteklenmesi için kullanılmıştır (Oh, 2016, s. 172). Bu fon hükümetin, Kore film endüstrisini teşvik etmede öncü bir rol oynamaya devam etmesi için önemli bir adım olarak kabul edilmektedir. Ayrıca kriz sebebiyle kültür endüstrisinden çekilmeye başlayan chaebol şirketlerin sektöre yeniden yatırım yapmaları için önemli bir teşvik olmuştur (Binark, 2019, s. 96) Bu destekten sonra Kore film endüstrisinin uluslararası alanda tanıtımını sağlayacak Busan Uluslararası Film Festivali gibi çok sayıda uluslararası film festivali yapılmaya başlanmıştır. Ayrıca, hükümet politikalarıyla güvence altına alınan film endüstrisi bu dönemde devlet, bankalar ve bireyler tarafından finanse edilmeye başlanmıştır. Hükümet, Kore halkının film projelerini finanse edebilmesi için e-finansman programlarının önünü açmış, kısa sürede film endüstrisine büyük bir sermaye katılımı sağlanmıştır. Bu gelişme ile film endüstrisi hızla canlanmış, çok sayıda başarılı film ortaya çıkmıştır (Park M. S., 2015, s. 102). Kim Dae-jung yönetimi, 1998 yılında Kültür ve Spor Bakanlığı'nın adını Kültür ve Turizm Bakanlığı (MCT) olarak değiştirmiştir. Hükümet tarafından MCT'ye bağlı olarak 2001 yılında Kore Film Konseyi (KOFIC) ve Kore Kültürel İçerik Ajansı (KOCCA) kurulmuş, film sektörü ve kültürel içerik üretimi devlet eliyle desteklenmiştir. Kore'de film yapımına resmi mali destek sağlayan ve kamu finansmanını aktif olarak destekleyen ilk hükümet Kim Dae-jung yönetimi olmuştur (Park M. S., 2015, s. 105).

1990'ların sonlarından bu yana dünya çapında internet ağlarının hızlı gelişimi ve yaygınlaşması sonrası Kim Dae-jung yönetimi tarafından 2000 yılında hızlı bir biçimde bilgi toplumu ve bilgi ekonomisi kavramları tanıtılmaya ve kullanılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, ülkeyi bilgiye dayalı bir ekonomiye dönüştürmeye odaklanılmıştır. Kim yönetimi ayrıca Kore ekonomisini canlandırmak için ileri teknolojiye ve yüksek katma değerli endüstrilere yönelmiştir. Kim hükümeti 2000 yılında kültür endüstrisi için "Vizyon 21" programını açıklamıştır. Bu vizyonun amaçları; Kore'nin çağdaş kültürünün tanıtılması, internet ve dijital medyadaki ilerleme ile bilgi teknolojilerinin, elektronik endüstrisi ve sanayi ile entegrasyonunun sağlanması ve ihracatın bu yöne kaydırılmasıdır. Özetle, Kim Dae-jung'un hükümeti, kültür endüstrisine yaptığı müdahaleler ve sağladığı desteklerle Kore'yi sanayi sonrası bir topluma dönüştürmüştür (Park M. S., 2015, s. 104). 2000'lerin başındaki hızlı ekonomik toparlanmanın ardından hükümet, odağını Kore'nin dinamik kültürünün tanıtımına kaydırmıştır. 2001 yılında "korea.net", ülkenin resmi İngilizce internet portalı olarak geleneksel ve popüler kültürünün tanıtılması için hizmete girmiştir. 2002 Dünya Kupası Kore'nin tanıtılması için büyük bir şans olmuştur (Choi K. J., 2019, s. 14). Ulusal İmaj Tanıtım Komitesi (The National Image Promotion Committee), "Dinamik Kore" resmi sloganıyla kurulmuş ve ulusal imaj geliştirilme çalışmalarına başlanmıştır (Lee B. J., 2019, s. 102).

Kim Dae-jung, kendinden önceki hükümetlerden farklı olarak Kuzey Kore ile kültürel alışverişin artırılmasını da önemsemiş, birleşik bir kültürün Güney ve Kuzey Kore arasındaki barışçıl

bir yeniden birleşmenin temel taşı olduğunu vurgulamıştır. Kuzey Kore'ye yönelik olarak "Gün Işığı Politikası" geliştirilmiş, hükümet birleşme için proaktif bir kültür politikası uygulamaya başlamıştır (Kunis, 2017, s. 153). Tüm bu çabaların sonucu olarak 15 Haziran 2000'de "6.15 Kuzey-Güney Ortak Deklarasyonu (15th June North-South Joint Declaration)" imzalanmıştır. Bu deklarasyon, iki ülkenin sosyal, kültürel ve ekonomik sektörleri arasında alışverişin teşvikini sağlamıştır. Güney ve Kuzey arasındaki değişim programlarının sayısı, ortak programlar, sanat eserlerinin alışverişi ve karşılıklı ziyaret programları önemli ölçüde artmıştır. Ayrıca iki ülkenin birleşimine ilişkin projeler desteklenmiştir (Yim H. , 2002, s. 43). Sonuç olarak, Güney ve Kuzey Kore arasındaki bölünmenin etkisi göz önüne alındığında, Gün Işığı Politikası bir yandan komünizmin üstesinden gelmek diğer yandan ise yeniden birleşme için bir araç olarak kullanılmıştır. Kültürel diplomasi Güney ve Kuzey Kore arasında müzakereleri geliştirmek için stratejik bir kanal olarak kullanılmıştır.

Kim Dae-jung hükümeti, 1990'ların sonundan bu yana yerel kültür endüstrilerinin uluslararası rekabet gücünü artırmak amacıyla kültür endüstrilerine desteğini olumlu bir şekilde artırmış ve devletin endüstri içerisindeki rolünün daha da önemli hale gelmesini sağlamıştır. Kore tarihinde ilk kez 2000 yılında ulusal bütçenin %1'inden fazla bir oranda pay kültür endüstrisi ve kültürel faaliyetlerin teşviki için ayrılmıştır (Park M. S., 2015, s. 100-104; Oh, 2016, s. 173). Kim Hükümeti tarafından kültür endüstrisine yönelik yapılan hükümet sübvansiyonları kültürel endüstrinin ulusal zenginlik yaratmada stratejik bir kaynak olarak görüldüğünün önemli bir kanıtı olarak kabul edilmektedir. Kim Dae-jung'un kültür politikası müdahaleci olmakla beraber oldukça etkiliydi. Kore ekonomisinin yapısı bu dönemde büyük ölçüde değişmiştir. Kim'in Kore'nin kültür politikasına en önemli katkısı, kültürü ulusal bir endüstri olarak genişletmesi ve modern teknolojiye hızlı bir biçimde adapte ederek içerik ve bilgi tabanlı bir endüstriye dönüştürmesi olmuştur (Park M. S., 2015, s. 108). Bu dönem "Han Nehri'nin ikinci mucizesi"[7] olarak da adlandırılmaktadır. 1990'ların son yılları ve 2000'lerin ilk yıllarından itibaren Kore kamu diplomasisi ve kültürel diplomasinin yapısal dönüşümüne ivme kazandırmış bir diğer önemli unsur ise küresel çapta büyük ilgi uyandıran Hallyu akımının ortaya çıkışı olmuştur. Hallyu'nun ortaya çıkışı ile Kore kamu diplomasisinin devletçi yaklaşımında, devlet dışı aktörlerin artan rolüyle birlikte çok merkezliliğe doğru bir kayma yaşanmaya başlanmıştır (Abduazimov, 2017, s. 97). Hallyu akımı çalışmanın ilerleyen bölümlerinde geniş kapsamlı bir biçimde incelenecektir.

[7] Bu dönemde yaşanan ağır sanayiden bilgi tabanlı sanayiye hızlı ve büyük ölçekli dönüşüm, Kore Savaşı sonrası dünyanın en fakir ülkelerinden biri olan Kore'nin hızlı bir sanayileşme süreci ile yaşadığı büyük ekonomik gelişimi ifade etmek için kullanılan "Han Nehri mucizesi"ne benzetildiğinden, "Han Nehri'nin ikincisi mucizesi" olarak da tanımlanmaktadır. Bu büyük dönüşüme "Han Nehri Mucizesi" denmesinin sebebi ise sanayileşmenin öncelikli olarak Kore'nin en büyük nehri olan Han Nehri ve çevresinde başlaması ve sanayi tesislerinin elektrik ihtiyacının büyük bir kısmının o dönemde bu nehirden karşılanması olmuştur.

2.1.7. Kültürel Diplomasi ve Kültürel Refah: Roh Moo-hyun Hükümeti (2003-2008)

Roh Moo-hyun iktidara geldiğinde, Kore'nin kültür endüstrisi önemli ölçüde gelişmiş bir durumdaydı. Bu sebeple Roh hükümeti, selefi Kim Dae-jung'un kültür politikalarına benzer politikalar uygulamaya devam etmiştir ancak belirli noktalarda farklılaştırmalara gidilmiştir. Kim'in kültürel politikaları, internet ağı ve iletişim altyapılarına dayalı bir bilgi toplumu oluşturulması ile kültür endüstrisini teşvik etmeye odaklanırken, Roh hükümeti, kültür sanat üreticilerinin ve hedef kitlenin kültürel faaliyetlere katılımını destekleyerek, ağırlıklı olarak "kültürel refaha" odaklanmıştır (Park M. S., 2015, s. 93). Roh hükümeti, kültür endüstrisi aracılığıyla ulusal ekonomiyi geliştirmek ve ihracatı artırmanın yanı sıra kültürel eğitimi, eşitlik kültürünü, kültürel çeşitliliği ve yerel kültürün gelişimini sağlamak için çalışmalar sürdürmüştür. Bu dönemde ana hedefi Asya olan Hallyu dalgası, küresel olarak popüler olmaya başladığından hedef kitlesi diğer bölgeleri de kapsayacak bir biçimde genişletilmiştir (Abduazimov, 2017, s. 97). Kore'nin dış politikası bu gelişmelerle birlikte daha ilgi çekici hale geldikçe, yabancı ülkelerle karşılıklı ilişkileri tesis edecek kültürel programlar ortaya çıkmaya başlamıştır (Istad, 2016, s. 58). MOFA, yeni kültür ve değişim programları başlatan Kore Vakfı aracılığıyla kamu diplomasisi çalışmalarını genişletmiştir. Vakıf bu dönemde Kore hakkında doğru bilgileri küresel kamuoyu ile paylaşmak için çalışmalarını sürdürmüştür. Örneğin yabancı ders kitaplarında veya haritalarda yer alan Kore ile ilgili hatalı bilgiler Vakıf tarafından düzeltilmiştir (Lee B. J., 2019, s. 104). Kültür ve değişim programlarının yaygınlaşmasıyla birlikte kamu diplomasisi zaman içinde daha interaktif bir hale gelmiştir. Hallyu'nun da etkisiyle kamu diplomasisinin aktörleri çoğalmaya başlamış, özel sektörün katılımı önceki dönemlere oranla artmıştır. Bu dönemde kamu diplomasisi hem bilgilendirme hem de karşılıklı iletişim biçiminde gerçekleştirilen karma bir modelde sürdürülmüştür. Modernleşen daha özgür bir basın ve sivil toplumun oluşması ve küresel olarak neoliberal ekonomik düzenin güçlenmesi Kore'nin bu dönemdeki kamu diplomasisini etkilemiştir (Oh, 2016, s. 173)

Roh döneminde kültürel bir politika olarak Kore'nin Han-ji (dut kağıdı yazmaları), Han-bok (Kore geleneksel kıyafeti), Han-ok (geleneksel Kore evi) gibi geleneksel kültür öğelerini içerisine alan bir "Han" markası oluşturulmuş ve ön plana çıkartılmıştır (Abduazimov, 2017, s. 98). Bunun yanı sıra Hallyu akımı MCT tarafından aktif olarak desteklenmiştir. Hükümet, Kore'yi bir marka olarak geliştirmeyi başarmış, Kore'nin çekici imajını yurtdışında tanıtmaya yönelik bir önemli adımlar atmıştır. Bu bağlamda, 2003 ve 2008 yılları arasında, dört önemli kültürel plan uygulanmıştır (Park M. S., 2015, s. 109). "İlk kültürel plan", 2003 yılında açıklanan ve amacı kültürü, internet altyapısına bağlamak olan plandır. Hükümet, yeni nesil bir ulusal kaynak olarak dijital içeriği geliştirmek için çalışmalar yürütmüştür. Bu plan çerçevesinde gerekli insan kaynağının yaratılması için kapsamlı bir eğitim planı da oluşturulmuş ayrıca Yeni Yayıncılık Kanunu çıkarılmıştır. Bu dönemde uygulanan "ikinci kültürel

plan" ise Kim Dae-jung yönetimi tarafından hâlihazırda uygulanmaya başlanmış olan Kültürel Vizyon isimli planın uygulanmaya devam edilmesi olmuştur. Bu planda kültürel içeriklerin ihracatının artırılmasına odaklanılmıştır. Roh hükümeti tarafından 2004 yılında uygulamaya konulan "üçüncü kültürel plan" "Yaratıcı Kore" isimli plandır (Kang, 2015, s. 438). Bu planla sadece kültür endüstrisinin teşvik edilmesi değil, aynı zamanda çeşitli sanat faaliyetlerinin kültür endüstrisine entegre edilmesi hedeflenmiştir. "Dördüncü kültürel plan" ise hükümet tarafından 2006 yılında oluşturulan ve bireylerin kültürel faaliyetlerden yararlanmaları, kültürel süreçlere katılımlarının desteklenmesi gibi birtakım kültürel haklar içeren bir "Kültür Bildirgesi"nin uygulanması olmuştur (Park M. S., 2015, s. 112).

Roh Hükümeti, ihracatın artırılması için "Kültür Teknolojisi" projesini geliştirmiştir. Proje ile teknolojik gelişmelerden faydalanarak, Kore geleneksel kültürel içeriklerinin dijitalleşme çağına uygun bir biçimde popüler kültürle harmanlanarak yeniden yaratılıp kültür endüstrisine entegre edilmesi hedeflenmiştir. Program kapsamında, 10 milyon kişiye internet ve bilgisayar kullanımı eğitimi verilmiştir. KOCCA tarafından yürütülmüş olan bu proje için 55 milyar Kore wonu sübvanse edilmiştir (Park M. S., 2015, s. 110). Roh Hükümeti tarafından Kültür Bakanlığı kademeli olarak genişletilmiş ve yeniden yapılandırılmıştır. 1993 yılında kurulan Kültür Endüstrisi Departmanı, 2004 yılında Yeni Medya Ekibi ve Kültür Teknolojisi İş Gücü Ekibi olarak genişletilmiştir. Ayrıca, Telif Hakkı Komisyonu kurulmuş, hükümet telif haklarının korunmasının ticari önemini vurgulamıştır (Abduazimov, 2017, s. 98).

2003 yılında Yayın Yasası kapsamında yayıncılığın idaresi, düzenlenmesi ve denetimi amacıyla Kore Yayın Komisyonu kurulmuştur. Kültürel içeriklerin desteklemesi ve tanıtılması için KOCCA altında "moonhwa-content.com" internet sitesi kurulmuş, kültür içeriği bölümü açılmıştır (Kang, 2015, s. 441). 2003 yılında MCT tarafından desteklenen Kore Uluslararası Kültür Değişim Vakfı (KOFICE) kurulmuştur. KOFICE dünya çapında kültür alışverişinin desteklenmesi ve karşılıklı olarak kültürel kalkınmanın sağlanması için çalışmalarını sürdürmüştür (KOFICE). Roh kültürel diplomasi faaliyetleri açısından yalnızca kültür endüstrisinin uluslararası tanıtımına yardımcı olmakla kalmamış, aynı zamanda kültürel altyapıyı güçlendirerek ulusal kültür endüstrisinin gelişmesini sağlamış ve bilgiye dayalı ekonomiyi hızla ilerletmiştir (Park M. S., 2015, s. 114). Kültür endüstrisi ve Hallyu'nun başarısı Kore'nin ulusal imajını geliştirmiş, eğlence ve turizm endüstrilerinin yanı sıra Kore menşeli ürünlerin tüketimini de artırarak birçok endüstri kolunu desteklemiştir. Roh'un Kore'nin kültür politikasına en önemli katkısı kültürel refahı geliştirmesi olmuştur. Devletin kültür endüstrisini desteklemeye başladığından beri, Roh hükümeti, kültürel eğlencenin insanların çoğunluğuna erişilebilirliğini artıran ilk yönetim olmuştur. (Park M. S., 2015, s. 94). Özellikle bu dönemde hızlı bir yükseliş ivmesi kazanan Hallyu, Kore kültürüne küresel çapta daha geniş bir izleyici kitlesi çekerek, daha interaktif, çok yönlü ve çok aktörlü bir kültürel diplomasi ortamı yaratmıştır.

2.1.8. Ulusal Markalaşma Çalışmaları ve Küresel Kültürel İlişkiler: Lee Myun-bak Dönemi (2008-2013)

2008 yılında Kore'de siyasi güç liberal bir partiden muhafazakâr bir partiye geçmiş ve Lee Myun-bak başkanlık görevini devralmıştır. Lee Myung-bak hükümeti tarafından oluşturulan "Küresel Kore Vizyonu" bu dönemin dış politika yapım süreçlerinde etkili olmuş, ülkenin uluslararası ilişkilerdeki rolünün ve imajının güçlendirilmesi hedeflenmiştir (Lee B. J., 2019, s. 104). Hyundai Group'un CEO'su olarak görev yapmış eski bir iş adamı olan Lee, ulus markasının uluslararası ilişkilerde oldukça önemli olduğu bilinciyle hareket ederek bu bağlamda, 2009 yılında ulusal marka değerini artırmaya yönelik planlar hazırlayan bir kuruluş olan Ulus Markalaşması Başkanlık Konseyi'nin kurulmasını sağlamıştır (Kim & Dal, 2016, s. 5525). Önceki hükümetlerden farklı olarak kamu diplomasisi ile ilgili faaliyetler üzerinde düzenleyici nihai bir kurumsal otorite oluşturmayı hedefleyen Lee hükümetinin temel amacı, Kore'nin sert güç unsurlarına kıyasla daha zayıf kaldığı düşünülen yumuşak güç unsurlarının çekiciliğinin artırılması olmuştur. 2008'de Kore, dünyanın en büyük 15. ekonomisi olmasına rağmen, Anholt-GfK Roper Ulusal Marka Endeksi'nde 33. sırada yer almıştır (Kang, 2015, s. 437). Bu sebeple hükümet ulus markalaşması ve yumuşak güç çalışmalarına önem ve öncelik vermiştir. Bunda küresel anlamda değişen güç algısı ve yumuşak gücün öneminin giderek artması da etkili olmuştur. Lee sürekli olarak ulusal gücün inşa edilmesinde kültürün rolüne dikkat çekmiş, Kore kültürünün küreselleşmesinin önemine vurgu yapmıştır.

Lee tarafından, Kore'nin uluslararası alanda daha aktif bir rol üstlenmesi ve uluslararası toplumla daha sağlam bağların oluşturulması için kamu diplomasisi daha geniş bir perspektifle yönetilmiş ve kamu diplomasisi, yabancı halklarla etkileşime yönelik, geniş kapsamlı, proaktif ve stratejik bir hükümet çabası haline getirilmiştir (Abduazimov, 2017, s. 101). Bu dönemde çok taraflı bir diplomasi anlayışı benimsenmiş, çok sayıda ülke ile kültürel iletişim ve karşılıklı anlayış yoluyla stratejik ittifaklar güçlendirilerek ikili ilişkilerin derinleştirilmesi sağlanmıştır. Bu dönemde Kuzey Kore'nin nükleer tehdidi, Doğu Asya'da güç dinamiklerinin değişerek gücün Japonya'dan Çin'e doğru kayması gibi etkenler Güney Kore ve ABD arasındaki ittifak ilişkilerinin derinleşmesini sağlamıştır. Kore, ABD için Çin'in yükselişinin kontrol edilmesi noktasında Asya Pasifik bölgesinde stratejik bir müttefik haline gelmiştir (Lee S. J., 2012, s. 15). Kore'nin küresel yönetişime katılımı, Ban Ki-moon'un BM Genel Sekreteri olarak seçilmesi ile pekişmiştir. Ban Ki-moon şahsında Kore'ye sağlanan diplomatik avantajın bir sonucu olarak, Kore hükümeti çok çeşitli uluslararası kuruluşların faaliyetlerinde aktif olarak yer almıştır (Choi K. J., 2019). Kore'nin, G20 Seul Zirvesi, Dördüncü Üst Düzey Kalkınma Etkinliği Forumu ve 2012 Nükleer Güvenlik Zirvesi gibi birçok uluslararası etkinliğe ev sahipliği yapması diplomatik açıdan önemli gelişmeler içerisinde yer almaktadır. Bu dönemde Küresel Kore dış politikası kapsamında, kalkınma yardımları, barışı koruma operasyonları ve iklim

değişikliği gibi küresel gündemler, önceki hükümetlerde olduğundan daha fazla vurgulanmış, ilgili bütçeler artırılmış, "yeşil büyüme" gibi yeni kavramlar geliştirilmiş ve kamu diplomasinin kapsamı genişletilmiştir (Lee B. J., 2019, s. 104).

2010 yılında kamu diplomasisi ilk kez resmi bir kavram olarak kullanmış, bu yıl Kore kamu diplomasisinin resmi ilk yılı olarak ilan edilmiş ve 2011 yılında ilk Kamu Diplomasisi Elçisi atanmıştır (Abduazimov, 2017, s. 102). Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı Kültürel İşbirliği Bürosu, Kültürel Diplomasi Bürosu haline gelmiş ve böylece ilk kez kültürel diplomasi terimi resmi olarak kullanılmıştır (Choi K. J., 2019, s. 13). 2010 tarihli, 21. yüzyılda yumuşak gücün sert güç kadar önemli hale geldiğine dikkat çeken Dış Politika Beyaz Kitabı'nda, "yumuşak gücün artan önemi ve ulusal rekabet gücünün temel bir unsuru olarak kültürün gelişmesiyle birlikte, kültürel diplomasinin, diplomatik gücün önemli bir unsuru haline geldiği" belirtilmiştir (Kang, 2015, s. 442). "Küresel Kore Vizyonu" kapsamında ulusal prestijin geliştirilmesi için kamu diplomasisi ve ulusal markalaşma faaliyetleri yoğunlaştırılmıştır. Hükümet, bu dönemde kamu diplomasisi çalışmaları içerisinde en büyük önemi kültürel diplomasiye vermiş, kültürel diplomasinin geliştirilmesi ve Kore kültürünün uluslararası nüfuzunun artırılması için bir dizi politika çalışmaları yürütülmüş, özellikle de Hallyu'nun kültürel diplomasi bağlamında geliştirilmesi için adımlar atılmıştır (Kim & Dal, 2016, s. 5519). Bu dönemde Kore imajının küresel çapta tanıtımı popüler kültür aracılığıyla yapılmaya başlanmış, 2012 yılında Hallyu'nun tanıtımı için MCT'ye bağlı olarak bir konsey kurulmuştur. (Satriano, 2019, s. 11-12). Bu konseyde, hükümet yetkilileri ve Samsung, LG, Hyundai-Kia Motors gibi chaebol şirketler ve SM, YG, JYP gibi büyük eğlence şirketlerinin temsilcileri yer almış, ulus markasının geliştirilmesi ve ekonomik avantajlar elde edilmesi noktasında Hallyu'nun nasıl geliştirilebileceği ve kullanılabileceğine dair çalışmalar yürütülmüştür (Hermanns, 2013, s. 79).

Kim ve Dal'a göre Lee, Hallyu'yu yumuşak güç stratejisi olarak tanıtan ilk başkan olmuştur. Görev süresi boyunca Lee, Hallyu'nun yumuşak gücün temel mekanizması olarak önemini vurgulamış ve bunu kültürel diplomasi kavramlarıyla bağlantılı olan ulusal marka gücü ve ulusal rekabet gücü ile ilişkilendirmiştir (Kim & Dal, 2016, s. 5525). Hallyu sayesinde artan kültürel ihracat, diğer Kore menşeli ürünlerin de ihracatında artış sağlayarak Kore'nin küresel anlamda pazar değerini yükseltmiş ve Kore ekonomisine katkıda bulunmuştur. Bu dönemde Hallyu'nun uluslararası toplum ve Kore arasında yakınlık yarattığı, küresel izleyiciler arasında ilgi uyandırdığı ve Kore'nin profili ve marka değerini yükselttiği görülmektedir (Satriano, 2019, s. 11-12). Lee hükümeti, özel sektörün Hallyu fenomenini ilerletebilmesi için dolaylı müdahale ve deregülasyon politikaları geliştirmiş, yaratıcı içerik endüstrisi ve kültürel endüstri faaliyetleri içerisinde aktif bir biçimde yer alarak bu endüstrileri ulusal ekonominin önemli bir parçası haline getirmeye odaklanmıştır (Dal, 2021, s. 4155). Bu tarihten itibaren Hallyu ulus markası olarak lanse edilmeye başlanmış ve kültürel diplomasi genel itibari ile Hallyu ve Hallyu'nun

tanıtım faaliyetleri üzerinden yürütülmüştür. Lee'nin kültürel diplomasi ve kültür endüstrisine bakışı önceki dönemlerle farklılıklar gösterse de kültür bu dönemde de önemli bir ulusal ekonomik bir kaynak olarak görülmeye devam etmiştir. Bu dönemde en büyük fark ise tüm bunlara ek olarak ulusal imajın özellikle Hallyu aracılığıyla güçlendirilmek istenmesi olmuştur (Kim & Dal, 2016, s. 5524).

Ulusal imaja yapılan vurgudan bağımsız olarak, Lee hükümetinin genel amacı, yumuşak gücün kurumsallaştırılması yoluyla ulusal ekonomiyi geliştirmek olmuştur. Bu bağlamda, Lee Myung-bak hükümeti, önceki hükümetler tarafından hâlihazırda kurulmuş olan altyapıların avantajlarından faydalanmış, kültürel faaliyetleri zenginleştirmiş ve Kore kültür endüstrisinin uluslararası alanda temsilinin en etkin dönemini yaratmıştır (Park M. S., 2015, s. 94). Ancak tüm bunlardan bağımsız olarak hükümet, kültürel diplomasiyi etkin ve verimli bir biçimde destekleyecek, teşvik ve koordine edecek uzun vadeli stratejik bir yaklaşımdan yoksun olması sebebiyle eleştirilmiştir (Abduazimov, 2017, s. 102; Satriano, 2019).

2.1.9. Hallyu'nun Yaratıcı Ekonomi ve Yumuşak Güçle Entegrasyonu: Park Gyun-hye Dönemi (2013-2017)

Park Geun-hye döneminde "kültürel zenginleşme" dört idari öncelikten biri haline gelmiştir. Bu dönemde Kültür, Spor ve Turizm Bakanlığı (MCST) bütçesinin %2'si kültüre ayrılmış, kültüre yapılan devlet harcamaları artırılmış, kültürle ilgili bir dizi çerçeve kanunları çıkartılmıştır. Ayrıca sanatçılarla kültürel politikalar geliştirilirken işbirliği içerisinde bulunulması için Kültürel Zenginleştirme Başkanlık Komitesi kurulmuştur (Kim & Dal, 2016, s. 5526). Bu dönemde Hallyu kültürel politika, ulusal markalaşma ve kültürel diplomasinin ana kaynağı haline getirilmiş, kültürel çeşitliliğin teşviki için küresel bir "Kore tarzı" algısı oluşturulması adına çalışmalar başlatılmış, yaratıcı kültürel içerik endüstrisi desteklenmiştir. Kore tarzı müzik, moda, giyim, yemek, kozmetik ve hatta yaşam biçimi algısı oluşturulması için kültürel tanıtım faaliyetleri yürütülmüş ve içerik üreticileri hükümet tarafından gerek politikalar gerekse sübvansiyonlar aracılığı ile desteklenmiştir (Binark, 2019, s. 79).

Park Geun-hye döneminde dış politika oldukça karmaşık bir durumda olduğu ifade edilmektir. Kuzey Kore'nin nükleer silahlanma çalışmalarının hız kazanması ile Kuzey ve Güney Kore arasındaki ilişkiler askıya alınmış, Güney Kore'nin, ABD'nin THAAD füze savunma sisteminin toprakları üzerine konuşlandırmasına izin vermesiyle gerilim daha da artmıştır. Bu durum Çin ve Güney Kore arasındaki ilişkileri de etkilemiştir. Hatta bu dönemde Çin'de anti Hallyu hareketi ortaya çıkmış, Kore "kültürel saldırganlık" la suçlanmış, Kore'nin Çin içerisindeki kültürel faaliyetleri (konser, müzikal, sergi vb.) durdurulmuş, müzik, film, dizi vb. yayınlar yasaklanmıştır (Vox, 2017). Çin, Güney Kore'ye yönelik grup turizmini yasaklamış, kültürel etkinlikleri iptal etmiş ve bir golf sahasını THAAD için kullanılmak üzere hükümete devretmiş olan Güney Koreli holding Lotte'nin ticari faaliyetlerini koordineli "teftişler"

yaparak durdurmuş, Kore'ye ekonomik cezalarla misilleme yapmıştır. Park ise bu misillemelere karşı Kuzey Kore ile ortak yürütülen Kaesong'daki endüstriyel tesisin kapatılması kararını vermiştir. Park Geun-hye geleneksel müttefiki ABD ile olan ilişkilerini geliştirmeye devam etmiş aynı zamanda bölgede farklı konularda anlaşmazlıkları bulunan Japonya ile dar kapsamda da olsa diplomatik ilişkilerini sürdürmüştür (Delury, 2018, s. 52)

Kore'de kamu diplomasisinin istikrarlı ve başarılı bir şekilde uygulanmasının sağlaması için, kamu diplomasisi faaliyetlerini ele alan ilk yasa olan "Kamu Diplomasisi Yasası" Kore Ulusal Meclisi tarafından 2016 yılında kabul edilmiş, aynı yıl yürürlüğe konmuştur. Bu yasanın amacı, kamu diplomasisinin güçlendirilerek, verimliliğinin artırılması ve Kore'nin uluslararası toplumdaki imajının yükseltilerek, yabancı toplumlarla karşılıklı anlayış ve ilişkilerin sağlamlaştırılmasıdır (Abduazimov, 2017, s. 103). Bu yasa ile MOFA, Kore kamu diplomasisinin ana kurumu olarak kabul edilmiş, diğer Bakanlıklarla koordinasyon ve işbirliği geliştirme, gerektiğinde yerel yönetimler ve özel sektörü destekleme gibi yetkilerle donatılmıştır. Yasa'nın 8. Maddesine göre, Dışişleri Bakanlığı, kapsamlı ve sistematik bir kamu diplomasisi politikası için ana konuları görüşmek ve koordine etmek üzere bir Kamu Diplomasisi Komitesi kurma yetkisine sahip olmuştur. Kore kamu diplomasisinin kontrol kulesi görevini üstlenecek olarak bu Komite'nin, ilgili bakanlıklardan, diğer devlet kurumları ve sivil kamu diplomasisi uzmanlarından oluşan 20 üyesi olması planlanmıştır. Komite'nin ilk toplantısı ise Başkan Park'ın halefi Moon Jae-in döneminde gerçekleştirilmiştir (Choi K. J., 2019, s. 16). Kamu diplomasisi bütçesi 2013'te 6,7 milyar won iken bu rakam 2017 yılına gelindiğinde 16 milyar won'a ulaşmıştır (Lee B. J., 2019, s. 105).

Küreselleşmenin yaygın etkisi, iletişim teknolojilerinin hızlı gelişimi, dijital platformların ve sosyal medya kullanımının küresel olarak yaygınlaşması, Hallyu'nun tanıtımı, küresel etkisinin artırılması ve farklı sektörleri de etkileyecek biçimde gelişmesine imkân sağlamış, bu avantajlar hem hükümete bağlı kuruluşlar hem de özel sektör tarafından yaygın ve etkili bir biçimde kullanılmıştır. Hallyu, bilişim temelli yaratıcı ekonominin geliştirilmesi noktasında bir fırsat olarak görülmüş, Kore kültürel içerikleri ile bilişim teknolojileri ürünleri arasındaki yakınsama teşvik edilmiş, Hallyu ulusal ekonomi için bir büyüme aracı haline getirilmiştir. Örneğin bu dönemde üç boyutlu hologramlar kullanılarak düzenlenen sanal K-pop konserleri, webtoonların[8] ihracatı gibi içerikler hükümet tarafından desteklenmiştir (Kim & Dal, 2016, s. 5526). Kültürel içeriklerin özel sektör tarafından yönlendirilen ulus ötesi akışlarının artarak devam etmesi, hükümetin merkezi rolünün azalmış olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilse de (Kang, 2015, s. 441) Park yönetimi tarafından hazırlanmış olan hükümet karşıtı kültür üreticilerinin yer aldığı bir kara listenin ortaya çıkması, içerikler üzerinde

[8] Webtoon: İnternet üzerinden dağıtımı gerçekleştirilen Kore yapımı çizgi romanları anlamına gelmektedir.

hükümetin sansür ve kısıtlamalar uyguladığını gözler önüne sermiştir (Binark, 2019, s. 79; Dal, 2021, s. 4152).

Başkan Park, Hallyu'yu yaratıcı ekonomi kavramı ile ilişkilendirerek ulusal ekonomiyi canlandırmak isterken aynı zamanda tıpkı selefi Lee'nin yaptığı gibi bu kültürel olguyu ulusal imajı yükseltmenin bir aracı olarak kabul etmiştir. Park yönetimi, Kore kültürel içeriklerinin fikri mülkiyet haklarının, özellikle telif haklarının korunması için mevcut olan kültür politikalarını sürdürürken, kültürel diplomatik stratejiler geliştirmiştir. 2015 yılına gelindiğinde yurtdışında, çok sayıda Kore Kültür Merkezi ve Kral Sejong Enstitüsü açılmış ve birçok kültürel etkinlik düzenlenmiştir. Bu dönemde bakanlıklar ve bağlı kuruluşlarca ortak olarak "Kore'yi Ziyaret Et" gibi ulusal kampanyalar yürütülmüş, bu kampanyalar ile ülkenin tanıtılması, ülkeye turist çekilmesi ve Kore menşeli ürünlerin satışının arttırılmasına odaklanılmıştır (Choi K. J., 2019, s. 13; Lale, 2020, s. 70).

MCST ve Kore Ticaret-Yatırım Teşvik Ajansı (KOTRA) gibi devlet kurumlarında Kore'nin imajının desteklemesi için bütçeler ayrılmış ve bu bütçelerin önemli bir kısmı Hallyu'nun tanıtım faaliyetlerine harcanmıştır. Yurtdışında düzenlenen ve dünyanın en büyük K-pop festivali olan Paris'teki 2016 K-pop Festivali ve daha birçok K-pop etkinliği Başkan Park Geun-hye tarafından Kore kültürünü Avrupa'da tanıtmanın bir yolu olarak görülmüş ve desteklenmiştir. Bu faaliyetlerin desteklenmesi ve tanıtımının gerçekleştirilmesi için 2016 yılı itibari Kore Kültür Merkezleri bünyesinde K-pop Akademileri açılmıştır (Binark, 2019, s. 79). Tüm bu örnekler Park yönetiminin yoğun kültürel diplomasi uygulamalarına örnek teşkil etmektedir. Park tarafından selefinin başlattığı Hallyu'yu kültürel diplomasinin ana mekanizması haline getirme stratejileri başarıyla yerine getirilmiştir.

2016 yılının sonlarına doğru Başkan Park Geun-hye'nin karıştığı yolsuzluk skandalı patlak vermiş ve ülkede büyük bir yankı uyandırmıştır. Başkan'ın yakın ortağı Choi Soon-Sil tarafından yönetilen STK'lar üzerinden kişisel kazanç için kara para akladığı ortaya çıkmış, ayrıca, holdinglerin hükümetten siyasi destek karşılığında bu STK'lara büyük bağışlarda bulunduğu ispatlanmıştır. 2016'nın ikinci yarısından 2017'nin ilk yarısına kadar ülke siyasi karmaşanın içerisine girmiştir. Medya ve sivil toplum konuyu çok ciddiye almış; aylarca milyonlarca vatandaş her cumartesi günü mum ışığında nöbet tutmuş, gerçekleştirilen protestolar tüm dünyada yayınlanmıştır. Bu protestoların sonucu olarak Aralık 2016'da Parlamento kararı ile Başkan Park Geun-hye görevden alınmış, Mart 2017'de ise Anayasa Mahkemesi tarafından suçlamalar onaylanmıştır. Bazı Koreliler tarafından bu skandalın Kore'nin ulusal imajını zedelediği düşünülse de uluslararası topluma "mum ışığı protestoları", Kore'de yolsuzluğa karşı duruşun, medyanın tatmin edici düzeyde özgürlüğe sahip olduğunun, Kore halkının ve sivil toplum kuruluşlarının demokratik haklarının bilincinde olduğunun ve hakların korunması noktasında barışçıl yollara başvurulduğunun bir örneğini teşkil etmiştir (Ayhan, 2017, s. 13-14). Çok sayıda uluslararası

medya kuruluşu tarafından mum ışığı altında gerçekleştirilen protestolar "Mum Işığı Devrimi" olarak tanımlanmış, elde edilen sonuç bir başarı hikâyesi olarak lanse edilmiştir.

2.1.10. Çok Taraflı ve Çok Yönlü Kültürel Diplomasi: Moon Jae-in Dönemi (2017-2022)

Eski Başkan Park Geun-hye'nin yolsuzluk skandalından sonra halkın büyük desteğini alarak göreve gelen Moon Jae-in, insan diplomasisi ya da insan odaklı diplomasi olarak da tanımlanan anlayışı benimsemiştir. Bu anlayışta en temel unsur insanların fikirlerine odaklanılarak diplomatik süreçlere katılımlarının sağlanmasıdır. Bu anlayışın yerine getirilebilmesi için katılımcı mekanizmalardan ve iletişim teknolojilerinden yoğun bir şekilde yararlanılmış ve halkın fikirleri büyük ölçüde dikkate alınmıştır (Delury, 2018, s. 50). Moon Jae-in yönetiminin bu yaklaşımı önceki başkanlardan Roh Moo-hyun'un açık diplomasi anlayışı ile benzerlikler taşımaktadır. İnsan odaklı diplomasi anlayışı hem iç siyaset hem de dış politika alanında benimsenmiş, bu anlayış kamu diplomasisine verilen önemin arttırılmasını sağlamıştır. Kore halkı ve yabancı halklar arasında yaşanan iletişim ve etkileşim, insan odaklı diplomasi anlayışı çerçevesinde kamu diplomasisi faaliyetlerinin stratejik bir unsuru olarak kabul görmüştür. Bu nedenle kamu diplomasisinin en önemli aktörlerinden biri olarak insanlar görülmüş, Kore'nin resmi kamu diplomasisi web sitesinde aktörler, devlet ve özel aktörler (bireyler, kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve özel sektör) olarak tanımlanmıştır (Ayhan, 2020, s. 33-35).

Park Gyun-hee döneminde kabul edilen Kamu Diplomasisi Yasası kapsamında kurulan Kamu Diplomasisi Komitesi ilk toplantısını Moon Jae-in yönetimi sırasında gerçekleştirmiştir. Kamu diplomasisinin kontrol kulesi olarak kabul edilen Komite, Kore'nin kamu diplomasisi uygulamalarındaki koordinasyon eksikliğinin üstesinden gelinmesi, özel sektörle işbirliğinin sağlanması ve kamu diplomasisi konusunda kamuoyu farkındalığının ve toplumsal mutabakatın artırılması için kurulmuştur (Choi K. J., 2019, s. 16). Komite tarafından, 2017 ve 2021 yılları arasını kapsayan Kore'nin ilk kamu diplomasisi programı oluşturulmuş ve Kore Vakfı'na kamu diplomasisi girişimlerinin yürütülmesi görevi verilmiştir. Bu programla, Kore'nin zengin kültürel kaynaklarını kullanarak ülkenin statüsünü ve imajını geliştirmek, ülke hakkında doğru bilgiler yaymak, Kore'nin çıkarlarının korunması için dostane ve stratejik olarak elverişli bir ortam oluşturmak, kamu diplomasisi ajanlarını güçlendirmek ve aralarındaki işbirliğini teşvik etmek hedeflenmiştir (Ayhan, 2017, s. 17).

Moon hükümeti, önceki yönetimlerden farklı olarak kültür politikalarında "kültürel üretimi destekliyoruz ancak müdahale etmiyoruz" anlayışını benimsemiş, "özgürlük" ve "yaratıcılığa" vurgu yapmıştır (Dal, 2021, s. 4156). Bu dönemde devlete bağlı kuruluşlar tarafından, yabancı ülkelerde ücretsiz Korece eğitimi verilmesi, Kore mutfağının tanıtımı, Kore yemekleri kursları, Kore geleneksel kültürüne ve popüler kültürüne dair etkinlikler, Hallyu konserleri düzenlenmesi ya da tanıtılması

biçiminde kültürel diplomasi faaliyetleri gerçekleştirilmiş, ayrıca yurt içi ve yurtdışında Hallyu hakkında yapılan akademik çalışmaların ve projelerin devlet tarafından desteklenmesi sağlanmıştır. Moon yönetimi, Kore'nin uluslararası imajının güçlendirilmesi noktasında kültürel diplomasi faaliyetlerinin ve Hallyu'nun önemine dikkat çekmiş, aynı zamanda ülke ekonomisi için kültür endüstrisi ve yaratıcı içerik üretiminin geliştirilmesi adına çalışmalar yürütmüştür (Kim Y. , 2022). Moon hükümeti, 2022 yılında MCST'ye genel bütçeden 6.05 trilyon dolarlık bir pay ayırmıştır. Bu pay Kore Cumhuriyeti tarihinde kültürel faaliyetlere ayrılan gelmiş geçmiş en yüksek bütçedir (The Korean Herald, 2021).

Park Geun-hye döneminden miras kalan karmaşık dış politika, Moon döneminde dış politika ve diplomasi açısından önemli bir meydan okuma olmuştur. Moon, Kuzey Kore ile ilişkilerin yeniden başlatılması, Çin ile aralarındaki gerginliğin son bulması ve yakın bir ortaklığın tesisi için bir takım diplomatik adımlar atmıştır. Bu sırada da ABD ile sağlam ittifak ilişkilerinin sürdürülmesi ve Japonya ile mevcut ilişkilerin geliştirilmesi, dış politika kararlarının verilmesi ve diplomatik adımların atılması noktasında etkili olmuştur (Delury, 2018, s. 53). Moon Jae-in yönetimi tarafından kamu diplomasisi çalışmaları, siyasi ve ekonomik çalışmalarla birlikte dış politika stratejisinin üçüncü ana unsuru olarak kabul edilmiştir. Özellikle Hallyu akımı kamu diplomasisi çalışmaları içerisinde önemli bir paya sahip olmuş ve desteklenmiştir (Dal, 2021, s. 4156). KOFICE 2020 Global Hallyu Trends Raporu'na göre Moon yönetiminin başlangıcından itibaren Hallyu ve ilgili içeriklere olan ilgi başta Hindistan, Brezilya, Türkiye, İngiltere, Fransa, Suudi Arabistan, Rusya, ABD, Güney Afrika, Avustralya ve Endonezya gibi çok sayıda ülkede sürekli olarak artış trendi göstermekte ve Kore'nin ulusal imajını olumlu yönde etkilemektedir (2021, s. 26).

Kuzey Kore ve ABD arasında nükleer silahlanma ve THAAD sebebiyle yükselen gerilim hattında, Güney Kore proaktif bir diplomatik arabulucu rolü üstlenmek istese de ABD Başkanı D.Trump, Kuzey Kore ile olan gerilimi, ABD-Çin ilişkileri çerçevesinde ele alarak birçok kez Çin'in isterse bu sorunu çözebileceğini ifade etmiş ve Güney Kore'nin bu noktada stratejik bir rol üstlenme çabasını karşılıksız bırakmıştır. Ancak durum böyle olsa da Moon yönetimi gerilimin taraflarıyla diplomatik kanallar aracılığıyla ikili ilişkilerini geliştirmeye devam etmiştir. Moon, Kuzey Kore ile ilişkilerin yeniden kurulması ve işbirliğinin sağlanması için çağrılar yapsa da başlangıçta bu çağrılar yanıtsız kalmıştır. Güney Kore bu sebeple Çin'le yakın bir ortaklık kurma çabası içerisine girmiştir. Çin'le kurulacak yakın ortaklık ilişkileri Güney Kore'ye hem ticari çıkar sağlayacak, hem de Kuzey Kore ile ilişkilerin normalleştirilmesi için Çin'in desteğini almasını sağlayacaktı (Delury, 2018, s. 57). Çin'le yakın ilişkilerin Güney Kore-ABD arasındaki sıkı müttefiklik ilişkisinde bir kırılmaya neden olabilmesi ihtimali sebebiyle Moon sık sık Pekin ile yakın bir ortaklığın yanı sıra Washington ile güçlü bir ittifakın önemini vurgulamıştır. Kore, THAAD'ı elinde tutmasına rağmen Çin ile bağlarını geliştirmek için

diplomatik bir strateji geliştirmiş, ABD'nin de onayını alarak THAAD kapsamında Güney Kore sınırları içerisinde yeni konuşlandırılmaların olmayacağını ve projenin mevcut haliyle kalacağını duyurmuştur. Pekin de Güney Kore'nin Japonya ve ABD ile hiçbir üçlü askeri ittifak içerisine girmemesi şartıyla ilişkilerin geliştirilmesi ve mevcut sınırlandırmaların kaldırılması sürecini başlatmıştır (Mosler, 2022, s. 14-15).

Başkan Moon Jae-in'in 2017 yılında Pekin'e gerçekleştirdiği Kore-Çin Ekonomik ve Ticaret Ortaklığı resmi ziyaretinde, ünlü K-pop gruplarından biri olan EXO'nun üyelerinden bazıları ve aktris Song Hye-kyo Başkan'a eşlik etmiştir (Hong, 2017). Özellikle Kore popüler kültürüne sempati besleyen Çin halkı bu görüşmeleri ilgi ile takip etmiştir. Bu Hallyu akımının diplomatik ilişkiler içerisinde ve yabancı halkların desteğinin alınması noktasında önemli bir yere sahip olduğunun göstergesi olmuştur. Zaten Moon Jae-in başkan seçilmesinin ardından sık sık kültür endüstrilerinin ve Hallyu'nun Kore için önemini vurgulamış, K-pop konserleri de dâhil olmak üzere çeşitli kültürel etkinliklere bizzat katılmış ve Hallyu yıldızlarının çok sayıda resmi diplomatik görüşmede kendisine eşlik etmesini sağlamıştır.

2018 yılında bu gelişmelere paralel olarak Kuzey Kore'nin Pyeongchang'da düzenlenen 2018 Kış Olimpiyatları'na katılması yaşanan gerilimlerin son bulması için önemli bir diyalog fırsatı yaratmıştır. Olimpiyatın açılış seremonisinin iki ülke tarafından birlikte gerçekleştirilmesi ve ortak takımlar kurularak bazı müsabakalarda birlikte yarışılması önemli adımlar olarak kabul edilmektedir. Olimpiyatla birlikte yeniden canlanan diplomatik ilişkiler sonrası aynı yıl Moon Jae-in'in Kuzey Kore'ye, Güney Koreli yatırımcılarla beraber düzenlediği ziyaret, hem coğrafi sınırlılıklar sebebiyle yatırım alanlarına ihtiyacı olan Güney Kore için hem de ekonomik olarak zayıf olan Kuzey Kore için önemli bir işbirliği fırsatı yaratmıştır (Uyar, 2021, s. 97). Bu gelişmelerin akabinde düzenlenen Panmunjom Zirvesi ve sonrasında açıklanan Panmunjom Deklarasyonu ile diplomatik ilişkiler doruk noktasına ulaşmıştır. Bu Deklarasyon ile Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan arındırılması öngörülmüş, Kuzey ve Güney Kore arası ilişkilerin geliştirilmesi ve bölgede kalıcı barışın sağlanması taahhüt edilmiştir (Kore Kültür Merkezi, 2018).

Moon yönetiminin Kuzey Kore'ye yönelik bu adımları Kim Dae-jung döneminin "günışığı" politikasının devamı niteliğinde kabul edilmektedir. 2018 yılında Güney Kore Kültür Bakanlığı'na bağlı olarak Kuzey Kore'ye yönelik kültürel etkinlikler ve ziyaretler düzenlenmiştir. Bakanlık tarafından oluşturulan, içerisinde çok sayıda Hallyu yıldızı ve sporcunun bulunduğu 160 kişilik Güney Koreli grup Kuzey Kore başkenti Pyongyang'da gösteriler düzenlemiştir. Özellikle "Bahar Geliyor" isimli K-pop konserleri halk arasında büyük ilgi uyandırmış ve bu konserlere Kuzey Kore Başkanı Kim Jong-un ve aile bireyleri bizzat katılmıştır (The Guardian, 2018). Bu etkinlikler Güney ve Kuzey Kore arasındaki kültürel farklılıkların aşılması ve ilişkilerin geliştirilmesi, Kuzey Kore halkının Güney'deki yaşam biçimine ilgisinin artması açısından önem teşkil etmektedir.

2018 yılında Trump'ın Seul ziyareti hem kamu diplomasisi hem de politik tartışmalar açısından olumlu bir gelişme olarak kabul edilmektedir. Moon'un Çin'le olan yakın temasının bir çeşit onayı olarak kabul edilebilecek olan bu ziyaret sırasında, K-pop grubu EXO üyeleri ABD Başkanı Trump ve ailesini selamlamak üzere Mavi Saray'da Başkan Moon'a eşlik etmiş, Trump ve ailesi bu durumdan hoşnutluklarını dile getirmiştir (AP News, 2019). Pyongchang Kış Olimpiyatları'nın kapanışında EXO'nun performans sergilemesi, 2018 yazında Malezya'da gerçekleştirilen Asya Oyunları'nın kapanış seremonisinde K-pop grubu Super Junior'ın yer alması ve yine ünlü K-pop grubu BTS'in 2018 yılında BM'de konuşma yapması ve UNICEF'le ortak küresel bir proje yürütmesi Hallyu'nun diplomatik çalışmalar içerisindeki önemini göstermektedir (Binark, 2019). Küresel çapta yoğun ilgi ile takip edilen ve Hallyu'nun küresel çapta tanıtımı konusunda etkin rol üstlenen BTS grubu üyeleri, 2021 yılında, Başkan Moon Jae-in tarafından "Gelecek Nesiller ve Kültür için Özel Başkanlık Elçileri" olarak atanmış, diplomatik pasaporta sahip olmuşlardır. Ayrıca aynı yıl BTS üyeleri, 76. BM Genel Kurulu'nda Başkan Moon'a eşlik etmiş ve Kurul'un açılış töreninde performans sergileyip, konuşma yapmışlardır (Kim Y. , 2022). 2022 yılında ise BTS, bizzat ABD Başkanı John Biden'ın daveti ile Asyalılara yönelik nefret suçları hakkında görüşmek üzere tüm Asyalıları temsilen Beyaz Saray'da bir toplantı gerçekleştirmişlerdir (sputniknews.com, 2022).

Hallyu, Moon Jae-in döneminde küresel çapta bir yankı uyandırmış ve dünyanın her yerinde yakından izlenen bir akım haline gelmiştir. Moon yönetimi de hem Hallyu'nun geliştirilmesi adına önemli adımlar atmış, hem de Hallyu'nun bu üstün başarısından hem diplomatik hem de ekonomik anlamda faydalanmıştır. Moon yönetimi çok yönlü ve çok taraflı dengeli bir dış politika sürdürme amacı gütmüştür. Moon'un bu dış politika manevraları geniş halk desteğiyle karşılanmıştır. Moon hükümeti, çok yönlü ve çok taraflı bir diplomasi anlayışı benimsemiş, Kore kültürel diplomasinin küresel etki alanının geliştirilmesi ve yabancı ülkelerle dostane ilişkilerin sürekli olarak geliştirilebilmesi için kamu diplomasisi faaliyetlerini sürdürmektedir.

2.2. Küresel Bir Fenomen Olarak: Kore Dalgası – Hallyu

Güney Kore'nin kültürel içerik endüstrisi ve kültürel politikaları 2000'li yılların başlangıcından itibaren olağanüstü bir dönüşüm geçirmiştir. Piyasaların serbestleştirilmesi, küreselleşme, devlet sübvansiyonları, teknolojik gelişmeler ve politika müdahaleleri gibi birçok faktör bu dönüşümün gerçekleştirilmesinde önemli etkenler olmuştur (Istad, 2016, s. 49). Bu gelişmeler sonucu oluşan ortamda Kore Dalgası ya da Hallyu olarak adlandırılan Kore popüler kültürü ortaya çıkmıştır. Bugün Hallyu, Güney Kore'nin en önemli yumuşak güç kaynaklarından biri olarak kabul edilmekte ve Kore kültürel diplomasisinin yegâne unsuru olarak görülmektedir. Hallyu olgusu dikkate alınmadan çağdaş Kore kamu ve kültür diplomasisinin açıklanabilmesi imkânsızdır.

Kore Dalgası ya da Hallyu, Kore kültür ürünlerinin yurtdışında artan popülaritesini ifade etmek için kullanılan kavramlardır. (Jang & Paik, 2012; Istad, 2016; Binark, 2019) Hallyu ifadesi ilk kez Çin medyası tarafından, K--pop[9], K-drama[10] ve Kore filmleri gibi popüler kültür ürünlerine yönelik Çin içerisinde artan ilgi ve popülaritesinin ifade edilmesi için kullanılmıştır (Abduazimov, 2017, s. 96). Kelime, kökeni Çince Kore anlamına gelen "Han" ve akım, dalga anlamına gelen "ryu" ideogramlarının birleşiminden oluşmaktadır (Binark, 2019, s. 62). Hallyu, pop müzik, televizyon dizileri, sinemalar, online oyunlar, moda, kozmetik ürünleri, yemek, animasyon vb. popüler kültür öğelerine ve Kore kültürüne yönelik yurtdışında hızlı bir biçimde artan ilgi ve sevgiyi ifade etmektedir (Kim B.-R. , 2015, s. 156; Song, 2020, s. 125). Hallyu yalnızca popüler kültürün bir eğilimini değil, aynı zamanda Soğuk Savaş sonrası dönemde siyasi ve ekonomik ideolojilerden farklı olarak, medeniyet ve kültür paradigmalarına doğru ilerleyen büyük bir dalgayı da ifade etmektedir. Hallyu ilk olarak 1990'ların sonu ve 2000'lerin başlangıcında Çin, Japonya, Tayvan, Singapur, Vietnam gibi Doğu Asya ülkeleri arasında hızla yayılmaya başlamıştır. (Istad, 2016, s. 50).

2.2.1. Hallyu'nun Özellikleri ve Gelişimi

Hallyu, başlangıçta ticari bir faaliyet olarak ortaya çıkmışsa da sonraki süreçte Kore kültürünün yurtdışındaki temsil biçimi olarak popülaritesini artırmıştır. Hallyu'nun içerik olarak Koreliliği ve Kore kültürünü ne ölçüde temsil ettiği tartışmalı bir konudur. Kore toplumu, 5000 yıllık bir geçmişe sahip köklü bir kültür geleneğine sahiptir ancak tarihi boyunca dış güçlerden büyük ölçüde etkilenmiştir. Yüzyıllar boyunca Çin İmparatorluğu etkisi altında kamış, 1910-1945 yılları arasında Japonlar tarafından işgal edilmiş ve sömürgeleştirilmiş, Kore Savaşı'ndan sonraki süreçte ise Amerika başta olmak üzere batı kültüründen etkilenmiştir (Walsh, 2014, s. 17). Jang ve Paik, Kore dalgasını "*Konfüçyüsçülük ile Batı endüstriyel kültürünün birleşimi*" olarak tanımlamış, Hallyu'nun, batı popüler kültürünün en iyi yanlarını ödünç alarak ve Kore zevklerine göre yeniden yarattığını ifade etmişlerdir (2012, s. 199). Hallyu en genel ifade ile Kore geleneksel kültür öğelerini, Doğu Asya kültür değerlerini ve Amerika başta olmak üzere batının kültürel özelliklerini bir arada barındıran ve yansıtan melez bir kültürdür. Hallyu, küreselleşme çağında ulus ötesi bir unsurdur (Lale, 2020, s. 71). Bu sebeple yerel ve küresel izleyicileri çekmek, yeni kültürel içerik biçimleri yaratmak ve etki alanını genişletmek için kültürlerarası dinamik bir füzyon yaratmaktadır (Dal, 2021, s. 4156).

[9] K-pop temel olarak farklı müzik türlerinin birleştirilmesi ve şarkıların Korece ve İngilizce kelimelerin bir arada kullanılması ile oluşturulan, koreografik dansların sergilendiği ve belirli moda stillerinin ortaya konulduğu kendine özgü yeni bir müzik akımını ifade etmektedir.

[10] Kore yapımı televizyon dizilerini tanımlamak için yaygın bir biçimde kullanılan ifadedir.

Tez çalışmasının bundan sonraki bölümünde Hallyu gelişim sürecine göre dönemlere ayrılarak incelenmiş ve son yıllarda küresel bir fenomen haline gelen Hallyu akımı içerisinde hükümetin rolü ve akımın kültürel diplomasiye entegrasyonu ayrıntılı bir biçimde incelenerek, ülke imajı ve ekonomisine yaptığı etki ortaya konulmuştur

Hallyu, gelişim süreçlerinin zaman dilimleri konusunda farklı görüşler mevcut olsa da genel itibari ile üç döneme ayrılmaktadır. Kore Dalgasının ilk nesli Hallyu 1.0 olarak adlandırılmakta ve 1997'den itibaren başlayıp 2000'lerin ortasına kadar devam eden süreci kapsamaktadır. İkinci nesil Kore Dalgası yani Hallyu 2.0, 2000'lerin ortasından itibaren başlayıp 2010'ların ortasına kadar olan dönemi ifade etmektedir. Üçüncü nesil Kore Dalgası yani Hallyu 3.0 ya da diğer bir yaygın tanımlama ile Post Hallyu ise 2010'ların ortasından itibaren başlayan ve günümüzde de devam eden süreci ifade etmektedir (Binark, 2019, s. 64; Song, 2020, s. 126).

Hallyu 1.0, 1990'ların sonlarında Kore kültür ürünlerinin Doğu Asya ülkelerinde hızlı bir biçimde ilgi görmesiyle ortaya çıkmış ve 2008 yılına kadar devam etmiş, Asya ülkelerinin neredeyse tamamına, Orta Doğu ve Latin Amerika ülkelerinin ise bazılarına ulaşmıştır (Binark, 2019, s. 64). Bu dönemde kültürel ürünleri ağırlıklı olarak geleneksel kitle iletişim araçları aracılığıyla hedef kitleye ulaştırılan filmler ve K-dramalardan oluşmaktaydı (Abduazimov, 2017, s. 96). K-dramaların Asya ülkelerinde hızla yayılması, diğer Kore kültür ürünleri ve Kore geleneksel kültürüne olan ilginin de hızla artmasını sağlamıştır. Hallyu 1.0 ile birlikte hem kültür ürünlerinin ihracatı büyük bir ivme kazanmış hem de aynı zamanda Kore'nin ulusal imajı olumlu yönde değişmeye başlamıştır. Kore, olağanüstü ekonomik gelişimi ve başarılarına rağmen, olumlu bir ulusal imaj yaratma noktasında zorlu bir süreç yaşamıştır. Savaş, kıtlık, bölünme gibi tarihsel trajedilerle anılan ülke, Hallyu sayesinde başarılı bir şekilde modernize, dinamik ve gelişmiş bir ulus imajına sahip bir ülkeye dönüştürülmüştür (Hwang, 2013; Song, 2020, s. 126)

Hallyu 1.0 başlangıçta devlet desteği ya da politikaları sonucu değil, özel teşebbüslerin yatırım ve girişimleri sonucu ortaya çıkmış bir akımdır. Ancak yurtdışında büyük yankı uyandırması ve hızla yayılması sebebiyle, özellikle 1997 Asya Mali Krizi sonrası ihracatın artırılması ve yeni pazarların keşfedilmesi için mevcut hükümet tarafından bir fırsat olarak görülmüştür (Hwang, 2013; Kim & Dal, 2016). Kore Dalgası'nın temelleri Kim Yong-sam döneminde oluşmaya başlamış olsa da Hallyu 1.0 Kim Dae-jung ve Roh Moo-Hyun hükümetleri döneminde gelişmiş bir süreçtir ve bu dönemde Hallyu ekonomik krizin aşılması ve kültür endüstrisi ürünlerinin ihracatının artırılması için kullanılmıştır (Binark, 2019, s. 66). Çalışmanın önceki bölümlerinde ayrıntılı bir biçimde anlatılan Kim Dae-jung ve Roh Moo-Hyun hükümetlerinin yapmış oldukları kültürel çalışmalar ve geliştirdikleri kültürel politikalar Hallyu 1.0'ın gelişiminde etkili bir rol oynamıştır. Hallyu akımı ortaya çıkışından bir süre sonra devlet tarafından finansal yatırımlar ve tanıtım faaliyetleri ile desteklenmiş, ilerleyen süreçte hem

Kore kamu diplomasisi ve yumuşak gücünün hem de Kore ekonomisinin en önemli unsurlarından biri haline gelmiştir (Istad, 2016, s. 57). Hallyu 1.0'ın en karakteristik özelliği etki alanının daha çok Çin, Tayvan, Japonya, Hong Kong ve Güneydoğu Asya ülkeleri olmuştur. Yani bu dönemde Hallyu'nun popülaritesi Asya kıtası ile sınırlı kalmış, küresel bir akım haline gelmemiştir ve genel itibari ile "Kore Dalgasının sürdürülebilir bir gelir kaynağına dönüştürülmesi" temel amaç olarak kabul edilmiştir (Kim & Dal, 2016, s. 5518). Kore Dalgası sayesinde 2002 yılında 500 milyon ABD Doları ve 2005 yılında 1 milyar ABD Doları toplam gelir elde eden Kore, Asya ülkelerine önde gelen müzik, film ve televizyon programları ihracatçısı haline gelmiştir (Lale, 2020, s. 69).

İkinci nesil Kore Dalgası olarak kabul edilen Hallyu 2.0 2008 yılından itibaren, internet ve sosyal medya kullanımının yaygınlaşması ve K-pop olarak adlandırılan Kore'ye özgü hem geleneksel hem de batı müziğinin özelliklerini taşıyan ve uluslararası alanda büyük ilgi uyandıran müzik kültürünün yükselişe geçmesi ile başlamış yeni bir süreci ifade etmektedir (Binark, 2019, s. 64). Hallyu 2.0 döneminde Kore kültürel ürünleri, K-pop ve oyun endüstrisi ile çeşitlenmiş, bu ürünlerin sosyal medya ve yeni bilişim teknolojileri aracılığıyla küresel ölçekte paylaşılması ile de akımın coğrafi etki alanı genişlemiştir (Abduazimov, 2017, s. 97). Hallyu 2.0 ile Kore kültürü, dünya çapında bir ilgi görerek daha evvel ulaşamadığı Kuzey Amerika, Orta Amerika ve Avrupa ülkeleri arasında oldukça popüler hale gelmiş, Latin Amerika, Orta Doğu ve Asya ülkeleri üzerindeki etkisini artırmıştır (Kim B.-R. , 2015, s. 158).

Lee Myung-bak ve Park Geun Hye hükümetleri dönemini kapsayan Hallyu 2.0 ile chaeboller ve kamu aktörlerinin işbirliği giderek artmıştır. Özellikle K-pop alanında faaliyet gösteren SM Entertainment, YG Entertainment, JYP Entertainment, Cube Entertainment ve HYBE Entertainment[11] bu dönemde etkili olmuş önemli eğlence şirketleridir (Binark, 2019, s. 70). K-popun dünya genelinde yaygınlaşması ve BTS, EXO, Blackpink gibi dünyaca ünlü müzik gruplarının ortaya çıkışı bu şirketlerin küresel çalışmaları sayesinde olmuştur. Sosyal medya platformlarının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlayan bu şirketler düzenledikleri dünya turlarıyla da K-popun dünya genelinde yayılmasını sağlamışlardır. Devlet de bu çalışmaları Kore Vakfı, KOCCA, KOFICE gibi kuruluşları aracılığıyla desteklemiş, reklamlarını yapmış ve bu şirketlerle işbirliği içerisinde olmuştur. Hallyu 2.0, Hallyu 1.0'dan farklı olarak kitle iletişim araçları üzerinden değil, etkileşimin oldukça yüksek olduğu sosyal medya platformları üzerinden yayılmış ve çok daha büyük bir kitleye ulaşmıştır (Lee & Nornes, 2015, s. 11). Bu döneme damgasını vuran unsur K-pop olmuş, K-pop yıldızları, yaşam biçimleri ve moda stilleri oldukça dikkat çekmiştir. Hallyu Kore turizmini de oldukça olumlu yönde etkilemiştir. Kore Dalgası'na olan ilgi sayesinde ülke, bölgenin en popüler turistik yerlerinden biri haline gelmiş, insanlar

[11] Eski ismiyle BigHit Entertainment'dır.

Güney Kore'ye geleneksel evleri, anıtları, şehirleri, internette ya da televizyonda gördükleri yerleri, filmlerin ve dizilerin çekim yerlerini ziyaret etmek için gelmişlerdir (Lale, 2020, s. 71). 2000'li yılların başlangıcında 5 milyon yabancı turist tarafından ziyaret edilen ülke, 2017 yılına gelindiğinde yaklaşık 15 milyon turisti ağırlamıştır (Statista, 2021).

Hallyu 2.0 ile, Kore geleneksel kültürünün temel öğelerini oluşturan, Kore alfabesi (Hangıl), Kore yemekleri (Hanşik), Kore geleneksel tarzda evleri (Hanok) ve Kore geleneksel kostümleri (Hanbuk) gibi unsurlara karşı ilgi ve merak giderek artmıştır. Bu dönemde Hallyu'nun kapsamı, popüler Kore kültüründen, Kore geleneksel kültür öğelerini kapsayacak bir biçimde genişlemiştir (Kim B.-R. , 2015, s. 157). Ayrıca yaşanan teknolojik gelişmelerle, kültürel içerikler oldukça çeşitlenmiş ve kültürel endüstri artık yaratıcı içerik endüstrisine dönüşmüştür. Yaratıcı içerik üretiminin artırılması hükümetlerin temel politikaları haline gelmiş, bu içerikler Güney Kore ulusal ekonomisinin temel unsurlarından biri olmuştur (Binark, 2019, s. 66). Hallyu bu dönemde mali olarak önemli sonuçlar üretmiştir. Hallyu ve yaratıcı içerik endüstrisinin Kore ekonomisinde yarattığı değer ise 2003 yılında 4.119 milyon dolar iken 2012 yılında bu rakam 10.420 milyon dolara ulaşmıştır (Binark, 2019, s. 71).

Hallyu ile geleneksel ve popüler kültürün bir arada harmanlandığı ve yabancı kitleler arasında hızla yayıldığı bu dönemde hükümet, kültür ve yaratıcı içerik endüstrisinin geliştirilmesi ve kültür ürünlerinin üretiminin artırılması için üniversitelerde çok sayıda yeni bölüm açmış, var olan bölümler ise yenilenmiş ve sayıları artırılmıştır. Bu yeni veya yenilenmiş bölümler sayesinde "Hallyu içerikleri" üretmek üzere eğitilmiş, üniversite eğitimli kültür çalışanları yaratılmıştır. Bu alanda yapılan çalışmalar devlet tarafından finanse edilmiş ve çeşitli fonlarla desteklenmiştir. Kore'deki neredeyse tüm akademik disiplinler, Hallyu'nun sürdürülebilir kalkınması için stratejiler araştırmak ve kültürel içerikler oluşturmak için hükümet tarafından desteklendikleri için çalışmalarını genellikle bu yönde sürdürmüştür (Lee S. , 2015). Hükümetler Hallyu'yu kullanarak kültürel diplomasi aracılığıyla Kore'nin güvenilir ve gelişmiş bir iş ortağı olarak imajını güçlendirmeye ve gelişmiş ülkelerin iş yapmak isteyebileceği dinamik ve gelişmiş bir ülke imajı yaratmaya çalışmıştır (Kim & Dal, 2016, s. 5517). Bu dönemde Hallyu doğrudan "Kore markası" olarak lanse edilmiş, politikalar bu çerçevede geliştirilmiştir. (Binark, 2019, s. 74). Hallyu 2.0 Kore kültürünün tam anlamıyla küreselleşmeye başladığı dönem olarak kabul edilmektedir.

Kore Dalgası'nın üçüncü nesli olan Hallyu 3.0 diğer bir tanımlama biçimiyle Post-Hallyu, Hallyu 1.0 ve 2.0'ın birçok ortak özelliği paylaşsa da, önceki dönemlerden farklı olan birçok yönü bulunmaktadır. En belirgin farklılaşma ise dijitalleşmedir. Hallyu 3.0 döneminin başlangıç tarihi üzerinde farklı görüşler mevcut olsa da çok sayıda kaynakta Hallyu 3.0'ın 2015 yılı itibari ile başlamış ve günümüzde de devam eden bir süreç olduğu kabul edilmektedir (Binark, 2019, s. 64; Song, 2020, s. 125). Hallyu 3.0 döneminde Kore kültürü küresel bir fenomene dönüşmüş, Kore'nin hem ekonomisinin

hem de kültürel diplomasi ve yumuşak gücünün en temel unsuru haline gelmiştir. (Song, 2020, s. 125). Hallyu 3.0 ile Kore kültürü coğrafi etki alanı olarak en geniş sınırlara ulaşmış, batı kültürlerine rakip olmuş ve bir akım olarak ortaya çıkışından bu yana ilk kez böylesine küresel bir yankı uyandırmıştır. Hallyu 3.0 yaratıcı ekonominin itici gücü olarak kabul edilmiş ve ulus markasının geliştirilmesinde anahtar bir rol oynamıştır (Dal, 2021, s. 4155)

Kore Dalgası bu dönemde özellikle Youtube ve diğer sosyal platformlar üzerinde üretilen içeriklerle muazzam bir kitleye ulaşmıştır. Bu başarıyı dijital platformlardaki içeriklerin K-pop ve Kore dizileri sayesinde popülerlik kazanan Kore yemekleri, Kore güzellik ürünleri, Kore makyajı, Kore modası, webtoonlar, animasyonlar, mobil oyunlar vb. çok sayıda konu ile çeşitlendirilmesi sağlamıştır (Song, 2020, s. 141). "K-beauty" algısı ile Kore cilt bakımı ve makyaj ürünleri küresel pazarın büyük bir parçası haline gelmiştir (Lim, 2018). Netflix'in 2015'ten 2020'ye kadar Kore içeriğine yaptığı yatırım 700 milyon Amerikan dolarına ulaşmış, bu yıllar arasında 80'den fazla Kore şovu dünya çapında geniş bir izleyici kitlesi tarafından seyredilmiştir (Noh, 2021). 2016 yılında, The Handmaiden filminin Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye'ye aday gösterilmesi, Parasite filminin 2020 yılında tarihte en iyi film Oscar'ını kazanan ilk İngilizce olmayan film olması ve aktris Youn Yuh-jung Oscar ödülü kazanması küresel çapta büyük ses getirmiştir (Lale, 2020, s. 70). Ayrıca yakın bir tarihte, Kore dizisi Squid Game'in kısa sürede Netflix'in en çok izlenen programı olması Kore dalgasının önemli başarıları arasında yer almaktadır. 2021'in ikinci yarısında Güney Kore, Netflix'e ABD dışında en çok içerik sağlayan ikinci ülke haline gelmiştir (Zhao & Shaw, 2022).

K-pop tıpkı Hallyu 2.0 da olduğu gibi Hallyu 3.0'ın en önemli unsuru olmuştur. BTS, EXO, Blackpink gibi K-pop müzik gruplarının küresel olarak elde ettikleri başarılar, dijital platformlar üzerinde elde ettikleri izlenme sayıları ve sosyal medya aracılığı ile uluslararası hayran kitleleriyle kurdukları yakın iletişim Hallyu 3.0'ın bu denli küresel bir yankı oluşturmasını sağlayan en önemli unsurlardan biri olmuştur. Özellikle BTS son beş yılda kazandığı on üç adet Billboard Müzik Ödülü, dokuz Amerikan Müzik Ödülü ve Grammy adaylıklarıyla en çok ses getiren grup olmuş ve hayran kitlesi küresel çapta büyük bir hızla artmıştır. BTS, Uluslararası Fonografik Endüstri Federasyonu'na göre, 2020 ve 2021 yıllarında dünyanın en çok satan sanatçısı olmuştur. Bugün Amerika ve Avrupa başta olmak üzere dünyanın birçok yerinde konserler veren, televizyon programlarına katılan, ödüller alan ve hatta Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu ile ortaklaşa projeler sürdüren BTS (Lale, 2020, s. 70), Hyundai Araştırma Enstitüsü'ne göre, Kore kültürüne dair (dil, filmler, televizyon programları, moda, yemek vb.) birçok unsura olan ilgiyi artırarak her yıl Güney Kore ekonomisine yaklaşık olarak 5 milyar Amerikan doları katkı sağlamaktadır (Hyundai Research Institute, 2018, s. 15-18).

Hallyu 3.0 dönemi Başkan Moon Jae-in tarafından da oldukça desteklenmiş ve kamu diplomasisi çalışmalarının en temel unsuru olarak kabul edilmiştir. Hallyu ulusal marka olarak lanse

edilmeye devam edilmiş ve desteklenmiştir. Kültür politikaları da önemli değişime uğramış, Moon hükümeti, önceki yönetimlerden farklı olarak, "kültürel üretime destekliyoruz ancak müdahale etmiyoruz" mottosunu benimseyerek özgün bir duruş sergilemiştir (Dal, 2021, s. 4156). Devlete bağlı kuruluşlar tarafından yabancı ülkelerde ücretsiz Korece dil eğitimi, Kore mutfağının tanıtımı, Kore yemekleri kursları, Kore geleneksel kültürüne ve popüler kültürüne dair etkinlikler ve Hallyu konserleri düzenlenerek, Hallyu'nun tanıtımı yapılmıştır (Kim Y. , 2022). Ayrıca bu dönemde yurt içi ve yurdışında Hallyu hakkında yapılan akademik çalışmalar ve projeler devlet ve devlete bağlı kuruluşlar tarafından desteklenmiştir (Bae, 2013). Başkan Moon Jae-in sık sık kültür endüstrilerinin ve Hallyu'nun Kore için önemini vurgulamış ve K-pop konserleri de dâhil olmak üzere çeşitli kültürel etkinliklere kişisel olarak katılmıştır. Ayrıca son yıllarda K-pop ve K-drama yıldızlarının Başkan Moon'un diplomatik görüşmelerine katıldıkları çok sayıda etkinlik olmuştur. Örneğin, 2017'de Kore'nin ünlü K-pop gruplarından biri olan EXO'nun üyelerinden bazıları ve aktris Song Hye-Kyo Pekin'de Kore-Çin Ekonomik ve Ticaret Ortaklığı için yapılan resmi ziyarette Başkan Moon'a eşlik etmiştir (Hong, 2017). 2018'de, Başkan Moon Jae-in'in ABD Başkanı Trump ile görüşmesinde, EXO üyeleri Başkan Trump ve ailesini selamlamak üzere Mavi Saray'da Başkan Moon'a eşlik etmiştir (AP News, 2019). 2021 yılında başarılı K-pop grubu BTS üyeleri, Başkan Moon Jain tarafından "gelecek nesiller ve kültür için özel başkanlık elçileri" olarak atanmıştır. Diplomatik pasaporta sahip olan grup üyeleri, 76. BM Genel Kurulu'nda Başkan'a eşlik etmiş ve Genel Kurul'da konuşma yapmışlardır (Kim Y. , 2022).

Hallyu COVID-19 pandemisi sürecinde de küresel etkisini artırmaya devam etmiştir. Bunun temel nedeni ise pandemiye yönelik alınan karantina önlemleriyle eş zamanlı olarak kültürel etkinliklerin dijital platformlara taşınması olmuştur. Konserler, özel şovlar, sergiler, kültürel etkinlikler dijital platformlara taşınmış bu da görüntülenmelerin ve izleyici kitlesinin hızla yükselmesini sağlamıştır (Kim & Kim, 2022). Hükümet de bu süreçte kamu ve kültürel kuruluşları aracılığıyla hem bu etkinliklerin tanıtımını gerçekleştirmiş hem de bizzat online olarak kültürel etkinliklerini sürdürmeye devam etmiştir. Pandemi ve büyüyen Hallyu etkisi ile yeni dijital medya girişimleri ortaya çıkmış ve 2021 yılı itibariyle Kore, ABD, Çin, Japonya ve İngiltere'den sonra dünyanın beşinci en büyük dijital pazarına sahip ülke olmuştur (Michelle, 2021). KOCIS tarafından 2021 yılında yapılan "Ulusal İmaj 2021" anketine göre, yabancı katılımcıların %80,5'i Kore hakkında olumlu bir imaja sahip olduğunu ifade etmiş, yanıtlarını gerekçelendirmeleri istendiğinde katılımcılar, K-pop, filmler, diziler, edebiyat gibi modern kültür öğelerinin ülkeye yönelik olumlu algılarının arkasındaki nedenler olduklarını ifade etmişlerdir (Kim Y. , 2022). Hallyu 3.0, Kore popüler ve geleneksel kültür öğelerinin bütünleşik bir biçimde küresel çapta etkin olduğu ve günümüzde de devam etmekte olan süreci ifade etmektedir. Yaratıcı içerik endüstrisi aracılığıyla ekonomik olarak elde edilen yüksek kâr, küresel olarak yaratılan

olumlu ulusal imaj ve ülkenin yumuşak gücüne ve kültürel diplomasisine yaptığı katkılar nedeniyle Hallyu, Kore devleti için hem ekonomik hem de politik olarak stratejik bir öneme sahiptir.

2.2.2. Hükümetin Hallyu İçerisindeki Rolü ve Hallyu Akımının Kore Kültür Diplomasisine Entegrasyonu

Hallyu'nun ortaya çıkışı devlet dışı aktörlerin girişimleri neticesinde gerçekleşmiş olsa da arkasındaki itici gücün devletin uzun süredir devam eden başarılı kültür politikaları olduğu genel bir kabuldür (Hwang, 2013; Walsh, 2014; Kunis, 2017; Dal, 2021). Kore kültürünün yurtdışında bir dalgaya dönüşmesi ve aşamalı olarak gelişimi de temelde kamu-özel ortaklığının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır (Abduazimov, 2017, s. 97). Hallyu ortaya çıkışından bir süre sonra yurtdışında elde ettiği popülarite sayesinde devlet tarafından yabancı toplumlarla yeni bir temas alanı ve ekonomik bir fırsat olarak değerlendirilmiş ve desteklenmiştir. Hallyu'nun yurtdışında tanıtılması, Kore'de devlet ve devlet dışı aktörler arasında ortak bir misyon olarak kabul edilmiş ve ulusal olarak siyasi, ekonomik ve kültürel çıkar elde edilmesi amacıyla çalışmalar sürdürülmüştür. Değişen yönetimler ile kültür politikalarında farklılıklar görülse de, kültür Kore hükümetinin gündemine sürekli olarak dâhil edilmiştir (Lale, 2020, s. 71).

Hallyu ilk kez Kim Dae-jung döneminde Asya Krizi'nin yarattığı ekonomik sorunların üstesinden gelinmesi noktasında ulusal ekonomi için önemli bir fırsat olarak görülmeye başlanmış ve ulusal kültürel endüstrinin desteklenmesi için kurumsal adımlar atılmıştır (Kim & Dal, 2016, s. 5522). Roh Moo-hyun hükümeti selefinin yaptığı çalışmalara ek olarak Hallyu'yu sadece bir piyasa mantığı ile görmek dışında kültürlerarası değişim, çeşitlilik ve etkileşimin diplomatik süreçlere olan etkisiyle de ilgilenmiştir (Park M. S., 2015, s. 114). Lee Myun-bak döneminde Hallyu aracılığıyla ekonomik çıkar elde edilmesi kadar ulusal imajın güçlendirilmesi de önemsenmiştir. Hallyu direkt olarak ulus markası olarak lanse edilmeye başlanmış ve ulus markalaşması ve kamu diplomasisi çalışmaları Hallyu üzerinde yoğunlaştırılmıştır. Bu dönemde Hallyu alternatif bir güç kaynağı olarak da görülmüş ve Kore yumuşak gücünün en temel unsuru olarak kabul edilmiştir (Abduazimov, 2017, s. 101). Park Gyun-hee döneminde tıpkı Lee döneminde olduğu gibi Hallyu ulusal marka ve imaj yaratılması noktasında temel araç olarak kabul edilmiştir. Bu dönemde kültürel çeşitlilik vurgulanmış, çeşitli alanlarda "Kore tarzı" bir eğilimin yaratılması için çalışmalar sürdürülmüş ve Hallyu yaratıcı ekonominin en önemli ayağı olarak görülmüştür (Kim & Dal, 2016, s. 5527). Moon Jae-in dönemi, Hallyu'nun küresel bir fenomen haline geldiği, hükümetin çok sayıda kuruluşu tarafından desteklendiği, dijital platformlar ve teknolojik gelişmeler sayesinde oldukça geliştiği bir dönem olmuştur. Hallyu, Moon Jae-in yönetimi tarafından kültürel diplomasinin odak noktası haline getirilmiş, ancak müdahalelerden uzak, destekleyici bir tutum

sergilenmiştir. Hallyu'nun, ulus markası ve yumuşak gücün temeli olarak kabul edildiği bu dönemde hükümet tanıtım faaliyetleri ile Hallyu fenomenini desteklemiştir (Dal, 2021, s. 4156).

Genel itibariyle Kore hükümetinin Hallyu içerisindeki rolü ve konumu oldukça karmaşıktır. Hallyu'nun gelişimi kamu ve özel sektör arasındaki işbirliği ve ilişkilerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Hükümetler başlangıçta Hallyu'yu ekonomik zorunluluklar sebebiyle desteklemiş olsalar da sonraki süreçte Hallyu, yumuşak güç kaynağı ve ulusal imaj yaratma noktasında kullanılmaya başlanmış ve diplomatik süreçlere entegre edilerek, hükümetler tarafından mali ve kurumsal olarak desteklenmiştir (Kim & Dal, 2016, s. 5528). Öte yandan kamuya bağlı kuruluşlar aracılığıyla Hallyu'nun popülerliğinin artırılması için çok sayıda ülkede, K-pop konserleri, sergiler ve çeşitli kültürel etkinliklere ev sahipliği yapılarak tanıtım faaliyetleri sürdürülmüş. (Parc, 2021, s. 33). Hükümetler Hallyu için gerekli altyapıyı kurmuş, özel sektör aktörleri ise Hallyu'nun büyümesini sağlayan yüksek kaliteli kültürel içerikler ve dijital teknolojiler üreterek stratejik bir rol üstlenmiştir (Dal, 2021, s. 4154). Hallyu'nun gelişimi özel sektör ve tüketiciler tarafından yönlendirilse de hükümet Hallyu'nun daha fazla tanıtılması ve geliştirilmesi noktasında önemli bir potansiyele sahiptir (Istad, 2016, s. 72). Hallyu özellikle son on yıldır devlet dışı bir aktör olarak Kore kültürel diplomasisine başarılı bir biçimde katkıda bulunmuş, Kore ve yabancı toplumlar arasında kültürler arası anlayış ve ilişkilerin kurulmasına destek olmuş ve Kore'nin kamu diplomasisi aktörlerinin kapsamını genişleterek çok merkezli bir hale getirmiştir (Abduazimov, 2017, s. 100)**.** Hallyu, kamu diplomasisinin gittikçe önem kazandığı günümüzde, Güney Kore ulusal imajının geliştirilmesi ve hem ekonomik hem de politik olarak ulusal çıkarların sağlanması için önemli bir fırsat sunmaktadır.

2.2.3. Hallyu'nun Ulusal Ekonomiye Etkisi

Hallyu başlangıcından itibaren devlet tarafından ekonomik kaygılar sebebiyle desteklenmiş ve endüstri haline gelmiştir. Hallyu eğlence, müzik, film, teknoloji, turizm, moda, yayıncılık gibi pek çok sektörü ve ihracatı önemli ölçüde etkileyen geniş kapsamlı bir akımdır ve Hallyu'nun başarısı Kore ekonomisinin çeşitli yönlerinde kendini göstermektedir (Istad, 2016, s. 51). Bu sebeple Hallyu'nun Kore ekonomisi üzerindeki etkisinin ölçülmesi kamu kuruluşları, akademi, araştırma enstitüleri ve uluslararası şirketlerin ilgisini çekmekte olan bir konu haline gelmiştir. Kamu kuruluşları Hallyu'nun ülke ekonomisine ve imajına katkılarını ortaya koyarak yapılan sübvansiyonların ve politika çalışmalarının haklılığını ortaya çıkarmak istemektedir. Chaebol olarak bilinen büyük Koreli holdingler ise Hallyu'yu yerel ve uluslararası imajlarını geliştirmek için pazarlama stratejilerinin bir parçası olarak kullandıklarından etkisini ölçmekle oldukça yakından ilgilenmişlerdir (Parc, 2021, s. 31).

Hallyu ekonomik kalkınmanın bilinçli olarak teşvik edilen bir tezahürüdür ve devlet tarafından uzun süredir bir "endüstri" olarak görülmekte ve desteklenmektedir. Hem popüler kültür hem de

geleneksel Kore kültürünün sentezi olan Hallyu, hükümetler tarafından ulusal bir marka olarak dünyanın tamamına pazarlanabilen ve farklı birçok alanda kültürel üretimin gelişimini sağlayan eşsiz bir endüstri olarak değerlendirilmektedir (Walsh, 2014, s. 15). Devlet Hallyu'ya diplomatik kaynakları ve ağlarını kullanarak, Kore kültürünün uluslararası alanda tanıtılması, kültürel ve içerik üretiminde yeniliklerin sağlanması, alanda çalışmak isteyen şirketlere destek verilmesi, eğitim sisteminin belirli endüstrilerin ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesi, yaratıcılığı ve yaratıcılığı ödüllendiren bir ortamın teşvik edilmesi dâhil olmak üzere çeşitli şekillerde destek sağlamaktadır (Walsh, 2014, s. 18). Bu destek ve teşvikler sayesinde Kore kültürü konusunda Hallyu bağlantılı kuruluşların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Her yıl bu kuruluşların sayısı %7, üye sayısı ise %36 oranında artış göstermektedir. 2020 yılı itibariyle dünyanın tüm ülkelerinde Hallyu ile ilgili kuruluşlara katılan toplam üye sayısı yaklaşık 100 milyona ulaşmıştır. Bu da Hallyu'nun kitleler üzerindeki etkisini gözler önüne sermektedir (korea.net, 2020).

Hallyu COVID-19 pandemisi sürecinde ekonomik olarak büyümeye devam eden nadir alanlardan biri olmuştur. KOFICE tarafından yayınlanan Hallyu Dalgalanma Etkileri 2020 Raporu'na göre 2020 yılı itibari ile pandemi sebebiyle Kore'nin turizm gelirleri bir önceki yıla göre %35,6, toplam ihracat geliri %5,5 azalsa da Hallyu dalgası sayesinde kültürel içerik ihracatı artış göstermiştir (KOFICE, 2021, s. 63). KOFICE Raporu'na göre 2020 yılında Hallyu'nun doğrudan etkili olduğu kültürel içerik toplam ihracat değeri 2019'a göre %11,9 artışla 10.567 milyar dolara ulaşmıştır (KOFICE, 2021, s. 60). Bu rakam 2004 yılında 1,87 milyar dolar, 2016 yılında ise 5,1 milyar dolar düzeyindeydi. Hallyu sayesinde Kore menşeli ürünlere artan talep ile yerli üretim genişlemekte ve ihracat önemli ölçüde artmaktadır. Kore üretim mallarına olan talebi artırarak yerli üretim artışını sağlam Kore Dalgası'nın ülke ekonomisi üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak büyük etkisi bulunmaktadır. KOFICE Raporuna göre Hallyu'nun doğrudan etkili olduğu kültürel içerik ihracat kalemlerinin yanı sıra katma değer sağladığı, moda, turizm, kozmetik vb. sektörler de mevcuttur (KOFICE, 2021, s. 64). KOFICE tarafından Hallyu'nun kültürel endüstri dışında yarattığı katma değerin 6 milyar dolar civarında olduğunu ifade edilmektedir. Kore kültürel içeriğinin dünya çapında ortaya çıkışı, Kore'nin devam eden ekonomik gelişimi ile aynı zamana denk gelmiş ve Hallyu ilgili sektörler üzerinde bir domino etkisi yaratmıştır (Parc, 2021, s. 28). Büyüyen Hallyu ile yeni dijital medya girişimleri ortaya çıkmış ve Kore, 2021 yılı itibariyle ABD, Çin, Japonya ve İngiltere'den sonra dünyanın beşinci en büyük dijital pazarına sahip ülke olmuştur (Michelle, 2021).

Hallyu, Kore'yi uluslararası pazarda ve ilişkilerde değerli bir potansiyel ortak olarak konumlandırmanın bir aracı olan, kamu ve özel sektörün birlikte geliştirdiği, kültürel bir akım olmanın yanı sıra ekonomik bir kaynaktır (Walsh, 2014, s. 25). Hükümetin kültürel ihracatın başarısını sağlamak için yaptığı yatırımlar ve sağladığı destekler ile Kore, teknoloji, kültür ve sosyal ilerlemede küresel bir lider statüsüne ulaşmıştır. Hallyu kapitalist sistem içerisinde yeni sürdürülebilir rekabet alanları

açılmasına fırsat sunarken diğer taraftan da ülkenin tanınırlığını artırmakta, uluslararası imajını güçlendirmekte ve diğer toplumlarla olan ilişkilerinde olumlu etki yaratmaktadır. Bugün dünya genelinde Hallyu etkisiyle çok sayıda insanın, Kore kültürüne ve Kore menşeli ürünlere olan ilgisinin arttığı bilinmektedir. Hallyu'nun etkileri, üretilme ve tüketilme biçimleriyle ilgili çeşitli alanlarda çok sayıda akademik çalışma yürütülmektedir. Sonuç olarak, Hallyu'nun Kore'ye küresel olarak muazzam ekonomik ve politik kazanımlar sağladığı açıkça görülmektedir. Hallyu'nun uzun vadede başarısı ise, serbest rekabet piyasasında kamu ve özel sektör arasındaki işbirliği, uyum ve ortaklığın ne kadar iyi kurulduğuna bağlıdır. Kore hükümeti, Kore'nin kültür endüstrisinin küresel bir düzeyde başarısını ilerletmesine olanak sağlayacak ortamı teşvik etmeye devam etmeli ve rekabet gücünü artırılmalıdır.

2.3. Kore Kültürel Diplomasi Aktörleri ve Uygulamaları

Kore kültürel diplomasisi başlangıçta devlet tarafından yönlendirilmekte iken, küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve Kore kültür endüstrisinin hızlı gelişimi gibi faktörler sebebiyle önemli değişikliklere uğramış, son yıllarda aktörler ve uygulamaları açısından oldukça çeşitlenmiştir. Tez çalışmasının bu bölümünde Kore kültürel diplomasisinin başlıca aktörleri ve bu aktörlerin faaliyetleri açıklanmıştır.

Dışişleri Bakanlığı (MOFA)

1948 yılında yürürlüğe giren Devlet Teşkilatı Yasası kapsamında kurulan MOFA kültürel diplomasi içerisinde; dış politika kararları ve ülkenin çıkarları doğrultusunda yabancı devletlerle kültürel diplomatik ilişkilerin kurulması, büyükelçilik, elçilik ya da konsolosluklar aracılığı ile kültürel faaliyetler düzenlenmesi ve desteklenmesi, uluslararası örgütler içerisinde Kore kültürünün temsilinin sağlanması, kültürel işbirliklerinin teşvik edilmesi, kültürel diplomatik ilişkiler kurulabilmesi için gerekli insan kaynağı ve bütçenin sağlanması gibi rollere sahiptir. Kore kültürel diplomasi içerisinde oldukça önemli bir yere sahip olan Kore Vakfı, MOFA'ya bağlı bir kuruluştur (MOFA Republic of Korea).

Kültür, Turizm ve Spor Bakanlığı (MCST)

1968 yılında Kültür ve Halkı Bilgilendirme Bakanlığı adı ile kurulan, 1993 yılında Kültür ve Spor Bakanlığı olan ve 2007 yılında bugünkü adını alan MCST'nin Kore kültürel diplomasisi içerisindeki rolü oldukça geniştir. MCST, kültürel diplomasinin geliştirilmesi için yasal düzenlemelerin yapılması, kültür politikalarının oluşturulması ve uygulanması, bölgesel ve küresel kültürel faaliyetlerin planlanması, uygulanması ve desteklenmesi, kültürel faaliyetler için gerekli finansman, koordinasyon ve insan kaynağının sağlanması, uluslararası kamuoyu ile ilişkilerin geliştirilmesi, uluslararası kültürel alışverişin sağlanması gibi temel ve önemli görevlere sahiptir. Ayrıca kültür ve yaratıcı içerik

endüstrinin desteklenmesi, bu endüstriler için gerekli olan telif hakkı düzenlemelerinin yapılması, Hallyu'nun tanıtılması ve geliştirilmesi, Kore kültürel içeriklerinin yurtdışında tanıtılması, kültürel diplomasi aktörleri arasında işbirliği ve koordinasyonun sağlanması gibi görevleri de yürütmektedir. KOCIS, MCST'ye bağlı olarak çalışmaktadır (Ministry of Culture, Sports and Tourism).

Kore Kültür ve Bilgi Servisi (KOCIS)

1979 yılında Kore Denizaşırı Bilgi Servisi adıyla MCST'ye bağlı olarak kurulan ve 2008 yılında Kore Kültür ve Bilgi Servisi adını alan kuruluş, Kore'nin ulusal imajının geliştirilmesi, kültürel değerlerinin küresel olarak tanıtımı ve Kore hakkında doğru bilgilerin yayılmasından sorumlu bir devlet kurumudur. KOCIS'in, ulus markasını yükseltmek ve hükümet politikalarını tanıtmak, Cumhurbaşkanlığı yurtdışı ziyaretlerinde kültürel etkinlikler düzenlemek ve uluslararası basın kuruluşları ve Kore hükümeti arasında aracılık etmek, Hallyu'nun yayılmasını teşvik etmek ve uluslararası kültürel alışverişi genişletmek, Kore'de yaşayan yabancı uyruklular için kültürel deneyim programları hazırlamak, yurtdışında kullanılmak üzere Kore kültürünün tanıtımı için içerik üretmek ve dağıtmak, resmi çok dilli web portalı "Korea.net" aracılığıyla çevrimiçi tanıtım yapmak, işbirliğine dayalı medya ilişkilerini geliştirmek ve uluslararası basına Kore ile ilgili haberlerde destek ve doğru bilgi akışı sağlamak gibi önemli görevleri bulunmaktadır. KOCIS'in en önemli görevleri arasında yurtdışında kurulan kültür merkezlerinin işletilmesi ve kültürel değişim işlevinin güçlendirilmesi yer almaktadır (Korean Culture and Information Service).

Kore Vakfı (Korean Foundation)

Kore Vakfı 1991 yılında Kore'nin doğru bir şekilde tanıtılması ve anlaşılmasının sağlanması, kültürel değişim faaliyetleri aracılığıyla uluslararası toplumla iyi niyet ve dostluğun geliştirilmesi amacıyla kurulmuştur. Vakıf, yabancı akademisyenlere ve öğrencilere Kore'de eğitim için burs imkânları sağlamakta, akademik değişim programları düzenlemekte, yurtdışındaki üniversitelerde Kore Çalışmaları programları kurulması için önemli finansal destek sunmakta, Kore hakkında yapılan akademik çalışmaları finanse etmekte ve bu araştırma sonuçlarının dağıtılmasını sağlamaktadır. Yurtdışında önde gelen uluslararası değişim organizasyonları ile değişim ve işbirliği programlarının gerçekleştirilmesi, Kore sanat eserlerinin sergilenmesi ve Kore hakkında yabancı dillerde süreli yayınlar ve kitaplar yayınlanması gibi faaliyetler yürütmektedir. Bu faaliyetler, Kore'nin dünyaya tanıtımını, uluslararası işbirliğinin teşviki için ağ oluşturulmasını, akademik bilgi, kültür ve sanat alışverişini geliştirerek, Kore kültürü, dili, sanatı ve edebiyatına yönelik ilgiyi artırmakta ve kültürel diplomasinin gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Kore Vakfı, yürüttüğü programlar ile yurtdışındaki üniversiteler, enstitüler, müzeler ve kütüphanelere destek sağlayarak ve Kore kültürünün etkinliği

artırmakta Kore'nin uluslararası toplum tarafından daha fazla anlaşılmasını sağlamaktadır (Korea Foundation).

Kore Uluslararası Kültürel Değişim Vakfı (KOFICE)

Kore Uluslararası Kültür Değişimi Vakfı, amacı uluslararası kültürel alışverişin desteklenmesi olan, MCST'ye kayıtlı özerk bir sivil toplum kuruluşudur. "Kültür aracılığıyla Kore ve dünyayı birbirine bağlayan bir ağ merkezi" olarak tanımlanan KOFICE, yabancı ülkelerde gerçekleştirdiği, tiyatro gösterileri, müzikaller, konserler, sergiler vb. çok sayıda kültür sanat faaliyeti ile Kore kültürünün tanıtımı ve karşılıklı anlayışın geliştirilmesi için çalışmaktadır. KOFICE ayrıca Hallyu'nun küresel olarak tanıtımı ve gelişimi için dünyanın farklı bölgelerinde Hallyu Festivalleri düzenlemektedir. KOFICE, kültürel çalışmalarda hükümet ve özel sektör arasındaki işbirliğini geliştirmek için aracı bir rol üstlenmiştir. KOFICE, Kore kültürünün yabancı ülkelerdeki popülaritesini arttırmak ve Kore kültür endüstrisini desteklemek için faaliyetlerini sürdürmektedir (KOFICE).

Kore İçerik Ajansı (KOCCA)

Kore'nin kültür ihracatının geliştirilmesi ve desteklenmesi için 2001 yılında MCST'ye bağlı olarak kurulmuş devlet kurumudur. Hükümetin kültür politikalarının bir sonucu olarak kurulan KOCCA, hem yurt içinde hem de yurtdışında Kore'nin kültürel içeriklerinin planlanması, pazarlanması ve tanıtılmasına destek olmakta ve ihracatı teşvik etmektedir. Kültür endüstrisinin özel aktörleri ile işbirliği içerisinde, sektörü düzenleyici ve destekleyici politikalar geliştirerek kültür endüstrisini yönetmektedir. Ajans bünyesinde kurulan "Kore İçerik Akademisi" aracılığıyla içerik üretimi için gerekli insan kaynağı geliştirmeye ve iş pazarlamasına odaklı eğitim ve öğretim programları da sunmaktadır. KOCCA, yalnızca kültürel içerik şirketlerini desteklemekle kalmaz, aynı zamanda Kültür İçeriği İhracat Bilgi Sistemi (CEIS) aracılığıyla yabancı pazarlar hakkında bilgiler toplayarak ihracatın artırılması ve pazar odaklı üretim yapılmasına imkân sağlamaktadır (Park M. S., 2015, s. 105-106).

Kore Kültür Merkezi

Kore Kültür Merkezi ilk olarak 2009 yılında New York City ve Tokyo'da KOCIS'e bağlı olarak kurulmuştur. Kore Kültür Merkezleri'nin kurulma amacı, Kore'nin uluslararası imajının yükseltilmesi, Kore kültürünün yabancı halklara tanıtılması, kültürel alışverişin ve anlayışın geliştirilmesidir. 28 farklı ülkede 33 şubesi bulunan Kore Kültür Merkezi'nin temel misyon ve amaçlarından biri Hallyu'nun küresel olarak yayılmasının teşvik edilmesidir. Kore Kültür Merkezleri'nde, çeşitli sergiler, gösteriler, etkinlikler, seminerler düzenlemekte, ücretsiz Kore yemekleri, Korece, Kore geleneksel çalgıları, kaligrafi ve Tekvando eğitimi gibi eğitimler verilmektedir. Korece konuşma yarışmaları, Kore

yemekleri festivalleri, K-pop festivalleri gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Ayrıca Merkezler Kore'deki üniversitelerle işbirliği yaparak yabancı öğrencilerin Kore'deki eğitim ve burs imkânlarıyla ilgili bilgilendirilmesi için seminerler düzenlemekte ve bulunduğu ülkedeki üniversiteler ve eğitim kurumlarıyla Kore'dekiler arasında işbirliklerinin geliştirilmesi için aracı bir rol üstlenerek çalışmalar sürdürmektedir. Kore Kültür Merkezleri devletin en aktif kültürel diplomasi aygıtı olarak görülmektedir (Korean Cultural Center)

Kral Sejong Enstitüleri

Kore kültürünün ve Korece'nin yaygınlaştırılması için MCST'ye bağlı olarak kurulmuş enstitülerdir. Kore kültürü ve dili aracılığıyla dünyanın geri kalanıyla kültürel değişim ve iletişimin sağlanması ve karşılıklı anlayışın geliştirilmesini hedefleyen Kral Sejong Enstitü'lerinin 82 farklı ülkede 234 şubesi bulunmaktadır. Temel aktiviteleri Korece eğitimi verilmesi, Kore kültürünün tanıtılması, Kore hakkında akademik çalışmaların desteklenmesi, yurtdışındaki eğitim kurumlarında Kore çalışmaları birimlerinin kurulmasına destek olunması, bu birimlerin eğitim materyallerinin temin edilmesi ve gerekli durumlarda Koreli eğitimcilerin bu birimlerde çalışmalarının sağlanması ve kültürel alışverişi destekleyici projelerin yürütülmesidir (King Sejong Institute).

Ulus Markalama Başkanlık Konseyi

Ulus Markalama Başkanlık Konseyi, 2009'da Kore'nin küresel imajının geliştirilmesi amacıyla kurulmuştur. Kore kültürü, ürünleri ve insanları hakkındaki yanlış kanıların düzeltilmesi için çalışmakta ve hükümet tarafından başlatılan stratejiler ve politikalar aracılığıyla yurtdışındaki Koreli işletmeleri ve vatandaşları desteklemektedir. Uluslararası topluma entegrasyon ve katkının geliştirilmesi, geleneksel kültür değerlerinin yayılması ve küresel iletişimin güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Konsey, devlet destekli ulusal markalaşma çalışmalarını entegre ve kontrol eden bir kontrol kulesi olarak hizmet etmektedir. Konsey, Güney Kore devlet başkanının doğrudan kontrolü ve yetkisi altındadır (Presidential Council on Nation Branding).

Kamu Diplomasisi Komitesi

Kamu Diplomasisi Yasası tarafından verilen yetkiyle 2017 yılında MOFA tarafından kurulan Kamu Diplomasisi Komitesi, kapsamlı ve sistematik bir kamu diplomasisi politikası geliştirilmesi ve kamu diplomasisinin koordine edilmesi için kurulmuştur. Komite ilgili bakanlıklardan gelen temsilciler, diğer devlet kurumları temsilcileri ve sivil kamu diplomasisi uzmanlarından oluşan 20 üyeye sahiptir. Komite, bir kamu diplomasisi ana planının ve kapsamlı bir eylem planının oluşturulması, değiştirilmesi

ve izlenmesi, bakanlıklar ile kamu ve özel sektör kuruluşları arasında işbirliği ve koordinasyon sağlayarak ilgili konularda karar alma yetkisine sahiptir (Choi K. J., 2019, s. 16).

Bireyler ve Özel Sektör Temsilcileri

Özellikle 2000'li yılların başından itibaren küreselleşme, iletişim teknolojilerinin gelişimi ve yaygın kullanımı, geleneksel kamu diplomasisi anlayışının yerini modern kamu diplomasisi anlayışına bırakması ve kültürel diplomasi faaliyetlerinin özel sektör tarafından yönlendirilen Hallyu merkeze alınarak düzenlenmesi, Kore kültürel diplomasisi içerisinde bireyler ve özel sektör temsilcilerinin başat aktörler arasında yer almalarını sağlamıştır.

2.4. Kore Kültürel Diplomasisi Mevcut Durum, Aksaklıklar ve Potansiyeller

Güney Kore, geçmişte yaşadığı trajedilere rağmen başarılı bir biçimde modernize olmuş, hızlı bir ekonomik büyüme ve demokratikleşme süreci geçirmiş, konsolide bir demokrasiye sahip gelişmiş bir ülkedir. Kore, modern anlamda kamu diplomasisi faaliyetlerine görece geç başlamış ülkelerden biri olsa da günümüzde kamu diplomasisi ve yumuşak gücü ile öne çıkan ülkeler arasında yer almaktadır. Küresel Yumuşak Güç Endeksi 2021 sıralamasında Kore, bir önceki yıla göre üç sıra yükselerek 11. sırada yer almıştır (Brand Finance, 2021). Kore'de 1960'lardan itibaren başlayan kamu diplomasisi çalışmaları içerisinde her zaman en büyük önem kültüre verilmiş, yürütülen çalışmalarla Kore'nin hem yer aldığı coğrafyada hem de küreselde etki alanını genişletecek alternatif bir güç kaynağına sahip olması hedeflenmiştir (Lee S. J., 2009). Orta ölçekli bir güç olan Kore, Çin ve Japonya gibi büyük güçlerle rekabet ederken sert güç unsurları bakımından yaşadığı kaynak eksikliğinin telafisi için yumuşak güce yönelmiş,"kültürel diplomasi"yi ülkenin niş diplomasisi olarak kabul etmiştir (Ayhan, 2017, s. 22). Mevcut konjonktür içerisinde kültürel diplomasi Kore'nin küresel ve bölgesel düzeyde etkisinin artırılması için alternatif bir güç kaynağı olarak kullanılmaktadır.

Tez çalışmasının önceki bölümlerinde ayrıntılı bir biçimde anlatıldığı özellikle son yirmi yılda küresel bir fenomen haline gelmiş olan Hallyu akımı ile entegre bir biçimde yürütülen kültürel diplomasi çalışmaları Kore'nin dünya ile olan bağını geliştirmiş, Lee'nin de belirttiği gibi Kore'nin imajını yükselterek, birçok siyasi ve ekonomik hedefe ulaşılması için yaratıcı bir şekilde harekete geçirilip kullanılmış ve uluslararası düzeyde yumuşak gücüne katkıda bulunmuştur (2009, s. 123). Hallyu'nun da etkisi ile çok sayıda ülke ve topluma ulaşan Kore, bugün dünya üzerinde 190 ülke ile diplomatik ilişkiler kurmuş olan, kalıcı 114 büyükelçiliği, 45 konsolosluğu ve 5 temsil ofisi bulunan, diplomatik ilişkiler bakımından güçlü bir ağa sahip olan bir ülkedir. Ayrıca, 31 yabancı ülkede 41 Kore Kültür Merkezi ve 90'dan fazla Kral Sejong Enstitüsü ile yurt dışında aktif bir biçimde kültürel diplomasi

faaliyetleri sürdürmekte ve tüm dünya ülkeleriyle dostane ilişkilerini geliştirmektedir (Kore Kültür Merkezi, 2018).

Kore kültürel diplomasisi, kapsamlar, mesajlar, hedefler ve kanallar açısından son yıllarda oldukça çeşitlenmiştir. Kültürel diplomasi ve kültür endüstrisinin iç içe geçtiği eşsiz örneklerden biri olan Kore kültürel diplomasisi, klasik ulusal markalaşma, çıkarların korunması, yabancı devletlerle iyi ilişkilerin geliştirilmesi, kültürler arası iletişim sağlanması kaygılarının yanı sıra kültür endüstrisinin tanıtımı, gelişimi ve desteklenmesi kaygılarını da taşımaktadır. Kültür endüstrisinin ülke ihracatı üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda kültürel diplomasi faaliyetlerinin doğrudan ekonomik kaygılar taşıdığı da söylenebilmektedir. 1998 yılında 188,9 milyon dolar olan kültürel mal ve hizmet ihracatı katlanarak artmış; 2019'da 12,3 milyar dolara ulaşmıştır (Mosler, 2022, s. 14-15). Bugün Hallyu, Avrupa'dan Asya'ya, Amerika'dan Orta Doğu ülkelerine kadar dünyanın hemen hemen bütün bölgelerini kapsayan geniş bir etki alanına sahiptir. Kore'nin kültürel diplomasideki en büyük başarısı evrensel normları ve popüler kültür öğelerini hızlı bir biçimde yaratıcı içerik endüstrisi ve kültürel çalışmalarına entegre ederek yabancı halklarla ortak bir paydada buluşabilmesi ve küresel bilgi ve iletişim çağında, diplomasinin ulusal hükümetlerin faaliyetlerinin ötesinde olduğunun bilinciyle sivil toplum, bireyler ve özel sektörü de diplomatik süreçlerin önemli aktörleri olarak kabul etmesi olmuştur.

Hallyu'nun, Kore kültürel diplomasisini teşvik etme konusunda olumlu bir etkisi ve potansiyeli olduğu açıktır ancak tüm bunların yanında Kore kültürel diplomasisinde eksiklik ve aksaklıklar da mevcuttur. Bunlardan en öne çıkanı kültürel diplomaside büyük çoğunlukla özel sektörün ürettiği kültürel içeriklerin egemen olmasıdır. Hükümet bu noktada özel sektöre güvenme eğilimi gösterse de somut bir plan ve strateji oluşturulması ve mevcut içeriklerin bu strateji ve politikalara uygun olarak kültürel diplomasi süreçlerine entegre edilmesi beklenmektedir aksi takdirde özel sektörün koşullarına karşı savunmasız kalınabilir (Cho, 2012, s. 7). Bu kapsamda 2011 yılında MOFA içerisinde yaşanan dönüşümler, 2016 yılında kabul edilen Kamu Diplomasisi Yasası önemli adımlar olsa da problemlerin çözümü için yeterli görülmemektedir. Ancak kültürel diplomasi faaliyetlerinde yukarıdan aşağıya tek taraflı katı bir yaklaşımdan kaçınılması elzemdir. Aksi takdirde bu katı hiyerarşik yaklaşım çoğunlukla dinamik bir endüstrinin yaratıcılığına bağlı olarak sürdürülen kültürel diplomaside kaçınılmaz olarak sınırlamalar yaratacaktır. Bu nedenle, yaratıcı endüstrilerin farklı dinamizmini tanıyan bir strateji geliştirilmesi gerekmektedir (Istad, 2016, s. 63-65). Kültürel diplomasi aktörleri arasında sistematik bir işbirliği ve koordinasyonun mevcut olmaması da kültürel diplomasinin uygulanması noktasında zorluklar yaratmaktadır. Ayrıca kamu diplomasisi stratejileri ve kültür politikalarında sürekliliğin olmaması büyük bir dezavantaj olarak görülmektedir. Kamu diplomasisinin uzun vadeli stratejiler sonucu avantaj sağlayan bir süreç olduğu göz önünde bulundurulduğunda özellikle son yıllarda seçimler sonrası değişen hükümetlerle birlikte kamu diplomasisi ve politikalarının da değişikliğe uğradığı ve bu

dalgalanmaların kamu diplomasisi üzerinde olumsuz etki yarattığı düşünülmektedir (Lee B. J., 2019, s. 106).

Özetle, kültürel diplomasiyi etkin ve verimli bir biçimde destekleyen, teşvik eden ve koordine eden kamu diplomasisine stratejik bir yaklaşımın hala tam olarak geliştirilemediği öne sürülmektedir. Tüm bu eksikliklere rağmen Kore'nin kültürel diplomasi çalışmaları ülkenin hem uluslararası imajının ve ekonomisinin gelişimi hem de yumuşak gücünün artırılması noktasında oldukça önemli bir faktör olmuş, yabancı devletlerle olan ekonomik ve siyasi ilişkilerinin olumlu yönde seyretmesi için gerekli zemini hazırlamıştır. 2020 yılı itibari ile dünyanın en büyük 11. ekonomisi haline gelmiş olan Kore'nin popüler kültürüne yönelik artan bu uluslararası ilgi, gelecekte de ülkenin ulusal marka değerinin ileriye taşınması ve Kore toplumu, ekonomisi ve kültürünün devam eden başarılı gidişatı için çok daha fazla katkıda bulunma potansiyeline sahiptir (Martin Roll, 2021)**.**

3. BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN KÜLTÜREL DİPLOMASİSİ

3.1. Kamu Diplomasisi Bağlamında Türkiye'nin Kültür Diplomasisi ve Kültür Politikalarının Tarihsel Süreçte Gelişimi

Küreselleşmiş ve karşılıklı karmaşık bağımlılık ilişkilerinin son derece artmış olduğu uluslararası sistem içerisinde meşru bir zemine dayandırılmayan politikaların uygulanabilmesi mümkün olmamaktadır. Bu meşruiyetin sağlanmasında uluslararası toplumun desteği ve onayının alınması en kilit unsur olarak görüldüğünden kamu diplomasisi çalışmaları son yıllarda devletlerin en önem verdiği konular arasında yer almaktadır (Kalın, 2011, s. 5). Türkiye de gelişmiş ülkelere göre kamu diplomasisi çalışmalarına nispeten geç başlamış olsa da özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde bu alanda ciddi çalışmalar yürütmüştür. 1990'lı yılların sonuna kadar hükümetlerin önceliklerini farklı konular oluşturduğundan, kamu diplomasisi alanında oldukça kısıtlı bir çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Ancak özellikle 2000'li yıllardan itibaren küreselleşme ve iletişim teknolojilerinin gelişimi ve yaygınlaşması ile dünya genelinde yumuşak güç unsurlarının yükselişe geçmesi ve Türkiye'nin dışa açılmaya başlaması ile kamu diplomasisi çalışmaları ivme kazanmıştır. Bu çalışmalar içerisinde de önemli bir pay kültürel diplomasiye ayrılmıştır. Türkiye'nin medeniyetlerin ilk olarak ortaya çıktığı bir bölgede yer almasının yanı sıra, Orta Asya merkezli bir Türk kültüründen gelmiş olması, Akdeniz, Karadeniz ve Hint Okyanusu bölgeleri eksenli kültürlerle komşu olması, İslam ve bu bağlamda İran ve Arap kültürlerinden izler taşıması, uzun süredir Batı medeniyetleri ile komşu olup bir batılılaşma süreci yaşaması ve altı yüzyıllık bir medeniyet olan Osmanlı İmparatorluğu'nun kültür mirası üzerine kurulmuş olması sebebiyle geniş ve çeşitlilik barından bir kültürel zenginliğe sahiptir (Tezcan, 2009) ve kültürel diplomasi faaliyetleri bu zenginlik üzerine inşa edilmiştir.

Türkiye her ne kadar modern kamu diplomasisi çalışmalarına nispeten geç başlamış olsa da özellikle ulusun inşası süreciyle beraber ülkenin uluslararası topluma entegrasyonu, batılı bir toplum imajı yaratılması, kültür ve kültürel gelişim, ulusal politikalar içerisinde önemli bir yere sahip olmuştur. Bugünün kamu ve kültür diplomasisi çalışmalarının temeli, ulusun inşası sürecinden itibaren oluşturulmaya başlanmış, hem ülkenin kendi iç dinamikleri hem de küresel değişimlere bağlı olarak gelişim göstermiştir. Tez çalışmasının bu bölümünde Türkiye'nin kamu diplomasisi çalışmaları içerisinde kültürel diplomasinin ortaya çıkışı, gelişimi ve ülkenin süreç içerisinde değişen kültürel politika ve kültürel diplomasi faaliyetleri tarihsel bir bağlam çerçevesinde ortaya konulmuştur.

3.1.1. Ulusun İnşası Sürecinde Diplomasi ve Kültür Politikaları: Mustafa Kemal Atatürk Dönemi (1923-1938)

1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile ulusun inşası sürecine girilmiş, yeni bir devlet olarak uluslararası alanda kabul görmek ve Mustafa Kemal Atatürk'ün ifadesi ile "muasır medeniyet" standartlarına uygun "batılı" bir toplum/ulus yaratılmak istenmiştir ve Atatürk dönemi dış politikası temel olarak "bağımsızlık temelinde revizyonizm", "dengecilik", "batıcılık", "statükoculuk", "esinlenme" ve "fırsatları değerlendirme" ilkeleri üzerine kurulmuştur (Balcı A. , 2017, s. 47). Bu dönemde dış politika adımları, Lozan Antlaşması ile çözülen meselelerde barışın sürekliliğinin sağlanması, çözülemeyenlerin ise barışçıl ve diplomatik yollarla çözüme kavuşturulması üzere atılmıştır. Türkiye'nin mevcut konjonktür içerisinde, bu yıllarda tarafsızlığını korumaya çalışarak denge politikası izlediği ve milli menfaatlere dayalı bir dış politika benimsediği görülmektedir (Dora, 2021, s. 49). Diplomasi ve dış politika kararları temel olarak Atatürk tarafından verilmekte ve cumhuriyetin ilanından önce 1920 yılında kurulmuş olan Dışişleri Bakanlığı'nca yürütülmekteydi.

Kurtuluş Savaşı sırasında Sovyetler Birliği, batılı güçlere karşı Türkiye'ye hem silah ve para yardımı yapmış hem de ülkeyi diplomatik olarak desteklemiştir. Savaş sonrası dönemde Türkiye'nin kapitalist batılı kamp içerisinde yer alması, Sovyetler'de bir rahatsızlık oluştursa da henüz batılı güçlerle problemlerini tam olarak çözemeyen Türkiye, Sovyetlerin desteğini kaybetmemek için siyasal sistem farklılıklarının ilişkilerini etkilememesi gerektiğini vurgulamıştır. Sovyetler de müttefik olarak gördüğü Türkiye'yi batı kampına tamamen kaybetmemek adına iyi ilişkiler sürdürmeye devam etmiş, iki ülke arasında 1925 yılında Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşması ve karşılıklı ticaretin artırılmasını öngören bir antlaşma imzalanmış, ülkeler arası diplomatik ziyaretler gerçekleştirilmiştir (Balcı A. , 2017, s. 50-55).

Bu dönemde İngiltere ile Musul sorunu yaşanmış, sorun Milletler Cemiyeti'ne taşınmış ancak Türkiye'nin Cemiyetin bir üyesi olmayışı ve İngiltere'nin Cemiyet üzerindeki nüfuzu sebebiyle Türkiye'nin aleyhine sonuçlandırılmıştır. Musul sorununun İngiltere lehine sonuçlandırılmasının ardından, Almanya ve İtalya'nın Doğu Avrupa'da ilerleyişi ve yayılmacı politikaları, İngiltere'nin çıkarları için tehdit oluşturmuş, İngiltere de bu dönemde Türkiye ile yakınlaşmıştır. Türkiye de hem İtalya'nın yayılmacılığını dengelemek, hem de ekonomik destek alabilmek adına İngiltere ile iyi ilişkiler geliştirmiştir. Türkiye'nin 1932 yılında Milletler Cemiyeti'ne davet üzerine katılan ilk ve tek devlet olması, uluslararası bir örgütün parçası haline gelmesi dönemin önemli diplomatik gelişmeleri arasında yer almaktadır (Dora, 2021, s. 50). Fransa ile Hatay hususunda yaşanan sorun, Yunanistan'la gerçekleştirilecek nüfus mübadelesi kuralları ve Rum Patrikhanesi'nin Türkiye'deki mevcudiyetine ilişkin anlaşmazlıklar, İtalya'nın Akdeniz ve Balkan'lardaki yayılmacı politikaları sebebiyle yaşanan sorunlar bu dönem dış politikasının sorunlu alanları olmuştur. Ancak bu problemler çatışmalardan uzak

kalınarak diplomatik yollar ve yapılan anlaşmalar aracılığıyla çözümlendirilmiştir. Türkiye'nin Balkan Antantı ve Sadabad Paktı'na katılması ve Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin kabulü dönemin önemli gelişmeleri arasında yer almaktadır (Al, 2014, s. 79-90).

Bu dönemde geleneksel diplomasiye bağlı kalınarak modern anlamda kamu diplomasisi çalışmaları yürütülmemiş olsa da uluslararası alanda batılı, gelişime açık ve barışçıl bir ülke imajı çizilmeye odaklanılmış, uluslararası sisteme entegre olmak istenildiği vurgulanmış ve kültürel faaliyetler ön planda tutulmuştur. Milli bir kültürün, modern bir toplumun gerekli bir unsuru olduğunu kabul eden Mustafa Kemal Atatürk, cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren sosyal ve kültürel gelişimin sağlanması adına önemli adımlar atmış, kültürel politikalar geliştirmiştir. Atatürk, modern bir kültür altyapısının inşası için kılık kıyafetten alfabeye, hukuk sisteminden eğitim sistemine kadar birçok alanda inkılâplar gerçekleştirerek çok sayıda yeni kurumun açılmasını sağlamış, millilik ve modernlik üzerine kurgulanan yeni bir "milli kimlik" ve "milli kültür"ün geliştirilmesi için çalışmalar sürdürmüştür. Bu yeni batılı, modern ve gelişime açık milli imajın evrensel boyuta taşınabilmesi ve uluslararası alanda kabul görebilmesi için önemli uluslararası faaliyetler düzenlenmiştir.

Bu dönemde yapılan önemli uluslararası kültürel faaliyetlerden biri, Türkiye hakkında önyargıların kırılması adına, Türkleri, Türk ürünlerini ve Türk değerlerini batılı ülkelere tanıtacak seyyar bir sergi kurulması olmuştur. Cumhuriyetin kuruluşundan üç yıl kadar sonra yola çıkan Karadeniz Vapuru ile 86 gün boyunca kıyı kıyı dolaşılmış, 12 ülkede 16 şehir ziyaret edilerek aralarında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğundan haberi dahi olmayan topluluklara Türkiye'nin modern yüzü, ürünleri ve değerleri tanıtılmıştır. Gemide özel davetler verilip, balolar ve sergiler düzenlenmiştir. Vapur'un mimarlar, öğretmenler, bestekârlar, sanatçılar, ressamlar, milletvekilleri, genç tercümanlardan oluşan kadın ve erkek 185 yolcusu, Türk insanının modern yüzünün ve Türkiye'nin çağdaş bir ülke olduğunun tanıtılmasında önemli rol oynamıştır (Dora, 2021, s. 54). Kitle iletişim araçlarının oldukça kısıtlı olduğu, kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi çalışmalarının dünya genelinde neredeyse hiç gerçekleştirilmediği bu dönemde, yapılan bu tanıtım faaliyetleri hem çağının ilerisinde bir uygulama olması hem de Türkiye'nin kültürel diplomasi çalışmalarının ilk örnekleri olarak kabul edilebilecek niteliklere sahip olması sebebiyle büyük önem taşımaktadır.

Atatürk tarafından Türk halkının sosyal ve kültürel olarak gelişimi modern bir toplum ve milli bir kültür yaratılması için elzem olarak görülmüş ve eğitim konusunu oldukça önemsenmiştir. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile birlikte eğitim ve öğretim birleştirilmiş, 1924 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) kurulmuş, ilköğretim zorunlu kılınmış, Millet Medreseleri açılmıştır. Halkın yapılan inkılâplara ayak uydurmasının ve kültürel gelişiminin sağlanması için Türk Ocakları ile başlanan halkın eğitilmesi misyonu, 1932 yılında Halkevleri açılmasıyla devam etmiş, bu merkezlerde sosyal ve kültürel çok sayıda aktivite düzenlenmiş ve çeşitli eğitimler verilmiştir (Uluskan, 2010, s. 34). Atatürk'ün kültür

politikaları kapsamında, 1924 yılında Türk kültürü ve tarihinin araştırılması ve tanıtılması, küresel olarak Türk dünyasına olan bakış açısının değiştirilmesi, Türklük şuurunun geliştirilmesi, Türk coğrafyasının ve etnografyasının tanıtılması amacıyla Türkiyat Enstitüsü kurulmuştur. Bu kurumun yurt dışındaki benzer kurumlarla temas kurarak uluslararası bir ilim merkezi işlevi görmesi hedeflenmiştir. 1931 yılında ise Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu kurulmuş, Türk tarihi ve Türkçe üzerine çok sayıda kurultay düzenlenmiş ve araştırmalar yapılmıştır (Dora, 2021, s. 45).

Atatürk döneminde, Hakimiyet-i Milliye, İrade-i Milliye ve Anadolu Ajansı (AA) gibi basın yayın organları, ülkenin vermiş olduğu kurtuluş mücadelesinin hem yerli hem de yabancı kamuoyuna aktarılması ve savaş sonrası süreçte gerçekleştirilen inkılapların toplum geneline anlatılmasında önemli rol oynamıştır (Yıldırım G. , 2017, s. 229). Yapılan bu çalışmalar propaganda yöntemleri içerdiği ve yabancı halkların bilgilendirilmesini de hedeflediği için geleneksel bir kamu diplomasisi çalışması olarak kabul edilebilmektedir. Bu dönemde gazete ve dergilerin sayısı hızla artmış, Türkçe dışında Fransızca ve İngilizce yayınların da (La Turquie Kemaliste, L'art Turc, La guerre de I'independance Turquie vb.) yapılmaya başlanmasıyla birlikte uluslararası çapta Türkiye'ye ilgi artmış çok sayıda ünlü yazar Türkiye'yi ziyaret ederek ülke hakkında makaleler yayınlamış, Vue, The Financial Times, I'İllustrée, Leipziger İllustrierte gibi dergilerde Türkiye için özel sayılar hazırlanmıştır (Uluskan, 2010, s. 137). Tüm bu gelişmeler Türkiye'nin tanıtımına katkı sağlayarak, ülkenin uluslararası alanda itibarını artırmıştır. Ancak Şeyh Said İsyanı ve muhalif seslerin yükselmesi gibi olayların akabinde çıkartılan Takrir-i Sükûn Kanunu ve ardından 1931 yılında çıkartılan Basın Kanunu ile basın, sıkı bir biçimde kontrol altına alınarak, denetim ve sansür uygulanmaya başlanmış ve oluşan demokratik hava olumsuz etkilenmiştir.

Atatürk döneminde, güzel sanatlara oldukça önem verilmiş, güzel sanatların bir ülkenin kültürünün vazgeçilemez bir parçası olduğu vurgusuyla, 1927 yılında Türk Güzel Sanatlar Birliği kurulmuştur. Bu birlik aracılığı ile müzik, edebiyat, resim, tiyatro, heykeltıraşlık gibi alanlarda eğitimler verilmesi, sergiler, konferanslar ve konserler düzenlenmesi sağlanmıştır. Atatürk, Türk müziğinin geliştirilmesi ve küresel boyuta ulaştırılması için çalışmalar yürütmüş, yaptığı en zor inkılâbın "Musiki inkılâbı" olduğunu ifade ederek, hem geleneksel Türk müziği ezgileri hem de batının çok sesli müziğinden izler taşıyan milli bir musiki yaratma çabası içerisine girmiştir (Yıldırım G. , 2017, s. 234). Musiki Muallim Mektebi'nin kurulması, 1933 yılında ilk müzik kongresinin düzenlenmesi, Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası'nın kurulması ve Ankara Devlet Konservatuarı'nın açılması Türk müziğinin geliştirilmesi noktasında önemli adımlar arasında yer almaktadır. Bu dönemde uygulanan kültür politikaları içerisinde tiyatro da ayrı bir önem görmüş, tiyatro aracılığı ile halkın kültür seviyesinin yükseltilmesi, ulusal tiyatronun geliştirilmesi, Atatürk ilkelerinin tiyatro sahnelerinde yansıtılması ve halkın tiyatrolar aracılığıyla eğitilmesi sağlanmıştır (Uluskan, 2010, s. 422-425). Sinema

ise teknolojik altyapı yetersizlikleri sebebiyle oldukça sınırlı bir gelişim göstermişse de çekilen az sayıda filmle halkın eğitilmesi hedeflenmiştir. Atatürk'ün 1932 yılında çekilen ve Kurtuluş Savaşı'nı konu alan "Bir Millet Uyanıyor" isimli filmin bir sahnesi için kamera önüne geçmesi sinemaya verdiği önemin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Uluskan, 2010, s. 492).

Atatürk tüm bu kültürel gelişim politikalarını uygularken, hem milli kültürel değerlerin hem de batılı, evrensel değerlerin gözetilmesine ehemmiyet vermiş, bu sentez yoluyla ülkenin milli değerleri korunurken aynı zamanda da küresel sisteme entegrasyonun kolaylaştırılması hedeflenmiştir. Bu dönemde milli kültürün geliştirilmesi ve güçlendirilmesi kadar bu değerlerin yabancı toplumlara ulaştırılması ve karşılıklı kültürel alışverişin sağlanması istenmiş ve ülkenin uluslararası tanınırlığı ve prestijinin artırılması hedeflenmiştir. Cumhuriyetin ilanı ve sonrasında yaşanan hızlı modernleşme sayesinde uluslararası alanda dikkat çeken Türkiye'ye çok sayıda yabancı devlet ilgi göstermiş ve devlet başkanları resmi ziyaretlerde bulunmuşlardır. Bu dönemde yurt dışına eğitim almaları için öğrenciler gönderilmiş, bu öğrenciler aracılığıyla ülkelerdeki bilimsel ve kültürel çalışma yöntemleri ve kurumları örnek alınmış, uluslararası kongrelere ve toplantılara katılım sağlanmış, yurtdışında Türk müziğinin tanıtılması için konserler düzenlenmiş, Türk edebi eserleri yabancı dillere çevrilerek yurtdışında tanıtılmış, çeşitli konularda uluslararası konferanslar ve kültürel etkinlikler düzenlenmiş, yurt içi ve yurtdışında sergiler açılmış ve Türk eserlerinin tanıtımı sağlanmıştır (Yıldırım G. , 2017, s. 240-249). Savaştan yeni çıkmış, oldukça kısıtlı imkânlara ve bütçeye sahip olan Türkiye'nin bu dönemde kültürel diplomasi faaliyetleri oldukça sınırlı kalmış olsa da, Atatürk'ün başarılı inkılâpları sayesinde hem yerel hem de evrensel değerleri barından bir "milli kültür"ün temeli oluşturulmuş, ülkenin uluslararası itibarı ve imajı yürütülen çalışmalar ile geliştirilmiştir.

3.1.2. İkinci Dünya Savaşı Gölgesinde Diplomasi ve Kültürel Politikalar: İnönü Dönemi (1939-1950)

1938 yılında Atatürk'ün hayatını kaybetmesiyle İsmet İnönü Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından cumhurbaşkanı seçilmiştir. Bu gelişmenin ardından Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Olağanüstü Kongresi toplanmış ve Kongre'de İnönü oybirliği ile partinin "değişmez genel başkanı" olarak seçilmiş ve "milli şef" unvanı kazanmıştır (Dikici, 2008, s. 163). Böylece tek partili rejimle yönetilen ülkede, İnönü'nün devlet yönetiminin her alanında bizzat ve doğrudan doğruya etkili olduğu bir dönem başlamıştır. Bu dönem dış politikası tamamen İnönü'nün kararları çerçevesinde şekillendirilmiş, Dışişleri Bakanlığı İnönü'nün kararlarını izlemek ve uygulamaktan sorumlu iken, Meclis ve Bakanlar Kurulu gibi yapılar birer onaylama mekanizmaları haline gelmiş, hukuki varlıkları dışında bir işlevleri kalmamıştır (Balcı A. , 2017, s. 77-78). Bu dönemde politikalar Atatürk'ün

belirlemiş olduğu ilkeler çerçevesinde başlatılan inkılâpların devam ettirilmesi ve geliştirilmesi üzerine kurulmuşsa da önemli farklılıklar görülmektedir.

1939 yılında II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle birlikte Türkiye dış politikası da bu önemli gelişme çerçevesinde şekillendirilmiş, "aktif tarafsızlık" ve "güç dengesi" politikaları dönemin öne çıkan dış politika ilkelerinden olmuştur. İnönü bu dönemde başarılı bir tarafsızlık politikası izlemiş, savaşa dâhil olmamak için savaşan ülkelerle ittifaklar kurarak bir denge politikası uygulamıştır (Balcı A. , 2017, s. 75). Savaş süreci boyunca savaşan ülkeler tarafından savaşa çekilmeye çalışılmışsa da Türkiye, kararlı duruşunu sürdürerek savaş dışı kalmayı başarmış, ancak dış politikasını güçlendirmek için bu ülkelerle diplomatik ilişkilerini sürdürmüştür. İngiltere ve Fransa'yla imzalanan Üçlü İttifak Antlaşması, Almanya'yla imzalanan "Saldırmazlık Paktı", ABD'nin "Ödünç Verme ve Kiralama Kanunu" çerçevesinde Türkiye'ye yardımlarda bulunması önemli gelişmeler arasında yer almaktadır (İlyas & Turan, 2012, s. 321-325). Savaşın galiplerinin "Müttefikler Cephesi" olduğu kesinleştiğinde yani savaşın son ayları yaşanırken, Türkiye kurulacak yeni düzen içerisinde yerini almak ve elini güçlendirmek adına Almanya'ya karşı savaş ilan etmiş ve fiilen savaşın içerisinde yer almadan, savaştan galip çıkan devletlerden biri olmuştur (Akıncı & Usta, 2016, s. 279-280).

İnönü dönemi 1939 ve 1945 yılları arasında II. Dünya Savaşı gölgesinde sürdüğünden öncelik her zaman güvenlik ve denge politikalarına verilmiştir. Tek adam rejiminin sürdürüldüğü bu dönemde her türlü diplomatik adım İnönü'nün inisiyatifinde gerçekleştirilmekteydi. Atatürk döneminden itibaren Takrir-i Sükun Kanunu ile denetim altında tutulan basın, yeni düzenlemelerle tamamen kontrol alınmıştır. Özellikle dış politika ile ilgili her türlü yayın denetlenmekte, hangi haberlerin yayınlanacağı AA tarafından belirlenmekteydi (Balcı A. , 2017, s. 78-79). Basın üzerindeki bu sıkı denetim ve sansür uygulamaları dış politika kararları üzerine gelebilecek eleştirilerin önüne geçilmesini sağlasa da demokratik olmaması açısından eleştirilen bir durum yaratmıştır. Bu dönemin en önemli kültürel gelişmelerinden biri 1938 yılından itibaren kurulması planlanan Köy Enstitüleri'nin 1940 yılında kurulmaya başlanması olmuştur. Bu enstitülerin amacı köylerde yaşayan halkın eğitilerek, modern süreçlere ve yapılan inkılâplara uyum sağlayabilecek, devletin beklentilerine adapte olabilecek, sosyal ve kültürel olarak gelişmiş bir toplum oluşturulması olmuştur (Uluskan, 2010, s. 70).

Eğitim, Atatürk döneminde olduğu gibi İnönü döneminde de kalkınma ve modern bir toplum oluşturulmasının temeli olarak görülmüş, okuma yazma oranının artırılması, kız ve erkek çocuklarının eğitim almalarının sağlanması için bir seferberlik ilan edilmiştir. Özellikle kırsal bölgelerde çok sayıda okul açılmış, Köy Enstitüleri eğitim seferberliği içerisinde aktif olarak kullanılmıştır. Atatürk döneminde laik-milliyetçilik ekseninde yürütülen eğitim anlayışı, İnönü döneminde laik-hümanist eksene kaydırılmış, millilik vurgusundan çok evrensellik ve hümanizm vurgusu yapılmış, çok sayıda yabancı eser Türkçeye çevrilerek evrensellik ve hümanizm duygusunun geliştirilmesi istenmiştir. MEB

tarafından okullarda batılılaşma ekseninde verilen eğitimlerde Roma ve Yunan medeniyetlerine yer verilmesi, Orta Asyacılıktan ziyade Avrupalılık duygusunun geliştirilmesi ve Türk tarihi kadar dünya tarihinin de anlatılması sağlanmıştır. Atatürk döneminde başlatılan inkılâpların ilerletilmesi ve halkın bu yeniliklere uyumunun sağlanması kültürel politikaların öncelikleri arasında yer almıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu kapsamında yapılan alfabe devriminin desteklenmesi ve halkın yeni alfabeye alıştırılması için Arapça her türlü yayının ve eğitimin yasaklanması, ezanın zorunlu olarak Türkçe okutulmaya başlanması, laiklik açısından önceki döneme göre daha radikal kararların alındığı bir döneme girildiğinin göstergesi olarak kabul edilmektedir. Atatürk döneminden devralınan laikleşme mirası korunarak bu uygulamalarla daha da geliştirilmiş, laikliğe karşı ortaya çıkabilecek hiçbir oluşuma fırsat verilmemiştir. Halkevlerinde dini her türlü yayın yasaklanmış, sosyal devrimlerin benimsetilmesi ve modernliğin sağlanması için sanatsal ve kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilmesine öncelik verilmiştir (Dikici, 2008, s. 164-185).

II. Dünya Savaşı sonrası dönemde dünyanın "demokratik" ve "komünist" olarak iki kampa bölündüğü süreç içerisinde, Türkiye'de de demokratikleşme dalgasının ve liberalizmin etkileri görülmeye başlanmıştır. Uluslararası sistem içerisinde, demokratik ve modern bir devlet olarak gelişmiş batılı ülkelerin yanında yer alınabilmesi ve Birleşmiş Milletler (BM)'e kurucu üye olunabilmesi için çok partili sisteme geçilmesi adına gerekli düzenlemeler gerçekleştirilerek, ülkenin zamanın değişen koşullarına ayak uydurması sağlanmıştır. 1946 yılında Celal Bayar önderliğinde Demokrat Parti (DP)'nin kurulması ile de çok partili sisteme geçilmiştir. Aynı yıl itibari ile "Milli Şef" ve "Değişmez Başkan" unvanları da CHP parti tüzüğünden çıkartılmıştır (Akıncı & Usta, 2016, s. 180-184). 1950 yılında yapılan seçimlerde DP'nin seçimi kazanması ile CHP iktidarı son bulmuştur.

İnönü dönemi, II. Dünya Savaşı gölgesinde geçtiğinden, dış politika çoğunlukla güvenlik ve denge unsurları üzerine kurulmuş, ülkeler ile geleneksel diplomasi yöntemleri kullanılarak ilişkiler geliştirilmiştir. İnönü ise bir lider olarak bu diplomasi süreçlerinin her aşamasında etkili bir rol üstlenmiştir. Kamu diplomasisi ve kültürel faaliyetler oldukça kısıtlı olsa da yurt içinde kültürel politikalar aracılığıyla toplumsal gelişimin ve inkılâpların devam ettirildiği gözlemlenmektedir. II. Dünya Savaşı'ndan yara almadan çıkmayı başaran Türkiye, bu süreçte halkın eğitim düzeyinin yükseltilmesi, çok partili sisteme geçilerek demokrasinin geliştirilmesi, BM'ye kurucu üye olunması gibi önemli diplomatik başarılara imza atmıştır. 1923'ten 1950 yılına kadar olan süreç, atılan adımlar ve geliştirilen politikalar göz önünde bulundurulduğunda genel itibari ile "ulusun inşası ve yeniden yapılanma" dönemi olarak kabul edilmektedir.

3.1.3. Çok Partili Dönemde Diplomasi ve Kültürel Gelişim: Demokrat Parti Dönemi (1950-1960)

II. Dünya Savaşı sonrası değişen güç dengelerinin ardından liberal anlayışın yükselişe geçmesi ve Türkiye'nin 1946 yılında çok partili döneme geçilmesi sonrası, 1950 yılında yapılan seçimlerde DP tek başına iktidar olmuş ve 27 yıllık CHP iktidarı son bulmuştur. DP hükümetinde Celal Bayar cumhurbaşkanlığı görevini üstlenirken Adnan Menderes başbakanlık görevini icra etmiştir. Soğuk Savaş koşullarının hüküm sürdüğü bu dönemde uluslararası sistem içerisinde, Türkiye'nin çıkarları genel itibari ile batılı devletlerle özelde ise ABD'nin çıkarlarıyla özdeşleşmiş, cumhuriyetin kuruluşundan beri Avrupa eksenli olarak yürütülen batıcılık anlayışı Menderes döneminde ABD eksenine kaydırılmış ve dış politikada "aktif Amerikacılık" politikaları uygulanmıştır (Balcı A. , 2017, s. 101-103).

1949 yılında patlak veren Kore Savaşı, batıya bağlılığın kanıtlanması ve NATO'ya üyelik sürecinin kolaylaştırılması için bir fırsat olarak değerlendirilmiş ve Menderes hükümeti BM'nin yardım çağrısına ABD'den sonra en hızlı yanıt veren ülke olmuş ve meclisin onayı dâhi alınmadan bu savaşa asker gönderilmiştir. Ayrıca savaş sürecinde diplomatik yollarla Güney ve Kuzey Kore arası çatışmanın sonlandırılmasını amaçlayan "BM Kore Uzlaştırma Komisyonu" içerisinde aktif bir rol üstlenilmiş, bu adımlar sayesinde Türk diplomat Kasım Gülek, Komisyon Başkanı seçilmiştir (Balcı M. , 2015, s. 103). 1952 yılında Türkiye'nin NATO'ya üyeliği ile birlikte aktif Amerikacılık ve Batı ile müttefiklik anlayışı pekiştirilmiş ve Soğuk Savaş sürecinde Türkiye, Sovyetler Birliği'ne karşı ABD'nin ileri karakolu haline gelmiş, Sovyet tehdidine karşı Batılı savunma güçlerine katılarak kendi güvenliğini güvence altına almıştır (Al, 2014, s. 127). Türkiye'nin ABD ve Batı eksenli politikaları ve NATO üyeliği sebebiyle "komünist" kampla ilişkileri siyasi olarak oldukça gergin bir biçimde devam etmiştir. Bu dönem genel itibariyle, dış politikanın tek yönlü ve tek boyutlu olduğu ve önceki dönemlerden farklı olarak, Dışişleri Bakanlığı görevini üstlenen Fuat Köprülü (1950-1957) ve Fatin Rüştü Zorlu (1957-1960)'nun dış politika kararları ve süreçler üzerinde etkili olduğu bir dönem olmuştur (Balcı A. , 2017, s. 121).

DP iktidarı tarafından iktisadi kalkınma ve ekonomi alanı en öncelikli ulusal konular olarak kabul edilmiştir. Menderes döneminde, önceki dönemlerde sosyal ve kültürel hayata dair yapılan düzenlemelerin bazıları toplumsal yapıya uymadıkları iddiası ile kaldırılmıştır. Bu bağlamda Arapça ezan okunması yasağı kaldırılmış, CHP'ye bağlı kuruluşlar olarak görülen Köy Enstitüleri ve Halkevleri kapatılmıştır. Menderes yönetimi tarafından İslam bir milli kimlik öğesi olarak ön plana çıkartılmış ve kültür politikaları üzerinde Türk-İslam sentezi bir yaklaşım etkili olmuştur. Bu dönemde geleneklere, maneviyata ve ahlaki değerlere yapılan vurgu, muhafazakâr bir yönetimin ortaya çıktığının göstergeleri olarak kabul edilmektedir. Ancak kültür genel itibari ile bu dönemde öncelikli bir konu olarak hükümetin gündeminde çok fazla yer almamıştır (Gençkaya & Demirci, 2018, s. 64).

Uluslararası kültürel ilişkiler de tıpkı dış politika gibi batı eksenli olarak sürdürülmüştür. Bu dönemde İngiltere, Fransa ve ABD ile kültürel ilişkiler geliştirilmiş, 1952 yılında Fransa ile 1957'de

İngiltere ile kültürel ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla anlaşmalar imzalanmıştır. Fransa ile yapılan anlaşmanın hemen ardından kültürel bir program düzenlenmiş, 1953 yılında Louvre Müzesi'nde iki aylık süreyle devam edecek bir Türk Sanat Sergisi açılmış, Fransa Türkiye'ye 100 adet Fransızca kitap göndermiştir. Türk- İngiliz Dostluk Derneği ve İngiliz Kültür Heyeti tarafından 1 hafta süreli Türk-İngiliz Kültür Haftası düzenlenmiş, Kraliyet Operası ve Türk Devlet Operası sanatçıları iki ülkede de performanslar sergilemiş ve tiyatro gösterileri düzenlenmiştir. Bu dönemde Ankara'da Türk-İngiliz Müzikleri festivali ve çok sayıda farklı festival düzenlenmiştir (Kasalı, 2016, s. 164).

1955 yılında kültürel gelişimin desteklenmesi amacıyla MEB'e bağlı olarak Türk Kültür Ocakları kurulmuş, bu kurumlar aracılığıyla yetişkinlerin eğitilmesi, güzel sanatların ve yabancı devletlerle olan kültürel ilişkilerin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Sanatçıların bireysel olarak açtığı sergi ve galerilerin sayısında büyük bir artış yaşanmış, İş Bankası, Ziraat Bankası, Merkez Bankası ve Yapı Kredi Bankası gibi büyük bankalar kültür ve sanat alanına yatırımlar yapmış ve kültürel faaliyetlere sponsor olmuşlardır. Devletler arası geliştirilen kültürel ilişkiler sonucu, Avrupa ve ABD'de etkili olan soyut sanat akımları Türkiye'de de etkili olmaya başlamış, toplum için sanat anlayışından sanat için sanat anlayışına doğru bir kayma yaşanmıştır. Türkiye bu dönemde küresel akımlardan etkilenmeye başlamıştır. Bu dönemde açılan dört üniversite (Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi) de batılı kültürün etkisi açıkça görülmüş, bu üniversitelere 41'i ABD'den olmak üzere toplam 44 yabancı öğretim üyesi getirilmiş ve bu üniversitelerden öğretim üyeleri de yabancı ülkelere gönderilmiştir (Kasalı, 2016, s. 169-170).

DP döneminin en önemli yönlerinden biri 1950 yılında çıkarılan Basın Kanunu ile basın ve ifade özgürlüğünün geliştirilmesi ve sansürün kaldırılması olmuştur. Menderes, iktidarının ilk yıllarında basın ile iyi ilişkiler içerisinde bulunmuş ve basının desteğini kazanmıştır. Ancak 1954 yılında yapılan yeni düzenlemelerle iktidarın ilk yıllarında sağlanan özgürlük ortamı yavaş yavaş yeniden kısıtlanmaya başlanmıştır. Bu kısıtlamaların nedeni ekonominin olumlu seyrinin azalmaya başlamasıyla ortaya çıkan muhalif seslerin susturulmak istenmesi olmuştur. 1955 yılında yaşanan 6-7 Eylül Olayları[12]'nın suçlusu olarak basının görülmesi ile de Menderes iktidarı, basın üzerinde ağır baskı ve sansür uygulamaya başlamıştır. 1957 yılından sonra ise ekonomik düzensizlik, Türk Lirası'nın büyük değer kaybı, dış borçların ödenememesi gibi sebeplerle yaşanan iktisadi sıkıntılar, siyasi gerginlikler ve DP'nin oy kaybetmesi gibi sebeplerle basına uygulanan sansür ve baskı uygulamaları oldukça sertleşmiştir (Bulunmaz, 2012, s. 208-210; Kaya & Emre, 2010, s. 100-105).

[12] 6 Eylül 1955'te Selanik'te bulunan Atatürk'ün doğduğu evin, Yunanlılar tarafından bombalandığı iddiasının basında yer alması ile başta İstanbul olmak üzere birçok ilde bulunan Rum azınlıklara karşı halk tarafından düzenlenen saldırıları ifade etmektedir.

DP iktidarının son yıllarında Soğuk Savaş koşullarının yumuşamaya başlaması, diğer NATO üyesi ülkelerin Sovyetlerle ilişkilerini geliştirmeleri ve Türkiye'nin ABD için eskisi kadar stratejik bir öneme sahip olmadığının düşünülmesi üzerine, dönemin Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu inisiyatifiyle Sovyetler Birliği ve Tarafsızlar Bloğu'na karşı ılımlı bir tutumla yaklaşılmaya başlanmış ve batıdan kopmadan çok taraflı bir dış politika izlenmeye çalışılmıştır. Bu politikaların amaçları ABD'ye olan bağımlılığın azaltılması, batıya karşı elin güçlendirilmesi ve dar bir boğaza giren ekonomi için yeni işbirliği imkânlarının sağlanmak istenmesi olmuştur. Sovyetler Birliği de bu yakınlaşma adımlarına olumlu yanıt vermiş, 1960 yılında diplomatik ziyaretler gerçekleştirilmesi için kararlar alınmıştır. ABD ise yakınlaşmadan rahatsızlık duymuş, Sovyetler'in Türkiye üzerinde nüfuzunu artırmasını istememiştir. Tüm bu gelişmeler yaşanırken 27 Mayıs 1960 yılında askeri cunta Türkiye'de yönetime el koymuş ve Menderes yönetimi sonlandırılmıştır (Seydi, 2011, s. 15).

3.1.4. Askeri Vesayet Döneminde Diplomasi ve Kültür (1960-1973)

1960 yılında yapılan askeri darbenin ardından, yapılan seçim sonrası yönetim, 1961 yılı itibari ile sivil yönetime bırakılmışsa da Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK)'nin politik alanı sürekli olarak kontrol altında tuttuğu bir "vesayet demokrasisi" dönemi yaşanmış, ordunun faaliyetlerinin eleştirilmesi yasaklanmış ve seçilen hükümetler ordunun sınırlarını çizdiği bir politik düzlemde faaliyetlerini sürdürmüşlerdir (Balcı A. , 2017, s. 133-135). Bu dönemde çıkartılan 1961 Anayasası ile ordunun politik süreçlere müdahalesi yasal bir zemine oturtulmuş ve politik süreçlerin özellikle de dış politikanın ordu tarafından yönlendirilmesinin ve takibinin sağlanması için Milli Güvenlik Kurulu (MGK) kurulmuştur. Ayrıca anayasa çerçevesinde Cumhuriyet Senatosu kurulmuş bu Senato içerisinde Milli Birlik Komitesi üyeleri daimi üye yapılmış böylece halk tarafından seçilen vekillerin bulunduğu Millet Meclisi, içerisinde çok sayıda atanmış asker bulunan bu Senato tarafından sıkı bir biçimde denetlenmiştir. 1965 yılında yapılan seçimlerin ardından TSK siyasi olarak geri planda dursa da iktidara gelen Süleyman Demirel yönetimi TSK'yı karşısına almamak için çizilen sınırlar içerisinde faaliyetlerini sürdürmüş, dış politikadan ziyade ekonomi ve iç siyasete odaklanmıştır. 1971 yılında siyasete tekrar müdahalede bulunan ordunun politik ve sivil alandaki mutlak etkisi 1973 yılında kadar devam etmiştir (Erdağ & Kardaş, 2012, s. 69-72).

1961 Anayasası belli oranda bir özgürlük ortamı sağlamış, dış politika yapımında basın ve kamuoyunun etkisi görülmeye başlanmıştır. Ülkede yaşayan insanlar dış politika ve Türkiye'nin verdiği kararlardan önceki dönemlere kıyasla daha fazla haberdar olmuş ve dış politika kamuoyunda tartışılır hale gelmiştir. Bu dönemde yaşanan Küba füze krizi, Kıbrıs meselesi ve sonrasında ABD'den gelen Johnson Mektubu ve ekonomik yardımların kesilmesi dış politika kararları üzerinde etkili olmuştur. Tek yönlü dış politika ve ABD'nin Türkiye üzerindeki nüfuzu kamuoyu tarafından da eleştirilmeye

başlandığından, çok yönlü ve çok taraflı bir dış politika anlayışı geliştirilmeye başlanmıştır. Bu dönemde hem Kıbrıs meselesindeki yalnızlığın giderilmesi hem de ABD tarafından ekonomik yardımların kesilmesi sonrası yeni bir kaynak arayışı sebebiyle Sovyetlerle ilişkiler geliştirilmiş, iki ülke arasında Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması imzalanmış, İyi Komşuluk İlişkileri Bildirgesi yayınlanmıştır. Bu ilişkiler geliştirilirken Türkiye, batı ile olan ilişkilerini riske atmayacak bir biçimde hareket etmiştir. Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üyelik bu dönemin yine önemli gelişmeleri arasında yer almakta ve batı ile yakın ilişkilerin devam ettirilmek istendiğinin kanıtı niteliğindedir. Ayrıca Sovyetlerle ilişkilerin geliştirilmesi Sovyetlerle yakın ilişkileri bulunan Orta Doğu ülkeleri ile de ilişkilerin geliştirilmesine katkıda bulunmuştur. Bu ülkelerle ticaret anlaşmaları imzalanmış, BM'de Fransa ve Cezayir arasındaki sorunda Cezayir'e Araplar ve İsrail arasındaki sorunda ise açık olarak Araplara destek verilmiş bu da ilişkilerin olumlu seyrine katkı sağlamıştır. Türkiye 1969'da düzenlenen ilk İslam Zirve Konferansı'na katılarak Orta Doğu ülkeleri ile diplomatik ilişkilerini geliştirmiştir. 12 Mart askeri darbesi ile bu çok yönlü dış politika anlayışı sekteye uğramış ve ABD eksenli dış politikaya geri dönülmüştür (Balcı A. , 2017, s. 147-156).

Bu askeri vesayet döneminde öncelik ekonomik gelişim ve güvenlik meselelerine verilmişse de kültürel alan tamamıyla göz ardı edilmemiştir. Bu dönemde kültürel açıdan yaşanan önemli gelişmelerden biri 1968-1972 yıllarını kapsayan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı içerisinde "Kültürel Faaliyetler" başlığı altında kültürel gelişimin sağlanması ve uluslararası kültürel ilişkilerin geliştirilmesi için ilk kez kültürel diplomasiye dair resmi politikalar ve stratejik bir plan oluşturulmuştur. Türk Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) 1964 yılında kurulmuş ve kültürel yayınlar gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu dönemin kültürel açıdan en önemli gelişmelerinden biri de 1971 yılında Kültür Bakanlığı'nın kurulması olmuştur (Gençkaya & Demirci, 2018, s. 65). 1960'lı ve 1970'li yıllarda Avrupa ülkelerinde özellikle Fransa, Almanya ve İtalya'da açılan Türk Sanatı sergileri ve yabancı sergilerde yer alan Türk sanatçıların eserleri, Avrupa'nın Türkiye hakkındaki olumsuz algıları üzerinde değişiklikler yaratmıştır. Ayrıca bu dönemde Orta Doğu ülkeleri ve Üçüncü Dünya ülkeleri ile bir yakınlaşma süreci yaşandığından Türkiye İran, Mısır, Hindistan ve Pakistan gibi ülkelerde yapılan sergilere de katılmış ve bu coğrafya ile de kültür-sanat alanında ilişkiler geliştirilmiştir (Yıldız, 2022, s. 103-106). 1960 yılından 1973 yılına kadar süren vesayet demokrasisi sürecinde yabancı devletlerle olan diplomatik ilişkiler çok yönlü bir boyuta taşınmışsa da kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi açısından gözle görülür stratejik uygulamalardan yoksun bir dönem yaşandığı gözlemlenmektedir.

3.1.5. Ecevit ve Milli Cephe Döneminde Diplomasi ve Kültür (1973-1980)

1971 yılında yaşanan darbe ile çok yönlü dış politika anlayışı kısa süreli olarak terk edilmişse de 1973 yılında Bülent Ecevit'in iktidara gelmesiyle dış politikada bu anlayışa geri dönülmüştür. 1974

yılında Kıbrıs Müdahalesi, ABD ile bu müdahale sonrası gerilen ilişkiler, 1973'te yaşanan petrol krizi dönemin dış politika kararları üzerinde etkili olmuş önemli olaylardır (Al, 2014, s. 133). Ecevit, Demirel'den farklı olarak dış politikaya hayli ilgi göstermiş, dış basını ve gelişmeleri sürekli olarak takip etmiş ve diplomatik görüşmelere bizzat katılmıştır. Ancak bu dönemde dış politika kararları üzerinde ordunun, koalisyon ortağı muhalefet partilerinin, parlamentonun, basın ve kamuoyunun da etkili olduğu bilinmektedir. Özellikle güvenlikle ilgili kararlarda MGK, İslam devletleriyle olan ilişkilerin geliştirilmesi noktasında ise koalisyon ortağı olan Necmettin Erbakan önemli rol oynamıştır. Milli Cephe hükümeti sürecinde de dış politika benzer yaklaşımlarla yürütülmeye devam edilse de, Adalet Partisi (AP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ordunun dış politika üzerindeki etkisinin artırılması noktasında destek sağlamıştır (Balcı A. , 2017, s. 159-161).

1970'li yıllarda dış politikada, yaşanan güvenlikle ve ekonomiyle ilgili problemlerin aşılmasına odaklanılmış, NATO ve Batı ile olan ilişkiler korunmaya çalışılırken Sovyetler Birliği, Orta Doğu ve Balkan ülkeleri ile ilişkiler geliştirilmiştir. Ege ve Kıbrıs'ın güvenliği dış politikanın öncelikli konusu olmuş, ABD'nin uyguladığı silah ambargosu Türkiye'nin Kıbrıs meselesinde manevra alanını daraltırken, ABD'ye olan bağımlılığın azaltılması için yeni alternatifler aranmasına sebep olmuştur (Kürkçüoğlu, 1980, s. 328-330). Sovyetler Birliği ile ekonomik ve diplomatik ilişkiler geliştirilerek bu dönemde Sovyetler'den en çok dış yardım alan ülke haline gelinmişse de ekonomik olarak bu yardımlar yeterli olmamış ve IMF'den yüksek miktarda borç alınmıştır. Orta Doğu ülkeleri ile hem Kıbrıs konusunda yalnızlığın giderilmesi hem de yaşanan petrol krizinden en az zararla kurtulmak istenmesi sebebiyle yakın diplomatik ilişkiler sürdürülmüş, İslam Barış Konferansı Örgütü'nün yürüttüğü çalışmalar içerisinde yer alınmıştır.

1973-1977 yıllarını kapsayan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı içerisinde bir öncekine benzer bir biçimde kültürün ayrı bir başlık altında ele alınması, güzel sanatların geliştirilmesi, sanatçıların yetiştirilmesi, telif haklarının korunması, tiyatronun geliştirilmesi, folklor enstitüsünün ve Türk sanat müziği konservatuarının kurulması ile ilgili çalışmaların yapılması bu dönemdeki önemli kültürel faaliyetler arasında yer almaktadır (Eren G. , 2008, s. 78). 1960'lı yıllardan itibaren yabancı devletlerle ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla yurtdışına sergilenmek üzere tarihi eserlerin gönderilmesi Ecevit tarafından yasaklanmış bu uygulama 1983 yılına kadar sürdürülmüştür. ABD'ye gönderilen değerli eserlerden bazılarına yasadışı yollarla el konulması bu yasağın en önemli nedeni olmuştur. Bu dönemde Eczacıbaşı grubu tarafından kurulan İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'nın düzenlediği İstanbul Festivali ile yabancı sanatçılar Türkiye'de tiyatro, sinema, görsel sanat, müzik gösterileri vb. etkinliklerde sahne almış ve Türk halkının yabancı kültürlerle tanışması sağlanmıştır. Ayrıca bu festival, özel bir vakıf tarafından düzenlenen ilk kültürel festival olması sebebiyle de büyük önem taşımaktadır. Bu dönemde arabesk müziğin ve Yeşilçam filmlerinin yoğun ilgi görmesi ve medyanın endüstrileşmeye başlaması

kültürün piyasa ile ilk teması olarak kabul edilmektedir (Gençkaya & Demirci, 2018, s. 65-66). Televizyonun yaygınlaşması ile kitlelere ulaşmanın daha kolay bir hale gelmesi, yayıncılık faaliyetlerini de çeşitlendirmiş, halkın televizyon aracılığı ile eğitilmesi ve kültürel seviyenin yükseltilmesi için çalışmalar sürdürülmüş, halkın dünyada olup biten gelişmelerden haberdar edilmesi, devlet ve halk arasındaki ilişkinin geliştirilmesi istenmiştir (Stratejik Ortak, 2021). Bu dönemde de diplomatik ilişkilerin geleneksel çerçevede sürdürüldüğü, kültürel politikaların ve kültürel diplomasinin dönemin öncelikli gündemi içerisinde yer almadığı ve güvenlik ve ekonomi ile alakalı konulara odaklanıldığı gözlemlenmektedir.

3.1.6. 1980 Darbesi ve Özal Döneminde Diplomasi ve Kültür (1980-1993)

12 Eylül 1980 yılında yaşanan askeri darbe sonrası dış politikada pragmatik bir yaklaşım benimsenmiş, "iş bitiricilik", "icraat" ve "uzlaşma" gibi ilkeler önem kazanmıştır. 1983 yılındaki seçimlere kadar dış politika cumhurbaşkanlığı yetkilerinin devredildiği, MGK Başkanı Kenan Evren tarafından yürütülmüştür. Bu dönemde Johnson Mektubu sonrası ABD ile zayıflayan ilişkilerin geliştirilmesi ve tıpkı 1950'lerde olduğu gibi dış politikada ABD merkezli bir batıcılık anlayışı ile hareket edilmesi istenmiştir. Batı merkezli dış politika anlayışı benimsense de çok yönlü dış politika sürdürülmüş, dünya genelinde yükselişe geçen neo-liberal anlayış çerçevesinde ekonomik gelişim öncelenmiştir. Bu dönemde PKK ve ASALA terör örgütlerinin saldırıları, Yunanistan'la devam eden Kıbrıs sorunu, askeri ve güvenlik meselelerinin dış politikada öncelikli konular olmasına sebebiyet vermiştir. 1983 yılında yapılan seçimlerle Turgut Özal başbakan seçilmiş, Kenan Evren ise cumhurbaşkanlığı görevini üstlenmiştir. Bu dönemde güvenlik konuları Cumhurbaşkanı Evren tarafından takip edilirken, Başbakan Özal daha çok ekonomik konularda inisiyatif almıştır (Balcı A. , 2017, s. 183-187).

Türkiye için oldukça karmaşık bir dönem olan 1980'lerde, küreselleşmenin artması, kitle iletişim teknolojilerinin gelişmeye ve yaygınlaşmaya başlaması sebebiyle kültürel politikaların da daha sistematik bir biçimde oluşturulması ve hayata geçirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Askeri darbe yönetimi sırasında kabul edilen 1982 Anayasası'nda kültüre birkaç maddede yer verilmişse de geleneksel tanımlamalardan ileri gidilememiştir. Anayasanın başlangıcında her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden, eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak millî kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir yaşam sürdürme ve maddî ve manevî varlığını geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu vurgulanmış, 63. Maddede, devletin, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerin korunması, desteklenmesi ve teşvik edilmesi noktasındaki görevinden bahsedilmiştir. 64. Maddede ise, devlet tarafından sanat faaliyetlerinin geliştirilmesi, sanat eserlerinin

ve sanatçının korunması, değerlendirilmesi, desteklenmesi ve sanata olan ilginin artırılması için gereken tedbirlerin alınacağı belirtilmiştir (Gençkaya & Demirci, 2018, s. 66).

Bu dönemde uygulamada olan Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma planında kültür, ekonomik ve sosyal kalkınma ile bir bütün olarak değerlendirilmiş, uluslararası kültür şenliklerinin düzenlenmesi, kültürel gelişimin teknolojiyle desteklenmesi, kültürel etkinliklerin artırılıp yaygınlaştırılması öngörülmüştür. Ayrıca Kültür Bakanlığı, turizm faaliyetlerini de kapsayacak bir biçimde geliştirilerek Kültür ve Turizm Bakanlığı haline getirilmiştir (Eren G. , 2008, s. 90). Kültür politikalarının değerlendirilmesi, kültürel konularda teşvik ve işbirliğinin sağlanması, kültürün korunması, geliştirilmesi, tanıtılması, yayılması amaçlarıyla Kültür Bakanlığı'nca 1982 ve 1989 yıllarında düzenlenen I. ve II. Milli Kültür Şuraları milli kültürün geliştirilmesi ve örgütlenmesinin sağlanması açısından önemli adımlar sayılmaktadır. Ayrıca bu dönemde Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından hazırlanan Milli Kültür Raporu devletin kültürel gelişime verdiği önemin bir kanıtı olarak görülmektedir. 1980'lerden sonra milli kültürde Türk- İslam sentezi anlayışı geliştirilmiş, bu sentez Cumhurbaşkanı Evren başkanlığında toplanan Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurulu'nda resmi kültür politikası olarak kabul edilmiştir (Sayın, 2019, s. 13).

Neo-liberal ekonomik politikalara geçiş yapılan bu dönemde kültür endüstrisi kavramı ortaya çıkmış, piyasanın kültür ve sanat üzerinde etkisi artmıştır. Özel sektörde faaliyet gösteren bazı büyük kuruluşlar kendi isimlerini taşıyan müzeler, sergiler açmış, kültür merkezleri kurmuşlardır. Bu gelişme kültür alanında faaliyet gösteren aktörlerin çeşitlenmesi ve kültür politikalarının daha düzenli hale getirilmesi için çalışmaların başlatılması gerekliliğini doğurmuştur (Gençkaya & Demirci, 2018, s. 66). Ecevit yönetiminin yurtdışına tarihi eser gönderilmesini engelleyen kararı 1983 yılında kaldırılmış, yabancı devletlerle yurtdışında ortak sergiler düzenlenmiştir. Düzenlenen bu kültür sanat faaliyetleri ülkenin tanıtımının sağlanması için önemli bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Avrupa Konseyi kararıyla İstanbul'da modern tekniklerle hazırlanan ilk sergi olan "Anadolu Medeniyetleri Sergisi" düzenlenmiş, bu sergide Türkiye'nin yurtdışına tanıtımı yapılmıştır. Bu tanıtım faaliyetleri Türkiye'ye olan ilgiyi artırmış 1990'ların ortasına gelindiğinde her yıl yurtdışında çoğunlukla Avrupa ülkelerinde, ortalama üç dört sergi açılmaya başlanmıştır (Barlas, 2012, s. 33-34).

1985 ve 1989 yıllarını kapsayan Beşinci Ekonomik Kalkınma Planı içerisinde "Milli Kültür" bölümü hazırlanırken öncekilerden farklı olarak, DPT tarafından "Milli Kültür Alt Komisyonları[13]"

[13]Kurulan Milli Kültür Alt Komisyonları şunlardır: Türk Dili ve Edebiyatı Komisyonu, Türk Halk Bilgisi Komisyonu, Türk Musikisi Komisyonu, Türk Güzel Sanatları Komisyonu, Türk Halk Tebabeti ve Tıbbi Folklor Komisyonu, Türk Mimarisi ve Mekân Tanzimi Komisyonu, Türk Gösteri Sanatları Komisyonu, Kültürü Koruma ve Yayma Kurumları Komisyonu, Kitle

kurulmuş ve kültüre dair politika ve uygulamalar Komisyonlar tarafından değerlendirilerek oluşturulmuştur. Kalkınma planları içerisinde kültürel çalışmalar ilk kez bu denli ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. 1990 ve 1994 yıllarını kapsayan Altıncı Beş Yıllık Ekonomik Plan'da yine "Milli Kültür" başlığı altında kültürün geliştirilmesine dair kararlara yer verilmiş, kültürel varlığa katkıda bulunacak eserler üretecek insanlara ve kültürel faaliyetlerde bulunan ya da bunları destekleyen vakıf, kurum ve kuruluşlara destek verileceği vurgulanmıştır. Önceki planlardan farklı olarak bu planda kitle iletişim araçları aracılığıyla kamuoyuna ulaştırılan kültürel içeriklerin de çeşitlendirilerek geliştirileceği ifade edilmiştir (Eren G. , 2008, s. 82-84).

1989 yılında cumhurbaşkanı seçilen Özal, "proaktif, faydacı, çok boyutlu, popülist, sonuç odaklı ve hızlı" olduğu iddia edilen bir dış politika anlayışıyla hareket etmiş, ekonomide liberalleşmenin sağlanması ve ekonomik gelişim odaklı bir dış politika izlenmesi için çalışmalarını sürdürmüş, dış politika kararlarında dönemin en etkili ismi olmuştur (Dündar, 2016, s. 4-5). Özellikle Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle uluslararası güç dengelerinde yaşanan değişim bir fırsat olarak görülmüş, dış politikada revizyonist bir yaklaşımla hareket edilerek değişimlere ayak uydurulması istenmiştir. Bu dönemde Batıyla olan ilişkiler sürdürülürken, İslam ülkeleri ve Osmanlı'yla bağları bulundan Balkan devletleriyle yakın ilişkiler kurulmuş, sadece ekonomik alanda değil, ortak bir kimlik ve kültür üzerinden diplomatik ilişkiler geliştirilmiştir. "Yeni Osmanlıcılık" ilkesi olarak da adlandırılan yaklaşım, şimdiye kadar dış politikada yapılan millilik ve Türklük vurgusunun değişimine yol açmış, bir imparatorluk anlayışı geliştirmiştir. Müslüman devletlerle geliştirilen ilişkiler, dış politikada hem İslamcı hem de Batıcı bir anlayışın iç içe olduğu melez bir diplomasi ortaya çıkartmıştır (Balcı A. , 2017, s. 209-211).

Bu dönemde Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrası bağımsızlıklarına kavuşan Türkî Cumhuriyetler[14] ile de yakın diplomatik ilişkiler geliştirilmiş, ekonomik işbirlikleri kurulmuştur. 1992 yılında Türk İşbirliği Kalkınma Ajansı (TİKA), tarihi, etnik ve kültürel bağların bulunduğu bu "unutulmuş kardeş" ülkelerle ilişkilerin derinleştirilmesi, Türkiye'nin bu bölgedeki yumuşak gücünün artırılması ve bu ülkelere yapılan dış yardımların düzenlenmesi amacıyla kurulmuştur (Ataman, 2003, s. 53). TİKA bu süreçte çalışmalarını yürütürken kültürel faaliyetlerden çok ülkelerin ihtiyaçları doğrultusunda teknik yardımlar ağırlıklı olarak çalışmalar yürütmüşse de ilerleyen süreçte Türkiye'nin önemli kültürel diplomasi aktörlerinden biri haline gelmiştir. 1993 yılında söz konusu ülkelerle, Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi (TÜRKSOY) oluşumunun kurulması hem kamu diplomasisi hem de kültürel diplomasi açısından dönemin önemli gelişmeleri arasında yer almaktadır. Türkî

Haberleşme Vasıtaları Komisyonu, Türkiye'nin Dış Kültür Münasebetleri Komisyonu, Din ve Ahlak Komisyonu, Sosyal Yapı Araştırmaları ve Kültür Değişmeleri Komisyonu ve Türk Tarih Komisyonu'dur.

[14] Bu Türki Cumhuriyetler: Azerbaycan, Özbekistan, Türkmenistan, Kazakistan ve Kırgızistan'dır.

Cumhuriyetlerle yakın kültürel ilişkilerin geliştirilmesi, ortak projelerin yürütülmesi olanağı sunan TÜRKSOY, aynı zamanda Türk kültürünün ve değerlerinin dünyaya tanıtılması noktasında etkili olmuş ve kültürel diplomasinin gelişimini desteklemiştir (Yıldırım H. , 2013). Küreselleşmenin ve iletişim teknolojilerinin gelişmeye başladığı önemli bir süreç olan Özal döneminde, TİKA'nın kuruluşu, DPT tarafından Kültür Alt Komisyonlarının oluşturulması, TÜRKSOY'un oluşumu, çok yönlü diplomasi anlayışının sadece ekonomik alanla sınırlandırılmayıp çeşitlendirilmesi, özel sektör aktörlerinin kültürel faaliyetler gerçekleştirmesi ve kültür politikalarının daha düzenli bir biçimde tartışılmaya başlanması kültür diplomasisi açısından önemli gelişmelerdir. Ancak diplomatik ilişkiler Özal döneminde de çoğunlukla ekonomi ve güvenlik kaygıları çerçevesinde genel itibari ile geleneksel bir biçimde yürütülmüştür.

3.1.7. Koalisyonlar Döneminde Diplomasi ve Kültür (1993-2002)

1993-2002 yılları arası Türkiye'de yedi farklı hükümet kurulmuş ve dokuz dışişleri bakanı görev yapmıştır. Bu dönemde Türkiye'de istikrarlı sivil bir iktidar var olmadığından dış politika özellikle 1993 ve 1999 yılları arasında çoğunlukla Genelkurmay Başkanlığı'nın çizdiği sınırlar ve belirlediği çerçevede sürdürülmüştür. Özal döneminde dış politikada benimsenen çok kimlikli, yeni-Osmanlıcılık yaklaşımından uzaklaşılmış, laiklik, modernlik ve batıcılık yaklaşımının yeniden hâkim olduğu bir milliyetçi anlayış benimsenmiştir (Balcı A. , 2017, s. 235-237). PKK'nın terörist eylemlerindeki artış, Yunanistan'la yaşanan Kardak Krizi, Gümrük Birliği üyeliği ve Avrupa Birliği (AB)'ne aday ülke olunmasının ardından başlayan uyum süreci dönemin öncelikli konuları arasında yer almıştır. Soğuk Savaş'ın son bulmasıyla uluslararası değişen iklim, küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin hız kazanması, tüm dünyayı olduğu gibi Türkiye'yi de etkilemiş ancak bu dönemde hem siyasi istikrarsızlık ortamı hem de yaşanan güvenlik problemleri sebebiyle, kültürel gelişim ülkenin öncelikli gündemi içerisinde yer alamamış ve modern anlamda bir kamu diplomasisi gelişmemiştir (Kalın, 2011, s. 16-17).

1999 yılında Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin AB'ye aday ülke olarak kabul edilmesinin ardından güvenlik/tehdit meselelerinden oluşan gündem, siyasi yöne doğru kaymış, uluslararası işbirliği, ticaret konuları, AB'ye uyum öncelikli konular haline gelmiştir. Üyelik sürecinin başlaması ile AB, Türkiye'den önemli revizyonist taleplerde bulunmuş, bu durum hem iç politikada hem de dış politika da bir Avrupalılaşma ve liberalleşme sürecinin başlamasını sağlamıştır. Demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları, barış, refah ve istikrar gibi değerler bu uyum sürecinde öne çıkan başlıklar olmuştur. Ordunun dış politika üzerindeki etkisi azalmaya başlamış, başta iş dünyası olmak üzere sivil toplum kuruluşları ve kamuoyunun dış politika üzerindeki etkisi artmıştır. 1997 ve 2002 yılları arasında Dışişleri Bakanlığı görevini üstlenen İsmail Cem, dönemin dış politika üzerindeki en tesirli isim olmuş, "komşularla iyi ilişkiler" ilkesi dış politikanın temelini oluşturmuş, değişen paradigma içerisinde

güvenlik kadar ekonomik, politik ve kültürel ilişkilerin de geliştirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır (Balcı A. , 2017, s. 262-266).

1990'lı yılların sonu ve 2000'lerin başlangıcını kapsayan bu dönemde kültür politikalarının belirlenmesinde en büyük etken AB'ye uyum süreci olmuştur. 1998 yılında devlet dışı aktörlerin de katılımıyla düzenlenen "Kültürel Alanda AB'ye Yaklaşım Sempozyumu" kültür endüstrisinin ve politikalarının oluşturulmasında önemli bir yere sahip olmuştur (Gençkaya & Demirci, 2018, s. 66). Bu dönemde yurt dışında sanat sergileri ve tarihi sergiler yapılmaya devam edilmiş, sivil kuruluşlar tarafından da kültürle alakalı çok sayıda konferans düzenlenmiştir. 1998 yılında İKSV'nin önderliğinde düzenlenen "Kültür Girişimi: Türkiye'de Kültür Politikaları Sempozyumu" sivil toplum tarafından kültür alanında gerçekleştirilen en önemli sempozyum olmuştur (Sayın, 2019, s. 13). Bu yıllarda yurtdışında sergilerin açılmasının yanı sıra Türk Yılı, Türk Mevsimi, Türk Haftası adları altında kültürel etkinlikler de düzenlenmiştir.

2000'lerin ilk yıllarında gitgide etkisini artıran küreselleşme ve izlenen neo liberal politikalar, milli kültürün kamu-özel sektör işbirliği ile yürütülmesini sağlamış, bunun sonucu olarak da başta bankalar olmak üzere sanayi kuruluşları, vakıflar, sivil toplum örgütleri vb. aktörlerin sanat galerileri açarak, kitap ve albümler yayınlayarak kültürel faaliyetler gerçekleştirdiği bir sürece girilmiştir. 1990'lardan sonra Kültür ve Turizm Bakanlığı yabancı ülkelerde turizm ofisleri açarak Türk kültürü ve sanatının tanıtılmasını sağlamıştır. Bu yurt dışı tanıtım faaliyetleri özel sektör ve vakıflar tarafından da desteklenmiştir (Er, 2018, s. 70). Bu dönemde kültürel politikaların geliştirilmeye ve kurumsallaştırılmaya çalışılması aynı zamanda da özel sektörle işbirliği yapılması önemli gelişmeler sayılmaktadır. Ancak Türkiye'nin 2000'li yıllardan önceki dönemde kültürel gelişime dair politika ve uygulamaları bulunsa da, dış politika kapsamında stratejik ve tutarlı bir kamu diplomasisi ve buna paralel olarak kültürel diplomasinin var olmadığı görülmektedir.

3.1.8. AK Parti Döneminde Kamu Diplomasisi ve Kültürel Diplomasi (2002-Günümüz)

Türkiye'nin yabancı kamuoylarına dönük faaliyetleri Soğuk Savaş sonrası dönemde ivme kazansa da bu faaliyetlerin kamu diplomasisi adı altında sistematik bir biçimde gerçekleştirilmesi ve bu alana yönelik yoğun çalışmalar yapılması ancak 2000'li yıllarda Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti)'nin iktidara geldiği dönemde mümkün olmuştur. Küreselleşmenin yaygın etkisi, iletişim teknolojilerinin gelişimi, uluslararası sistemde yaşanan değişimler ve demokrasinin uluslararası alanda güçlenmesi vb. gelişmeler geniş halk kitlelerinin dış politika üzerindeki etkilerini artırmış bu da diplomatik süreçlerde kamuoyunun daha fazla dikkate alınması gerekliliğini doğurmuştur. Tüm gelişmelere paralel olarak küresel çapta kamu diplomasisi faaliyetleri yükselişe geçmiştir. Türkiye de

bu koşullar altında bir istisna olmamış, 2000'li yıllar itibariyle AK Parti yönetimi tarafından aktif bir dış politika anlayışı benimsenerek, kamu diplomasisi öncelikli bir biçimde ele alınmış ve belli strateji ve programlar çerçevesinde uygulanmaya başlanmıştır (Kocabıyık, 2019, s. 172).

Güçlü bir halk desteği ile 2002 yılında iktidara gelen AK Parti'nin dış politika anlayışının, kendinden önceki yönetimlerle kıyaslandığında büyük farklılar taşıdığı görülmektedir. Bu dönemin en önemli farklılığı, yapılan düzenlemelerle MGK'nın yürütme yetkisinin kaldırılarak, askeri vesayetin sivil siyaset ve dış politika üzerindeki etkisinin önemli ölçüde yok edilmesi olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren tamamıyla batı eksenli yürütülen dış politika anlayışı da değişme uğramış, aktif ve çok yönlü bir anlayış benimsenerek diplomatik ilişkiler, milli, dini ve tarihi bağların bulunduğu coğrafyaları da kapsayacak bir biçimde genişletilmiştir (Balcı A. , 2017, s. 287-291). Bu anlayış 1990'lı yıllarda uygulanan çok yönlü dış politika anlayışına benzetilse de Özal o dönemde Orta Doğu ile olan ilişkilerini ABD ile bağların güçlendirilmesi için geliştirmişken, AK Parti iktidarı zaman zaman ABD ile ilişkilerini riske atmayı göze alacak biçimde bu bölgelerle yakın ilişkiler kurmaya çabalamıştır (Kaya E. , 2015, s. 78). 2003 ve 2014 yılları arasında dış politikada görünen aktör her ne kadar Başbakan Recep Tayyip Erdoğan olmuşsa da dönemin dış politikası genel itibari ile Dışişleri Bakanlığı tarafından yürütülmüş, Ahmet Davutoğlu dış ilişkilerde dönemin öne çıkan ismi olmuştur (Tarcan, Akgüller, & Işık, 2018, s. 252). 2018 yılında cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişin ardından ise dış politikada Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu en önemli ve karar alıcı isimler olmuştur.

AK Parti iktidarının ilk yıllarında ABD ve AB'ye uyumlu bir dış politika güdüldüğü görülse de özellikle Orta Doğu ve Balkan ülkeleriyle geliştirilen ilişkiler ve bölgede aktif bağımsız bir aktör olarak hareket edilmeye başlanması, dış politikada bir eksen kaymasının yaşanıp yaşanmadığı tartışmalarına sebep olmuştur. Gültekin'e göre "çok taraflılık" ve "çok boyutluluk" Türk dış politikasında 1960'lardan beri var olan ancak AK Parti döneminde kullanılmaya başlayan bir tanımlama biçimidir ve bu sebeple herhangi bir eksen kayması söz konusu değildir (2015, s. 41). Balcı'ya göre AK Parti yönetiminde çok boyutlu ve çok taraflı bir dış politika yürütülse de batılılaşma her zaman Türk dış politikasının önemli bir unsuru olarak kalmıştır (2017, s. 290). Kaya'ya göre 2000'li yıllar itibari ile Türk dış politikasında bir "program değişikliği" yaşanmış, karşılıklı karmaşık bağımlılık ilişkilerinin giderek arttığı bu dönemde sert güç unsurları kadar önemli hale gelmiş olan yumuşak güç unsurları da dış politika araçları ve yöntemleri arasında yer almış, Türkiye'de bu değişime ayak uydurarak yumuşak gücünü kullanmaya başlamıştır (2015, s. 87). Erdağ ve Kardaş'a göre ise AK Parti yönetimi, yalnızca Batı endeksli politikalar geliştirmekten ziyade tarihsel ve kültürel bağları harekete geçirerek diğer ülkeler ile de iyi ilişkiler geliştirebileceği politikalara yönelmiş, çok yönlü bir kimlik ve çok boyutlu bir dış politika anlayışı benimsemiştir. Erdağ ve Kardaş'a göre Türkiye bu dönemde Batı ile olan ilişkilerini dışlamamış

sadece öncelemekten vazgeçerek, diğer bölgeleri de kapsayacak bütüncül politikalar geliştirmiştir (2012, s. 71-82). Tüm bu yorumlamalar göz önünde bulundurulduğunda Türk dış politikasında bir eksen kaymasından ziyade "eksen genişlemesi" ya da "vizyon değişikliği" yaşandığı söylenebilmektedir.

Davutoğlu bu dönemde çok yönlü ve çok taraflı bir politika anlayışı güderek kendi deyimiyle "proaktif"[15] ve "ritmik"[16]diplomasi yöntemleri ile dış politikanın yürütülmesini sağlamıştır. Önceki yönetimlerden farklı olarak AK Parti yönetimi tarafından, Türkiye'nin Osmanlı mirasına vurgu yapılarak tarihsel, kültürel, dini ve kimlik bağları ön plana çıkartılmış ve bu bağların bulunduğu coğrafyalarla yakın ilişkiler geliştirilmiştir (Davutoğlu, 2004). Bu dönemde dış politika anlayışı, etik, kültürel ve tarihi değerlere odaklanan, reel politik ve jeopolitik koşulları merkeze alan, siyasi ve ekonomik işbirliklerini gözeten bir idealizme sahiptir. AK Parti yönetimi tarafından, "bölgesel bir güç" ve "küresel bir aktör" olarak uluslararası sistem içerisinde yer alınabilmesi için dış politikada sistematik ve tutarlı bir çerçeve oluşturulmaya çabalanmış, küresel olarak yaşanan gelişmelerin de etkisiyle, yumuşak güç uygulamalarına ve kamu diplomasisi, bu bağlamda da kültürel diplomasi çalışmalarına hız verilmiştir (Erdağ & Kardaş, 2012, s. 70).

Türkiye de uzun yıllar yaşanan siyasi, ekonomik ve sosyal sorunlar sebebiyle kamu diplomasisi çalışmalarına odaklanılamamış, demokrasi, özgürlükler, insan hakları vb. konularda gelişme kaydedilse bile bu uluslararası alanda etkili bir biçimde anlatılamamış, yani ülkenin "ulus markası" geliştirilememiştir. AK Parti döneminde ise hem uluslararası imajın geliştirilmesi hem de ulusal çıkarların gözetilmesi için kamu diplomasisi stratejik dış politika araçlarından biri olarak kabul edilmiş ve bağlamda ilk kez sistemli bir biçimde çalışmalar yürütülmeye başlanmıştır. 2009 yılında Dışişleri Bakanlığı tarafından resmi olarak kamu diplomasisi faaliyetleri gerçekleştirileceği duyurulmuş, bunun akabinde ise 2010 yılında Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü (KDK) kurulmuştur (Yağmurlu A. , 2007, s. 26). KDK, Türkiye'nin uluslararası tanınırlığının artırılması, yabancı kamuoylarının doğru bir biçimde bilgilendirilerek ulusal imajın güçlendirilmesi ve kamu diplomasisi alanında faaliyet gösteren kamu kuruluşları ve sivil kuruluşlar arasındaki işbirliği ve koordinasyonun sağlanması amacıyla kurulmuştur. KDK; Medya Çalışmaları, Siyasal İletişim, Kültürel Çalışmalar, Kurumsal Çalışmalar ve Proje Geliştirme birimlerinden oluşmaktaydı. Siyasal bilgilendirme ve kültürel iletişim bu kurumun iki temel faaliyeti olmuş, KDK kurulduğu ilk yıllarda yabancı kamuoyunu

[15] Davutoğlu'na göre proaktif diplomasi sorunların çıkmasını beklemeden, sorun çıkma potansiyeli bulunan alanlara, bölgelere müdahale edilerek daha sorun çıkmadan önüne geçilecek biçimde hareket edilmesidir (Davutoğlu, 2004).

[16] Ritmik diplomasi anlayışı, uluslararası ilişkilerde daha aktif bir rol üstlenilmesi ve uluslararası sisteme uyum sağlanmasını ifade etmektedir. Bu uyumun devlet dışı aktörlerin de dâhil olduğu bir diplomasi biçimi geliştirilerek uluslararası örgütlere katılım ve uluslararası önemli olaylara daha fazla müdahil olunması ile sağlanacağı ifade edilmektedir (Davutoğlu, 2004).

bilgilendirme faaliyetleri ile öne çıkarken, kültürel ilişkilerin geliştirilmesi için atılan adımlar noktasında yetersiz kalmıştır. Buna rağmen Kültürel Çalışmalar olarak ayrı bir birim kurulması bu dönemde kültürel diplomasiye verilen önemin arttığının bir kanıtı olarak görülmektedir. Ayrıca diplomasi anlayışının, devletten halka ve halktan halka gerçekleştirilen bir süreç haline getirilmesinde ve kamu diplomasisi anlayışının geliştirilmesinde oldukça etkili bir kuruluş olmuştur (Yıldırım G. , 2015, s. 22).

AB'ye tam üyelik için 2005 yılında müzakerelerin resmi olarak başlamasıyla beraber idari, siyasi, ekonomik ve hukuki bir yeniden yapılanma sürecinin yanında toplumsal bir yeniden yapılanma sürecine de girilmiştir. AB Ulusal Kültür Politikalarının Gözden Geçirilmesi Programı'na dâhil olunmuş, program raporunun hazırlanıp Avrupa Konseyi'ne sunulması ise 2013 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu rapor, kültür politikaları hakkında resmi olarak yapılmış en kapsamlı çalışmalardan biri olmanın yanı sıra Türkiye'nin ulusal ve uluslararası düzeyde hazırlamış olduğu ilk resmi kültür politikası raporudur. Bu raporda kültürel politikaların yasal ve kurumsal çerçevesinden, kültürel mirasa, kültür ve sanatın desteklenmesinden, kültürel alandaki çalışmalara kadar birçok önemli başlık ele alınmış, AB'ye uyumlu kültürel politikalar geliştirildiği vurgulanmıştır (Gençkaya & Demirci, 2018, s. 67).

1992 yılından beri belirli bölgelerde faaliyetlerini ve projelerini sürdüren TİKA, 2002 yılına kadar 2241 proje ve faaliyet gerçekleştirirken, 2002 ve 2015 yılları arasında 105 farklı ülkede 15504 proje ve faaliyete imza atmıştır. Kuruluşunun ilk yıllarında faaliyetleri belirli konular ve bölgelerle sınırlı olan TİKA'nın çalışma alanları ve faaliyetleri genişletilmiş kültürel çalışmalar önemli bir konu haline gelmiştir. TİKA tarafından 2012 yılında başlatılan Türk Dünyası Kültür Başkenti uygulaması kültürel ilişkilerin geliştirilmesi için önemli bir proje olmuştur. Bu proje sayesinde Türkî Cumhuriyetler arasındaki kültürel ve kimliksel bağ pekiştirilmekte, çok sayıda aktivite düzenlenmekte ve kültürler arası alışveriş geliştirilmektedir. Bu kapsamda Eskişehir 2013 yılında, Kastamonu 2018 yılında Türk Dünyası Kültür Başkenti olmuş, Türkiye'nin Türkî Cumhuriyetler ile olan kültürel ilişkileri pekiştirilmiştir (Kocabıyık, 2019, s. 172). 2022 yılında ise Bursa, Türk Dünyası Kültür Başkenti olarak seçilmiştir.

Kültürel diplomasi ve kültürler arası ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla merkezi idareye bağlı olarak 2009 yılında Yunus Emre Vakfı açılmış ve Vakfa bağlı olarak ilki 2009 yılında Saraybosna'da olmak üzere, yabancı devletlerde çok sayıda Yunus Emre Enstitüsü Türk Kültür Merkezleri kurulmaya başlanmıştır. Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye'nin kültür diplomasisinin geliştirilmesi amacıyla resmi olarak kurulan ilk ve en temel kuruluşudur. Enstitü aracılığıyla her yıl binden fazla uluslararası kültür ve sanat faaliyeti düzenlenmekte, Türkiye'nin ve Türk kültürünün uluslararası temsili sağlanmaktadır (Yunus Emre Enstitüsü). 2010 yılında kurulan Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB) yine kamu diplomasisi faaliyetleri açısından önemli kurumlar arasında yer almaktadır. YTB yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlar, akraba ve soydaş topluluklar ile Türkiye'de burslu olarak

eğitim gören uluslararası öğrencilere yönelik gerçekleştirilen çalışmaların koordine edilmesi, çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi gibi görevleri yerine getirmektedir (ytb.gov.tr).

İletişim teknolojilerinin önemli ölçüde gelişip yaygınlaştığı ve artık bilginin eşzamanlı olarak dünyanın her yerinden ulaşılmaya başlandığı bu dönemde TRT ve AA kamu diplomasisi çalışmalarında önemli araçlar haline gelmiş ve çeşitli dillerde yapılan uluslararası yayınlarla Türkiye hakkında doğru bilgilerin yayılması ve Türk kültürünün tanıtımının yapılması sağlanmıştır. Bu uluslararası yayıncılık faaliyetleri Türkiye'nin uluslararası imajının oluşturulması ve uluslararası kamuoyunda Türkiye hakkında var olan önyargıların ortadan kaldırılması noktasında etkili olmaktadır. 2000'li yıllar itibari ile Türk dizilerinin yurtdışında, özellikle Orta Doğu, Balkanlar ve Türkî Cumhuriyetlerde yoğun bir ilgi görmesi, Türkiye'nin imajına olumlu bir katkı sağlarken aynı zamanda önemli bir ihraç kalemini oluşturmuştur (Yağmurlu A. , 2007, s. 31).

Dışişleri Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlıkları da eş zamanlı ve işbirliği içerisinde farklı coğrafyalara yönelik kültürel çalışmalara ağırlık vermiş ve Türkiye'nin uluslararası prestijini artırmak ve ulusal çıkarların korunmasını sağlamak adına çalışmalarını yürütmüştür. Düzenlenen kültürel tanıtım faaliyetleri, konferanslar, festivaller, ülkelerle geliştirilen ikili kültürel ilişkiler, kültür yılları uygulamaları, yapılan uluslararası yayınlar, verilen eğitim bursları, sergiler vb. çok sayıda kültürel faaliyet bu bakanlıklar tarafından gerçekleştirilmektedir. Türk kültürünün yurt dışında tanıtılmasında ve yabancı ülkelerle kültürel ilişkilerin geliştirilmesinde eğitim kurumlarının da önemli yeri bulunmaktadır (Kocabıyık, 2019, s. 172). Bu sebeple yurt dışında MEB'e bağlı olarak eğitim kurumları açılmakta ve kurumlarda Türkçe ve Türk kültürünün tanıtılması sağlanmaktadır. 2016 yılında Maarif Vakfı, Türkiye'nin yurtdışında MEB haricinde eğitim kurumu açma yetkisine sahip tek kuruluşu olarak kurulmuş ve yurtdışında gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin sivil toplum tarafından desteklenmesi sağlanmıştır. Maarif Vakfı, "*Türkiye'nin uluslararası eğitimde dünyaya açılan kapısı*" olarak tanımlanmakta, kültürel etkileşimin eğitim aracılığıyla sağlanması noktasında etkili olmaktadır (Türkiye Maarif Vakfı).

2018 yılında cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmesiyle birlikte Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü kapatılmış, doğrudan cumhurbaşkanlığına bağlı olarak "*Türkiye markasını güçlendirmek*" hedefiyle Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı (CİB) kurulmuştur. CİB bünyesinde yer alan "Kamu Diplomasisi Dairesi" birimi ile kamu diplomasisi çalışmalarına hız verilmiştir. Ulusal ve uluslararası kamuoyları, karar alıcı aktörler ve medya ile çok yönlü ve derinlikli ilişkiler geliştirilmesi, "Türkiye'nin hikayesinin" uluslararası topluma doğru bir biçimde aktarılması için çalışmalar yürütülmüştür (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı). Aynı yıl TİKA, YTB, Yunus Emre Enstitüsü gibi kültürel diplomasi kurumları Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlanarak kültürel diplomasi faaliyetlerinde bir koordinasyon ve verimlilik sağlanması hedeflenmiştir. 2020 yılında kamu

kuruluşları, sivil toplum örgütleri, akademi, düşünce kuruluşları ve iş dünyası gibi kamu diplomasisinin aktörleri arasında işbirliği ve uyumun sağlanabilmesi ve kamu diplomasisi çalışmalarının geliştirilebilmesi için CİB'e bağlı olarak "Kamu Diplomasisi Koordinasyon Kurulu" kurulmuştur. Bu Kurul tarafından 2021 yılında Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinin koordinasyonun sağlanması amacıyla oluşturulan "Ulusal Kamu Diplomasisi Strateji Belgesi ve Eylem Planı" kamu diplomasisi alanındaki ilk politika belgesi olma özelliği taşımaktadır. Bu Eylem Planı çerçevesinde bir "Kamu Diplomasisi Koordinasyon Sistemi" kurulmuştur. Sistem içerisinde 26 farklı kamu diplomasisi alt komitesi oluşturulmuş, bu alt komiteler içerisinde Kültürel Diplomasi Komitesi'ne de yer verilmiştir. Plan içerisinde "kimlik", "geleneksel kültür", "sanat" faaliyetleri dışında "dizi", "sinema", "gençlik ve popüler kültür" ve "müzik" başlıklarının da kültürel diplomasi çalışma alanı içerisinde değerlendirilmesiyle kültürel diplomasinin kapsamı genişletilmiştir (iletisim.gov.tr, 2021).

Genel itibariyle AK Parti döneminde gerçekleştirilen kamu diplomasisi çalışmaları dil, soy, din ve kültür bağlarının bulunduğu ve Türk dış politikası açısından da büyük önem taşıyan Osmanlı'nın eski toprakları olan Balkanlar, Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Kafkasya bölgelerinde etkili bir biçimde uygulanmıştır. Tarih, toplum, soy ve din bağı açısından Türkiye ile yakın bir bağı bulunan Balkanlar; Türk dış politikasında kamu diplomasisi sürecinin yoğun olarak icra edildiği bir "pratik sahası" olarak kabul edilmektedir. Balkanlar dışında kamu diplomasisi aracılığı ile Orta Doğu, Orta Asya ve Kafkasya bölgelerinde yaşayan halklarla da kültürel bağlar geliştirilerek ulusal çıkarların gerçekleştirilmesi ve bu bölgelerde Türkiye nüfuzunun artırılması için çalışmalar yürütülmüştür. Ancak kamu diplomasisi çalışmaları bu bölgelerle sınırlı kalmamış, Japonya'dan ABD'ye, Güney Afrika'dan Avrupa ülkelerine kadar çok sayıda ülkeye yönelik gerçekleştirilmiştir. Türkiye'nin bu yeni ve çok yönlü politika anlayışı çerçevesinde, ABD ve AB ile ilişkiler Batıcı, Orta Doğu ve Balkanlar ile ilişkiler yeni Osmanlıcı, İslam dünyasıyla geliştirilen ilişkiler İslamcı, Orta Asya ve Kafkasya bölgeleriyle ilişkiler Türkçü anlayış ile geliştirilmiştir. CİB'in kurulmasından sonraki süreçte AK Parti yönetiminin kamu diplomasisi çalışmalarının kapsamını genişlettiği, uluslararası iletişim süreçlerine ve modern anlamda ulusal imajın güçlendirilmesine yönelik çalışmalarını yoğunlaştırdığı görülmektedir. Kültürel diplomasi, kamu diplomasisi çalışmaları içerisinde ana kollardan birini oluşturmuş, Türkiye'nin sahip olduğu kültürel değerler kullanılarak, uluslararası kültürel iletişim ve etkileşim odaklı bir vizyon geliştirilmiştir. AK Parti yönetiminin önceki dönemlere göre çok boyutlu ve stratejik olarak gelişmiş bir kamu diplomasi yaklaşımı uyguladığı ve bu uygulamalar içerisinde kültüre ve ulusal kimliğe büyük önem verdiği gözlemlenmektedir (Eren E. , 2017, s. 41-42).

3.2. Türkiye'nin Kültürel Diplomasi Aktörleri ve Uygulamaları

Türkiye'nin kültürel diplomasi çalışmaları genel itibari ile devlet ve devlete bağlı kuruluşlar tarafından yönlendirilmektedir. Ancak yine de küreselleşmenin yaygın etkisi ve teknolojik gelişmeler ile kültürel diplomasi, aktörler ve uygulamalar açısından oldukça çeşitlenmiştir. Tez çalışmasının bu bölümünde Türkiye kültürel diplomasisinin başlıca aktörleri ve bu aktörlerin faaliyetleri incelenmiştir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyeti'nin milli, manevi, tarihi ve kültürel değerlerinin araştırılması, geliştirilmesi, korunması, yaşatılması ve tanıtımının yapılması amacıyla kurulmuştur. Bu Bakanlık, kültürel diplomasi faaliyetlerinde bulunan kamu kuruluşları ve sivil aktörler arası işbirliği ve iletişimin sağlanması, bu faaliyetlerin yönlendirilmesi, desteklenmesi, denetlenmesi ve tanıtımının yapılması, bu alanda yatırım, iletişim ve gelişim potansiyelinin değerlendirilmesi ve uluslararası kültürel ilişkilerin kurulması, gibi önemli görevleri yerine getirmektedir. TİKA, YTB ve Yunus Emre Enstitüsü Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyetlerini sürdüren önemli uluslararası kültürel diplomasi aktörleri arasında yer almaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı).

Dışişleri Bakanlığı

1920 yılında Hariciye Vekâleti ismiyle kurulmuş, daha sonraki süreçte Dışişleri Bakanlığı adını almış genel itibari ile Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikasının ve diplomatik süreçlerinin yürütülmesinden sorumlu bakanlığıdır. Kültürel diplomasi içerisindeki rolü, uluslararası kültürel ilişkilerin ikili çerçevede ya da çok taraflı platformlarda yürütülmesi ve gelişiminin sağlanmasıdır. Türkiye'nin kültürel zenginliğinin yurtdışında tanıtımına katkıda bulunması amacıyla Bakanlığa bağlı yurtdışı temsilcilikleri aracılığıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı ile işbirliği içerisinde her yıl çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Bu etkinlikler "Türk Sinema Günleri" , "Türk Kültür Günleri/ Haftaları", "Türk Festivalleri", "Türk Yemekleri Haftası", çeşitli sergiler, konserler, kültür sanat hakkında konferans ve seminerler, edebiyat günler, sahne gösterileri vb. faaliyetlerden oluşmaktadır. Türk sanatçıların uluslararası festival ve kültürel etkinliklere katılımları teşvik edilmekte, kültürlerarası ilişkilerin gelişimine katkı sağlanmaktadır. Yabancı ülkelerle kültürel ilişkilerin güçlendirilmesi için sadece 2021 yılında 46 anlaşma, mutabakat ve protokol ile 78 kardeş şehir anlaşması imzalanmıştır. Tüm bu faaliyetler Kültür ve Turizm Bakanlığı ile işbirliği ve eşgüdüm içerisinde gerçekleştirilmektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı).

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı

"*Türkiye markasını güçlendirmek*" vizyonuyla 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, uluslararası kamuoyuyla çok yönlü ve derinlikli ilişkiler geliştirilmesi, Türkiye'nin küresel

imajının yükseltilmesi, uluslararası medya ile iyi ilişkiler kurulması, stratejik iletişim kanallarının verimli kullanılması, "Türkiye'nin hikayesi"nin doğru bir biçimde uluslararası toplumla paylaşılması amacıyla kurulmuştur. CİB bünyesinde yer alan "Kamu Diplomasisi Daire Başkanlığı" ile de kamu diplomasisi çalışmalarına hız verilmiş, bu çalışmalar içerisinde kültür ön planda tutulmuştur. Kamu kuruluşları, sivil toplum örgütleri, akademi, düşünce kuruluşları ve iş dünyası vb. kamu diplomasisi aktörleri arasında işbirliği ve uyumun sağlanabilmesi, kamu diplomasisi çalışmalarının geliştirilebilmesi için CİB'e bağlı olarak 2020 yılında "Kamu Diplomasisi Koordinasyon Kurulu" kurulmuştur. 2021 yılında bu Kurul tarafından Türkiye'nin kamu diplomasisi alanında ilk politika belgesi olma özelliği taşıyan "Ulusal Kamu Diplomasisi Strateji Belgesi ve Eylem Planı" oluşturulmuş ve kamu diplomasisi aktörlerinin ve faaliyetlerinin koordine bir biçimde yürütülmesi hedeflenmiştir. Bu Eylem Planı çerçevesinde 26 farklı kamu diplomasisi alt komitenin bulunduğu bir "Kamu Diplomasisi Koordinasyon Sistemi" kurulmuştur. Bu koordinasyon sisteminin alt komiteleri içerisinde Kültürel Diplomasi Komitesi'ne de yer verilmiş, Plan içerisinde ise "kimlik", "kültür" ve "sanat" faaliyetleri önemli bir yere sahip olmuştur. Tüm bunların dışında Plan içerisinde önceki söylemlerden farklı olarak "dizi", "sinema", "gençlik ve popüler kültür" ve "müzik" başlıkları da kültürel diplomasi çalışma alanı içerisinde değerlendirilmiştir (iletisim.gov.tr, 2021). Bu plan çerçevesinde Türkiye'nin kültürel diplomasi stratejisi ortaya konulmuş ve bu alanda eylem ve işbirliğinin sağlanması için çalışmalar başlatılmıştır.

Kültürel diplomasi faaliyetlerini stratejik bir iletişim yaklaşımıyla ele alan CİB, yaptığı yayınlar, programlar, gerçekleştirdiği kültürel faaliyetler, projeler ve kültürel diplomasinin diğer aktörlerine verdiği desteklerle, Türkiye'nin kültür diplomasisi alanında bir çatı ve garantör kurumu görevi üstlenmektedir. Hem kamu hem de özel teşebbüsler tarafından yürütülen uluslararası kültürel faaliyetler CİB tarafından kontrol edilmekte ve desteklenmektedir. CİB tarafından 2022 yılında yayınlanan "Türkiye'nin Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Kültürel Diplomasi ve İletişim" kitabı hem Türkiye'nin bu alandaki faaliyetlerinin hem de CİB'in bu alanda üstlendiği görev ve misyonun anlaşılması noktasında önemli bir kaynak teşkil etmektedir (Avşar, Şahin, Küçükyılmaz, Ökten, & Veske, 2022, s. 10-11). TRT, Basın-Yayın Daire Başkanlığı, Diyanet İşleri, Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu CİB'e bağlı olarak faaliyet gösteren kurumlar arasında yer almaktadır. Özellikle TRT, son on yılda Türk kültürünün yaygınlaştırılması için hem Türkçe hem de yabancı dillerde yaptığı çok sayıda yayınla kültürel diplomasinin gelişimine katkıda bulunmuştur. Yapılan bu çok dilli yayıncılık faaliyetleri ile TRT, Türk kültürünün uluslararası alana taşınması noktasında önemli bir araç görevi üstlenmiştir (Ökten, 2022, s. 106-107).

Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)

1992 yılında kurulan TİKA, başlangıçta Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından ortaya çıkan bağımsız Türk devletlerinin sosyal, ekonomik ve kültürel gelişimi için koordine bir biçimde çalışmalar yürütülmesi amacıyla kurulmuştur. 2000'lerde küreselleşme ve aktif bir dış politika anlayışının benimsenmesi ile TİKA'nın çalışma alanı ve kapsamı da genişletilmiş, TİKA bugün Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak 5 kıtada 150'ye yakın ülkede ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetlerini sürdüren, stratejik bir kamu diplomasisi kuruluşu haline gelmiştir (tika.gov.tr). TİKA'nın kültürel diplomasiye yönelik doğrudan çalışmaları, faaliyet gösterdiği bölgelerde bulunan üniversitelerde "Türkoloji" bölümlerinin kurulması, Türkiye hakkında yapılan bilimsel çalışmaların desteklenmesi, Türk kütüphanelerinin açılması, Türkçe kullanımının yaygınlaştırılması ve yurtdışında bulunan Türk kültür ve tarih miraslarının korunması ve restore edilmesi gibi faaliyetlerden oluşmaktadır. TİKA misyonu ve kurumsal şeması içerisinde doğrudan kültürel diplomasi kavramına yer vermese de Türkiye'nin kültürel öğelerinin yurtdışında tanıtılması ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir (Bulut, 2019, s. 15).

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)

2010 yılında Başbakanlığa bağlı olarak, yurtdışında yaşayan Türkler, "kardeş" topluluklar ve Türkiye'de burslu olarak eğitim gören uluslararası öğrencilere yönelik çalışmaları koordine etme, hizmet ve faaliyetleri geliştirme amacıyla kurulmuş, kültürel, sosyal ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi için günümüzde Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyetlerini sürdüren bir kuruluştur. YTB bünyesinde bulunan Kültürel ve Sosyal İlişkiler Daire Başkanlığı'nın öncelikli hedefi "soydaş ve akraba topluluklarla kültürel ilişkilerin geliştirilmesi" ve bu kapsamda ilgili kişi, kurum ve mesleki yapılanmalarla işbirliklerinin koordineli bir biçimde yerine getirilmesidir (ytb.gov.tr).

2021 yılı YTB Faaliyet Raporu'na göre YTB tarafından yürütülen Türkiye Bursu Projesi kapsamında 178 ülkeden 15 binin üzerinde uluslararası öğrenciye Türkiye'de burslu eğitim imkânı sağlanmış, 80 binin üzerinde uluslararası öğrenciye ise farklı konularda hizmet verilmiştir. Bu çalışmalarının yanı sıra YTB, yurtdışında Türkçe eğitimi verilmesi, Türkiye ile alakalı akademik çalışmaların desteklenmesi (bilimsel çalışmalar, kongreler, paneller, konferanslar, projeler, akademik değişim programları vb.), kültür sanat programları (film festivalleri, tiyatrolar, sergiler vb.) düzenlenmesi, kültürel hareketlilik programları (Genç Liderler Programı, Türkiye Stajları, Türkiye Gezileri, Gençlik Kampları vb.) gibi etkinliklerle de Türkiye'nin kültürel diplomasisine katkı sağlamaktadır (YTB, 2021, s. 42-43). Ayrıca YTB, British Council, Fulbright Komisyonu, DAAD (Alman Akademik Değişim Servisi) gibi yabancı ülkelerin kültürel diplomasi kuruluşları ve STK'larla işbirliği içerisine girmekte ve ortak çalışmalar yürütmektedir (Bulut, 2019, s. 21).

Yunus Emre Enstitüsü

Yunus Emre Vakfı, Türkiye'nin, Türkçenin, Türk tarihinin, kültürünün ve sanatının küresel çapta tanıtılması, Türk dili, Türk kültür ve sanatı alanlarında yurt dışında eğitimler verilmesi, Türkiye'nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişinin artırılması amacıyla 2007 yılında 5653 sayılı Kanun ile kurulmuş bir kamu vakfıdır. Vakıf, yurt dışında kurduğu Yunus Emre Enstitüsü Türk Kültür Merkezleri aracılığıyla Türkiye'nin kültürel diplomasi faaliyetlerinin temel aktörü haline gelmiştir. Günümüzde 52 farklı ülkede 63 merkezi bulunan Enstitü tarafından, yabancılara ücretsiz Türkçe eğitimi verilmekte, Türk kültür ve sanatının tanıtımı için çeşitli etkinlikler düzenlenmekte ve Türkiye hakkında yapılan bilimsel çalışmalar desteklenmektedir.

Yunus Emre Enstitüsü tarafından dünyanın farklı farklı bölgelerinde her yıl binden fazla kültür sanat faaliyeti gerçekleştirilmektedir. Yabancı toplumlarla kültürel etkileşim ve paylaşım odaklı olarak kurulan Enstitü, Türkiye'nin yumuşak gücünün artırılması ve uluslararası imajının geliştirilmesinde büyük rol oynamaktadır. Yunus Emre Kültür Merkezleri, modern ve klasik Türk el sanatları, müzik, tiyatro, sinema, edebiyat, fotoğraf, Türk mutfağı ve daha birçok kültürel zenginliği tanıtmak amacıyla konserler, atölye çalışmaları, sahne gösterileri, sergiler, film gösterimleri, bilimsel toplantılar, aydın buluşmaları ve sanat kursları gibi çok sayıda faaliyet düzenlemektedir. Enstitü'nün kültürel faaliyetleri yalnızca Merkezlerin bulunduğu ülkelerle sınırlı kalmamakta aynı zamanda ulusal ve uluslararası düzeyde düzenlenen fuarlar, sergiler, festivaller vb. organizasyonlarla dünyanın pek çok ülkesinde kültürel diplomasi faaliyetleri sürdürülmektedir (Yunus Emre Enstitüsü).

Enstitü bünyesinde Türkçe eğitim faaliyetlerinin sürdürülmesi amacıyla kurulan Yunus Emre Türkçe Eğitim ve Öğretim Merkezi (YETEM), yurtdışındaki üniversiteler ve diğer kamu kurumlarıyla işbirliği içerisine girerek Türkçenin seçmeli ders olarak resmi müfredatlara eklenmesi, yurtdışında Türkçe eğitim verecek okutmanların yetiştirilmesi ve Türkçe eğitim materyallerinin temini gibi çalışmalar yürütmektedir. Ayrıca 2011 yılında TİKA'dan devralınan Türkoloji Projesi kapsamında Türkiye ile diğer ülkeler arasındaki bağların güçlendirilmesi amacıyla eğitim, kültür ve sosyal faaliyetler çerçevesinde Türkçe konuşabilen bir kitle oluşturularak, Türkiye'nin ve Türk kültürünün yurtdışında daha iyi bir biçimde tanıtılması sağlanmaktadır. Bu proje kapsamında Türk Dili ve Edebiyatı ve Türkoloji bölümlerinde çalışmalar yürüten uzmanlara seminer, konferans, panel, sempozyum ve çalıştay gibi akademik faaliyetler için destek verilmektedir. 2015 yılında Enstitü tarafından kurulan ve dünyanın internet erişimine sahip olan her yerinden kolayca dinlenebilen "Türkçenin Sesi Radyosu" Türk kültürünün küresel olarak tanıtımı ve Türkçe öğreniminin desteklenmesini sağlamaktadır (Güzel, 2016, s. 356).

Türkiye'yi temsilen Yunus Emre Enstitüsü'nün 2014 yılında Güney Kore'nin başkenti Seul'de Kore, Türkiye, İsveç, Filipinler, Polonya, Singapur, Tayvan, Nijerya ve Portekiz'in kamu ve kültürel diplomasi kuruluşlarının işbirliğiyle kurulan "Küresel Kamu Diplomasisi Ağı GPDNet" uluslararası platformunun içerisinde yer alması, yabancı devletlerle kamu ve kültürel diplomasi alanında işbirliklerinin ve ilişkilerin geliştirilmesi açısından önemli bir adımdır. Platformun bugün dünyanın farklı bölgelerinden 22 üye ülkesi[17] bulunmaktadır. Yunus Emre Enstitüsü de 2016 ve 2019 yılları arasında bu platformun başkanlık görevini üstlenmiştir. Bu ağın amacı üye ülkeler arasında kamu diplomasisi bilgi ve deneyimlerin konferanslar, çalıştaylar vb. aracılığıyla paylaşılması, ülkelerde faaliyet gösteren kültür, sanat ve yayıncılık kurumlarının bir araya getirilerek interaktif bir kültürel diplomasi platformunun oluşturulması ve ülkeler arası dostane ilişkilerin ve işbirliğinin geliştirilmesidir (gpdnet.org).

Türkiye'nin kültürel diplomasisinde başat aktör olan Enstitü bünyesinde 2016 yılında kurulan Kültürel Diplomasi Akademisi ile Türkiye'nin dış politika öncelikleri ve ulusal çıkarları doğrultusunda etkili kültürel diplomasi politikaları belirlenmesi için "kültür diplomatları" yetiştirilmeye başlanmıştır. Bu akademide, modern kültürel politikaların oluşturulması ve uygulanması, stratejik iletişim, uluslararası politikalar konularına odaklanan Türkçe ve İngilizce eğitimler verilmekte, kültürel diplomasi ile alakalı bilimsel çalışmalar ve akademik yayınlar yapılmaktadır (kda.yee.org.tr). Bu akademi Türkiye kültür diplomasisinin gelişimine katkı sağlayacak profesyonel bir kadronun yaratılması adına atılmış önemli bir adımdır. Yunus Emre Enstitüsü ABD, Afganistan, Güney Kore, Çin, Balkan, Orta Doğu ve Avrupa ülkeleri olmak üzere dünyanın birçok yerinde kültür diplomasisi faaliyetlerini sürdürmekte ve Türkiye'nin uluslararası imajını güçlendirerek, yabancı topluluklarla dostane ilişkiler sürdürülmesine katkı sağlamaktadır.

Diğer Kurumlar ve Faaliyetleri

Türkiye kültürel diplomasisi genel itibari ile devlet ya da devlete bağlı kuruluşlarca yönlendirilmekte ve içerikler bu doğrultuda üretilmektedir. Kültürel açıdan oldukça büyük bir zenginliğe sahip Türkiye'de, uluslararası kültürel ilişkilere, küresel imaja ve ulus markasına katkısı olan çok sayıda kurum ve kuruluş bulunmaktadır. AFAD ve Kızılay tarafından gerçekleştirilen insani yardımlar sayesinde dünyanın çok sayıda farklı bölgesiyle geliştirilen kültürel ilişkiler ve yakınsama, Maarif Vakfı ve üniversitelerin eğitim alanında gerçekleştirdikleri faaliyet ve programlarda kültüre de

[17] GPDNet platformuna üye olan ülkeler; Türkiye, Güney Kore, Katar, Bosna Hersek, Kenya, Küba, Singapur, İsveç, Gürcistan, Arnavutluk, Filipinler, Nijerya, Tayvan, Portekiz, Polonya, Macaristan, Mozambik, Ukrayna, Meksika, Güney Afrika, Sırbistan, Bulgaristan'dır.

yer verilmesi ve uluslararası imajın yükseltilmesi, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın özellikle İslam ülkelerine yönelik kültürel çalışmaları, UNESCO Türk Milli Komisyonu'nun uluslararası temsilciliği ve özel sektör[18] kuruluşlarının kültür alanındaki yatırımları ve girişimleri Türkiye'nin kültürel diplomasi faaliyetlerini desteklemektedir (Sunar, Ülker, & Kartal, 2022, s. 57).

3.3. Türkiye Kültürel Diplomasisi Mevcut Durum, Aksaklıklar ve Potansiyeller

Türkiye, kamu diplomasisi, bu kapsamda da kültürel diplomasi çalışmalarına henüz oldukça yeni başlamış olan ülkeler arasında yer almaktadır. Soğuk Savaş sonrası dönemde değişen diplomasi ve güç anlayışı ile Türkiye bu çalışmalara başlamış ancak çalışmaların ivme kazanması 2010'lu yılları bulmuştur. Bu yıllar itibariyle sıkça dile getirilen "kültür" ve "medeniyet" söylemleri diplomaside yaşanan değişimlerin sinyalleri olmuştur. Köklü ve oldukça çeşitli kültürel bir mirasa sahip olan Türkiye'nin kamu diplomasisi çalışmaları içerisinde en büyük pay kültürel diplomasiye verilmektedir. Kültürel çalışmalar yürütülürken, "milli kimlik" ve "milli kültür" vurgusu yapılmakta, devlet kültürel içeriklere topyekûn müdahil olmakta, kültür özcü ve geleneksel bir temelde tutulmakta ve kültürel çalışmalarda tarihi bağlara dikkat edilmektedir (Binark, 2019, s. 165). Türkiye'nin kamu diplomasisi çalışmalarına geç başlaması uluslararası toplum tarafından tanınmamasına değil, yanlış tanınmasına ve kendini dünyaya iyi ifade edememesine sebep olmuştur. Tecrübe ettiği modernleşme, demokratikleşme ve sosyal-ekonomik gelişime rağmen Türkiye, dünyanın birçok ülkesinde "Orta Doğulu" imajı ile ilişkilendirilip, yoksulluk ve geri kalmışlıkla anılmıştır. Türkiye'nin önceki dönemlerde kendi itibarını ve algısını yönetmemiş olması bu algının başkaları tarafından yönetilmesine sebep olmuştur. Kamu diplomasisindeki bu eksiklik AB'ye üyelik süreci, Ermeni ve Kıbrıs sorunu, Kürt sorunu gibi Türk dış politikasının önemli konuları üzerinde de olumsuz bir etki yaratmıştır zira tüm bu konular üzerinde yabancı kamuoylarının algısı oldukça önemli bir yer tutmaktadır.

Son yıllarda hız kazanan, Kalın'ın ifadesi ile kamu diplomasisi ve "ince güç" çalışmaları, Türkiye'nin dinamik ve çok boyutlu "yeni hikâyesi" nin uluslararası topluma, doğru ve etkili bir biçimde aktarılması, Türk imajının ve markasının güçlendirilmesi, var olan önyargıların kırılması, ülkeye prestij kazandırılması, devletin küresel ve bölgesel etki alanının genişletilmesi, ulusal çıkarların korunması ve diğer ülkelerle olan ekonomik ve politik ilişkilerine katkıda bulunmasında etkili olmaktadır (Kalın, 2011). Tez çalışmasının önceki bölümlerinde de bahsedildiği üzere kültürel diplomasi faaliyetleri özellikle yaklaşık son on beş yıldır oldukça ön planda tutulmaktadır. TİKA'nın vizyonunda değişikliğe

[18] Özellikle Koç, Eczacıbaşı, Sabancı, Zorlu gibi büyük holdingler, Garanti, Yapı Kredi, Akbank gibi büyük bankalar Türkiye'de kültür sanat alanına yatırımda bulunan kuruluşlar arasında yer almaktadır.

gidilmesi, YTB'nin ve Yunus Emre Enstitüsü'nün kurulması, uluslararası kamuoyuyla iletişimin sistematik ve planlı bir halde yürütülmesi ve "Türkiye markasının güçlendirilmesi" için Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'nın kurulması, TRT ve AA'nın uluslararası çok dilli yayınlara önem vermeye başlaması, Türkiye Bursları, yurtdışına bulunan Türkler aracılığı ile gerçekleştirilen diaspora çalışmaları ve daha birçok kamu ve sivil kuruluş tarafından yürütülen kültürel faaliyetler, Türkiye'nin kültürel diplomasi alanında çok daha etkin ve iddialı hale gelmesini sağlamaktadır.

Tüm bunların yanı sıra son dönemde Türk dizilerinin Orta Doğu, Kuzey Afrika, Doğu Avrupa ve Orta Asya'da dünya çapında 400 milyon izleyiciye ulaşması ve İskandinavya ve Latin Amerika pazarlarına açılması ile bu diziler, Türkiye'nin hem ekonomisine hem de imajına katkı sağlayan bir yumuşak güç unsuru haline gelmiş ve Türkiye'nin kültürel etkisinin farklı bölgelere yayılması ve kültürler arası bağ kurulmasının temel araçlardan biri olmuştur. Hem Türk İslam değerlerini yansıtan hem de Türkiye'nin modern yapısını gösteren bu diziler, özellikle Orta Doğu toplumları arasındaki üstün başarısı ile Türkiye'nin daha evvel hiç olmadığı kadar idealize edilmiş bir temsilini sağlamaktadır. 2019 yılında Türkiye ABD'den sonra en fazla dizi ihraç eden ikinci ülke olmuş, 150'den fazla Türk dizisi 146 ülkede yayınlanmıştır (aa.com.tr, 2019). Türk dizileri doğrudan ekonomik katkısının yanı sıra, turizmin ve Türk menşeli malların tanıtımının yapılmasını sağlamaktadır. TÜİK verilerine göre, Türkiye'nin kültürel mal ihracatı 2020 yılı itibari ile 41 milyar TL'yi bulmuştur, bu rakamın toplam ihracattaki payı ise %1,9'dur (TÜİK, 2021). Kültürel diplomasi aracılığıyla geliştirilen diyalog ortamı ve işbirliği ile Türkiye, bölgesel ve küresel ölçekte ekonomik ve ticari ilişkilerini de geliştirmeyi hedeflemektedir. Türkiye'nin itibarının geliştirilmesi ve dünya çapında tanıtımının yapılmasına katkıda bulunan önemli bir diğer unsur ise Türkiye'nin lider ulusal markası olan Türk Hava Yolları (THY)'dır. THY 117 ülkede 222 uluslararası noktaya gerçekleştirdiği uçuşlar ve yaptığı resmi sponsorluklarla küresel varlığının yanı sıra Türk kültürü ve modernliğinin uluslararası temsili sağlayarak Türkiye'nin imajına katkıda bulunmaktadır. Son yıllara THY'nin elde ettiği yüksek görünürlük, Türkiye hakkında küresel bir farkındalık yaratarak Türkiye'nin modern imajının geniş kitlelere yayılmasını mümkün kılmıştır (Donelli, 2019, s. 14-15).

Kültürel diplomasi faaliyetlerine yönelik ortak bir metin bulunmadığından Türkiye'de kültürel diplomasiye ayrılan *bütçe* hususunda ve *ekonomiye etkisi* noktasında genel bir tespitte bulunmak oldukça güçtür. Ancak kültüre yapılan harcamalar temel alındığında bu harcamaların en büyük kısmının merkezi yönetim tarafından finanse edildiği bilinmektedir. Kültürel diplomasinin başat aktörü olan ve Türkiye'nin uluslararası kültürel diplomasi kuruluşlarının da bağlı olduğu Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bütçesinin incelenmesi kültürel diplomasi finansmanı hakkında bilgi edinilmesi adına önemli bir referans teşkil edecektir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2021 İdare Faaliyet Raporu'na göre 2021 yılında Bakanlığın genel bütçe içerisindeki payı yüzde 0,45 olmuştur. Son yıllarda bütçeden ayrılan pay oranında artış gözükmese de Bakanlığa ayrılan bütçe rakamsal olarak artmaktadır. Örneğin 2020 yılında genel bütçenin 0,47'sine denk gelen 5 milyar 127 milyon TL'lik Bakanlık bütçesi, 2021 yılında 6 milyar 16 milyon TL'ye yükselmiş ancak bu rakam genel bütçenin 0,45'ini oluşturmuştur. Ek ödeneklerle birlikte bu rakam 2021 yılında 7 milyar 986 milyon TL'ye ulaşmış, bu bütçenin 7 milyar 275 milyon TL'si kullanılmıştır. 2015 yılında 2 milyar 297 milyon TL civarında olan Bakanlık bütçesi, 2019 yılında YTB, Yunus Emre Enstitüsü ve TİKA 'nın bu Bakanlığa bağlanmasından sonraki süreçte önemli düzeyde artmıştır. 2021 yılında Bakanlığa ayrılan bütçenin yaklaşık 4,5 milyar TL'si kültürel çalışmalar için kullanılmıştır. TİKA ise 554 milyon TL ile Bakanlık içerisinde en çok bütçeye sahip olan kuruluş olmuştur. Bakanlık bütçesinde kültürel alanda en çok pay ise kültürel yatırımlar, güzel sanatlar, müzeler ve kütüphaneler için ayrılmıştır (2022, s. 56-61). Bakanlık, bütçe sıralaması açısından 16 bakanlık içerisinde 11. Sırada yer almaktadır ve Bakanlık bütçesinde kültüre turizmden daha fazla pay ayrıldığı görülmektedir (T.C Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2021, s. 33).

2021 yılında Dışişleri Bakanlığı bütçesinden milli kültürün yurtdışında tanıtılması ve kültürün korunması için 366 milyon 946 bin TL harcanmıştır. Ayrıca kamu diplomasisinin geliştirilmesi faaliyetleri için 70 milyon 672 bin TL bütçe ayrılmıştır ancak bu bütçenin ne kadarının kültürel diplomasi özelinde harcandığı bilinmemektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2022, s. 155-156). Kültür alanında özel sektör, bireyler ve sivil toplum kuruluşları tarafınca yapılan yatırımlar mevcut olsa da bu rakamlara dair herhangi belge bulunmamaktadır. Ayrıca Türkiye'de kültürel diplomasinin devlet ve devlete bağlı kuruluşlarca yürütüldüğü göz önünde bulundurulduğunda Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı belgelerinden alınan rakamlar belirli bir fikir edinilmesi noktasında önemlidir. Günümüzde kültürel alanda yapılan devlet finansmanı önemli rakamlara ulaşmışsa da bu alana daha fazla bütçe ayrılması kültürel diplomasi faaliyetlerinin geliştirilmesi için büyük önem taşımaktadır. Gelişmiş ülkeler ve AB ülkeleri ile kıyaslandığında Türkiye'nin kültüre ayırdığı bütçe payı oldukça düşük kalmaktadır bu sebeple de bütçeden kültüre ayrılan payın artırılması gerekmektedir (Sunar, Ülker, & Kartal, 2022, s. 46). Kültürel faaliyetlerin turizm ve ihracat üzerindeki ekonomik etkisi üzerine nicel bir veri bulunamadığından bu noktada bir değerlendirme yapılamamaktadır.

Son dönemde iç ve dış politikada yaşanan gelişmeler sebebiyle bazı bölgesel ve uluslararası aktörlerle ilişkilerin gerilmesiyle uluslararası düzeyde eleştirilere maruz kalan Türkiye, çok yönlü ve çok boyutlu kamu diplomasisi sayesinde uluslararası kamuoyu ile kültürel yakınlığını sürdürmekte ve bu yolla Türk markasının korunmasını sağlamaktadır. Türkiye, kültür diplomasisi aracılığıyla yerellik ve küreselleşme arasında yeni bir dinamik oluşturmaya ve süreklilik ekseninde politikalarını sürdürmeye çalışmaktadır. Kültürel diplomasi açısından önemli bir ilerleme kaydedilse de Türkiye'nin bu alandaki

çalışmaları oldukça yeni olduğundan, hala geliştirilmesi gereken birçok yönü bulunmaktadır. Türkiye'de kültürel diplomasi faaliyetleri olarak kabul edilebilecek gerek devlet gerek sivil toplum kuruluşları gerekse özel kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülen çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak bu faaliyetlerin bütünlükten uzak oluşu, uzun vadeli ve kapsamlı bir strateji çerçevesinde gerçekleştirilmemesi ve paydaşların işbirliği ve koordinasyonu noktasında eksikliklerin mevcut olması kültürel diplomasinin etkinliğini azaltmaktadır. Ayrıca kültürel diplomasi faaliyetlerinin belli bölgelerde yoğunlaştırılması, genel itibari ile geleneksel kültür değerleri üzerinden yürütülmesi, bölgesel olarak ciddi etkiler yaratsa da küresel olarak etkisini kısıtlamaktadır. Kültürel diplomasi çalışmaları içerisinde popüler kültüre daha fazla yer verilmesi, iletişim teknolojilerinin yarattığı fırsatlardan daha etkili bir biçimde yararlanılması ve özellikle devletin, sivil aktörler ve medya üzerindeki denetiminin azaltılarak bu aktörleri destekleyici ve yönlendirici bir biçimde hareket etmesi, Türkiye'nin kültür diplomasisinin küresel etkisini artırılmasını ve Türk markasının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Son dönemde bu yönde çalışmalar mevcut olsa da kültürel diplomasi hala gerekli değeri görmemekte ve stratejik bir yaklaşımdan uzak bir biçimde sürdürülmektedir. Köklü ve stratejik bir kültürel potansiyeli bulunan Türkiye'nin, kültür diplomasisinin dış politikayı destekleyecek, ulusal çıkarlara hizmet edecek, ülke markasını geliştirecek ve ülkenin küresel etki alanını genişleterek diğer ülkelerle karşılıklı olarak iyi ilişkilerin geliştirilmesini sağlayacak, uzun vadeli ve geniş kapsamlı bir strateji çerçevesinde oluşturulması gerekmektedir. Türkiye'nin kültür diplomasisinde verimlilik ve sürekliliğin sağlanması için aktörler arası koordinasyon ve işbirliğinin sağlanarak, uzun vadeli ve kapsamlı bir strateji geliştirilmesi elzemdir.

SONUÇ

Diplomasi, neredeyse insanlık tarihinin başlangıcından itibaren var olan ve tarihsel süreç içerisinde sürekli olarak değişim ve gelişim gösteren bir dış politika aracı ve yöntemidir. Devletler günümüzde diplomasiyi ulusal çıkarlarını korumak, diğer devletleri etkisi altına alabilmek ve en önemlisi dış politikalarını meşru bir zemine oturtabilmek amacıyla kullanmaktadır. Devletlerarası karşılıklı karmaşık bağımlılık ilişkilerinin arttığı ve küreselleşmeyle birlikte uluslararası meşruiyet ve kabulün oldukça önemli hale geldiği mevcut konjonktür içerisinde dünyanın hemen hemen her yerinde diplomasi ve diplomatik ilişkiler büyük önem teşkil etmektedir.

Geleneksel anlamda diplomasi, ülkeler arası resmî kurum ve makamlar aracılığıyla gerçekleştirilen barışçıl müzakere süreçleri olarak tanımlansa da diplomasi anlayışı ve uygulanış biçimleri Soğuk Savaşın son bulmasından sonraki süreçte küresel sistem ve güç dengelerinde yaşanan değişim ve dönüşümler, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki büyük gelişmeler sebebiyle önemli bir değişim ve gelişim göstermiştir. Küreselleşmenin yaygın etkisi ile liberalizmin, serbest piyasa anlayışının, küresel entegrasyon süreçlerinin giderek arttığı ve coğrafi sınırlılıkların ortadan kalkmaya başladığı günümüz koşullarında devletler tarafından kapalı kapılar ardında resmî kurumlar ve temsilciler aracılığıyla yürütülen geleneksel diplomasi faaliyetleri, ülkelerin ulusal çıkarlarını gerçekleştirebilmeleri ve uluslararası etki alanlarını genişletebilmeleri noktasında yeterli olmadığından, bu diplomasi faaliyetlerinin yerini sivil toplum kuruluşlarının, tüzel kişilerin, bireylerin, uluslararası örgüt ve kuruluşların da dâhil olduğu daha açık ve geniş kapsamlı bir diplomasi biçimi olan kamu diplomasisi almaya başlamıştır. Güç kavramının değişime uğraması ve uluslararası ilişkilerde yumuşak gücün de sert güç gibi önemli hale gelmesi sonrasında ülkelerin yumuşak güç unsurlarını ve uluslararası imajlarını güçlendirmeye yönelik çalışmalara ağırlık vermesi ile de kamu diplomasisi yükselişe geçmiştir. Kamu diplomasisi günümüzde çok sayıda devletin, siyasi ve ekonomik ulusal çıkarlarını gözetmek, uluslararası sistem içerisinde kabul görmek ve ulusal imajını yükseltmek amacıyla sıkça başvurduğu bir diplomasi türü olmuş, geleneksel diplomasi gibi önemli bir dış politika aracı haline gelmiştir.

Tez çalışmasının önceki bölümlerinde ayrıntılı bir biçimde incelendiği üzere kamu diplomasisine ilişkin çok sayıda farklı yaklaşım ve yorumlama bulunmaktadır. Bu incelemeler ışığında devlet ve devlet dışı aktörlerin aktif bir biçimde diplomatik süreçler içerisinde rol aldığı, uzun dönemli ulusal çıkarlara odaklanan ve ulus markasının geliştirilmesine yönelik uzun vadeli stratejileri, yabancı toplumlarla iletişimi, etkileşimi, yumuşak güç unsurlarını ve bu unsurlar içerisinde de kültürü önceleyen "yeni kamu diplomasisi" ve "esnek kamu diplomasisi" anlayışlarının, 21. yüzyıl paradigmasına en

uygun kamu diplomasisi yaklaşımları oldukları görülmüştür. Günümüzde kültür, kamu diplomasisinin en temel ve geniş kapsamlı çalışma alanıdır ve bir ulusun kültürü o ulusun toplumundan ve karşılıklı etkileşimden bağımsız değildir. Tüm bu koşullar göz önünde bulundurulduğunda kamu diplomasisi çalışmaları içerisinde devleti yegâne aktör, kamu diplomasisini ise sadece yabancı toplumlara mesaj iletmek olarak değerlendiren geleneksel kamu diplomasisi anlayışı ve sert kamu diplomasisi yaklaşımlarının kültürel diplomasinin anlaşılması noktasında oldukça sığ bir perspektif sunduğu görülmüştür. Bu sebeple kültürel diplomasinin, yeni kamu diplomasisi ve esnek kamu diplomasisi yaklaşımları çerçevesinde değerlendirilmesi, konunun özünün ve öneminin anlaşılması noktasında oldukça önemlidir.

Küreselleşme, iletişim teknolojilerinin gelişimi, uluslararası ilişkilerde güç anlayışının değişime uğraması gibi sebeplerle kültürel diplomasinin de stratejik önemi artmıştır. Kültür konusuna uluslararası ilişkiler alanında akademik ilgi eksikliği, konunun doğası gereği öznel ve değişken özellikler taşıyor olması, kültürel diplomasinin uluslararası ilişkilerin öncelikli konuları arasında görülmemesi, diğer diplomasi uygulamalarıyla ilişkisi, amaçları, uygulayıcıları, faaliyetleri, tam olarak neleri kapsadığı, zaman çerçevesi, uygulanmasının karşılıklı olup olmadığı konusunda akademisyenler arasında bir fikir birliği bulunmaması gibi sebeplerle bu konunun uluslararası ilişkiler perspektiften akademik olarak ele alınıp bilimsel bir teze dönüştürülmesi oldukça zorlayıcı olmuştur.

Kültürel diplomasinin ne olduğuna dair yapılan farklı tanımlamalar ve yaklaşımlardan yola çıkılarak çalışma içerisinde kültürel diplomasi; kültürel öğelerin, uygulamaların ve ilişkilerin, dış politika hedeflerine ve ulusal çıkarlara uygun olarak, devlet ya da devlete bağlı olan iştirakler tarafından, ulusal çıkarların korunması, küresel alanda olumlu bir imaj yaratılması ve toplumlar arası karşılıklı anlayışın geliştirilebilmesi için uluslararası ilişkiler çerçevesinde kullanılması ve desteklenmesi olarak tanımlanmıştır. Kültürel diplomasi birçok öğeyi içinde barındıran, toplumdan topluma farklılıklar gösterebilen, ancak özünde belli ortak unsur ve çıkarlar çerçevesinde gerçekleştirilen bir diplomasi çeşididir. Kültürel diplomasinin önemi ve kamu diplomasisinin en temel bileşenlerinden biri olduğu, günden güne daha fazla sayıda devlet, araştırmacı, diplomat ve siyasetçi tarafından kabul görmektedir. Özellikle son yıllarda sistem içerisinde sert güç unsurları noktasında gelişmiş ülkelere göre zayıf olan orta ölçekli ve gelişmekte olan ülkeler, uluslararası arenada politik ve ekonomik manevra alanlarını genişletebilmek, güç ve prestij kazanmak, uluslararası etki etme kapasitelerini artırmak ve küresel sisteme entegre olabilmek amacıyla kültürel diplomasi uygulamalarına yönelmiştir.

Bu tez çalışması içerisinde kültürel diplomasi üzerine üç temel yaklaşıma yer verilmiştir. Bunlardan birincisi kültürel diplomasiyi bir iletişim stratejisi olarak kabul eden stratejik iletişim yaklaşımıdır. İkinci yaklaşım ise devlet dışı aktörleri merkeze alan ve kültürün, diplomasiden önce geldiğini savunan kültürel ilişkiler yaklaşımıdır. Üçüncü yaklaşım ise tez çalışmasının temel konusunu

oluşturan ve kültürel diplomasiyi kamu diplomasisinin bir türü olarak kabul eden kamu diplomasisi yaklaşımıdır. Devletin failliği ile karakterize edilen bu yaklaşıma göre devlet, kültürel diplomasi içerisinde temel aktördür ancak yegâne aktör değildir, bu yaklaşımda devlet, kültürel ilişkileri ve faaliyetleri ülkenin çıkarları doğrultusunda gerçekleştirmekte, yönlendirmekte, teşvik etmekte ve düzenlemektedir. Kamu diplomasisi yaklaşımında kültürel bir faaliyetin, kültürel diplomasi olarak adlandırılabilmesi ancak bu faaliyetin devlet ya da devlete bağlı kuruluşlar tarafından gerçekleştiriliyor, yönlendiriliyor ya da destekleniyor olması ve ulusal çıkarlara uygun olarak sürdürülmesi ile mümkündür.

Ülkelerin küresel etki kapasitelerinden, ulusal imajlarına ve uluslararası ekonomik fırsatlarına kadar uzanan geniş bir etki alanına sahip olan kültürel diplomasinin en genel ifade ile temel hedefleri, devletlerin dış politikalarının desteklenmesi, ulusal çıkarlarının korunması, ulus markalarının geliştirilmesi ve çatışma zamanlarında dahi diğer ülkelerle olan ilişkilerinin sürdürülmesini sağlayacak toplumsal bağların kurulmasıdır. Ancak belli ortak unsurlar mevcut olsa da kültürel diplomasinin uygulanış amaçları ve biçimleri ülkeden ülkeye, ulusların kendi dinamikleri, kültürel altyapıları ve milli çıkarları doğrultusunda farklılıklar göstermektedir.

Kültürel diplomasi, uluslararası işbirliği, karşılıklı anlayış, ulus markalama, kültür endüstrisi gibi farklı boyutlarıyla ülkelerin politika ve ekonomilerine doğrudan ya da dolaylı bir biçimde etki etmektedir. Küreselleşme ve teknolojinin gelişimi ile fiziksel sınırların ortadan kalkmaya başladığı, bilgi ve sermayenin serbest ve hızlı bir biçimde dolaştığı günümüz koşulları içerisinde, güçlü ve olumlu bir itibara sahip ve "ulus markası" gelişmiş olan ülkeler, tüketicilerin, turistlerin, yatırımcıların, göçmenlerin, diğer ülkelerin ve küresel medyanın ilgisini çekmekte, küresel alanda hem politik hem de ekonomik olarak bir cazibe merkezi haline gelmektedir. Ulus markasının geliştirilmesinde büyük bir paya sahip olan kültürel diplomasi faaliyetleri oldukça geniş kapsamlıdır ve sınırlandırılması oldukça güçtür. Bu tez çalışması kamu diplomasisi yaklaşımı çerçevesinde kaleme alındığından, devlet ya da devlete bağlı kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen, desteklenen ya da yönlendirilen, ülkelerin ulusal çıkarlarını ve imajlarını destekleyen, toplumlar arası karşılıklı anlayışın geliştirilmesine katkıda bulunan ve içerisinde kültürel öğeleri barındıran her türlü kültürel faaliyet kültürel diplomasi kapsamında kabul edilmiştir.

Kültürel diplomasiyi, özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemden itibaren çok sayıda devlet, bahsedilen avantajların elde edilebilmesi ve daha birçok ulusal çıkarın sağlanabilmesi amacıyla kullanmaya başlamıştır. Son yıllarda kültürel diplomasi çalışmaları ile ön plana çıkan ülkeler arasında, özellikle 2000'li yıllar itibari ile gerçekleştirdikleri faaliyetler sayesinde Güney Kore ve Türkiye de yerlerini almıştır. Kültürel anlamda önemli bir potansiyel taşıyan ve bunu son yıllarda kullanmaya başlayan Kore ve Türkiye bu tez çalışması içerisinde iki örnek ülke olarak seçilmiş ve kültür politikaları, kültürel diplomasi faaliyetleri, potansiyelleri, aktörleri ve kazanımları detaylı bir biçimde incelenmiştir.

Bu iki ülkenin kültürel diplomasileri karşılaştırıldığında, kültürel diplomasi faaliyetlerinin, bu faaliyetleri gerçekleştirirken ki motivasyonlarının, kültürel diplomasi aktörlerinin, ülkelerin bu uygulama ve politikalardan beklenti ve kazanımlarının yer yer benzerlikler ve farklılıklar taşıdığı belirlenmiştir.

Kore ve Türkiye, büyüyen ekonomileri, gelişen demokrasileri, modern yapıları, nüfusları ve son dönemde kamu diplomasisi çalışmaları ile dikkat çeken "orta ölçekli" ülkelerdir. Her iki ülkenin de bulundukları coğrafyada yaşanan gelişmeler ve bu ülkelerin konumları göz önünde bulundurulduğunda jeopolitik olarak da benzerlikler taşıdıkları söylenebilmektedir. Her iki ülkede de ulusun inşası süreçlerinden itibaren politika çalışmaları içerisinde kültürel gelişime ve kültür politikalarına yer verilmişse de neredeyse 2000'li yıllara kadar kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi çalışmalarının hiçbir zaman bu ülkelerin öncelikli gündemleri içerisinde yer almadığı ve her iki ülkenin de sert güç unsurlarını geliştirmeye yönelik politikalara odaklandıkları tespit edilmiştir. Bu sebeple ülkelerin modern anlamda kültürel diplomasisi çalışmalarına görece geç başladıkları ancak son yıllarda yaptıkları çalışmalarla küresel olarak bu alanda ön plana çıkmaya başladıkları söylenebilmektedir.

Hem Kore hem de Türkiye tarafından kuruluşlarının ilk yıllarından itibaren, küresel sistem içerisinde yeni bir devlet olarak yerlerini alabilmek ve yabancı devletlerle ilişkiler geliştirebilmek için geleneksel diplomasi yöntemleri kullanılmıştır. İki ülkenin de kuruluşlarının ilk yıllarında, tecrübe ettikleri savaşların yıkıcı etkilerinden kurtularak ulusun yeniden inşa edilmesi, küresel sisteme entegrasyon sağlanılması, savaş ve geri kalmışlıktan arındırılmış güçlü bir ulusal imaj yaratılması ve milli bir kültür oluşturulması gibi benzer motivasyonlarla hareket ettikleri ve modern anlamda bir kamu diplomasisinden bahsedilemese de iki ülkenin de devlet kurumları ve devlete bağlı kuruluşları aracılığı ile yabancı kamuoylarına yönelik tek yönlü bir bilgi akışı sağlayarak ve propaganda teknikleri kullanarak dünyaya olumlu bir imaj çizmeye yönelik geleneksel kamu diplomasisi niteliği taşıyan çalışmalar sürdürdükleri görülmüştür. Bu ülkelerin, öncelikli gündemlerini farklı konuların oluşturması, diplomatik ilişkilerini az sayıda müttefik ülkelerle sürdürmeleri ve ülkelerin kaynaklarının oldukça kısıtlı olması sebebiyle erken dönem kamu diplomasisi çalışmalarının zayıf olduğu görülmektedir. Ancak bu koşullara rağmen iki ülkenin de bu yıllardan itibaren devlet eliyle hem yurt içinde hem de yurt dışında kültürel faaliyetlerde bulunmaları, "milli bir kültür" yaratma çabası içerisinde olmaları ve kültür politikalarına dair çalışmalar yapmaları ileri dönem kamu ve kültürel diplomasilerinin temellerini oluşturmuştur.

Kore ve Türkiye'nin 2000'li yıllara kadar kültürel diplomasi faaliyetleri gerek kendi iç dinamikleri gerekse de küresel gelişmeler sebebiyle oldukça kısıtlı kalmış olsa da sürdürülmeye devam ettirilmiştir. Soğuk Savaş'ın yumuşama sürecine kadar ki dönemde her iki ülkenin de kültürel çalışmalarının batı merkezli olarak tek yönlü ve tek boyutlu sürdürüldüğü, kültürel politikalara

odaklanılarak bu politikalar aracılığı ile milli bir kültür ve bu kültüre adapte olmuş bir halk oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir. Her iki ülke tarafından da gerçekleştirilen kültürel diplomasi faaliyetlerinin motivasyonları; küresel imajlarının geliştirilmesi, kültürlerinin tanıtılması, diğer ülkelerle iyi ilişkiler kurulması, kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kendi haklarında var olan önyargıların önüne geçilmesi olmuştur. Bu kapsamda iki ülke de küresel boyutta kültürlerinin tanıtılması için fuarlar, festivaller ve sergiler düzenlemiş, akademik değişim programları ile akademisyen ve öğrenci hareketliliği yaratmıştır. Bu faaliyetlerin tümü devlet ya da devlete bağlı kuruluşlarca gerçekleştirilmiştir. 1970'li yıllara kadar her iki ülkenin de kültürel açısından benzer süreçler geçirdikleri gözlemlenmiştir. Her iki ülkede de bu yıllara kadar ulusal ve uluslararası kültürel faaliyetlerin ve yabancı devletlerle olan kültürel ilişkilerin, devlet eliyle gerçekleştirildiği, içerisinde "milli bir kültür" ve "milli bir kimlik" oluşturma kaygısı taşıdığı ve uluslararası topluma entegrasyon amacı güttükleri tespit edilmiştir.

1970'lerin sonu ve 1980'li yıllara gelindiğinde ise Soğuk Savaş koşullarının yumuşaması ile her iki ülkenin de önceden müttefik ve dost kabul edilen ülkelerle sınırlı olan diplomatik ilişkilerinin kapsamı genişletilmiş ve çok sayıda ülkeyle diplomatik bağlar kurulmaya başlanmıştır. Bu da kültürel diplomasi çalışmalarının çok yönlü ve çok boyutlu bir hale gelmeye başlamasında etkili olmuştur. Aynı zamanda 1980'li yıllar iki ülkede de büyük özel şirketlerin, kurdukları vakıflar aracılığı ile önemli kültürel çalışmalara imza attıkları ve kültürün filmler ve müzikler aracılığıyla ilk kez piyasa ile temas ettiği yıllar olmuştur. Bu temas sonrası Kore devleti güçlü bir "kültür endüstrisi" yaratılması adına sektöre büyük yatırımlar ve destekler sağlamaya başlamıştır. Aynı zamanda büyük şirketlerin kültürel atılımlarını destekleyerek ulusal kültürel değerler yaratılma noktasında devlet dışı aktörlerin de girişimlerde bulunmasını teşvik etmiştir. Ancak Türkiye'de böyle bir girişimde bulunulmamış, "kültür endüstrisi" özel teşebbüslerin çabalarıyla sınırlı kalmıştır. 1980'li yıllar iki ülkenin kültürel çalışmalara ve kültürel diplomasiye yaklaşımları noktasında farklılıklar yaşanmaya başladığı yıllar olmuştur. Bu farklılıkların temelinde, Kore'nin bu yıllara kadar muazzam bir sanayileşme ve ekonomik gelişim süreci geçirirken, Türkiye'nin politik, ekonomik ve güvenlik sorunları ile boğuşuyor olmasının yer aldığı söylenebilmektedir.

Soğuk Savaş'ın son bulunmasıyla küresel güç dengelerinde büyük değişimlerin yaşandığı, teknolojik gelişmelerin ve küreselleşmenin yükselişe geçtiği yıllarda, gerek ülkelerin iç dinamikleri gerekse de yaşanan küresel gelişmeler sebebiyle Kore ve Türkiye'nin kültürel diplomasi anlayışlarının, uygulamalarının, hedeflerinin ve kazanımlarının büyük değişikliklere uğradığı görülmüştür. Bu dönemde iki ülke de çok yönlü ve çok boyutlu bir diplomasi anlayışıyla hareket etmiş, kitle iletişim araçları özellikle kamu ve kültürel diplomasi çalışmalarında sık sık başvurulan araçlar haline gelmiştir. Türkiye'nin 1990'ların ilk yıllarından son yıllarına dek tecrübe ettiği siyasi istikrarsızlık dönemi

sebebiyle kültürel diplomasiye dair çalışmaları oldukça kısıtlı kalarak ülkenin öncelikli gündeminde neredeyse hiç yer almamış, ancak AB'ye aday ülke olunması sonrası birtakım kültürel revizyon ve politika düzenlemeleri gerçekleştirilmiştir. Genel itibari ile 1990'lı yıllar Türkiye'nin kültürel diplomasisi açısından oldukça verimsiz bir dönem olmuştur. Kore tarafında ise 1990'lı yıllar kültür endüstrisinin ve kültürel diplomasinin büyük gelişim gösterdiği yıllardır. Liberal politikaların ülkede etkili olmaya başladığı bu dönemde kültür, küreselleşmenin en temel unsurlarından biri olarak görülmüş, milli kültür unsurlarının yanı sıra küresel ve popüler kültür unsurlarının da ulusal kültür içerisinde yer bulmaya başladığı bir sürece girilmiştir. Bu dönemde kültür, Türkiye'deki bakış açısından farklı olarak, ekonomik potansiyel bir kaynak olarak da görülmeye ve ulusal ekonominin bir parçası olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Özellikle 1997 yılında yaşanan Asya Krizi sırasında Kore'nin, krizin üstesinden gelebilmek için ağır sanayiye dayalı ekonomiden, yaratıcı içerik, enformasyon ve teknoloji tabanlı ekonomiye geçişi, kültürün büyük ve alternatif bir endüstri haline gelmesini sağlamıştır. Krizin aşılmasından sonraki süreçte Kore, sanayi sonrası bir toplum haline gelmiş, artık kitle iletişim araçları ve dijital platformlar aracılığıyla kültürel diplomasi faaliyetleri sürdürmeye ve ulusal imajını geliştirmeye başlamıştır. Kore'nin kültürel diplomasisi bu tarihten itibaren Türkiye'nin uygulamalarından farklı olarak devlet tekelinde sürdürülen bir faaliyet olmaktan çıkmış, çok aktörlü ve boyutlu bir hale gelmiştir. Ayrıca bu yıllarda uygulanan Gün Işığı Politikası çerçevesinde kültürel diplomasinin, Güney ve Kuzey Kore arasındaki çatışmaların azaltılması ve iki ülke arasında kültürel bir yakınsama yaratılarak, ülkelerin yeniden birleşme ihtimalinin desteklenmesi amacıyla kullanılması ve bu doğrultuda çalışmalar yürütülmesi, Kore kültürel diplomasisinin önemli bir boyutunu oluşturmuştur.

2000'li yılların ilk yıllarında ise Kore'de hâlihazırda özel sektör girişimleri ile ortaya çıkmış ve Asya kıtasında yayılmaya başlamış olan Hallyu akımının sürdürülebilir bir gelir kaynağına dönüştürülmesi, küresel boyuta taşınması, bu akım ile ulusal imajın geliştirilmesi ve ulusal çıkarların desteklenmesi hedefi ile politikalar geliştirilmeye başlanmıştır. Türkiye de aynı yıllarda önceki döneme göre daha istikrarlı bir biçimde yönetilmeye başlanmış ve kamu diplomasisi çalışmaları, ülkenin imajının geliştirilmesi, ulusal çıkarların korunması ve yabancı devletlerle iyi ilişkiler sürdürülmesi amacıyla hız kazanmıştır. Bu dönemde Kore'nin kültürel diplomasisinin temeli haline gelmeye başlayan Hallyu akımı, hem Kore'nin milli kültür öğelerini hem de küresel ve popüler kültür öğelerini içerisinde barındırmaktaydı. Bu sayede Kore, Hallyu aracılığı ile küresel boyutta neredeyse tüm toplumlara yönelik olarak kültürel diplomasisinin coğrafi kapsamını genişletmiştir. Türkiye ise aynı dönemde kültürel ilişkilerini daha çok tarihi ve kültürel bağlarının bulunduğu coğrafyalara yöneltmiş ve ulusal imajını milli kültür ve milli kimlik vurgusu ile şekillendirmiştir. Kore'de kültürel diplomasi faaliyetleri, genellikle devlet ve devlet dışı aktörlerin yakın ilişki ve işbirliği çerçevesinde birbirlerini destekleyici

bir biçimde sürdürülürken, Türkiye'de Kore'nin aksine temelde kamu kuruluşları aracılığıyla sürdürülmüştür.

2000'li yıllar, iki ülkenin de resmi olarak kamu diplomasisi çalışmaları sürdürmeye başladığı ve bu çalışmaları, ulusal imajlarını güçlendirmek, çıkarlarını korumak ve yabancı kamuoylarıyla ilişkilerini ve bağlarını geliştirmek için kullandığı kültürel diplomasi açısından da oldukça hareketli bir dönem olmuştur. Her iki ülke de hem yaşanan küresel gelişmeler hem de yumuşak güç uygulamalarının uluslararası alanda yaygınlaşması sebebiyle kamu diplomasisini bu bağlamda da kültürel diplomasiyi dış politikalarının temel araçlarından biri olarak görmeye başlamışlardır. İki ülke de devlet eliyle kültürel diplomasisinin geliştirilmesi için hem kurumsal düzenlemeler yapmış hem de önemli politikalar oluşturmuştur. Bu kapsamda çok sayıda uluslararası kültürel tanıtım faaliyeti, konferans ve festival düzenlenmiş, ülkelerle karşılıklı olarak kültürel ilişkiler geliştirilmiş, toplumlar arası bağlar kurulmaya çalışılarak karşılıklı anlayışın geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmüştür. Tüm dünya genelinde bu yıllar, fiziksel sınırlılıkların gelişen teknolojik imkânlar sayesinde üstesinden gelindiği, "yeni kamu diplomasisi" anlayışı ile modern anlamda kültürel diplomasi faaliyetlerinin yülselişe geçtiği ve birbirine yabancı toplumlar arasında iletişim ve ilişkilerin güçlendiği bir dönem olmuştur.

İki ülke özellikle 2010 yılına kadar benzer kültürel diplomasi uygulamaları gerçekleştirse de Kore'nin son yıllarda teknolojik avantajlarını ve Hallyu akımının küresel popülaritesini kullanması, kültürel diplomasi denilince dünyada akla ilk gelen ülkelerden biri olmasını sağlamıştır. Milli ve popüler kültür öğelerini aynı anda içerisinde barındıran Hallyu'nun, ülkenin kültürel diplomasisinin temeli haline getirilmesi ve direkt olarak ulus markası biçiminde lanse edilmesi, Kore'nin yabancı toplumlarla olan kültürel bağlarının geliştirilmesi noktasında oldukça etkili olmuştur. Kore'nin kültürel diplomasi çalışmalarında, devlet dışı aktörlerle işbirliği ve uyum içerisinde, ulusal kültürel bir değer yaratılması noktasında bu aktörlere bir özgürlük alanı sağlayarak, kültürel içeriklerin üretilmesini ve bu içeriklerin ulusal imajı ve çıkarları destekleyici bir biçimde kullanılmasını sağlaması, Kore'nin kültürel diplomasi alanında ön plana çıkmasını sağlayan ikinci kilit nokta olmuştur. Devlet, kültüre dair politikalar oluştursa da kültürel içerikler genellikle yaratıcılık temelli olarak üretilmekte ve kültürel diplomasi faaliyetleri içerisinde kullanılmaktadır. Türkiye de son yıllarda kültürel diplomasi çalışmalarının kapsamını ve hedef kitlesini genişletmeye ve devlet dışı aktörlerle temas kurmaya başlasa da bu girişimler çok yeni olduğundan kültürel diplomasi hala devletin kültürel diplomasiye dair içeriklere topyekûn müdahil olduğu özcü bir temelde sürdürülmektedir. Milli kimlik ve milli kültür anlayışının salt ve en temel olgu olarak kültürel diplomasinin merkezinde bulunması ve devlet dışı aktörlerle bağın zayıf olması Türkiye'nin bu alandaki etkililiğini sınırlandırmaktadır.

Kore ve Türkiye arasında kültürel diplomasinin hedefleri noktasında da benzerlik ve farklılıklar mevcuttur. Türkiye'nin kültürel diplomasisinin en temel amacı; Türk kimliğinin küresel anlamda kabul

görmesinin sağlanması, bu bağlamda ülkeye prestij kazandırılması ve devletin uluslararası etki alanının genişletilerek ülkenin diğer ülkelerle olan ekonomik ve politik ilişkilerine katkı sağlanmasıdır. Kore ise Türkiye'ye benzer politik ve ekonomik amaçlarının yanı sıra, kültüre endüstriyel bir bakış açısı getirmekte ve kültürü ekonomik kalkınmanın önemli bir unsuru olarak kabul etmektedir. Yani kültür, ülkenin prestijinin ve uluslararası etki alanının geliştirilmesi için bir kaynak olarak görüldüğü kadar önemli bir doğrudan ekonomik kaynak ve yeni pazarlara girilmesinin bir yolu olarak da görülmektedir. Kaldı ki son yıllarda Kore'nin Hallyu'nun etkisi ile elde ettiği maddi kazanımlar bu durumun en önemli ispatıdır. Ulus markası haline getirilen ve ağırlıklı olarak devlet dışı aktörler tarafından şekillendirilen Hallyu, hükümet tarafından desteklenerek, ulusal ekonominin bir parçası olarak geliştirilmekte ve kültürel politikalar ve diplomasi çalışmalarına entegre edilerek ulusal çıkarların ve prestijin desteklenmesi amacıyla devlet tarafından yönlendirilmekte ve kullanılmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Kore ve Türkiye'nin kültürel diplomasi çalışmalarının beklentileri ve kazanımları açısından önemli farklılıklar bulunduğu gözlemlenmiştir.

Kore ve Türkiye'nin kültürel diplomasi aktörleri incelendiğinde de benzerlikler ve farklılıklar taşıdığı belirlenmiştir. Her iki ülkenin de kültürel diplomasi çalışmalarında, Dışişleri Bakanlıkları ve Kültür ve Turizm Bakanlıkları etkin rol oynadığı görülmektedir. Aynı zamanda Kore Vakfı ve TİKA'nın, Kore Kamu Diplomasisi Merkezi ve T.C. Kamu Diplomasisi Daire Başkanlığı'nın, Yunus Emre Enstitüsü ve Kral Sejong Enstitüleri'nin birbirine oldukça benzer yapılara ve çalışmalara sahip oldukları görülmüştür. İki ülkenin kültürel diplomasi aktörleri arasındaki en büyük farklılık, Kore'nin devlet ve devlete bağlı kuruluşlar dışındaki aktörlerle olan bağlarının çok güçlüyken, Türkiye'nin devlet dışı aktörlerle bağının oldukça zayıf olmasıdır.

Görüldüğü üzere Kore ve Türkiye kültürel diplomasi çalışmaları benzerlikler taşıyan noktalara sahip olsa da son yıllarda uygulamalar, hedefler ve kazanımlar noktasında önemli farklılıklara sahip olan iki ülke oldukları görülmüştür. Ancak iki ülkenin de yumuşak güçlerini artırmak noktasında kültürel diplomasiden faydalandıkları ve 2000'li yıllardan itibaren kültürel diplomaside önemli bir yol kat ettikleri görülmektedir. Kore ve Türkiye gibi orta ölçekli ve kültürel anlamda önemli potansiyel taşıyan ülkeler için, kültürel diplomasi çalışmaları, gelişmiş ülkelerle rekabet edebilme ve ulusal markalama noktasında stratejik bir öneme sahiptir. İki ülkede etki alanlarını genişletme ve diğer ülkelerle iyi ilişkiler kurma noktasında başarılı olmuştur. Türkiye'nin kimlik ve tarihi bağları ön plana çıkarttığı kültürel diplomasi uygulamaları, özellikle Orta Doğu, Kafkasya ve Balkanlar başta olmak üzere belirli bölgeler üzerinde etkili olmasını sağlarken, yaratıcı içerik ve popüler kültür öğelerini önceleyen ve kültürel politikalarını oluştururken serbest piyasa mantığı ile hareket ederek devlet dışı aktörlerin alandaki faaliyetlerini ulusal çıkarları doğrultusunda kullanan Kore'nin kültürel diplomasideki başarısının küresel boyuta ulaştığı görülmektedir. Farklı kazanımlara sahip olan iki

ülkenin kültürel diplomasi bağlamında birbirleri için örnek oluşturabilecek uygulamaları mevcuttur. Türkiye, Kore'nin endüstriyel kültür mantığını politikalarına entegre eder, devlet dışı aktörlerle bağlarını kuvvetlendirerek onlara kültürel diplomasi için içerik üretilmesi adına bir özgürlük alanı tanır ve popüler kültür öğelerine de kültürel çalışmaları içerisinde daha çok yer verir ise ekonomik olarak doğrudan kazanımlarını artırma fırsatı bulacaktır. Kore de tarihsel ve kültürel bağları bulunan devletlerle olan ilişkilerinde Türkiye'ninkine benzer bir diplomasi yöntemi izler ve milli ortak kültür değerlerini ön plana çıkartır ise olası ve mevcut çatışmaların çözümü noktasında olumlu bir etki yaratacaktır. Ayrıca her iki ülke tarafından da son yıllarda kültürel diplomasinin kurumsallaşmasına ve koordine edilmesine yönelik gerçekleştirilen stratejik planlama ve politika hamleleriyle önemli gelişmeler kaydedilse de özellikle Türkiye'de kültürel diplomasi uygulamalarında koordinasyon ve uyumun sağlanması noktasında belirli sorunlar varlığını sürdürmektedir. Kore'nin devlet destekli sistematik kültürel diplomasi uygulamaları bu noktada Türkiye'ye örnek bir model teşkil etmektedir.

Genel itibari ile her iki ülkenin de kamu diplomasisi bağlamında yürütmüş oldukları kültürel diplomasi uygulamaları, politik ve ekonomik ilişkilerini, bölgesel ve küresel olarak konumlarını pozitif yönlü olarak etkilemekte, ulusal birçok avantaj sağlamakta ve Türkiye'nin bölgesel, Kore'nin ise küresel boyutta kültürel diplomasi denildiğinde akla ilk gelen ülkelerden olmasını sağlamaktadır. Kültürel diplomasinin ülkelerin siyasi ve ekonomik hedeflerine ulaşmasını tek başına sağlayamasa da akıllı güç anlayışı çerçevesinde etkili bir biçimde kullanıldığı takdirde uluslararası alanda avantajlar sağlayabilecek büyük bir potansiyel taşıdığı açıkça görülmektedir.

KAYNAKÇA

aa.com.tr. (2019). 2022 tarihinde ABD'den sonra en fazla dizi ihraç eden ülke Türkiye: https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/abdden-sonra-en-fazla-dizi-ihrac-eden-ulke-turkiye/1641524 adresinden alındı

Abduazimov, M. S. (2017). Public Diplomacy: Reappraising the South Korean Case through an Evolutionary Approach. Korea Journal , 57 (3), 83-111.

Abdurrahmanlı, E., & Bağış, E. (2021). Diplomasi Tanımı ve Uluslararası Konjonktürde Mevcut olan Diplomasi Türleri. Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi , 3 (1), 120-140.

Acar, D. Ş. (2006). Küreselleşen Dünyada Diplomasi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi (6), 417-440.

Akçadağ, E. (2010). Dünya'da ve Türkiye'de Kamu Diplomasisi . Kamu Diplomasisi , 12-13.

Akıncı, A., & Usta, S. (2016). Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçişte Etkili Olan Dış Faktörlerin Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi , 21 (1), 275-288.

Al, A. (2014). Türk Dış Politikası 1918-1980. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Ang, I., Isar, Y. R., & Mar, P. (2015). Cultural Diplomacy: Beyond The National Interest? International Journal of Cultural Policy , 365-381.

Anholt, S. (2005). Three Interlinking Concepts: Intellectual Property, Nation Branding And Economic Development. WIPO International Seminar on Intellectual Property and Development (s. 2-3). Geneva: WIPO.

AP News. (2019). Mart 2022 tarihinde The Latest: K-pop band greets Trump during Seoul visit: https://apnews.com/article/politics-business-europe-asia-pacific-latin-america-e44d653aa1fc498689263693c625e5b6 adresinden alındı

Ataman, M. (2003). Özalist Dış Politika: Aktif ve Rasyonel Bir Anlayış. Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi (2), 49-64.

Avşar, Z., Şahin, M., Küçükyılmaz, M. M., Ökten, S., & Veske, M. P. (2022). 'Türkiye'nin Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Kültürel Diplomasi ve İletişim. İstanbul: T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı.

Aydoğan, B., & Aydın, H. (2011). Güç Kavramı, Kamu Diplomasisi ve Güvenlik. Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Derneği. Ekopolitik Uluslararası İlişkiler Masası.

Ayhan, K. (2020). An Exploration of Korean Discourses on Public Diplomacy. Journal of Contemporary Eastern Asia , 19 (1), 31-42.

Ayhan, K. (2017). Korea's Soft Power and Public Diplomacy Under Moon Jae-In Administration: A Window of Opportunity. K. Ayhan içinde, Korea's Soft Power and Public Diplomacy (s. 13-32). Hangang Network & Ministry of Foreign Affairs.

Ayhan, K., & Park, E. (2017). Hangang Network Public Diplomacy Series 2 Korea's Soft Power and Public Diplomacy. Seoul, Korea: Seoul National University Press.

Bae, J.-s. (2013). Chief of Korean studies academy declares 'Hallyu 3.0'. Şubat 2022 tarihinde Koreaherald.com. adresinden alındı

Balcı, A. (2017). Türkiye Dış Politikası İlkeler, Aktörler ve Uygulamalar. İstanbul: Alfa Basım Yayım.

Balcı, M. (2015). Sıradışı Bir Siyasetçi: Kasım Gülek Hayatı ve Siyasi Faaliyetleri. İstanbul: Yeditepe Yayınları.

Ban, Y. (2020, Aralık). South Korea's Soft Power in Middle Power Diplomacy: Enhancing Popular Culture and its Challenges. The Journal of Contemporary Asian Studies , 1-18.

Barlas, Ş. (2012). Kültür Diplomasisinin Sınırları: Türk Kültürü ve Sanatının Uluslararası Platformlarda Tanıtımı (1980-2010). Ş. Kut, H. Dikici, Z. Alemdar, & U. Azak içinde, Genç Araştırmacılar Tartışıyor: Siyasi İlimler Türk Derneği VIII. Lisansüstü Konferansı Bildileri Seçkisi. Okan Üniversitesi Yayınevi.

Bayraktar, D. (2017). Yeni dönem Türk Dış Politikasında Kamu Diplomasisinin Yeri: Yunus Emre Enstitüsü ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Örnekleri. İzmir Katip Çalebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bekiroğlu, O. (2019). Propaganda, Kamu Diplomasisi ve Nesnellik Sarkacında Uluslararası Yayıncılık: Geçişkenlik Ekseninde Bir İşlevler Dizisi. Erciyes İletişim Dergisi (6), 641-662.

Beriddge, G. R. (2015). Diplomacy: Theory and Practice. Springer.

Binark, M. (2019). Güney Kore Hükümetlerinin Kültür Politikaları ve Sinema Endüstrisi Destekleri. Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi , 10 (1), 147-172.

Binark, M. (2019). Kültürel Diplomasi ve Kore Dalgası "Hallyu". Ankara: Siyasal Kitabevi.

Brand Finance. (2021). Global Soft Power Index 2021: South Korea Ranks 11th. adresinden alınmıştır

Bulunmaz, B. (2012). Türk Basın Tarihi İçerisinde Demokrat Parti Dönemi Ve Sansür Uygulamaları. Öneri Dergisi , 10 (37), 203-214.

Bulut, F. (2019). Küresel Siyasette Kültürel Diplomasinin Yeri: Türkiye'nin Durumuna Dair Tespit ve Öneriler. İlke Politika Notları , 3-23.

Cagliostro, A. (2021). The Arts & Culture Economy: Cultural Diplomacy. 2022 tarihinde ModernDiplomacy: https://moderndiplomacy.eu/2021/03/08/the-arts-culture-economy-cultural-diplomacy/ adresinden alındı

Cha, J.-M. (2020). Analysis of the Implementation of South Korea's Nordpolitik in 1970s-1990s. Korea Observer , 71-97.

Cho, Y. Y. (2012). Public Diplomacy and South Korea's Strategies. The Korean Journal of International Studies , 2-10.

Choi, K. J. (2019). The Republic of Korea's Public Diplomacy Strategy: History and Current Status. USC Center on Public Diplomacy , 1, 5-58.

Chung, C.-p. (2003). Democratization in South Korea and Inter-Korean Relations. Pacific Affairs , 9-35.

Cowan, G., & Arsenault, A. (2008). Moving From Monologue to Dialogue to Collaboration: The Three Layers of Public Diplomacy. The Annals of the American Academy of Political and Social Science , 616 (1), 10-30.

Cowan, G., & Cull, N. J. (2008). Public Diplomacy in a Changing World. The Annals of The American Academy of Political and Social Science , 6-18.

Cull, N. J. (2009). Public Diplomacy: Lessons from the Past. Los Angeles: Figueroa Press.

Cummings, M. C. (2009). Diplomacy and the United States Government: a Survey. Center for Arts and Culture, Cultural Diplomacy Research Series , 15.

Çavuş, T. (2012). Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (64), 23-37.

Dal, Y. J. (2021). Ten Myths About the Korean Wave in the Global Cultural Sphere. International Journal of Communication (15), 4147–4164.

Davutoğlu, A. (2004). Türkiye Merkez Ülke Olmalı. Mart 2022 tarihinde Radikal: http://www.radikal.com.tr/yorum/turkiye-merkez-ulke-olmali-702116/ adresinden alındı

Delury, J. (2018). Delury: The Candlelight Mandate & Moon Jae-in's Inter-Korean Dilemma. Joint U.S.-Korea Academic Studies , 49-68.

Demirel, M. (2017). Hedley Bull Perspektifinden "Uluslararası Toplum" Kavramsallaştırması ve Kurumları. Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (3), 47-85.

Dikici, A. (2008). Millî Şef İsmet İnönü Dönemi Laiklik Uygulamaları. Ankara Üniversitesi Türk İnk›lâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi , 161-192.

Doğan, O. (2003). Kültür Küreselleşebilir Mi? B. Kaya, & S. Ünal içinde, Küreselleşme ve Psikiyatri (s. 143-153). Ankara.

Donelli, F. (2019). Persuading through Culture, Values, and Ideas: The Case of Turkey's Cultural Diplomacy. Insight Turkey , 21 (3), 2-22.

Dora, Z. K. (2021). Atatürk Dönemi Türk Dış Politikasında Millî Birlik ve Millî Ekonomi Eksenli Kamu Diplomasisi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (27), 42-60.

Dündar, L. (2016). Özal Dönemi Türk Dış Politikasında Turgut Özal'ın Kişisel Özelliklerinin Rolü. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi (58), 1-20.

Ekşi, M. (2014). Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası. Siyasal Kitabevi.

Er, A. (2018). Türk Dış Politikası'nda Kültürel Diplomasi: Yunus Emre Enstitüsü Örneği Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.

Erdağ, R., & Kardaş, T. (2012). Türk Dış Politikası ve Stratejik Kültür. Türk Dış Politikası Yıllığı , 66-90.

Eren, E. (2017). Sivil Toplumun Dış Politika İnşasındaki Rolü: Türk Kamu Diplomasisi Örneği. Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi , 2 (1), 36-49.

Eren, G. (2008). Türkiye'de Yerel ve Küresel Kültür Politikaları "Kültür Bakanlığı Örneği". T.C. Kırklareli Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ergüven, N. S. (2016). Uluslararası Hukukun Tarihsel Boyutuyla Diplomasinin Kurumsal Gelişim Süreci. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (7), 111-141.

European Union National Institutes for Culture Final Report. (2016). Cultural Diplomacy As Discipline And Practice: Concepts, Training, And Skills Final Report. University of Siena Department of Social, Political and Cognitive Sciences. European Union National Institutes for Culture.

Fırat, D. (2017). Küresel Yönde Ters Akış: Asya'dan Doğan Alternatif Bir Popüler Kültür. Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR) , 2 (3), 67-74.

Flew, T. (2008). Cultural and Creative Industries. G. Hearn, & D. Rooney içinde, Knowledge Policy: Challenges For the 21st Century (s. 59-69).

Fontein, F. (2020). Korean Health Diplomacy Amidst COVID-19 and Its Impact on Public Diplomacy . Collectıon Of Essays On Korea's Publıc Dıplomacy: Possıbılıtıes And Future Outlook , 67.

Fortune. (2020). Ocak 2022 tarihinde Global 500: https://fortune.com/global500/2020/search/?fg500_country=South%20Korea adresinden alındı

Gallarotti, G. M. (2011). Soft Power: What it is, Why it's Important, and the Conditions Under Which it Can Be Effectively Used. Division II Faculty Publications , 57, 2-51.

Gençkaya, Ö. F., & Demirci, E. Ü. (2018). Türkiye'de Kültür Politikasının Kurumsallaşma Sürecine Genel Bakış. Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi , 3 (2), 57-70.

Gilboa, E. (2008). Searching For a Theory of Public Diplomacy. The Annals of The American Academy of Political and Social Science , 616 (1), 55-77.

Golan, G. J. (2013). An Integrated Approach to Public Diplomacy. American Behavioral Scientist , 57 (9), 1251-1255.

Gökırmak, M. (2011). Küreselleşen Dünyada Diplomasi: Kamu Diplomasisi. N. Sam, & R. Sam içinde, Küreselleşen Dünyada Değişimin Farklı Yüzleri; Disiplinler Arası Bir Yaklaşım. Ezgi Kitabevi Yayınları.

gpdnet.org. (tarih yok). Nisan 2022 tarihinde GDPNet Overview: https://gpdnet.org/about-overview/ adresinden alındı

Grincheva, N. (2010). U.S. Arts And Cultural Diplomacy: Post-Cold War Decline And The Twenty-First Century Debate. The Journal Of Arts Management, Law, And Socıety (40), 169-183.

Gross, L. (1948). The Peace of Westphalia, 1648-1948. The American Journal of International Law (42), 20-41.

Gültekin, H. (2015). Türk Dış Politikasında Kamu Diplomasisi Ve Yumuşak Güç Kavramı. T.C. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güzel, S. Ç. (2016). Dış Yardımlarda Destekleyici Bir Unsur Olarak Kültürel Diplomasi ve Yunus Emre Enstitüsü Örneği. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi , 10 (2), 343-359.

Han, S.-j. (1988). South Korea in 1987: The Politics of Democratization. Asian Survey , 28 (1), 52-61.

Hayden, C. (2012). The Rhetoric of Soft Power: Public Diplomacy in Global Contexts.

Hermanns, H. (2013). National Role Conceptions in the 'Global Korea' Foreign Policy Strategy. The Korean Journal of International Studies , 55-81.

Hjalmarsson, D. A. (2013). South Korea's Public Diplomacy: A Cultural Approach. Södertörn University Institution of Social Science.

Hong, D. Y. (2017). Song Hye-kyo, EXO-CBX meet President Moon Jae-in in Beijing. Mart 2022 tarihinde The Korea Herald. adresinden alındı

Hwang, J. E. (2013). South Korean Cultural Diplomacy and Brokering 'K-Culture' outside Asia. Korean Histories , 1 (4), 14-26.

Hyun, I.-t. (2008). Strategic Thought toward Asia in the Kim Young-sam Era. South Korean Strategic Thought toward Asia , 55-76.

Hyundai Research Institute. (2018). Economic Effects of BTS.

iletisim.gov.tr. (2021). Mart 2022 tarihinde "Ulusal Kamu Diplomasisi Strateji Belgesi ve Eylem Planı" hazırlandı: https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/ulusal-kamu-diplomasisi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-hazirlandi adresinden alındı

İlyas, A., & Turan, O. (2012). İnönü Dönemi Türk Dış Politikası. Atatürk Dergisi , 319-341.

Isar, Y. (2010). Cultural Diplomacy: An Overplayed Hand. Cultural Diplomacy (3), 25-49.

İskit, T. (2012). Diplomasi Tarihi Teorisi Kurumları ve Uygulaması. İstanbul Bilgi Üniv.Yayınları.

Istad, F. (2016). A Strategic Approach to Public Diplomacy in South Korea. K. Ayhan içinde, Korea's Public Diplomacy (s. 49-80). Seoul.

İstikbal, D. (2018). Güney Kore'nin 1. ve 2. Ekonomik Kalkınma Planları İle Türkiye'nin 1. ve 2. Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planlarının Politik Ekonomi Açısından Karşılaştırılması. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Jang, G., & Paik, W. (2012). Korean Wave as Tool for Korea's New Cultural Diplomacy. Advances in Applied Sociology , 3 (2), 195-202.

Jönsson, C., & Hall, M. (2003). Communication: An Essential Aspect of Diplomacy. International Studies Perspectives (4), 195-210.

Kalın, İ. (2011). Soft Power and Public Diplomacy in Turkey. Journal of International Relations , 5-23.

Kang, H. (2015). Contemporary Cultural Diplomacy in South Korea: Explicit and Implicit Approaches. International Journal of Cultural Policy , 21 (4), 433-447.

Karaağaç, Y. (2019). Diplomasi Olgusu Çerçevesinde Propaganda ve Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinin Etkileşimi ve Farklılıkları. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (4), 690-705.

Kasalı, B. K. (2016). Menderes Dönemi Hükümet Programlarında Sanatın Yeri: 1950-1960 Arası Kısa Dönem Analizi. Sanat Tarihi Dergisi (2), 161-174.

Kaya, A., & Emre, E. (2010). Demokrat Parti Döneminde Basın-İktidar İlişkileri. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi , 1 (39), 93-118.

Kaya, E. (2015). Dış Politika Değişimi:AKP Dönemi Türk Dış Politikası. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi , 7 (12), 72-92.

kda.yee.org.tr. (tarih yok). Nisan 2022 tarihinde Yunus Emre Enstitüsü Kültürel Diplomasi Akademisi: https://kda.yee.org.tr/kulturel-diplomasi-akademisi adresinden alındı

Kılınç, B. (2016). Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Kim, B.-R. (2015). Past, Present and Future of Hallyu (Korean Wave). American International Journal of Contemporary Research , 5 (5), 154-160.

Kim, H., & Kim, H. (2022). Korean content exports break KRW 14T in 2020 thanks to Hallyu. Mart 2022 tarihinde korea.net: https://www.korea.net/NewsFocus/Culture/view?articleId=209891 adresinden alındı

Kim, T. (2020). A Status Identity Approach to Middle Power Diplomacy; Comparing Public Diplomacy Cases of Australia, Turkey and Indonesia. IFANS FOCUS .

Kim, T. (2012). Paradigm Shift In Diplomacy: A Conceptual Model For Korea's "New Public Diplomacy". Korea Observer , 43 (4), 527-555.

Kim, T. Y., & Dal, Y. J. (2016). Cultural Policy in the Korean Wave: An Analysis of Cultural Diplomacy Embedded in Presidential Speeches. International Journal of Communication (10), 5514–5534.

Kim, Y. (2022). The K-Wave: South Korea's Soft Power Bliss. Mart 2022 tarihinde Italian Institute for International Political Studies: https://www.ispionline.it/en/pubblicazione/k-wave-south-koreas-soft-power-bliss-33969 adresinden alındı

King Sejong Institute. (tarih yok). Şubat 2022 tarihinde Our Foundation: https://www.ksif.or.kr/com/cmm/EgovContentView.do?menuNo=11101210 adresinden alındı

Kinsey, D. F., & Chung, M. J. (2013). National İmage Of South Korea: İmplications For Public Diplomacy. Exchange: The Journal of Public Diplomacy , 4 (1), 5-12.

Kıran, A. (2008). Milletler Cemiyeti ve Önlenemeyen Savaş. GAU Journal of Social and Applied Science (6), 19-36.

Kissenger, H. (1994). Diplomasi. (İ. H. Kurt, Çev.) New York: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Kocabıyık, H. (2019). Değişen Diplomasi Anlayışı, Kamu Diplomasisi ve Türkiye. Avrasya Etüdleri (55), 163-196.

Kodaman, T., & Akçay, E. Y. (2010). Kuruluştan Yıkılışa Kadar Osmanlı Diplomasi Tarihi ve Türkiye'ye Bıraktığı Miras. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi (22), 75-92.

Koev, K. (2013). The Role of Cultural Diplomacy for Intensifying the Cross Border Cooperation within Danube Region. Journal of Danubian Studies and Research , 3 (1), 59-68.

KOFICE. (tarih yok). Ocak 2022 tarihinde About KOFICE: http://eng.kofice.or.kr/about/about_2.asp adresinden alındı

KOFICE. (2021). 2020 Study on Ripple Effects of Hallyu. Seul: KOFICE.

(2021). KOFICE Global Hallyu Trends Report. KOFICE.

Kore Kültür Merkezi. (2018). Mart 2022 tarihinde Kuzey-Güney arasındaki uzlaşmanın başlangıcı 'Panmunjom Deklarasyonu': https://tr.korean-culture.org/tr/1016/korea/771 adresinden alındı

Korea Foundation. (tarih yok). 2022 tarihinde Who Are We?: https://www.kf.or.kr/kfEng/cm/cntnts/cntntsView2.do?mi=2126 adresinden alındı

korea.net. (2020, Haziran). Hallyu (Korean Wave). Mart 2022 tarihinde korea.net: https://www.korea.net/AboutKorea/Culture-and-the-Arts/Hallyu adresinden alındı

Korean Cultural Center. (tarih yok). 2022 tarihinde Kore Kültür Merkezi Hakkında: https://tr.korean-culture.org/tr/6/contents/331 adresinden alındı

Korean Culture and Information Service. (tarih yok). 2022 tarihinde KOCIS Greetings: https://www.kocis.go.kr/eng/openGreetings.do adresinden alındı

Köksoy, E. (2014). Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler İlişkisi: Kuramsal Bir Değerlendirme. Marmara İletişim Dergisi (22), 211-231.

Kömür, G. (2020). Yumuşak Güç Unsuru Olarak Kamu Diplomasisi. International Journal of Politics and Security , 2 (3), 89-115.

Kunis, S. (2017). Teamwork Makes the Dream Work: Assessing the Potential of Sports as a Tool of Public Diplomacy in Inter-Korean Relations. K. Ayhan içinde, Korea's Soft Power and Public Diplomacy (s. 145-168). Seul: Hangang Network.

Kürkçüoğlu, Ö. (1980). "Dış Politika" Nedir? Türkiye'deki Dünü ve Bugünü. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi , 35 (1), 309-335.

Lajciak., M. (2016). South Korean Development Model. Международная Аналитика (3), 74-84.

Lale, A. (2020). The Soft Power of South Korea. Asya Studies Academic Social Studies (13), 63-74.

Lee, B. J. (2019). History of Korea's Public Diplomacy From Message Dissemination to Relation Cultivation. Asian Communication Research , 16 (3), 75-115.

Lee, G. (2009). A Soft Power Approach To The Korean Wave. Korean Journal of Defense Analysis , 21 (2), 205-218.

Lee, S. (2015). A Decade of Hallyu Scholarship: Toward a New Direction in Hallyu 2.0. S. Lee, & A. M. Nornes içinde, Hallyu 2.0: The Korean Wave in the Age of Social Media (s. 1-31).

Lee, S. J. (2012). South Korea as New Middle Power Seeking Complex Diplomacy. EAI Asia Security Initiative Working Paper , 23 (3), 1-32.

Lee, S. J. (2009). South Korea's Soft Power Diplomacy. EAI Issıue Briefing , 1-8.

Lee, S., & Nornes, A. M. (2015). Hallyu 2.0: The Korean Wave in the Age of Social Media. San Francisco: University of Michigan Press.

Lim, S.-h. (2018). K-Beauty:Korea Seduces the Global Beauty World. Şubat 2022 tarihinde Koreana. adresinden alındı

Loscertales, V. (2010). Loscertales, V. GAdvancing Public Diplomacy Through World Expos. Cultural Diplomacy(3), 79-87. Cultural Diplomacy , 79-87.

Mark, L. (2002). Diplomacy by Other Means. Foreign Policy , 48-56.

Mark, S. (2009). A Greater Role for Cultural Diplomacy. Discussion Papers in Diplomacy; Netherlands Institute of International Relations , 1-44. Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’ .

Martin Roll. (2021). 2022 tarihinde Korean Wave (Hallyu) – The Rise of Korea’s Cultural Economy & Pop Culture: https://martinroll.com/resources/articles/asia/korean-wave-hallyu-the-rise-of-koreas-cultural-economy-pop-culture/ adresinden alındı

McDougall, D. (2007). Asia Pacific in World Politics. Lynne Rienner.

Melissen, J. (2013). Public Diplomacy. A. F. Cooper, J. Heine, & R. Thakur içinde, The Oxford Handbook of Modern Diplomacy (s. 350-372).

Melissen, J. (2005). The New Public Diplomacy.

Merickova, L. (2014). Alternative Approaches to Public Diplomacy. Polish Sociological Review , 351-365.

Michelle, N. (2021). The Korean wave: Outsized influence on global pop culture. Mart 2022 tarihinde kr.asia: https://kr-asia.com/the-korean-wave-outsized-influence-on-global-pop-culture adresinden alındı

Milton, C. (2003). Cultural Diplomacy and the United States Government: a Survey. Center for Arts and Culture.

Ministry of Culture, Sports and Tourism. (tarih yok). Şubat 2022 tarihinde History and Business Plan: http://www.mcst.go.kr/english/about/history.jsp adresinden alındı

Mitchell, J. M. (1986). International Cultural Realtions. Cambridge University Press.

MOFA Republic of Korea. (tarih yok). Ocak 2022 tarihinde About to History: https://www.mofa.go.kr/eng/wpge/m_5744/contents.do adresinden alındı

Mosler, H. B. (2022). Lessons Learned? South Korea's Foreign Policy Toward North Korea Under The Moon Jae-in Administration. Working Papers On East Asian Studie (132).

Murray, A., & Lamonica, A. G. (2021). From Practice To Concept: Paving The Way To A Theoretical Approach To İnternational Cultural Relation. Working Paper Series in Public and Cultural Diplomacy (2), 1-20.

Nasution, A., & Siahaan, C. (2021). The Role Of Communicatıon Media In International Relatıons: Publıc Diplomacy During The Covid-19 Pandemic. International Journal of Multiscience , 2 (8), 57-61.

Nicolson, H. (1939). Diplomacy. London.

Noh, J. (2021). "Netflix Leases Two Studios Outside Seoul in Korean Production Push". Screen. Media Business Insight. Şubat 2022 tarihinde Media Business Insight. adresinden alındı

Nye, J. S. (2002). Hard and Soft Power in a Global Information Age, Re-Ordering the World. Foreign Policy Centre London , 2-10.

Nye, J. S. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. The Annals of the American Academy of Political and Social Science , 94-106.

Nye, J. S. (1990). Soft Power. Foreign Policy , 153-171.

Nye, J. S. (2004). Soft Power: The Means to Success In World Politics. New York: Public Affairs.

Nye, J. S. (2017). Soft power: The Origins and Political Progress of a Concept. Palgrave Communications , 1-3.

Nye, J. S. (2006). Think Again: Soft Power. Foreign Policy , 2 (22).

Nye, J., & Kim, Y. (2019). Soft power and the Korean Wave. J. Nye içinde, Korean Wave (s. 14).

Oh, S. (2016). Hallyu (Korean Wave) as Korea’s Cultural Public Diplomacy in China and Japan. K. Ayhan içinde, Korea’s Public Diplomacy. 167-197: Hangang Network.

Ökten, S. (2022). Kültürel Diplomasi ve Medya. Z. Avşar, M. Şahin, M. M. Küçükyılmaz, S. Ökten, & M. P. Veske içinde, Türkiye'nin Yumuşak Güç Enstrümanı olarak Kültürel Diplomasi ve İletişim (s. 97-147).

Özcan, E. (2014). Birinci Dünya Savaşı ve Uluslararası İlişkiler Disiplininin Doğuşu Üzerine Bir Değerlendirme. Gazi Akademik Bakış (14), 197-214.

Özel, C. (2018). Yumuşak Güce Bütünsel Bakış. Güvenlik Bilimleri Dergisi , 1-27.

Özkan, A. (2015). 21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve Türkiye’nin Kamu Diplomasisi İmkanları. TASAM Stratejik Rapor.

Pajtınka, E. (2014). Cultural Diplomacy in Theory and Practice of Contemporary International Relations. POLITICKÉ VEDY (17), 95-108.

Pajtinka, E. (2019). Public Diplomacy as a Theoretical Problem: Searching For a Definition . European Journal of Tranformation Studies , 21-32.

Papaioannou, K. (2018). A Theoretıcal Approach To The Terms Of Cultural Polıcy And Cultural Dıplomacy As Pıllars Of "Soft Power". I. O. Research (Dü.), SOCIOIN 5th International Conference on Education, Social Sciences and Humanities içinde, (s. 448-451). Dubai.

Parc, J. (2021). Measurıng The Impact Of Hallyu On Korea's Economy: Settıng Off On The Wrong Foot. Korea's Economy , 27-35.

Park, H. O. (1996). Segyehwa: Globalization and Nationalism in Korea. The Journal of The International Institute , 4 (1).

Park, M. S. (2015). South Korea Cultural Hıstory Between 1960s And 2012. International Journal of Korean Humanities and Social Sciences (1), 71-118.

Potyemkin, V. (1977). Uluslararası İlişkiler Tarihi: Başlangıçtan Bugüne Diplomasi Tarihi. (A. Tokatlı, Çev.) Mey Yayınları.

Praher, N. (2014). The Influence of French Linguistic and Cultural Policy in Higher Education in Romania. Cultural diplomacy and International Economic Relations (s. 51). içinde

Presidential Council on Nation Branding. (tarih yok). Şubat 2022 tarihinde Function: http://17koreabrand.pa.go.kr/gokr/en/cms/selectKbrdCmsPageTbl.do?cd=0119&m1=1&m2=4 adresinden alındı

Purtaş, F. (2013). Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi. Akademik Bakış , 7 (13).

Sancak, K. (2016). Yumuşak Güç Kaynağı Olarak Kültür ve Türkiye'nin Yumuşak Gücünde Kültür Faktörü. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi (4), 16-26.

Satriano, E. M. (2019). K-pop: South Korea and International Relations. Yüksek LTezi . Leiden University.

Saxer, C. J. (2019). Globalization as Policy: The South Korean experience. Asia Research Centre , 1-16.

Sayın, S. S. (2019). Kültür Politikaları Bağlamında Milli Kültür Şuralarının Değerlendirilmesi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Schneider, C. P. (2003). Diplomacy That Work: 'Best Practices' In Cultural Diplomacy. Georgetown University Cultural Diplomacy Research Series .

Scott-Smith, G. (2018). Special Issue: The Evolution of Diplomacy. Place Branding and Public Diplomacy (14), 1-3.

Seha, M. L. (1956). Meray, S. LDiplomasi Temsilcilerinin Hukuki Statüsü. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi (11), 79-103.

Semercioğlu, H. (2016). Machiavelli'nin Perspektifinden Bugünün Uluslararası İlişkileri. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi , 9 (4), 496-502.

Seydi, S. (2011). "Demokrat Parti'nin Dış Politikada Alternatif Arayışı (1957–1960). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (14), 1-16.

Shepard, J., & Franklin, S. (1992). Byzantine diplomacy, AD 800-1204: Means and Ends. Papers From Twenty Fourth Spring Symposium of Byzantine Studies, (s. 41-71). Cambridge.

Signitzer, B., & Coombs, T. (1992). Public Relations and Public Diplomacy: Conceptual Covergences. Public Relations Review , 18 (2), 137-147.

Signitzer, B., & Wamser, C. (2006). Public Diplomacy: A Specific Governmental Public Relations Function. Public Relations Theory II (s. 435-464). içinde

Sivrioğlu, U. T., & Yılmaz, M. E. (2017). İlk Çağ Uygarlıklarında Diplomasi. U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (10), 179-217.

Smith, M. (2013). Beyond the Comfort Zone: Internal Crisis and External Challenge in the European Union's Response to Rising Powers. International Affairs , 89 (3), 653-671.

Snow, N. (2008). Rethinking Public Diplomacy. N. Snow, & P. M. Taylor içinde, Routledge Handbook of Public Diplomacy (s. 6). New York.

Song, S. (2020). The Evolution of the Korean Wave: How Is the Third Generation Different from Previous Ones? Korea Observer , 125-150.

sputniknews.com. (2022, Mayıs). Güney Koreli BTS grubu Asyalılara yönelik nefret suçlarını konuşmak için Beyaz Saray'da: https://tr.sputniknews.com/20220531/guney-koreli-bts-grubu-asyalilara-yonelik-nefret-suclarini-konusmak-icin-beyaz-sarayda-1056842696.html adresinden alınmıştır

Statista. (2021). Ocak 2022 tarihinde Number of inbound visitors to South Korea from 2000 to 2021. adresinden alındı

Stratejik Ortak. (2021). Mart 2022 tarihinde 1970'li Yıllar Türkiye'sinde Kültürel Ortam ve Toplumsal Yaşam: https://www.stratejikortak.com/2021/12/1970li-yillar-turkiyesinde-kulturel-ortam-ve-toplumsal-yasam.html adresinden alındı

Sunar, L., Ülker, O., & Kartal, F. B. (2022). Geleceğin Türkiye'sinde Kültür Politikaları. İstanbul: İlim Kültür Eğitim Vakfı.

Szondi, G. (2008). Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Sim ilarities and Differences. Discussion Papers in Diplomacy , 1-53.

T.C Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2021). 2021 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve Bağlı Cetveller. T.C Strateji ve Bütçe Başkanlığı.

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (tarih yok). Mart 2022 tarihinde T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı: https://www.iletisim.gov.tr/turkce/kurum-hakkinda adresinden alındı

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (tarih yok). Nisan 2022 tarihinde T.C. Dışişleri Bakanlığı Kültür İşleri: https://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?57a66466-ce7f-4a60-9587-eb1ff64b06cb adresinden alındı

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2022). T.C. Dışişleri Bakanlığı 2021 Yılı Performans Programı. T.C. Dışişleri Bakanlığı.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (tarih yok). Nisan 2022 tarihinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kuruluş Amacı ve Görevleri: https://www.ktb.gov.tr/TR-96130/kurulus-amaci-ve-gorevleri.html adresinden alındı

(2022). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2021 İdare Faaliyet Raporu. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Tarcan, B. H., Akgüller, H., & Işık, K. (2018). Ahmet Davutoğlu Dönemi Türk Dış Politikası. International Academic Journal , 2 (2), 250-271.

Tezcan, M. (2009). Türk Kültürünün Uluslararası Kültüre Toplumbilimsel ve Kültürel Antropolojik Çerçevedeki Etki ve Katkıları. (s. 6. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi Bildirileri). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.

The Guardian. (2018). Mart 2022 tarihinde South Korean K-pop stars perform for Kim Jong-un in Pyongyang: https://www.theguardian.com/world/2018/apr/01/south-korean-k-pop-stars-perform-for-kim-jong-un-in-pyongyang adresinden alındı

The Korean Herald. (2021). Mart 2022 tarihinde Culture Ministry sets W7tr budget for 2022: http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20210901000819 adresinden alındı

tika.gov.tr. (tarih yok). Nisan 2022 tarihinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı: https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649 adresinden alındı

Tuch, H. N. (1990). Defining Public Diplomacy. H. N. Tuch içinde, Communicating with the World: U.S. Public Diplomacy Overseas (s. 3-11). New York.

Tuncer, H. (1991). Eski ve Yeni Diplomasi. Ankara: Dış Politika Enstitüsü.

Tuncer, H. (1984). Tarihte ve Günümüzde Ad Hoc Diplomasi. Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni (4), 50-57.

Turan, N. S. (2004). Osmanlı Diplomasisinde Batı İmgesinin Değişimi ve Elçilerin Etkisi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (6), 57-86.

TÜİK. (2021, Aralık). TÜİK Veri Portalı. Nisan 2022 tarihinde Kültür Ekonomisi ve Kültürel İstihdam İstatistikleri, 2020: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kultur-Ekonomisi-ve-Kulturel-Istihdam-Istatistikleri-2020-37206 adresinden alındı

Türkiye Maarif Vakfı. (tarih yok). Mart 2022 tarihinde Türkiye Maarif Vakfı: https://turkiyemaarif.org/page/524-Turkiye-Maarif-Vakfi-12 adresinden alındı

Uluskan, S. B. (2010). Atatürk'ün Sosyal Ve Kültürel Politikaları. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

UNESCO. (2012). What do we mean by Cultural and Creative Industries? 2021 tarihinde UNESCO Section for the Diversity of Cultural Expressions: https://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/files/digital-library/What%20Do%20We%20Mean%20by%20CCI.PDF adresinden alındı

Uyar, C. (2021). Bitmeyen Savaş: Koreler Arası Teritoryal Çatışma ve Dış Aktörler. O. Limon, Ü. Güneş, & S. Karagöz içinde, 21. Yüzyılda Bölgesel Sorunlar (s. 453-482). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Uyar, C. (2021). Teritoryal Çatışmalarda Dış Aktörlerin Rolü: Koreler Örneği. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Valiyev, A. (2017). Connection Between Economics, Culture And Cultural Diplomacy. Annals Of Spiru Haret University Economic Series (17), 67-74.

Vox. (2017). 2022 tarihinde The surprising reason why China is blocking South Korean music videos and TV: https://www.vox.com/latest-news/2017/3/3/14795636/china-south-korea-pop-culture-kpop-attacks-thaad adresinden alındı

Walsh, J. (2014). Hallyu as a Government Construct: The Korean Wave in the Context of Economic and Social Development. Korean Wave , 13-31.

Yağmurlu, A. (2007). Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi. Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi , 9-38.

Yağmurlu, A. (2019). Kültürel Diplomasi: Kuram Ve Pratikteki Çerçevesi. Selçuklu İletişim Yayınları , 1182-1210.

Yıldırım, G. (2017). Kültürel Diplomasi ve Uluslararası Halkla İlişkiler Çerçevesinde Cumhuriyetin İlk Yıllarında (1923-1938) Türk Kültürü ve Sanatının Tanıtımı. Aydın İnsan ve Toplum Dergisi (Atatürk Haftası Özel Sayı), 221-256.

Yıldırım, G. (2015). Türkiye Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün Faaliyetlerinin Kültürel Diplomasi Bağlamında İncelenmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi , 5 (1), 2-24.

Yıldırım, H. (2013). Genel Nitelikleriyle Kamu Diplomasisi ve Türkiye'deki Temel Oluşumlar. 2022 tarihinde Pamukkale Üniversitesi: https://www.pau.edu.tr/zyilmaz/tr/sayfa/genel-nitelikleriyle-kamu-diplomasisi-ve-turkiye%E2%80%99deki-temel-olusumlari adresinden alındı

Yıldız, E. (2022). Ulusallık ve Evrensellik Tartışmaları Bağlamında Türkiye'nin Uluslararası Sergilerde ve Bienallerde Temsili (1950-1970). Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi (27), 95-111.

Yılmaz, S. (2011). Yumuşak Güç ve Evrimi. Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi , 3 (12), 31-36.

Yim, H. (2002). Cultural Identity and Cultural Policy in South Korea. International Journal of Cultural Policy , 8 (1), 37-48.

YTB. (2021). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Faaliyet Raporu 2021. ytb.gov.tr.

ytb.gov.tr. (tarih yok). Nisan 2022 tarihinde Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı: https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/baskanligimiz-2 adresinden alındı

Yun, S. H., & Toth, E. L. (2009). Future Sociological Public Diplomacy and The Role of Public Relations: Evolution of Public Diplomacy. American Behavioral Scientist , 53 (4), 493-503.

Yunus Emre Enstitüsü. (tarih yok). Mart 2022 tarihinde Yunus Emre Enstitüsü: https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu adresinden alındı

Zamorano, . M. (2016). Reframing Cultural Diplomacy: The Instrumentalization of Culture under the Soft Power Theory. Culture Unbound Journal of Current Cultural Research (8), 165-186.

Zhao, X., & Shaw, L. (2022, Ocak). Netflix Needs New Subscribers. Its Korean Playbook Is Its Secret Weapon. Mart 2022 tarihinde Bloomberg Quint: https://www.bloombergquint.com/global-

economics/netflix-s-squid-game-kingdom-success-will-help-it-win-global-streaming-race adresinden alındı